

T.C

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÂRİH-i KÂŞGAR

(21a-40b)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Başak ADİN

Tez Danışmanı

Dr. Öğr.Üyesi Zemire GULCALI

Bilecik, 2019

10203129

T.C
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÂRİH-İ KÂŞGAR

(21a-40b)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Başak ADİN

Tez Danışmanı

Dr. Öğr.Üyesi Zemire GULCALI

Bilecik, 2019

10203129

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAVI
JÜRİ ONAY FORMU

BŞEÜ-KAYSİS Belge No	DFR-172
İlk Yayın Tarihi/Sayısı	03.01.2017 / 28
Revizyon Tarihi	
Revizyon No'su	00
Toplam Sayfa	1

Öğrencinin Adı Soyadı: Basak ASIN
Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Programı : Türk Dili ve Edebiyatı
Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Zemire GULCALI
Tezin Özgün Adı : Tarih-i Kâşgar (219-406)
Tezin İngilizce Adı :

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 16 / 07 / 2019

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışması ilgili EYK kararıyla oluşturulan jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Zemire GULCALI

Üye Prof. Dr. Zühal Ölmez

Üye : Prof. Dr. İbrahim Taş

Üye :

Üye :

İmza

ONAY

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun / / 20.... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

BEYAN

Târîh-i Kaşgar (21a-40b) adlı yüksek lisans tezinin hazırlık ve yazımı sırasında bilimsel ahlak kurallarına uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlandığım bölümlerde bilimsel kurallara uygun olarak atıfta bulunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin herhangi bir kısmını Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Başak ADİN

ÖN SÖZ

Tarih-i Kaşgar muhtemelen 1696'da yazılmıştır. Eserin kimin tarafından yazıldığı henüz netlik kazanmamasına da Fakat O. F. Akimuşkin yedi gerekçe sunarak eserin yazarının Şah Mahmud b. Mirza Fazıl Çuras olduğunu ileri sürmektedir. Eser 1902 yılında Taşkent'te bulunur. Onu bilim dünyasına sunan kişi Barthold'dur. Esere *Tarih-i Kaşgar* adını verir. Barthold, eserin Yarkend Hanlığıyla ilgili olayları ayrıntılı olarak işlediğini belirtip başlıkta kullandığı Kaşgar adının bir şehri değil de tüm Doğu Türkistan'ı kapsadığını vurgular. 1981 yılında Kadir Bulak, Kaşgar'da bu eserin başka bir nüshasını bulur. Bu nüshayı Xinjinag Uygur Özerk Bölgesi Sosyal Bilimler Akademisine sunar. O dönemde burada çalışmakta olan Hacı Nurhacı, 1986 yılında bu eserin elyazmasını alıp günümüz Uygur harflerine aktararak *Çingizname* ismiyle yayımlar.

Tarih-i Kaşgar Nuh Peygamber ile ilgili rivayetlerden başlar, Çingiz Han'a (Cengiz Han'a) kadar devam eder, Çingiz Han ve onun soyundan gelenlerin ulaştığı tüm topraklar hakkında bilgiler verir. Eserde Moğol İmparatorluğu ve Çağatay Hanlarıyla ilgili çok önemli bilgilerde aktarılır.

Giriş, Eserin Tanıtımı, Dil Özellikleri, Metinde Kullanılan Yöntemler, Metnin Yazıçevirimi, Türkiye Türkçesine Aktarımı, Açıklamalar ve Dizin bölümlerinden oluşan Yüksek Lisans tezimin hazırlanmasında bilgisinden yararlandığım iki yıl tez danışmanlığımı yapan Prof. Dr. İbrahim Taş'a; yardım ve yönlendirmelerinden dolayı Yrd. Doç. Dr. Mihaly Aladar Dobrovits'a; yer ve kişi adları konusunda yardım eden Arş. Gör. Sevim Erdem ve Öğr. Gör. Serdar Özdemir'e; manevi desteğinden dolayı ailem ve değerli arkadaşım Kenan Yağız'a teşekkür ederim. Çalışmamı sahiplenerek titizlikle takip eden, büyük emek harcayan tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Zemire Gulcalı'ya çok teşekkür ederim.

ÖZET

Yüksek lisans tezi olarak ele aldığımız Tarih-i Kaşgar adlı eser Çağatay Türkçesi ile yazılır. Eser 1^b'den başlayıp 105^a'da bitirilir. Çalıştığım kısım ise metnin 21^a-40^b arasındadır. Bu kısımda Çinggiz Han'ın hikayesi; aldığı topraklar; başkent ve Çinggiz Han'ın aldığı memleketlerin tamamını oğulları arasında paylaşırması; illere kimleri atadığına dair bilgiler yer almaktadır. Çinggiz Han'ın oğullarına ettiği vasiyetine de yer verilmektedir. Çinggiz Han'ın oğullarından Ögetey, Coçi, Toluy, Çağatay Han ile ilgili bilgi ve olaylara, kızları-damatları hakkındaki bilgilere de yer verilmektedir. Ayrıca İslam Gazan Han hakkındaki olaylar anlatılmaktadır. Son olarak Tuğluk Temür Han hakkındaki rivayetler, ecdadı ile ilgili bilgiler ve Hazreti Mevlana Erşadeddin'in elinde Müslüman olduğuna dair bilgiler aktarılmaktadır.

Tarih-i Kaşgar metninin yazı çevirisini yaparken Taşkent'te bulunan ve Akimuşkin'in C 576 koduyla inceleyip Rusça değerlendirmesini yaptığı tıpkıbasımı esas aldık.

Çalışmamız giriş, eserin tanıtımı, metnin dil özellikleri açısından incelenmesi, metnin yazıçevirimi, Türkiye Türkçesine aktarımı ve çalıştığım kısımda geçen kelimelerin dizininden oluşmaktadır. Açıklamalar kısmında eserde tam karşılığı bulunmayan kelimelerin anlamları ile yer ve kişi adlarının yazımındaki farklılıklar ele alınır. Ekler kısmında da metnin tıpkıbasımına yer verilir.

Anahtar Kelimeler: Tarih-i Kaşgar, Çinggiz Han, Çağatay Han, Çağatay Türkçesi

ABSTRACT

His master's thesis, *Tarih-i Kaşgar*, is written in Chagatai Turkish. The work starts at 1^b and ends at 105^a. The part I work on is between 21^a-40^b. In this section, the story of Genghis Khan; soils; the capital and Genghis Khan divided all of the countries that he received among his sons; information about who has assigned to provinces. The will of Genghis Khan is given to his sons. Information and events about Genghis Khan's sons Ogetey, Coçi, Toluy and Chagatai Khan and information about their daughters-grooms are also included. In addition, Islam Gazan Khan describes the events. Finally, the narrations about Tuğluk Temür Khan, information about his ancestors and the information that he is a Muslim in the hands of Hazrat Mevlana Erşadeddin are conveyed.

When translating the text of *Tarih-i Kashgar*, we used the same edition in Tashkent where Akimushkin examined it with the code C 576 and evaluated it in Russian.

Our study entry, presentation of the work, to be examined in terms of the language features of the text, text me text translation, Turkey, Turkish part and I try to transfer the index is composed of the words. In the explanations part, the meanings of the words that are not found exactly in the work and the differences in the spelling of place and person names are discussed. The text of the text is given in the appendix.

Key Words: *Tarih-i Kashgar*, Genghis Khan, Chagatai Khan, Chagatai Turkish

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR.....	viii
SİMGELER.....	x
KULLANILAN YAZIÇEVİRİ İŞARETLERİ.....	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM ESERİN TANITIMI

1.1. ESERİN ADI.....	4
1.2. ESERİN YAZARI	4
1.3. ESERİN YAZIM TARİHİ.....	5
1.4. ESERİN İÇERİĞİ.....	5
1.5. ESERİN NÜSHALARI	7
1.6. ESER HAKKINDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR.....	8

İKİNCİ BÖLÜM DİL ÖZELLİKLERİ

2.1. YAZIM ÖZELLİKLERİ.....	10
2.1.1. Ünlülerin Yazımı.....	10
2.1.2. Ünsüzlerin Yazımı	12
2.2. SES BİLGİSİ.....	13
2.2.1. Ünlüler	13
2.2.1.1. Ünlü Uyumu.....	13
a. Önlük-artlık uyumu	13
b. Düzlük-yuvarlaklık Uyumu	14
2.2.1.2. Ünlü Düşmesi.....	14
2.2.1.3. Ünlü Birleşmesi.....	14

2.2.2. Ünsüzler.....	15
2.2.2.1. Ünsüz Değişmesi	15
2.2.2.2. Yer Değiştirme	16
2.2.2.3. İkizleşme	16
2.3. BİÇİM BİLGİSİ	16
2.3.1. Çekim Ekleri.....	16
2.3.1.1. İsim Çekim ekleri	16
a. Çokluk Eki:	16
b. İyelik Ekleri:	16
c. Hâl Ekleri	17
d. Soru Eki: +mU	18
2.3.1.2. Fiil Çekimi.....	18
a. Haber Kipleri.....	18
b. Dilek Kipleri	20
2.4. BİRLEŞİK ÇEKİM	21
2.4.1. Geniş Zamanın Hikâyesi	21
2.4.2. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı	21
2.4.3. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi	21
2.5. FİİLİMSİLER.....	21
2.5.1. Zarf Fiiller.....	21
2.5.2. Sıfat-Fiiller.....	22
2.5.3. İsim-Fiiller	22
2.6. BİRLEŞİK FİİLLER	22
2.6.1. İsim unsuru ile bir yardımcı fiilden oluşan birleşik fiiller:.....	22
2.6.1.1. İsim+bol-	22
2.6.1.2. İsim+kıl-	22
2.6.2. Bir yanı zarf-fiil bir yanı asıl fiil olan birleşik fiiller: Tasvir Fiilleri.....	23
2.6.2.1. Süreklilik Fiili.....	23
2.6.2.2. Yeterlilik Fiili	23
2.7. ZAMİRLER	23
2.7.1. Şahıs Zamirleri.....	23

2.7.2. İşaret zamirleri	23
2.7.3. Diğer İşaret zamirleri.....	23
2.7.4. Dönüşlülük zamirleri.....	24
2.7.5. Belirsizlik zamirleri.....	24
2.7.6. Bağlama zamirleri	24
2.8. SIFATLAR.....	24
2.8.1. Asıl sayı sıfatları	24
2.8.2. Sıra sayı sıfatları.....	24
2.8.3. Belirsizlik sıfatları.....	25
2.9. ZARFLAR.....	25
2.9.1. Yer-Yön zarfları.....	25
2.9.2. Zaman zarfları.....	25
2.9.3. Nitelik (Durum) zarfları	25
2.10. EDATLAR	25
2.10.1. Son Çekim Edatları	25
2.10.2. Son Çekim Edatı Görevinde Olanlar.....	25
2.10.3. Cümle Başı Edatları.....	25

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER

3.1. YAZIÇEVİRİMİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER.....	26
3.2. TÜRKÇEYE AKTARIMDA KULLANILAN YÖNTEMLER	26
3.3. DİZİN HAZIRLANIRKEN KULLANILAN YÖNTEMLER.....	27
3.4. AÇIKLAMALAR KISMINDA KULLANILAN YÖNTEMLER.....	28

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

METNİN YAZIÇEVİRİMİ

4. METNİN YAZIÇEVİRİMİ	29
------------------------------	----

BEŞİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARIM

5. TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARIM	49
-------------------------------------	----

ALTINCI BÖLÜM
AÇIKLAMALAR

6. AÇIKLAMALAR.....	69
---------------------	----

YEDİNCİ BÖLÜM
DİZİN

7. DİZİN	74
----------------	----

SONUÇ.....	312
KAYNAKÇA.....	313
EKLER.....	319
ÖZGEÇMİŞ	359

KISALTMALAR

- Ar.** : Arapça
- bkz.** : Bakınız
- c.** : Cilt
- cev.** : Çeviri
- ÇUTİL** : Çağatay Uygur Tilining İzahlık Luğiti (Tömür, Hemit, Polat Abdure'op, 2016)
- ÇUy.** : Çağdaş Uygurca
- ET.** :Eski Türkçe
- Far.** : Farsça
- haz.** : Hazırlayan
- k. a.** : Kişi adı
- krş.** : Karşılaştırınız
- KTS** :Kıpçak Türkçesi Sözlüğü (Toparlı, Recep, Vural Hanifi, Karaatlı Recep, 2014)
- MGT** : Moğolların Gizli Tarihi (Temir, Ahmet, 1986)
- Mo.** : Moğolca
- Örn.** : Örnek
- RDBA.** : Rusya Doğu Bilimler (Şarkiyat) Akademisi
- RH.** : Redhouse (2006)
- s.** : Sayfa
- ŞT** : Şecere-i Terâkime (Ölmez, Zuhâl, 1996)
- TDK** : Türk Dil Kurumu

- TT.** : Türkiye Türkçesi
TTK : Türk Tarih Kurumu
Tü. : Türkçe
UTİL : Uygur Tilining İzahlık Luğiti (1999)
vb. : Ve benzeri
vd. : Ve diğerleri
y. a. : Yer adı

SİMGELER

- ~ : Benzer şekiller, değişken biçim.
- < > : Metne eklenen harf, hece veya kelime.
- () : Metin çevirisi sırasında yapılan ilaveler.
- : Fiil kökü, fiil kök ya da gövdesine eklenen yapım ya da çekim eki. Satır başında kalan veya ayrı yazılan ek, birleşik yazılmış kelime.
- + : İsim kök ya da gövdesine eklenen yapım eki veya çekim eki.
- < : Bu şekilden gelir, asıl şekli budur.

KULLANILAN YAZIÇEVİRİ İŞARETLERİ

ء ’

ا a/ā/e

ب b/p

پ p

ت t

ث ş

ج c/ç

چ ç

ح h

خ h

د d

ذ z

ر r

ز z

س s

ش ş

ص ş

ض z

ط t

ظ z

ع ’

غ g

ف f

ق k

ك k/g/η

ل l

م m

ن n

و v/o/ö/u/ū/ü

ه h/a/i

ي y/è/ı/i/ ĩ

GİRİŞ

Çağatay dili, Türk dilleri ailesinin Orta Asya grubuna mensuptur. Bu dil, 15. yüzyıl başından 20. yüzyılın başına kadar kullanılan bir edebî dildir. Günümüz Türk şiveleri arasında Özbekçe ve Yeni Uygurca, ona en yakın olanlardır. Karahanlılar veya Hakaniler (11.-13.yüzyıllar) ve Harezmi-Kıpçak (14.yüzyıl) edebî dillerinin devamı olarak Timurlular (1405-1506) idaresi altında gelişen bu dil, bilhassa Nevai'nin eserlerinde klasik şeklini alır (Eckmann, 1988: 07).

Çağatay kelimesi, Çingiz'in ikinci oğlu Çağatay'dan gelmez. Çingiz Han, ölümünden (1227) önce Moğol imparatorluğunu çocukları arasında taksim etmiştir (Eckmann, 1988: 07). Buna göre:

1. Deşt-i Kıpçak ve Kuzey Harezmi (Coçi Han)
2. Güney Harezmi, Maveraünnehr ve Doğu Türkistan (Çağatay Han)
3. Balkaş Gölü ve Baykal Gölü (Ögetey Han)
4. Çin (Toluy Han).

Başlangıçta göçebe Türklerin dilinde, daha sonra da Çağatay imparatorluğunda yaşayan bütün Türkler arasında kullanıldığı sanılan Çağatay tili (Çağatay dili) ve Çağatay türkisi (Çağatay Türkçesi) terimleri, Timurlular zamanında, Timurlular imparatorluğunda gelişmiş bir dil anlamı kazandı (Eckmann, 1988: 09).

Çağatay Türkçesiyle ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Ancak bu konuda ileri sürülen en önemli iki görüş; Fuad Köprülü ve A. N. Samoyloviç'e aittir.

Çağatay Türkçesinin 20. Yüzyıl araştırmacılarından biri olan Samoyloviç, şive farklarını dikkate alarak, Çağatay terimini sadece 15.- 20. yüzyıllar Orta Asya edebî Türk dili için kullanır. Ona göre Orta Asya İslâm -Türk yazı dili şu devirlere bölünür:

1. Karahanlı Türkçesi veya Kaşgar Türkçesi (11 ve 12. yüzyıllar)
2. Kıpçak-Oğuz Türkçesi (13-14. yüzyıllar)
3. Çağatayca (15-20. yüzyıl başları)
4. Özbekçe (20. yüzyıl) (Eckmann, 1988: 11).

Samoyloviç'in Çağatay Türkçesine dair görüşlerini kabul eden bazı Türkologlar; Janos Eckmann, Zuhâl Ölmöz ve Ahmet Bican Ercilasun'dur. Aynı zamanda Samoyloviç'in bu görüşü Türkiye'de kabul görmüştür.

Bu görüşe Fuad Köprülü karşı çıkmıştır. Orta Asya Türkçesinin edebi gelişmesini dikkate alarak Çağatayca kelimesinin anlamını genişletmiştir. Ona göre Çağatayca, "13.-14 yüzyılda Çağatay İmparatorluğu ve Altın Ordu'nun kültür merkezlerinde gelişmiş Orta Asya edebî şivesi olup klasik şeklini bilhassa 15. yüzyılda Timurular zamanında almıştır. Bu şive ile zengin bir edebiyat yaratılmıştır." Köprülü, Çağatayca'yı şu devirlere ayırır:

1. İlk Çağatay Devri (13.-14. yüzyıllar)
2. Klasik Devrin Başlangıcı (15. yüzyılın ilk yarısı)
3. Klasik Çağatay Devri (15. yüzyılın son yarısı)
4. Klasik Devrin Devamı (16. yüzyıl)
5. Gerileme ve Çökme Devri (17.-20. yüzyıllar) (Köprülü, 1988: c. III 270-323).

Fuad KÖPRÜLÜ'nün Çağatay Türkçesiyle ilgili görüşlerini benimseyen Türkologlar da vardır. Kemal Eraslan, Recep Toparlı, Hanifi Vural, Ali Osman Solmaz ve Hüseyin Köroğlu bunlardan birkaçıdır.

Janos Eckmann, Çağatay Türkçesinin tasnifi konusunda Samoyloviç'in görüşünden yola çıkarak tasnifin sınırlarını net bir şekilde belirlemiştir. Janos Eckmann, Orta Asya edebî Türkçesinin önemli fonetik ve morfolojik özelliklerine göre bu dili şu dönemlere ayırır:

1. Karahanlıca veya Hakaniye Türkçesi (11.-13. yüzyıllar)
2. Harezmi Türkçesi (14. yüzyıl)
3. Çağatayca (15. yüzyıl-20. Yüzyılın başlangıcı).

Janos Eckmann Çağatayca'nın bu beş yüzyıllık hayatında bazı değişikliklere uğradığını belirterek şu şekilde devirlere ayırır:

1. Klasik Öncesi Devir (15. Yüzyılın başlarından Nevâî'nin 1465'te ilk divanını tertibine kadar)

2. Klasik Devir (1465-1600)

3. Klasik Sonrası Devir (1600-1921) (Eckmann, 1988: 13-14).

Çağatay Türkçesi ve İslami Orta Asya Edebi Dili için Janos Eckmann tarafından ortaya konulan bu tasnif genellikle kabul görmüştür.

Çalıştığımız eser muhtemelen 17. yüzyılda Çağatay Türkçesi ile kaleme alınır. Eser 1^b'den başlayıp 105^a'da bitirilir. Çalıştığım kısım ise metnin 21^a-40^b arasındadır. Bu kısımda Çingiz Han'ın hikayesi, aldığı topraklar; başkent ve Çingiz Han'ın aldığı memleketlerin tamamını oğulları arasında paylaşması; illere kimleri atadığına dair bilgiler yer alır. Çingiz Han'ın oğullarına vasiyetine de yer verilmiştir. Çingiz Han'ın oğullarından Ögetey, Coçi, Toluy, Çağatay Han ile ilgili bilgi ve olaylara, kızları-damatları hakkındaki bilgilere de yer verilir. Ayrıca İslam Gazan Han hakkındaki olaylar anlatılır. Son olarak Tuğluk Temür Han hakkındaki rivayetler, ecdadı ile ilgili bilgiler ve Hazreti Mevlana Erşadeddin'in Elinde Müslüman Olduğuna dair bilgiler aktarılmıştır (Metnin tamamı için bkz. **Metnin Türkçeye Aktarımı**).

BİRİNCİ BÖLÜM

ESERİN TANITIMI

1.1. ESERİN ADI

Barthold, eseri 1902 yılında Taşkent'te, bulur ve esere *Tarih-i Kaşgar* ismini verir. Barthold, Kaşgar isminin bir şehri değil de Doğu Türkistan'ın tamamını kapsadığını belirterek esere bu ismi verir (Akımuşkin, 2001: 16). Akımuşkin ise Yarkend isminin Kaşgar ismine göre daha fazla kullandığını öne sürerek esere *Tarih-i Moğuliye* ismini vermenin daha doğru olacağını ifade eder.

1981 senesinde Kadir Bulak isimli bir kişi Kaşgar'da bu eserin bir başka nüshasıyla karşılaşır. Ardından bu nüshayı Xinjinag Uygur Özerk Bölgesi (Doğu Türkistan) Sosyal Bilimler Akademisine takdim eder. O dönemde bu akademide çalışmakta olan Hacı Nurhacı isimli kişi 1986 yılında bu eserin elyazmasını alarak günümüz Uygur harflerine aktararak *Çingizname* adıyla yayımlar. Ancak ne tarih araştırma usulüne göre giriş yazar ne tutarlı bir sonuç yazar. Eserin adını da neden *Çingizname* koyduğu hakkında bir kelime söz etmemiştir (Nurhacı, 1986).

1.2. ESERİN YAZARI

Eserin, kimin tarafından yazıldığı henüz netlik kazanmamasına rağmen O. F. Akımuşkin araştırma ve incelemeleri sonucunda eserin yazarının Şah b. Mirza Fazıl Çuras olabileceğini öne sürmüştür. Bunu da bir varsayım olarak kabul etmektedir. Varsayım olarak kabul etmesinin sebebini de eserle ilgili hiçbir bilginin olmamasına dayandırmaktadır. Yedi gerekçe sıralayarak bu varsayıma ulaşmıştır. Bu yedi gerekçe şöyle sıralanabilir.

1. Şah b. Mirza Fazıl Çuras o dönemde yaşamış, dönemin tanık ve katılımcısı olmuştur.
2. Lapidary (fazla kelime kullanmadan kısa ve öz anlatım tarzı) tarzıyla, basit ve yalın bir dil kullanmıştır. Eserlerindeki kompozisyon yapısı Tarihi Kaşgar'a benzemektedir.

3. Kaynaklarla çalışmalarında aynı teknikleri kullanmıştır. Özlü anlatımlar bireysel parçalarla doğrudan serpiştirilmiştir.

4. Üç eserinde kaydedilen benzer olaylar tarif edilirken Farsça nesir ve nazım alıntılar kullanılmıştır.

5. Eski Uygur dilinin Kaşgar ağzı Şah Mirza Fazıl Çuras'ın ana dilidir.

6. Her açıdan Kaşgar ağzı Tajik diline göre ona daha yakındır.

7. Yarkend kâtibi Mirhaladdin'e göre Çuras son Çağatay hanlarına iki veya üç tarihi eser yazmıştır (Akımışkin, 2001: 17-18).

Akımışkin yukarıda verilen bilgilerden yola çıkarak büyük ihtimalle eserin yazarının Çuras olduğu kanısına varır.

1.3. ESERİN YAZIM TARİHİ

Eserin dil özellikleri incelendiğinde Çağataycanın son dönemine ait olduğu görülebilir.

Eserin yazım tarihi hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Barthold'a göre eserin yazım tarihi 18. yüzyılın ikinci yarısıdır. W. P. Yudin'e göre 18 yüzyılın ikinci çeyreğinden önce yazılmamıştır. Kâtip Mirhaladdin ise *Hidayetnâme* adlı eserinde 1696 yılının ikinci yarısında yazıldığını ifade eder. Akımışkin ise 1694 yılında yazıldığını söyler (Akımışkin, 2001: 16).

1.4. ESERİN İÇERİĞİ

Eser Moğol tarihi özellikle de Yarkend Hanlığını anlatmaktadır. Eser 73 bölümden oluşur. Bölümler kıssa, guftar, zikr ve destan gibi adlarla anılır. Bölümler ya hüküm süren hanın bir yılına, ya onun zamanında gerçekleşen bir olaya, ya da önemli bir konuya değinir.

Eserde olaylar Orta Asya tarih yazıcılığı geleneğine göre sırasıyla şu şekilde gelişmektedir. Nuh peygamberin hayatı ve Tufan hakkındaki rivayetler. Oğulları hakkındaki rivayetler; Yafes, Türk ve Moğol boylarının şekillenmesi; Yesügey hakkındaki olaylar; Çingiz Han'ın doğması ve çocukluk yaşlarındaki mücadeleler;

Çinggiz Han'ın Moğol boylarını bir araya getirip Çinggiz adını alması; Çinggiz Han'ın Harezmsah ile savaşmasına neden olan olaylar; Orta Asya'nın diğer bölgelerinin alınması; Çinggiz Han oğullarından Ögetey, Coçi, Toluy, Çağatay hakkındaki olaylar ve bu olaylara müteakiben Tuğluk Temür hakkındaki olaylar ve onun Müslüman olması anlatılmıştır. Eserin buraya kadar olan bölümünü Tuba Songur (1^b-20^b) ve ben (21^a-40^b) tez çalışmamızda ele aldık.

Eserde olayların tamamı ise sırasıyla şu başlıklar altında anlatılır: 1.Zikr-i Hazreti Yafes İbn-i Nuh Aleyhissalatu Ve Sellem 2. Zikri Moğol Han İbn-i Alemçe Han 3. Destan-ı Yesügey Bahadur İbn-i Bertan Bahadur İbn-i Kubil Han 4. Destan-ı Kaan Cihangir Çinggiz Han İbn-i Yesügey Bahadur 5. Çinggiz Han ile Harezmsah Arasındaki Kavga, Çinggiz Han'ın Turan Ve İran'ı Alması, Harezmsah'ın Nisbeti 6. Destan-ı Ögetey Kaan İbn-i Çinggiz Han 7. Zikr-i Coçi Han İbn-i Çinggiz Han 8. Zikr-i Toluy Han İbn-i Çinggiz Han 9. Zikr-i Padişah-i İslam Gazan Enarallahu Burhanehu 10. Güftarı Çağatay Han'ın Beyanı ve Onun Evladı Zikri 11. Destan-ı Hazreti Tuğluk Temür Han Enarallahu Burhanehu 12. Şerh-i İslam Tuğluk Temür Han Nuvvira Merkadehu Hazret-i Mevlana Erşadeddin'in Kaddes-i Sırrehu'nun Elinde Müslüman Olduğunun Beyanı 13. Zikri Hızır Hoca Han İbn-i Tuğluk Temür Han 14. Zikr-i Sultan Yunus Han İbn-i Sultan Uveyis Han Ve Oğlanları Sultan Mahmud Han Ve Sultan Ahmet Han 15. Destan-ı Said Han İbn-i Sultan Ahmet Han İbn-i Yunus Han 16. Sultan Said Han Enarallahu Burhanehu'nun Cülusunun Zikri 17. Güftarı Cülus Abdurreşid Han İbn-i Sultan Said Han Enarallahu Burhanehu 18. Güftarı Cülus Abdülkerim Han İbn-i Abdurreşid Gazi Han İbn-i Sultan Said Han Enarallahu Burhanehu 19. Güftarı Cülus Muhammed Han İbn-i Abdurreşid Han 20. Zikr-i Şah Şucaaddin Ahmed Han İbn-i Muhammed Han Kaddes-i Sırrehu'nun Şehadetleri 21. Güftarı Cülus Abdullatif Han İbn-i Şah Şecaaddin Ahmet Han İbn-i Muhammed Han Enarallahu Burhanehu 22. Abdurrahim Hanın Def'i İçin Asker Sevk Ettiklerinin Beyanı 23. Zikr-i Cülus Sultan Ahmet Han İbn-i Temür Sultan İbn-i Şecaaddin Ahmet Han 24. Güftarı Cülus Sultan Mahmut Han İbn-i Temür Sultan 25. Abdurrahim Han İbn-i Abdurreşid Han Hakkındaki Olayların Zikri 26. Güftarı Ahval Abdullah Han Badaz Mirza Ebulhadi 27. Abdullah Hanın İki Kez Kaşgar Üzerine Sefere Geldiklerinin Beyanı 28. Güftarı Cülus Hazreti Abdullah Han 29. Zikr-i Muhalefet Mirza Şia Muhammed Ve Katl-i Mirza Şah Kasım 30. Abdullah Hanın Bolur'u Fethettiğinin Beyanı 31. Abdullah Han'ın Andican'ı

Fethettiğinin Beyanı 32. Abdullah Han Tigmedallah Bigufranenin Yulduz'da Sümeri Alıp, Çalış'tan Geri Dönerken Mağlup Olduğunun Beyanı 33. Zikr-i Cülus Bahr-i İşan Yolbars Han Bertaht Ve Katli Yolbars Han 34. İsmail Hanın Tahta Oturduklarının Zikri 35. Güftarı Müddet Haniyet Sultan Said Baba Han'ın Zikri 36. Cülus-u Abdurreşid Han Bertahti Yarkend 38. Cülus-u Muhammed Emin 13 Han İbn Baba Han 39. Cülus-ü Muhammed Mümin Sultan 40. Şema Beyin Hesab-i Neseblerinin Zikri.

Bu çerçevede bu çalışmayı aslında iki ana kısma bölebiliriz. Sultan Said Han'a kadar olan tarihî olayların anlatıldığı birinci kısımdır. İkinci kısımda Sultan Said Han'dan Muhammed Mümin Han'a (Akbaş Han) kadar Saidiye Hanlığı'nda meydana gelen olaylar aktarılır (Çelik, 2012: 77).

1.5. ESERİN NÜSHALARI

Bu eserin Taşkent ve Kaşgar'dan bulunmuş iki farklı elyazması bilim dünyasınca bilinmektedir. Taşkent nüshasını bulan kişi Barthold'dur. Barthold'un bulunduğu bu elyazmalar günümüzde Rusya Bilimler Akademisi Doğu Bilimleri Enstitüsünün Sankpetersburg şubesinde C 576, C 577, V 2472 kodlarıyla üç parça elyazma halinde saklanmaktadır. C 576 numaralı nüshası Asya müzesi için 1802 yılında Bartold tarafından Taşkent'ten satın alınır. Bu eserin özelliklerinden anlaşıldığına göre Doğu Türkistan'da istinsah edilir. RDBA' da N. F.Petrovskiy'in koleksiyonunda saklanmakta olan C 577 numaralı nüshası da Doğu Türkistan'da istinsah edilir. V 2472 nüshası ise Orta Asya'da istinsah edilir. Bu üç nüshanın içeriği birbirine benzemektedir. Fakat bu nüshaların her birinde farklı cümlelerde birbirini tamamlayıcı veya bazı kelimelerin eksik olduğu görülmektedir (Ainiding, 2015: 4-5).

Akimuşkin'e göre bu üç elyazma içinde C576 koduyla saklanmakta olan elyazma diğerlerine göre çok az tahrip olmuş ve eksik yerleri daha az olan elyazmadır (Akimuşkin, 2001: 17-18). Akimuşkin C576 kodlu elyazmayı inceleyip ayrıntılı bir giriş yaparak Rusça değerlendirmesini yapmıştır. Tezimizde Akimuşkin'in bu eserinde verdiği tıpkıbasımını kullandık.

Sankpetersburg Şarkiyat Çalışmaları Enstitüsü'nün elyazmasının kopyası olan C576 kodlu elyazma eserin tamamını içerip 1^b - 105^a olarak numaralandırılır. Usta bir hattat tarafından kaleme alınır. Büyük ve net bir şekilde yazılır. Metin çok temizdir. Bu

elyazma temize çekilip orijinali ile karşılaştırılır. Eksik kısımlar: 4^a, 5^a, 15^a, 16^a, 21^a, 25^b, 26^a, 31^b, 33^a, 38^b, 41^b, 46^b, 48^a, 50^a, 64^a, 65^b, 67^b, 68^b, 70^a, 73^b, 74^b, 83^b, 84^a, 90^a, 92^b, 100^b de düzeltme ve eklemeler yapılır. Mürekkep yayılmasındaki hatalar veya müstensih hataları ise 20^b, 27^b, 41^a, 42^b, 52^a, 90^b de siyah mürekkeple çizilir. 35^a da yanlış yere yazılan cümle basit bir çizgi ile çizilir. Elyazmanın 17^b, 18^a, 40^b, 104^a sayfalarında Kur'an-ı Kerim ve hadislerden alıntılar yapılır. Başlıklar kırmızı renkle yazılmıştır (Akımuşkin, 2001: s.19). Çalıştığımız metin Taşkent nüshasının C576 kodlu elyazmasına aittir.

Bu eserin diğer nüshası 1981 yılında Kaşgar'da yaşayan Kadir Bulak isimli kişi tarafından bulunur. Kadir Bulak eserin elyazmasını Uygur Özerk Bölgesi (Doğu Türkistan) Sosyal Bilimler Akademisine verir (Nurhacı, 1993: 1-7). Kaşgar'da bulunan bu nüsha 1986 yılında Hacı Nurhancı tarafından Çağatay yazısından Çağdaş Uygurca alfabesine “Çingizname” adıyla aktararak Kaşgar Uygur Neşriyatı tarafından basılmıştır (Nurhacı, 1986).

1.6. ESER HAKKINDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Bu eseri ilk inceleyen Barthold olmuştur. Barthold esere Tarih-i Kaşgar adını vererek “*Türkistan Gezilerinden Genel Rapor*” adlı yazısında bir kısmını Rusça'ya çevirmiştir. Rusya'da ayrıntılı bir önsözle birlikte O. F. Akımuşkin tarafından neşredilmiştir. Ayrıca *Materialı Po İstorii Kirgizov i Kirgizii* ve *Materialı Po İstorii Kazahskih Hanstv XV-XVIII Vekov* adlı eserlerde bazı sayfaları Rusça'ya tercüme edilerek yayımlanmıştır. Çin'de Wei Liang Tavi isimli tarih araştırmacısı *Yeken Hanlığının Tarihinin Umumi Bayan* adlı eserinde bu eser hakkında genel bir bilgi vermiştir (Wei, 1999: 17-18).

Nurhacı 1986 yılında bu eseri Çağatay Türkçesinden Çağdaş Uygurcaya harfiyen aktarmıştır. Beş sayfalı bir giriş ile eseri neşretmiştir. Nurhacı *Çingizname* adlı eseri yine kendisinin hazırladığı *Yeken Seidiye Hanlığının Kiskiçe Tarihi* adlı eserin kaynak kısmında “Molla Mirsalih Kaşgari, Tarih-i Kaşgar kol yazma” olarak vermiştir (Nurhacı, 1993: 263). Eserin giriş kısmında eserin içeriği ve önemi hakkındaki görüşleri sunar. Ayrıca Molla Mirsalih Kaşgari'nin Orta Asya'da çok eser yazdığını Arapça ve Farsça bilgisinin kuvvetli olduğunu söyleyerek eserin yazarının Molla Mirsalih Kaşgari

olabileceğini, 1981 yılında Kadir Bulak isimli kişi tarafından İctimai Sosyal Bilimler Akademisine sunduğunu eserin tarihi hakkında kesin bir bilgi olmadığını *Çingizname*'nin kayıt numarasının 00679 olduğunu, Hoten saman kağıdına yazıldığını, toplam 261 sayfa olup her sayfasının 13'er satır olduğunu ifade etmektedir (Nurhacı, 1993: 1-7). Ali Gopur, Nurhacı'nın bu neşrini eleştirerek "*Kaşgar Tarihinin Başı ve Ahiri*" isimli bir makale yayımlamıştır. Ali Gopur bu eleştiri makalesinde Barthold'un bulunduğu ve *Tarih-i Kaşgar* ismini verdiği eserle Hacı Nurhacı'nın *Çingizname* adını verdiği eserin aslında bir eser olduğu, Hacı Nurhacı'nın koyduğu ismin belli bir amaçla konulduğunu ifade etmiştir (Ainiding, 2015: 10).

Bilal Çelik *Tarih-i Kaşgar'ı History Studies* dergisindeki "Saidiye Hanlığı ve Hocalar Devri Kaynakları (1514-1762)" adlı makalesinde kısaca tanıtır. "*Yarkent Hanlığının Siyasi Tarihi*" adlı kitabıyla yine Bilal Çelik bu eser hakkında bilgi verir. Ayrıca bu eseri Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden Kadir Tuğ, *Doğu Türkistan'da Hocalar Dönemi* adındaki Yüksek Lisans tezinde kısaca tanıtır. Son olarak Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden Nuerdun Ainiding, *Anonim Tarih-i Kaşgar (Çeviri ve Değerlendirme)* adındaki Yüksek Lisans tezinde Çağatay Türkçesiyle kaleme alınan bu eseri Türkiye Türkçesine aktarır; Tarihi yönden değerlendirir; özellikle de Yarkent Hanlığı üzerinde durur.

Bizim bu çalışmamızda da *Tarih-i Kaşgar* adlı metnin Arap harflerinden Latin harflerine yazıçevirimi yapıldı, Türkiye Türkçesine aktarıldı. Açıklamalar kısmında eserde tam karşılığı bulunmayan kelimelerin anlamları ile yer ve kişi adlarının yazımındaki farklılıklar ele alındı, metin dil özellikleri açısından incelendi ve metinde geçen kelimeler dizinde gösterildi.

İKİNCİ BÖLÜM

DİL ÖZELLİKLERİ

2.1. YAZIM ÖZELLİKLERİ

Tarih-i Kaşgar Çağatay Türkçesi ile kaleme alınmıştır. Arapça ve Farsça kelimelerde Arapça'nın yazım özelliklerine uyulmuştur. Uzun ünlüler harf ya da hareke ile gösterilmiştir (نابود *nābūd* 36^b/13, فریشان *feriṣān* 35^b/8, خوب *hūb*, بيحد *bīhad*, صورت *ṣūret* 21^a/2).

Türkçe kelimelerdeki ünlülerin yazımı için belli bir kural uygulanmamıştır (بر *bir* 21^a/11, اغلى *oğlı* 21^a/7, قزی *kızı* 21^a/2).

Metinde bazı kelimelerin yazımında eksik kısımlar mevcuttur. Bu eksik kısımlar < > içinde gösterilerek metin tamiri yapılmıştır. Örn. <al>*tınçı* yerine sadece تتجى *tınçı* (26^b/1), *ba* <ba> *nı* yerine ise بانى *banı* (23^b/3) yazılmıştır.

Diğer dil özellikleri ise aşağıdaki gibidir:

2.1.1. Ünlülerin Yazımı

- /a/

Söz başında elif (ا) ve medli elif (آ) harfleri ile yazılmıştır. Örn. آت *at* (25^b/15), اتاليق

atalıq (36^a/14), انى *anı* (32^a/4), انادين *anadın* (21^b/07), آلتون *altun* (24^b/04) vb.

Söz içinde Arap yazımından dolayı genel olarak yazılmamaktadır, bazen ise elif (ا) ile yazılmıştır. Örn. باريب *barıp* (36^a/4), ياشار *yaşar* (33^b/06), يارلىغ *yarlıg* (24^a/1), اوزاق *uzaq* (28^b/13) vb.

Söz sonunda elif (ا) veya güzel he (ه) ile yazılmıştır. Örn. بولسه *bolsa* (34^b/14), اورنيدا *ornıda* (21^a/6), باشغه *başğa* (28^a/05), اراسيغه *arasığa* (23^a/06) vb.

- /e/

Söz başında elif (ا) ile yazılmıştır. Örn. ايللىك *ellig* (30^a/11), ايرانلىك *erenlik* (23^a/02)

vb.

Söz içinde Arap yazımından dolayı genel olarak yazılmamış iken bazen ise elif (ل) ile yazılmıştır. Örn. من *men* (31^b/8), برسه *bërse* (31^b/9), کوتار ديلار *köterdiler* (21^a/9) vb.

Söz sonunda elif (ل) veya güzel he (ه) ile yazılmıştır. Örn. كيزكا *kizge* (29^b/2), سوزكا *sözge* (35^b/13), بله *bile* (28^b/2) vb.

- /è/

Söz başında elif (ل) + ye (ای) veya ilk hecede ye (ی) ile yazılmıştır. Örn. ایدی *édi* (27^b/3), ديب *dép* (37^b/5), ايكنجى *ékkinçi* (21^a/6), كين *kéyin* (37^a/2), ايمدى *émdi* (31^b/13) vb.

- /ı/

Söz başında ı sesi bulunmamaktadır.

Söz içinde genel olarak yazılmamakta veya (ی) ile yazılmıştır. Örn. قليب *kılıp* (21^a/8), فاتىغ *katıg* (40^b/3), قزی *kızı* (21^a/1) vb.

Söz sonunda (ی) ile yazılmıştır. Örn. قزی *kızı* (21^a/1), باشى *başı* (21^a/11), بولدى *boldı* (37^b/8) vb.

- /i/

Söz başında elif (ل) veya elif+ye (ای) ile yazılmıştır. Örn. ايش *iş* (25^a/4), ايت *it* (39^b/10).

Söz içinde genel olarak yazılmamakta (alıntı kelimelerdeki uzun ünlüler hariç) veya

(ی) ile yazılmıştır. Örn. كيردى *kirdi* (26^a/12), بله *bile* (26^a/14), بر *bir* (26^b/5) vb.

Söz sonunda (ی) ile yazılmıştır. Örn. كشى *kişi* (23^b/3), بردى *bérdi* (32^b/14) vb.

- /o/

Söz başında elif+vav (و) ile yazılmıştır. Örn. اورنيدا *ornıda* (21^a/6), اول *ol* (39^b/5).

Söz içinde (و) ile yazılmıştır. Örn. بولوب *bolup* (32^a/10), شول *şol* (33^b/3) vb.

- /ö/

Söz başında elif+vav (و) ile yazılmıştır. Örn. اولكانينى *ölgenini* (23^b/4), اوييكا *öyige*

(23^b/8) vb.

Söz içinde (و) ile yazılmıştır. Örn. کوب *köp* (31^b/10), تور تونجی *törtünçi* (26^b/3) vb.

- /u/

Söz başında elif+vav (و) ile yazılmıştır. Örn. اولوغ *uluğ* (33^b/13), اولوسیغه *ulusığa*

(26^a/6) vb.

Söz içinde genel olarak (و) ile yazılmıştır. Örn. توغولغان *tuğulğan* (26^b/3), قیلور *qılur* (26^b/4), قوریلتای *quriltay* (21^a/8) vb.

Söz sonunda (و) ile yazılmıştır. Örn. کونجو *kunçu* (21^a/1), بو *bu* (21^b/5) vb.

- /ü/

Söz başında genel olarak elif+vav (و) veya elif (ا) ile yazılmıştır. Örn. اوونجی *üçünçi*

(21^a/1), اوچ *üç* (21^a/7) vb.

Söz içinde yazılmamış veya (و) ile yazılmıştır. Örn. ملک *mülk* (21^a/9), توشوککا *töşükge* (21^a/12), کون *kün*, اوون *üçün* (21^b/2).

2.1.2. Ünsüzlerin Yazımı

- /b/

‘b’ ünsüzü söz başında ب ile yazılmıştır. Örn. بولوب *bolup* (32^a/10), بله *bile*

(26^a/14), بر *bir* (26^b/5), بردی *bërdi* (32^b/14) vb.

- /ç/

‘ç’ ünsüzü ج ile yazılmıştır: Örn. اوچ *üç* (21^a/7), کونجو *Kunçu* (21^a/1), قیلاچه *qılaça*

(23^b/15).

- /ŋ/

Nazal ‘n’ نك ile yazılmıştır: Örn. سونك *soŋ* (31^b/12), تاتارنىڭ *Tatarnıŋ* (21^a/1).

- /s/

‘s’ ünsüzü □ ile yazılmıştır. Sadece bir örnekte *sin*’in altına üç nokta konulduğu görülmektedir. Örn. سوزکا *sözge* (35b/13), سوردی *sordı* (23a/12) vb.

Üç noktalı sin ise قویاسستی بودی *Kuyastı Bodı* (26^a/6) örneğinde görülmektedir.

- /t/

‘t’ ünsüzü Türkçe kelimelerde ve alıntı ince kelimelerde ت, alıntı kalın kelimelerde

ise Arapça yazımında olduğu gibi ط ile yazılmıştır. Örn. تکرى *teşri* (31^b/9), تیلادی *tiledi* (30b/6) تئك *teş* (32^a/15) vb.

- /p/

‘p’ ünsüzü kelime sonunda, özellikle de zarf fiillerde ب ile yazılmıştır. Örn. دیب *dép*

(21^b/5), قلیب *kılıp* (21^a/5) vb.

2.2. SES BİLGİSİ

2.2.1. Ünlüler

Metinde kullanılan ünlüler şunlardır: a, e, ê, ı, i, o, ö, u, ü. Metinde geçen ünlülerle ilgili ses olayları şöyle sıralanabilir:

2.2.1.1. Ünlü Uyumu

Önlük-artlık uyumu ve düzlük yuvarlaklık uyumu olarak ikiye ayrılır.

a. Önlük- artlık uyumu

Önlük-artlık uyumuna göre bir kelime, kalın veya ince ünlüleri ihtivâ edebilir. Arap alfabesinde kalın ve ince ünlüler için özel işaretler bulunmadığı için, kalın ve ince ünlüleri ayırmadaki ölçümüz, bunların ğ / k veya g / k seslerinden herhangi birini ihtiva etmeleridir. Çağataycanın asli kelimelerindeki önlük-artlık uyumu korunmuştur. Kalın

ünlü kökler, kalın ünlü ekler, ince ünlü kökler , ince ünlü ekler alırlar (Eckmann, 1988: s.12) Metnimizde önlük- artlık uyumuna uyulmuştur. Alıntı kelimelerde ise bu uyum kullanılmamıştır. Örn. *ulusıga* (26^a/6), *törtünçi* (26^b/3), *başı* (21^a/11) vb.

b. Düzlük-yuvarlaklık Uyumu

Metinde genel olarak düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyulmamıştır. Özellikle bazı eklerin yalnızca düz veya yalnızca yuvarlak biçimlerinin kullanılması bu uyumu zorlaştırmıştır.

Bu eklerden yalnızca düz-dar ünlülerle kullanılanlar şunlardır:

-nçI: *üçünçi* (36^b/4), *toğkuzunçi*, *onunçi* (29^b/7)

-nIı: *uluğınıı* (21^a/1), *yernıı* (21^b/5), *munıı* (21^b/14), *Çakımınıı* (26^b/13)

-nI: *aşını* (21^b/5), *ağasını* (23^a/9)

-GI: *bérgil* (24^b/11), *térgil* (34^b/2), *kélgil* (39^b/4)

-sIz: *kılğaysız* (39^b/14), *bolmağaysız* (40^a/6)

Bu eklerden yalnızca yuvarlak dar ünlülerle kullanılanlar şunlardır:

-DUr(Ur): *kıladur* (23^a/10), *aytur* (22^b/6)

-sUn: *kılmasun* (23^b/7), *koysun* (24^b/5), *yansun* (28^b/8)

-DUr: *dépdürler* (33^a/4), *kéydürdiler* (35^a/5), *olturdı* (21^b/3)

2.2.1.2. Ünlü Düşmesi

Genel olarak orta hece ünlüsünün düşmesi olarak görülür.

Orta Hece Ünlüsünün Düşmesi

könli (22^b/5), *ömri* (30^a/11), *oğlı* (21^a/7)

2.2.1.3. Ünlü Birleşmesi

Metinde ünlü birleşmesine örnek olarak şunlar verilebilir.

néçük [*< neçe ök*] (23^b/3), *némerse* [*< nème érse*] (39^a/5)

2.2.2. Ünsüzler

Metinde kullanılan ünsüzler şunlardır: b, c, d, f, g, ğ, h, ĩ, k, k, l, m, n, ŋ, p, r, s, s, s, ş, t, t̃ v, y, z, z, z

Metinde görülen ünsüzlerle ilgili ses olayları şunlardır:

2.2.2.1. Ünsüz Değişmesi

- **b->m-**

Eski Türkçe (Uygurca) döneminden beri geniz sesi bulunan kelimelerde görülmektedir. Örn. *mundın* (37^b/7), *meniñ* (21^a/10), *mundag* (25^a/4), *mindürüp* (25^a/3).

Biz zamiri yalın haldeyken ve durum ekleri aldığıında *biz* olarak devam eder. Fiil çekimlerinde *biz* olmakla beraber geniş zaman çekiminde ünsüz değişmesiyle *miz* olur.

Ör. *biz* (35^b/14), *almas miz* (38^a/10)

- **t~d-**

Metinde kelime başında hem *t* hemde *d* kullanılmıştır. Örn. *turdı* (39^b/7), *durğan* (24^a/8), *tëgil* (34^b/2), *dëp* (37^b/5) vb.

- **p ~ f**

Metinde *p* ve *f* sesleri karışık kullanılmıştır. Bazı kelimelerin hem *p*-'li hem de *f*-'li örnekleri bulunmaktadır. Bazı örneklerde ise *p* ünsüzü *f*'ye değişmiştir. Örn. *fādişāhu* (32^a/11), *pādişāh-ı* (21^b/11), *fat-ı firşatda* (33^b/12), *pat firşatda* (31^a/1), *feriřān* (37^b/9), *fiyāde* (39^b/6), *tofrac* (28^b/2), *tüf* (21^b/3) vb.

- **-z > -s**

Karahanlı Türkçesinden beri görülen *-z > -s* değişimi metnimizde geniş zamanın olumsuzunda görülmektedir (*-mAz>-mAs*). Örn. *bolmas* (29^a/13), *kılmas* (35^b/5), *tuğmas* (37^a/15).

2.2.2.2. Yer Değiştirme

Metinde görülen örnekler şunlardır:

mekrit (22^b/12), *örgetip* (32^a/3)

2.2.2.3. İkizleşme

Çağatay Türkçesinde çoğunlukla sayı isimlerinde görülmektedir: Örn. *ékki* (23^a/9, 31^b/12, 2^a/02), *sékkiz* (25^b/12), *tokkuz* (27^b/3, 35^a/2)

Ettirgenlik ekiyle birlikte geçmiş zamanda da ikizleşme olduğu görülmektedir. Örn. *ayttı* (22^b/14).

2.3. BİÇİM BİLGİSİ

2.3.1. Çekim Ekleri

İsim çekim ekleri ve fiil çekim ekleri olmak üzere ikiye ayrılır. Metinde görülen çekim ekleri ve örnekleri şunlardır:

2.3.1.1. İsim Çekim ekleri

a. Çokluk Eki:

/+IAr/: Metinde isimlerin çokluk şekilleri için +IAr çokluk eki kullanılmıştır. Örn. *eçkülerni* (37^b/13), *kişilerdin* (36^b/10)

b. İyelik Ekleri:

- **Teklik I. şahıs iyelik eki: +(I/U)m**

oğlanlarım (21^a/9), *kızım* (23^a/13), *başımnu*, *parmağım* (34^b/2)

- **Teklik II. şahıs iyelik eki: +(I)ñ**

keremiñni (23^a/14)

- **Teklik III. şahıs iyelik eki: +I, +SI:**

ağası (26^b/7), *atası* (26^b/15), *başı*, *kuyruğı* (21^a/12)

Çokluk I. şahıs iyelik eki: +(I)mIz:

haberimiz (39^a/14), *şūrāmız* (34^a/3)

Çokluk II. şahıs iyelik eki: +(I)ñIz:

şūrāyñız (34^a/3)

Çokluk III. şahıs iyelik eki: +IArI:

kuyruğları (21^a/12)

c. Hâl Ekleri

Yalın Hâl

Örn. *toy* (21^b/10), *köñül* (22^b/5), *kümüş* (24^b/10) vb.

İlgi Hâli: +nIñ

Örn. *uluğınñ* (22^b/3), *Çingizniñ* (24^a/15), *Tatarnıñ* (21^a/1) vb.

BelirtmeHâli: +nI

Örn. *oқnı* (21^a/14), *aтını* (21^b/5), *sözni* (23^a/2), *özini* (23^b/11) vb.

Yönelme Hâli: +GA

Örn. *köñlige* (31^b/14), *sözge* (35^b/13) vb.

Bulunma Hâli: +dA

Örn. *yolda* (23^a/5), *қаşıда* (25^a/15), *aldıda* (27^b/5) vb.

Ayrılma Hâli: +dIn

Örn. *kişidin*, *çerigidin* (27^a/12), *tuğашıdın* (28^a/6), *avuçdın* (28^b/2) vb.

Eşitlik Hâli: +çA

Örn. *néçe* (21^a/11) vb.

Yön Gösterme Hâli: +GarI, +ğarı

Örn. *taşğarı* (21^a/13), *ilgeri* (21^a/5)

d. Soru Eki: +mU

Örn. *itler mü* (39^a/15)

2.3.1.2. Fiil Çekimi

a. Haber Kipleri

Metinde görülen haber kipleri ve ekleri şöyledir.

Geniş Zaman

Geniş zaman için **-Ur**, **-Ar** ekleri kullanılmıştır. Olumsuzunda ise **-mAs** eki kullanılmıştır. Örn.

Teklik 1. şahıs: **-Ur** men: *yêtkürür men* “ulaştırırım” (23^b/3)

Teklik 3. şahıs: **-Ur**: *ğalur* “yapar” (23^a/8), *bolur* “olur” (29^a/12)

Çokluk 3. şahıs: **-UrIAr**: *ğalurlar* “yaparlar” (38^b/3), *orlağurlar* “toplanırlar” (28^a/15)

- **-Ar**

Teklik 3. şahıs: **-Ar**: *yığar* “yığar” (28^a/12)

- **-mAs**

Teklik 3. şahıs: **-mAs**: *bolmas* “olmaz” (29^a/13), *ğalmas* “yapmaz” (35^b/5), *tuğmas* “doğmaz” (37^a/15)

Çokluk 1. şahıs: **-mAs** miz: *almaz miz* “almayız” (38^a/10)

Görülen Geçmiş Zaman

Metinde görülen geçmiş zaman için **-dI**, **-dU** ekleri kullanılmıştır. Olumsuz çekimi ise **-dI**, **-dU** eklerinden önce kullanılan **-mA-** olumsuzluk eki kullanılır. Örn.

Teklik 1. şahıs: -dIm, -dUm: *keldim* “geldim” (23^a/14), *aydım* “dedim” (24^a/11), *kıldım* “yaptım” (38^b/13), *tapmadım* “bulmadım”, *koydum* “koydum” (24^b/6), *tuğdum* “doğdum” (38^a/1)

Teklik 2. şahıs: -dİŋ: *yediŋ* “yedin”, *kalđıŋ* “kaldım” (24^b/9), *bařlamadıŋ* “başlamadın”, *bilmediŋ* “bilmedin” (29^a/7), *eřitmediŋ* işitmedin (39^a/13)

Teklik 3. şahıs: -dI: *buyrudı* “buyurdu” (39^b/3), *boldı* “oldu” (39^b/13), *almadı* “almadı” (22^b/15), *kılmadı* “yapmadı” (34^b/1)

Çokluk 1.şahıs: -dUK: *keldük* “geldik” (39^a-14)

Çokluk 2.şahıs: -dİŋIz: *aldıŋız* “önünüz, huzurunuz” (36^a-3)

Çokluk 3.şahıs: -dIIAr: *kıldılar* “yaptılar” (21^a/5), *atadılar* “koydular, dediler” (21^b/5), *kalđılar* “kaldılar” (24^a/12), *sordılar* “sordular” (24^b/7), *koymadılar* “koymadılar” (29^b/15)

Öğrenilen Geçmiş Zaman

Metinde öğrenilen geçmiş zaman için **-(Ip + dUr** ekleri kullanılmıştır.

Teklik 3.şahıs: -(Ip + dUr: *kılıpdur* “yapmıştır” (26^b/8), *ölüpdür* “ölmüştür” (36^a/3)

Çokluk 3.şahıs: -(Ip + dUrIAr: *kılıpdurlar* “yapmıştırlar” (24^a/5), *bëripdürler* “vermiştirler” (35^b/13), *dëpdürler* “demişirler” (36^b/15)

Gelecek Zaman

Metinde gelecek zaman için **-GAy** eki kullanılmıştır. Olumsuzunda ise **-GAy** ekinden önce **-mA** olumsuzluk eki kullanılmıştır.

Teklik 1.şahıs: -GAy men: *bolgay men* “olacağım” (40^a/5), *örgengey men* “öğreneceğim” (31^b/15)

Teklik 3.şahıs: -GAy: *öltürgey* “öldürecek” (23^b/11), *yëtgey* “ulaşa” (32^b/4), *ëtgey* “ede” (32^b/5), *tëgey* “diyecek” (37^b/13)

b. Dilek Kipleri

Metinde geçen dilek kipleri şunlardır:

Şart Kipi

Metinde şart kipi için **-sA** eki kullanılmıştır. Olumsuzunda ise **-sA** ekinden önce **-mA-** olumsuzluk eki kullanılmıştır.

Teklik 1.şahıs: **-sAm**: *bolsam* “olsam” (39^b/13), *tutmasam* “tutmasam” (35^b/15), *çıkmasam* “çıkmasam” (38^a/9)

Teklik 2.şahıs: **-sAñ**: *kılsañ* “yapsan” (26^b/8), *kılmasañ* “yapmasan” (24^b/15)

Teklik 3.şahıs: **-sA**: *bolsa* “olsa” (21^a/12), *kılsa* “yapsa”(23^b/7), *bolmasa* “olmasa” (24^b/14)

Çokluk 1.şahıs: **-sAk**: *bolsak* “olsak” (34^b/1), *tutmasak* “tutmasak” (35^b/15)

Çokluk 3.şahıs: **-sAlAr**: *ursalar* “vursalar” (28^b/2), *bolsalar* “olsalar” (31^b/8), *kılmasalar* “yapsalar” (40^b/13)

Emir-İstek Kipi

Metinde görülen emir kipi ekleri şunlardır:

Teklik 2. şahıs: **Gil**: *bolğil* “ol” (24^b/12), *tapıngıl* “tap” (24^b/15), *barğil* “var” (26^b/10)

Teklik 3.şahıs: **-sUn**: *koysun* “koysun” (24^b/5), *aytsun* “desin” (24^b/6), *kılmasun* “yapmasın” (25^a/4)

Gereklilik Kipi

Metinde **-mAk+ kerek** ifadesi ile kullanılmıştır. Örn. *kılmağ kerek* “yapmalı” (31^b/14), *barmağ kerek* “varmalı” (39^b/7)

2.4. BİRLEŞİK ÇEKİM

Basit çekimli bir fiille basit çekimli **er-**, **êr-**, **ê-** yardımcı fiilin birleştirilmesiyle yapılır. Örn. *êşitti êrse* “işitti ise” (31^b/2), *kılur êdi* “yapardı” (22b/5).

2.4.1. Geniş Zamanın Hikâyesi

- -r ~ -Ar ~ -(y)Ur- ê(r)di + şahıs ekiyle yapılır. Örn. *kılur êdi* “yapardı” (22b/5),

aytur êdi “söyledi” (22b/6)

2.4.2. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

-dI + ê(r)se + şahıs ekiyle yapılır. Örn. *yètti êrse* “ulaştıysa, yetiştiyse” (37^b/15), *êşitti êrse* “işitti ise” (31^b/2)

2.4.3. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Metinde -p + ê(r)di şeklinde turur yardımcı fiili düşürülerek oluşturulmuştur.

Örn.

kılıp êdi “yapmıştı” (23^b/7), *bèrip êdi* “vermişti” (40^a/4), *atlanıp êdi* “gitmişti, çıkmıştı” (21^b/3)

2.5. FİİLİMSİLER

2.5.1. Zarf Fiiller

Metinde kullanılan zarf-fiil ekleri şunlardır:

-GAI

koyğalı “koymak için” (24^b/5), *yatğalı* “yatmak için” (33^b/2)

-G(I/U)nçA

bolğunça “oluncaya kadar” (36^a/6)

-(I)p

kılıp “yapıp” (21^a/5), *kalıp* “kalıp” (21^a/13), *dép* “deyip” (21^a/15)

-(e) ben

kél-(e)beñ “gelerek” (40^a/13)

-mAy

Olumsuzluk ifadesi taşıyan zarf-fiildir. Örn. *tutmay* “tutmadan” (35^b/12), *kılmayıp* “yapmayıp” (40^b/1)

2.5.2. Sıfat-Fiiller

-**GAn** ekiyle yapılır. Örn. *durğan* “duran” (24^a/8), *aytğan* “söyleyen” (24^b/7), *kalğan* “kalan” (25^a/6), *ölgen* “ölen” (29^b/3), *bolğan* “olan” (25^b/10)

2.5.3. İsim-Fiiller

Çağatayca’da sadece –mAK eki isim-fiil eki olarak kullanılır. Türkiye Türkçesindeki –mA ve –İş ekleri ise fiilden isim yapım eki işleviyle kullanılır. Örn. *barmaq* “varma” (39^b/7), *mal yığmaq* “mal yığma” (29^a/14) vb.

2.6. BİRLEŞİK FİLLER

2.6.1. İsim unsuru ile bir yardımcı fiilden oluşan birleşik fiiller:

2.6.1.1. İsim+bol-

basruq bol- “yenilmek” (31^b/11), *yağı bol-* “düşman olmak” (32^a/9), *Müsülmān bol-* “Müslüman olmak” (25^b/7) vb.

2.6.1.2. İsim+kıl-

kuriltay kıl- “kurultay yapmak” (21^a/8), *yarlıg kıl-* “emir vermek, ferman vermek” (21^a/11) vb.

2.6.2. Bir yanı zarf-fil bir yanı asıl fiil olan birleşik fiiller: Tasvir Fiilleri

2.6.2.1. Süreklilik Fiili

tur- yardımcı fiili ile yapılmaktadır. Örn. *dép turdı* “deyip durdu” (39^b/7),
yıǵlap turup “ağlayıp duruyordu” (38^a/4-5), *tégürüp turdılar* “yetiştirip/söyleyip
durdular” (34^a/6-7)

2.6.2.2. Yeterlilik Fiili

Çağatay Türkçesinde yeterlilik yapısı (-A) al- fiiliyle yapılmaktadır. Örn.
sınduralmadılar “kıramadılar” (21^a/15), *al-almay* “alamadı” (30^b/7)

2.7. ZAMİRLER

2.7.1. Şahıs Zamirleri

Teklik 1. Şahıs: *men* (21^b/4-5)

Teklik 2. Şahıs: *sen* (24^a/1- 39^a/15)

Çokluk 1. Şahıs: *biz* (35^b/14)

Çokluk 2.Şahıs: *siz* (39^b/13)

Çağatayca’da, üçüncü şahsı ifâde eden şahıs zamiri yoktur; yerine işaret zamiri
ol kullanılmaktadır. Örn. *ol* (21^a/03,23^b/2) vb.

2.7.2. İşaret zamirleri

bular (21^b/7)

olarıñ (25^b/2)

2.7.3. Diğer İşaret zamirleri

Metinde sadece *şubu* (28^a/12) zamiri görülmektedir.

2.7.4. Dönüşlülük zamirleri

Dönüşlülük zamirleri, iyelik ekleri ile *öz* kelimesinden oluşur. Örn. *öz* (24^a/4, 26^a/3)

2.7.5. Belirsizlik zamirleri

özgesi (26^b/2)

nêçe (28^a/15, 28^b/15)

nème/nèmerse (23^a/12, 24^a/11)

hêç (23^a/14)

her (21^a/4, 21^a/12)

her kişi (22^b/6) vb.

2.7.6. Bağlama zamirleri

Kim ve *ki* eki kullanılmıştır. Örn. *Çiğiz Hân yarlıg kılıp êdi kim hêç kimerse koyı bismil kılmason her kim bismil kılsa* ⁽⁸⁾ *günāh-kār dēp* (23^b/7-8).

Halifege vezir Ahmed İbn-i Ālī Alkāmī ayttı ki, elge mal bērip nōker ⁽¹⁴⁾ *kılmak hācet emes* (28^a/13-14).

2.8. SIFATLAR

2.8.1. Asıl sayı sıfatları

ékki (23^a/9, 23^b/03), *üç* (24^a/1), *tört* (24^b/9), *bêş* (25^a/14), *alte* (21^a/5), *yette* (21^a/14), *sékkiz* (30^a/13), *on* (21^a/12) vb.

2.8.2. Sıra sayı sıfatları

Asıl sayıların sonuna **+(D)ñçI** eki getirilerek yapılır. Örn. *birinçi*, aynı zamanda *evvel* (29^b/5, 21^a/7), *ékkinçi* (29^b/5), *üçünçi* (29^b/5), *törtünçi* (29^b/6), *bêşinçi* (29^b/6), *altınçi* (29^b/6), *yettinçi* (29^b/6) vb.

2.8.3. Belirsizlik sıfatları

cemi ' (27^a/5), *tamām* (21^a/8) , *köp* (29^b/10)

2.9. ZARFLAR

2.9.1. Yer-Yön zarfları

ilgeri (27^a/2)

taşkarı (21^a/13)

utru (31^a/10)

2.9.2. Zaman zarfları

këyin (22^a/15)

soŋ (40^a/8)

këçe (24^b/4-8)

2.9.3. Nitelik (Durum) zarfları

yaŋşı (28^b/13)

yaman (34^a/3)

şundağ (40^b/11)

2.10. EDATLAR

2.10.1. Son Çekim Edatları

ara (27^a/3), *birle* (27^a/7), *bile* (27^b/5), *dëk* (29^b/4), *üçün* (39^a/3).

2.10.2. Son Çekim Edatı Görevinde Olanlar

orn < *orun*: *Çingiz Hân ornıda ëkkinçi oğlı Batunı naşib kılıp ëdi.* (21^a/6)

2.10.3. Cümle Başı Edatları

eger (24^b/12,26^b/9)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER

3.1. YAZIÇEVİRİMİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER

1. Tarih-i Kaşgar muhtemelen 17. yüzyılda kaleme alınan bir eserdir. Çalışmamızda bu metnin Arap harflerinden Latin harflerine yazıçevirimi yapıldı.

2. Metnin yazıçevirisi yapılırken Taşkent'te bulunan ve Akimuşkin'in C 576 koduyla inceleyip Rusça değerlendirmesini yaptığı tıpkıbasımı esas alındı.

3. Metnin yazıçevirisi yapılırken çalışmamızın başında verdiğimiz transkripsiyon işaretleri kullanıldı.

4. Yazıçeviride asıl metinde olmasa da anlaşılabilir olması için basit noktalama işaretleri (nokta, virgül, büyük harf vb.) kullanıldı.

5. Metinde yer alan bölüm başlıkları kolay fark edilmesi açısından kalın siyah olarak gösterildi.

6. Metinde geçen bir kıta kalın siyah olarak belirtilmiştir (bkz. 32^b/5-6-7).

7. Anlatılan düşüncelerden sonra yeni bir kısma geçmek için *elkıssa* “kıssa, sonra, sonuç olarak” ve *ammā* “buna dayanarak ve böylece” gibi iki kısmı birbirine bağlayan cümle başı bağlaçları kullanılmıştır. 21^b/15,25^b/12,26^a/14,23^a/7,28^b/12 vb. sayfalarında örnekleri bulunmaktadır.

8. Çalışmamızda kapalı “ê” sesi yazıçeviriminde gösterildi.

9. Metnimizde harekesiz olarak yazılan bazı kelimeler için Eski Türkçe'den beri kullanılan biçimleri ele alınarak bu kelimeler kapalı “ê” ile gösterildi.

3.2. TÜRKÇEYE AKTARIMDA KULLANILAN YÖNTEMLER

1. Yazıçevirimi yapılan metnin günümüz Türkçesine aktarımı sırasında bütün kelimelerin karşılıkları verilmeye çalışıldı.

2. Metnin daha anlaşılır olması için bazı kısımlarda eklemeler yapıp () işareti içinde gösterildi. Örn. 21^a/1üçüncüsü Yesügat (Hatun), Tatar töresinin kızıdır.

3. Eserde geçen başlıklar yazıçeviriminde olduğu gibi kalın siyah olarak yazıldı. Türkçeye aktarımı ise () işareti içinde gösterilmiştir. Örn. 22^b **Dāstān-ı Ögetey Kāān** ⁽⁴⁾ **İbn-i Çiŋgiz Hān** (Çiŋgiz Han'ın Oğlu Ögetey Kaan'ın Destanı).

4. Metinde geçen özel isimler Türkçeye aktarım kısmında da aynı şekilde yazıldı (Kucin Bēgi 21^b, Emir Nevruz 31^b).

5. Metinde geçen sayfa numaraları rahat görülmesi amacıyla kalın siyah olarak gösterildi.

6. 32^b de yer alan kıta aynı şekilde yazıldı ve kalın siyah olarak belirtildi. () işareti içinde TT. ne aktarıldı.

7. Günümüzde kullanılmayan veya tam karşılığı bulunmayan bazı miktar sözleri yazıçeviriminde olduğu gibi aktarıldı ve anlamları “Açıklamalar” kısmında verildi (39^a/2 ‘fersen’, 23^b/2 ‘mişkāl’).

3.3. DİZİN HAZIRLANIRKEN KULLANILAN YÖNTEMLER

1. Çalışmamızın bu kısmı hem sözlük hem de kelimelerin geçtiği yeri ve sayısını gösteren bir dizin işlevi görmektedir.

2. Dizinde bulunan kelimeler metindeki kelimelerin anlamlarını kapsamaktadır.

3. Eserde şahıs ve yer adları az olduğu için tek dizinde toplandı.

4. Kişi adları “k. a.”; yer adları “y. a.” şeklinde gösterildi.

5. Dizinde yer alan kelimeler Türk alfabesine göre alfabetik olarak sıralandı.

6. Maddenin altında [] içinde belirtilen sayı, kelimenin sıklık sayısını göstermektedir. Örn ‘arż: arz, sunma.

[=1]

7. Maddeden sonra alıntı kelimelerin hangi dile ait olduğu [<] içinde gösterildi.

8. Madde başları kalın siyah olarak gösterildi.

9. Varak ve satır numaralarının karışmaması için, varak numarasından sonra / işareti kullanıldı. Örn. 23a/12, 35a/10

10. Farsça ve Arapça tamlamalara tamlama şeklinde anlam verildi.

3.4. AÇIKLAMALAR KISMINDA KULLANILAN YÖNTEMLER

1. Eserde, müstensih tarafından sonradan üstü çizilen kısımlara yer verildi.
2. TT. ne aktarım kısmında tam karşılığı bulunmayan kelimelerin anlamlarına yer verildi.
3. Eserde geçen kişi ve yer adlarının yazımındaki farklılıklar gösterildi.
4. Ainiding'in tezinde TT. ne aktarılamayan kısımlara yer verildi.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

METNİN YAZIÇEVİRİMİ

4. METNİN YAZIÇEVİRİMİ

21^a ⁽¹⁾ KIZI üçünçi Yesügat Tatarınıñ uluğınıñ KIZI. Törtünçi Kunçu Hātūn, ⁽²⁾ Hıtay Hānınıñ KIZI. Bihād şüret-i hūb edi ve kelāmı mergüb. Bëşinçi Gurbesun ⁽³⁾ Hātūn, ol hātūnı Tayañ Hān Nayman edi. Tayañ Hān bisyār māil belki ‘āşık ⁽⁴⁾ edi. Her künde bir orda da ‘aza tutup ‘aza tamām boldı. Kara taşlap serü pā tāze ⁽⁵⁾ kılıp toy-ı‘ azīm engiz kıldılar. Coçi Hān, Çiñgiz Hāndın alte ay ilgeri fevt boldı. ⁽⁶⁾ Çiñgiz Hān ornıda êkkinçi oğlı Batunı naşīb kılıp edi. Çağatay Hān, Toluy Hān ⁽⁷⁾ Çiñgiz Hānınıñ yine üç oğlı ki evvel Külgen êkkinçi Cavur üçünçi Curci ⁽⁸⁾ Çiñgiz Hānınıñ yette oğlı tamām birāderzādeleri, nebireleri kurıltay kılıp ⁽⁹⁾ Ögetey Hānı hān köterdiler.

Çiñgiz Hān aytıp edikim: Ey oğlanlarım mülk ⁽¹⁰⁾ pādişāhlıkdın berhurdārlık bolay dëseñler Ögeteyni meniñ ornumda biliñler, ⁽¹¹⁾ yarlıg kılıp tecāvüz kılmañlar. Bir yılan bir başı nêçe kuyruğı bolsa başı bir ⁽¹²⁾ töşükge kirse; kuyruğları keynidin kirer başı on kuyruğı bir bolsa her başı ⁽¹³⁾ bir töşükge kirse; kuyruğı taşkarı kalıp savuğğa helāk bolur. Yine Çiñgiz Hān ⁽¹⁴⁾ ¹ yette oğnı bir bağlap yetti oğlığa bërdi. Sınduruñlar dëp, ⁽¹⁵⁾ bular sınduralmadılar. Mundın kıyās kılıñlar muhālif bolmañlar dëp vaşiyet **21^b** ⁽¹⁾ kılıp edi. Ögetey Hānı hān köterdiler. Çiñgiz Hān yetmiş üç yıl ‘ömr kördi, ⁽²⁾ yëgirme bëş yıl hānlık kıldı. Çiñgiz Hān bir kün selāmetlikide seyr üçün ⁽³⁾ atlanıp edi. Bir şahn yerde bir tuf dıraht kördi. Hoş keldi tüşüp olturđ. ⁽⁴⁾ Kaşıdağı ümerālarğa ayttı ki: Men eger ölsem meni şubu dıraht túbide defn kılıñlar ⁽⁵⁾ dëp, Bu yerde men bisyār ferāh taptım dëdi. Ol yerniñ aatımı Burhan Kaldun atadılar, ⁽⁶⁾ ol yerde Çiñgiz Hānı defn kıldılar. Çiñgiz Hānınıñ dört oğlı ki Coçi, ⁽⁷⁾ Çağatay, Ögetey, Toluy bir anadın bular bile bëş KIZI bar edi. Uluğ KIZI ⁽⁸⁾ Kucin Bëgi evvel Señünke Ong Hānınıñ oğlı anıñ oğlı Noyin Buğağa ⁽⁹⁾ atağlık edi. Toy bolğuça yağılaşıp Ong Hān bile oğlı Señün bertaraf ⁽¹⁰⁾ boldı, toy bolmadı. Anı Nekun Tögürkenniñ oğlığa çıkardılar. Êkkinçi KIZI ⁽¹¹⁾ Çiçeken, anı Turalcı Güregenke bërdiler. Ol pādişāh-ı kavm-i Oyrat edi. Üçünçi ⁽¹²⁾ KIZI Alağan Bëgi, anı pādişāh-ı kavm-i Onğut Çiñkuyğa bërdiler. Törtünçi ⁽¹³⁾ Tomelün Goñratnıñ töresi Güregenke çıkardılar. Pādişāhlarnıñ ⁽¹⁴⁾ dāmādını güregen dërler,

¹ Bkz. Açıklamalar (1).

ammā munıñ atı Güregen édi. Bêşinçi kıızı Aytolun, ⁽¹⁵⁾ anı Olķunut kavminiñ pādişāhi Cavur Çiçenke tâcu güregen.

El-ķıssa **22^a** ⁽¹⁾ Çiñgiz Hān tamām Moğolistan Kāra Kūrum ve Kelüren ki pāy-ı taht-ı Moğolistan édi. ⁽²⁾ Tamāmı Hıtay ve Türkistān ki pāy-ı taht Balasaķun ve Almalık; Bêşbalık, Kāyalık, ⁽³⁾ Ėmil, Ertiř ta Kařķar ve Hıten tamām Māverā' ün-nehr ki; Buĥārā ve Őemarķand, Őāř, Hocend ⁽⁴⁾ ve Fenaket ve tamāmı Tūran Belĥ ve Talaķan, Kūnduz ve Ėaznin ve Kābil tamāmı ⁽⁵⁾ İnan ki; Horāsān ve 'İraķ 'Acem ve Fars Çiñgiz Hānga yek ķalem boldı. Bu memleket- ⁽⁶⁾ lerge daruġa ve řıĥne ķoyup yandı. Horāsānga Emīr Arġun Aķanı ķoydı. ⁽⁷⁾ 'İraķ ve Farsġa Çintemūr Hıtaynı ķoydı. Harezmi, Buĥārā, Őemerķand, Hocend ve Fenaket ⁽⁸⁾ ve Őāř ve Otrar Balasaķun, Almalık, Kāyalık, Ėmil, Ertiř, Kařķar ve Hıtenke ⁽⁹⁾ Mes'ūd Bēgni ķoydı. Tamām-ı memleketni Hıtayġa Maĥmūd Yalavaçnıñ oġlı Muĥammed Yalavaçnı ⁽¹⁰⁾ ĥākim ķıldı. Muĥammed Yalavaç besī ķābil kiři édi. Çiñgiz Hān tamām-ı memleketini oġlan- ⁽¹¹⁾ larıġa ķısmet ķılıp bērip édi. Tamām-ı Dere-i Kıpçak Serāy, Bulġar ve Orus ve Ėırım- ⁽¹²⁾ nı Coçi Hānga bērdi. Öziniñ pāy-ı tahtı ki Kāra Kūrum ve Kelüren ve Ėırımni ⁽¹³⁾ Ögetey Kāānga 'ināyet ķıldı. Tamām-ı vilāyet-i Hıtaynı Toluy Hānga ⁽¹⁴⁾ bērdi. Bêşbalık Almalık ki Tuġluķ Temūr Hānnıñ merķadı şunda. Kāyalık ⁽¹⁵⁾ Taraz ķeyin Yanı dēdiler. Kařķar ve Hıten ve tamāmı Türkistānnı, Māverā' ün-nehrni **22^b** ⁽¹⁾ 'ibārāt Buĥārā ve Őemerķand ve Tab'at Őāř ve Hocend ve Fenaket ve Urkend ⁽²⁾ ve Oř Uçbalıķnı, Çaġatay Hānga ta' yīn ķıldı. Barlas aymaķınıñ ⁽³⁾ uluġınıñ oġlı Kāraçar Noyannı ķořtı.

Dāstān-ı Ögetey Kāān ⁽⁴⁾ **İbn-i Çiñgiz Hān.** Ögetey Kāān pādişāh édi ki civānmerd ve baĥşende lek lek zerni ⁽⁵⁾ behāne birle in'ām ķılur édi. Hoř ĥūy köñli yumřak faķīr köñül bahādur ⁽⁶⁾ ammā bisyār řerāb-ı dost édi. Çiñgiz Hān aytur édi ve her kiři řikārnıñ ⁽⁷⁾ ve ornıñ cergesini ĥūb biley dēse Coçini teba' iyyet ķılsun. Her kiři siyāset ⁽⁸⁾ tüzüt örgeney dēse Çaġataynı ēreřsün. Her kimerse yaġıbasay sipāhī- ⁽⁹⁾ gerçilikni biley dēse Toluyնı ēreřsün. Her ādem 'ayř-ı ferāġat tilese direm dīnār ⁽¹⁰⁾ ĥevāyiř ķılsa, ra' iyyet-i ferūrlik tilese, Ögeteyni ēreřsün dēp.

Çaġatay ⁽¹¹⁾ Hān bile Coçi Hān besī nizā-i kīn ēdiler. Coçi Hān vālidesi Börte ⁽¹²⁾ Kūçinniñ boyda édi. Mekrit aymaķı Çiñgiz Hānnıñ ordasını olcalap ⁽¹³⁾ alıp Börte Kūçinni Ong Hānga alıp tarttı. Ong Hān kelininiñ ķatarıda ⁽¹⁴⁾ körüp ĥūb piř ķēldi. Bēgleri ayttılar kim: Börte Kūçin dēk ra'nānı ⁽¹⁵⁾ ĥān almadı dēp Ong Hān ēřitip

aydıkim: Çiņgiz meniņ oğlum men Yesügey **23^a** ⁽¹⁾ Bahādur bile dost edim. Anıj ħātūniġa yaman köz bile baġmaq mürüvveddin emes ⁽²⁾ ve erenlikdin emes dedi. Bu sözni Çiņgiz Ĥān eşitip Soba Bahādurnı, Sartaq ⁽³⁾ Noyannıj babasını Sartaq Hülegü Ĥān zamānıda besī mu‘teber ve uluġ ümerā edi. Calayir ⁽⁴⁾ ħavmidin bularnı buyurdi. Soba baraça Ong Ĥān i‘zāz ikrāmılar birle Börte Ķuçin- ⁽⁵⁾ ni kelin közide körüp asrap edi. Sobaġa ħoşup iberdi. Yolda Coçi Ĥānnı ⁽⁶⁾ tuġdı, yer besī ħavflıġ edi. Böşük ornıda ħamīrniņ arasıġa alıp, Çiņgiz Ĥānġa ⁽⁷⁾ yetkürdi. Çiņgiz Ĥān besī ħoşġāl ħuram boldı ammā Çaġatay Ĥān, Coçi Ĥān- ⁽⁸⁾ ni nesebiġe ta‘n ħılur edi. Ol sebebdin bisyār nizā-i kīn ediler. Ögetey ⁽⁹⁾ Ķāān rıfġ ve mudārā ve ħoş ħūyluġ bile ekki aġasını muvaffaq ħılur edi. Ögetey ⁽¹⁰⁾ Ķāānnıj ħimmeti ve ħoşġoyluġını andaġ naġl ħıladur ki Baġdāddın bir kimerse-i ⁽¹¹⁾ pır-i za‘īf bolup edi. Menzil ve merāġıl tayy ħılıp ordaġa yetti. Ögetey Ĥān şikār- ⁽¹²⁾ dın yanıp keledür dep aydı. Bu pır-i za‘īf du‘ā ħıldı. Sordı bu yernik ‘arız neme dep ⁽¹³⁾ pır ayttı kim: Baġdād deġen şehrdin kélürmen, on ħızım bar, anıj cabduġıġa ‘āciz ⁽¹⁴⁾ keldim seniņ keremiņni eşitip dergāġıġa keldim dep aydı. Ögetey Ķāān: Ĥalīfe heç neme ⁽¹⁵⁾ cabduġ bérmeymüdür dedi. Pır ‘arız ayttı ki: Ey pādīşāh- i‘ālem her bar ki ħalīfeġe ‘arız tégürdüm.

23^b ⁽¹⁾ on direm bérđi, heç neme bolmadı dedi. Ögetey Ķāān aġa raġm ħıldı. Miņ bālīş ⁽²⁾ kümüş buyurdi. Bir bālīş beş yüz mişġāl depdürler. Ol pır ‘arız ħıldı munça ⁽³⁾ mālını neçük öyümge yetkürürmen dep. Ögetey Ķāān ekki mu‘taber ħişi ħoştı. Bu ba<ba>nı öyige ⁽⁴⁾ yetkürdünler dep, bu baba yolda öldi. Bu babanıj ölgenini Ögetey Ķāānġa yetkürdi- ⁽⁵⁾ ler. Ögetey Ķāān buyurdi, ol baba ölgen bolsa bu emvālını öyige yetkürüp ⁽⁶⁾ bérinler dep, Baġdādġa alıp barıp ol yerniņ vārişlarıġa yetkürdiler.

Naġldür ki ⁽⁷⁾ Çiņgiz Ĥān yarlıġ ħılıp edi kim heç kimerse ħoynı bismil ħılmasun her kim bismil ħılsa ⁽⁸⁾ ġünāh-kār dep. Bir Müsülmān bāzār-ı Ķara Ķurumdın çü bir ħoy satıp alıp öyige alıp ⁽⁹⁾ keldi dervāzesini etti, öyige alıp kirip eşikini etti, ħaznaġınıj eşikini ⁽¹⁰⁾ etip ħoynı bismil ħıldı. Bir moġol ol Müsülmānnı ögzedin tüşüp baġlap ⁽¹¹⁾ Ögetey Ķāān ħaşıġa alıp bardı. Ta‘mı ol ki mālını alġay özini öltürgey. ⁽¹²⁾ Ögetey Ķāān sordı neçük taptıj dep ol nā-be-kār ayttı kim: Bāzārdın ħoy aldı ⁽¹³⁾ bildim bu Müsülmān elbette bismil ħılur dep keynidin ereşip keldim. Havılısıġa alıp ⁽¹⁴⁾ kirip eşikini etti, ħaznaġıġa alıp kirip bismil ħıldı. Men ögzede marap turdum. ⁽¹⁵⁾ Ķoynı bismil ħılaça men tutup baġlap alıp keldim. Ögetey Ķāān ayttı kim: Ey **24^a** ⁽¹⁾ bed baġt şüm bu ħişi yarlıġ eşitipdür, üç eşikini etip bismil ħılıpdur. Sen yarlıġ- ⁽²⁾ ġa tēġayyur bérripsin. Ķişi

öyige kirmeniñ ögzesige çıkmakıñ hılâf-ı yarlıg dep. Şol ⁽³⁾ mel' ünni günâh-kâr kılıp tamâm mâlını bu Müsülmânğa alıp bêrdi. Özini yüz tayağ urup tevege ⁽⁴⁾ mindürüp bázarnı aylandurup münâdî kıldurdi. Qoynı uynı her kişi öz yosunu ⁽⁵⁾ dîni bile öltürüp yêsün dep.

Andağ naql kılıpdurlar kim, dervîş yol üzeside ⁽⁶⁾ turdı. Ögetey Qāān sordı, ol dervîş 'arz ayttı ki: Pir-i dervîş boldum. Dergāhğa ⁽⁷⁾ keldim dep. Yüz bālış kümüş buyurdi. Vezîrler birbirige ayttılar kim yüz bālışnı yüz ⁽⁸⁾ diremçe körmeydür dep, yüz bālışnı Ögetey Qāānnıñ öte durğan yolida ⁽⁹⁾ tudelep qoydılar. Ögetey Qāān sordı bu neme dep, vezîrler ayttılar kim ⁽¹⁰⁾ hēliki dervîşke buyruğan bālışlar dep. Ögetey Qāān ayttı men haylî ⁽¹¹⁾ tola bulurmi ki dep aydım. Endek nemerse iken yine yüz bālış bēriñler dep ⁽¹²⁾ buyrudı. Ümerā ve vüzerā hayrān qaldılar.

Andağ naql kılıpdurlar kim İrandın ⁽¹³⁾ bir kimerse āvvāze-i Ögetey Qāānı eşitip keldi. Yol başığa yētti köñlide ⁽¹⁴⁾ ayttı kim: Yegāne memleketke keldim, ğusl tahāret kılay dep suğa tüşti. Ol vaqtde ⁽¹⁵⁾ Çiñgizniñ yasağı ol ēdi ki her kişi kündüz suğa tüşse anı öltürür ēdi.

24^b ⁽¹⁾ Ol kişini moğollar tutup alıp keldi. Çağatay Hān öltürürke rāğib boldı. ⁽²⁾ Bu kişi ayttı kim men musāfir bu yarlıg yasağdın haberim yoğ dep mesmū' bolmadı. ⁽³⁾ Ögetey Qāān aña raħm kıldı. Bu kün kēç bolupdur ērte yarğı soraylı dep yandurdi. ⁽⁴⁾ Kēçe bir hemyān altun dīnār Ögetey Qāān ol musāfirğa iberdi. Ol bīçāre şol ⁽⁵⁾ suğa tüşgen yeride qoysunmen merd-i ğaribdürmen bu dīnārlarımnnı qoyğalı ⁽⁶⁾ yer tapmadım suda qoydum dep aytsun dep. Ērtesi ümerā vüzerā şahzādelar ⁽⁷⁾ cem' bolup bu kimerzeni hāzır kılıp yarğı sordılar. Aytğan sözni aytıp halāş ⁽⁸⁾ taptı. Kēçe şol dīnārlarını alıp keldi. Ögetey Qāān yine bir hemyān dīnār katıp ⁽⁹⁾ bêrdi. Ayttı kim üç tōrt künğaça ğam yēdiñ, kesb-u kārđın qaldıñ dep.

Naqldür ki ⁽¹⁰⁾ bir Müsülmān bir Emīr-i Uyğur kāfirdin tōrt bālış kümüş qarż alıp ēdi. ⁽¹¹⁾ Bu Müsülmān qarżnıñ edasığa 'āciz keldi. Ol Emīr-i Uyğur kāfir ayttı kim: Bu kün ⁽¹²⁾ qarżımnnı bērgil. Eger 'āciz kēlseñ Dīn-i Muhammeddin yanıp butperest bolğıl dēdi. ⁽¹³⁾ Bu kimerse barıp Ögetey Qāānğa 'arznı tēğürdi, filān Emīr-i Uyğurdın tōrt ⁽¹⁴⁾ bālış kümüş qarż alıp ēdim. Aytadur kim hemīn sā' at qarżını bērgil bolmasa ⁽¹⁵⁾ dīniñdin yanıp butğa tapıñıl. Eger anı kılmasañ seni berehne kılıp bāzārda **25^a** ⁽¹⁾ her küni yüz tayağ urup rüsvā kılay dēdür dep. Ögetey Qāān ⁽²⁾ yarlıg kıldı, Emīr-i Uyğurnı yüz tayağ

urup berehne kılıp tèvege ⁽³⁾ mindürüp bāzārny aylandurup bar yok mālını şol qarz-dār Müsülmānga ⁽⁴⁾ alıp bērdi kişi kişike mundağ yaman iş kılmasun dēp münādī kıldurdi.

⁽⁵⁾ Ögetey Qāān pādīşāhı ‘ādil ve raḥm-ı dil ve saḥī ve civānmerd ḥātīm-i mübārīz ⁽⁶⁾ hoş ḥūy ēdi. Ol ki Çiŋgiz Ḥān zamānıda qalğan şehirlerni feth kıldı. ⁽⁷⁾ Maşrīk diyārı tamām şaff boldı. İraŋga Çarmağun Noyannı, Tayçu ⁽⁸⁾ Noyannı iberip feth kıldı. Emīr Arğun Akanı ḥākīm-i Ḥorāsān kıldı. ⁽⁹⁾ Mes‘ūd Bēgni Buḥārā ve Şemerqand ve tamāmı Türkistān, Almalık ve Qayalık ve Qayaq ⁽¹⁰⁾ Kaşkar ve Ḥoten ve Otrar ve Ḥocend ve Fenaket ve Cend ve Urkend Şāşga ⁽¹¹⁾ ḥākīm kıldı. Çiŋgiz Ḥān ölüp ēkki yıldın kēyin uy yılıda taht-ı pādīşāh-⁽¹²⁾ lıqğa olturdi. On üç yıl ḥānlık kıldı. Bisyār şerāb dostı içgüçi ⁽¹³⁾ kişi ērdi. Qadīm-i eyyām pāy-ı taht-ı Moğolistan Kara Kurum ēdi. Çiŋgiz Ḥān ⁽¹⁴⁾ vefāt bolup on bēş yıldın kēyin Ögetey Qāān ‘ālemdin ötti. Çiŋgiz ⁽¹⁵⁾ Ḥānnıñ qaşıda Burqan Qaldunda defn kıldılar. Toluy Ḥān hem **25^b** ⁽¹⁾ Burqan Qaldunda yattı. Coçi Ḥānnıñ Toluy Ḥānnıñ vākı‘asını beyān kılıp andın ⁽²⁾ kēyin Çağatay Ḥān vākı‘ası ve olarnıñ zikrini kılgumdur.

Zıkr-i Coçi Ḥān ⁽³⁾ **İbn-i Çiŋgiz Ḥān.** Coçi Ḥān, Çiŋgiz Ḥānnıñ uluğ oğlu tamām-ı Deşt-i Qıpçaq- ⁽⁴⁾ nı <aña bērdi>. Özbek, Qazaq töreleri Coçi Ḥānnıñ evlādı. Çiŋgiz Ḥāndın alte ay ⁽⁵⁾ ilgeri fevt boldı. Ornıda oğlu Batunı naşīb kıldı. Batu Ḥāndın kēyin Berke ⁽⁶⁾ Ḥān Deşt-i Qıpçaqğa ḥān boldı. Ḥazret-i Şeyḥ Seyfeddīn Bahırzi ⁽⁷⁾ Qaddes-i Sırrehunıñ qolıda Müsülmān boldı. Ol kişi ki Coçi Ḥānnıñ evlādının ⁽⁸⁾ Müsülmān boldı. Berke Ḥān ēdi. Ol kişi ki Toluy Ḥānnıñ evlādının Müsülmān ⁽⁹⁾ boldı. Sultān Maḥmūd Ġazān şöret taptı. Çağatay Ḥānnıñ evlādıda Müsülmān ⁽¹⁰⁾ bolğan Tuğluq Temür Ḥān ēdi. Ḥazret-i Mevlānā Erşādeddīn ‘İtrallāhu Meşhedehu- ⁽¹¹⁾ nıñ qolıda Dīn-i İslāmğa müşerref boldı. bu vākı‘a tefşīl birle beyān tapğusıdur. ⁽¹²⁾ İnşāallāh Ta‘ālā.

El-kışsa Coçi Ḥānnıñ evlādının otuz sēkkiz kişi ⁽¹³⁾ ḥān boldı. Sultān Aḥmed Ḥān zamānığaça arada ba‘zısı Müsülmān ba‘zı kāfir ⁽¹⁴⁾ ēdiler. Evvel Batu, ēkkinçi Berke Ḥān, üçünçi Miñke Temür, törtünçi Mönke, bēşinçi Toḥta Ḥān, ⁽¹⁵⁾ altınçı Özbek Ḥān Özbek at şundın qaldı. Yēttinçi Canı Bēk Ḥān pādīşāhı **26^a** ⁽¹⁾ Müsülmān ve ‘ādil ve civānmerd nīk-ü aḥlāq Emīr Temür Güregen zamānıda Ordus Ḥān ḥān ⁽²⁾ ēdi. Emīr Temür Güregen bile ceng kılıp Ordus Ḥān bertaraf boldı. Emīr Temür ⁽³⁾ Toḥtamiş Ḥānnı öz ornıda naşīb kıldı.

Mirzā Ulugbæg Güregen ve Mirzā Sultān ⁽⁴⁾ Ebū Sa'īd Güregen zamānlarında Ebū'l-Ḥayr Ḥān Ḥatem-i Deşt-i Kıpçaqğa istilā taptı. ⁽⁵⁾ Ebū'l-Ḥayr Ḥānın Gürey Ḥān bile Canı Bék Ḥān kaçıp Moğolistanğa çıktı. Moğol ⁽⁶⁾ ulusığa Ğesen Buğa Ḥān ḥān Ğedi. Ḥūb pīş kĕldi, Kuyastı Bodı? ⁽⁷⁾ bularğa Kazaq at koydılar. Yalguz yarım kaçıp yörgen sebebidin Kazaq atandılar ⁽⁸⁾ Ebū'l-Ḥayr Ḥān 'ālemdin ötti. Dünyānıñ resmi gāhī belā 'azīz gāhī pest zelīl evlādı ⁽⁹⁾ hemme ferākende boldılar. Şāhı Bæg Ḥān İbn-i Şāh Bedağ Oğlan İbn-i Ebū'l-Ḥayr Ḥān ⁽¹⁰⁾ Sultān Maḥmūd Ḥānğa hizmet kıldı. Hizmeti ol ki Mirzā Sultān Ahmed İbn-i ⁽¹¹⁾ Sultān Ebū Sa'īd Mirzā ² bile Sultān Maḥmūd Ḥān ceng kıldılar. Bu Şāhı ⁽¹²⁾ Bæg Ḥān Emīr 'Abdul 'Alīm Tarḥānğa nöker Ğedi. Buzulup Sultān Maḥmūd Ḥānğa kirdi, ⁽¹³⁾ ḥān bu hizmetni manzūr bilip terbiyet kıldı andın Türkistānı 'ināyet kıldı. ⁽¹⁴⁾ Ğhīr sultān Maḥmūd Ḥānıñ bēş oğlı bile şehīd kıldı.

El-kıssa Coçi Ḥān ⁽¹⁵⁾ bisyār şikār dost Ğedi. Tüzüt-ü cergeni ḥūb bilür Ğedi. Coçi Ḥānıñ **26^b** ⁽¹⁾ evlādıda <al>tınçı ḥān Canı Bék Ḥān Ğedi. Bisyār ḥamīde ḥişāl nīk-ü ef'āl şunda muḥtaşar kıldıq. ⁽²⁾ Özgesi taqrīben kĕlgüsidür.

Zıkr-i Toluy Ḥān İbn-i Çiñgiz Ḥān. Toluy Ḥān Börte ⁽³⁾ Kuçindin tuğulğan, Çiñgiz Ḥānıñ törtünçü oğlı yeke noyan ve uluq noyan ⁽⁴⁾ dĕr Ğedi. Özidin kem cüdā kılar Ğedi. Toluy Ḥān pādīşāhzāde-yi merdāne ve dilāver ve zībā ⁽⁵⁾ manzar ḥoş kelām. Ögetey Kāāndın ilgeri'ālemdin ötti.

Andağ naql kılıpdurlar ⁽⁶⁾ kim Ögetey Kāān rencür Ğedi. Öz resmide suğa bir nĕme dem kılıp kāman dĕp ⁽⁷⁾ koyup Ğedi. Toluy Ḥān çerig barıp Ğedi. Ağası kaşığı kĕldi. Kördi ağası ⁽⁸⁾ rencür kāman kılıpdur. Ayttı ki: Ey teñri cāvīd eger günāh üçün 'itāb kılsañ ⁽⁹⁾ anıñdın men tola kişi öltürdüm. Bala barkasını yığlattım. Eger şüret üçün anı öltür- ⁽¹⁰⁾ señ andın men ḥoş şüretdurmen, meni alıp bargıl dĕp. Kāman suni ⁽¹¹⁾ içti. Ögetey Kāāndın ruḥşat alıp ordasığa yandı. Yolda rencür bolup ⁽¹²⁾ bertaraf boldı. Anı ḥānıñ ayağıda medfūn kıldılar. Toluy Ḥānıñ uluq ⁽¹³⁾ ḥātūnı Siver Kut Bĕgi Ong Ḥānıñ inisi Çakimunıñ kıızı Ğedi. Tört oğlı ⁽¹⁴⁾ bar Ğedi. Evvel Mönke Ḥān, Ğkkinçi Kubilay Ḥān, üçünçi Hülegü Ḥān, törtünçü ⁽¹⁵⁾ Arıq Böke, Ögetey Kāān 'ālemdin ötti. Güyük Ḥān tahtke olturdı.

Atası- **27^a** ⁽¹⁾ nıñ ornıda bir yıl tamām-ı memleketke ḥānlık kıldı. Güyük Ḥān hem 'ālemdin ötti. Ögetey Kā- ⁽²⁾ ānıñ velī'ahdı şāhzāde Beşmut, evvel Ögetey

² Bkz. Açıklamalar (6).

Kāāndın ilgeri'ālemdin ⁽³⁾ ötti. Bu pādişāhzādelerniñ arasında Mönke Hāndın taht ve tācığa lāyıkı yok edi. ⁽⁴⁾ Quriltay kıldılar, Türkler yığın kılığannı quriltay depdürler cem' iyyeti 'azīm ⁽⁵⁾ münk' ad boldı. Cemī' şahzādeler bā hātūn başlıg Deşt-i Qıpçaqdın keldi. Qara ⁽⁶⁾ Hülegü başlıg hemme Çağatay Hānnıñ evlādı Mönke Sar Noyan başlıg cemi' ümerālar ⁽⁷⁾ yığılıp Mönke Hānnı hān köterip ayak tutup kadīm yosun birle taht ⁽⁸⁾ ve tācığa çıkardılar. Mönke Hānga hānlık qarār taptı. Mönke Kāān pādişāh edi. ⁽⁹⁾ Besī merdāne mubāriz bā tedbīr ve qāhir. Çiñgiz Hān alğan memleketniñ ba' zısı ⁽¹⁰⁾ yine yağı bulupdur. Ba' zısı henüz feth bolmap iken dep. Cihāngirlik için ⁽¹¹⁾ leşker buyurmaq boldı. Uluğ inisi Qubilay Kāān andın kiçiki Hülegü Hān bularnı ⁽¹²⁾ intiḥāb kılıp çerigge muqarrer kıldı. Çiñgiz Hānnıñ çerigidin on kişidin ⁽¹³⁾ ekki kişi çıkardı. Birini Qubilay Hānga birini Hülegü Hānga koştı. Qubilay Hānnı ⁽¹⁴⁾ maşriḳ serhaddige buyurdu. Başı Hıṭay ve Maçın ve Qaraçañ ve Tañgut ve Töbet ⁽¹⁵⁾ ve Curcit ve Solanqa ve Kuli ve ba' zı Hindüstānga Hıṭayğa ve Maçingā peyvest **27^b** ⁽¹⁾ erür bularnıñ fethige nāmzed kıldı. Tamām-ı İnan zemīn ve Şam ve Mışırı ve Rum ve Ermen ⁽²⁾ ve Yemenge on kişidin ekki kişi çıkardı. Hülegü Hānga toḳsan yette ⁽³⁾ miñ kişi ta' yīn taptı. Tār'ih der evāil-i Bars yılı alte yüz kırk toḳkuz edi. ⁽⁴⁾ Hülegü Hān cihāngirlik için Qara Qurumdın İnanğa yüz koydu. Leşkeri ferāvān ve ḥaşmet-i ⁽⁵⁾ bī-pāyān bile Māverā' ün-nehrke keldi. Şemerqand şehriniñ aldıda Mes'ūd Bēg toy-ı engiz kıldı. ⁽⁶⁾ Bir ay toy kılıp 'ayş u' işret kıldı. Almalıkdn beri şehrige bar ḥākimi Mes'ūd ⁽⁷⁾ Bēg edi. Daruğaları peşkeş bile keliş Hülegü Hānga körünüş kıldılar. Ḥorāsān- ⁽⁸⁾ dn Andicandın Emīr Arğun Aqa başlıg ümerālar ve şihneler İnanğa teklīf kıldılar. ⁽⁹⁾ Peşkeş lāyık bile körünüş kıldılar. Hülegü Hān bā leşker-i bisyār pehlevānān-i nīze ⁽¹⁰⁾ güzār bile Ḥorāsān tarafigā 'azm kılıp Ḥorāsānda 'ayş u' işretge meşgūl boldı. Pādişāh ⁽¹¹⁾ Mulāḥide Ḥorşah edi. Besī fesād fitne bolmağunlardın ötti. Besī ekābir ve pādişāhlar- ⁽¹²⁾ nı şehīd kıldı. Hülegü Hān Mulāḥideniñ şehrlerini feth kılıp Ḥorşahnı Mönke ⁽¹³⁾ Hān qaşığa iberdi. Mulāḥideni nīst nābūd kıldı. Hülegü Hān besī şucā' ⁽¹⁴⁾ ve bahādur, hoş hūy ve himmetlik ve merdāne 'aql ve kēneşde bī-naṣır hān edi. ⁽¹⁵⁾ Ḥorāsān ve Fars ve Kirmān mulḥidlerniñ memleketi Lemyes'rül-Mevt ve Qazvīn ve Āzerbaycā<n> **28^a** ⁽¹⁾ 'Irak 'Acem musaḥḥar boldı erse. Bağdādga elçi iberdi. Ḥalīfe-i Bağdād El-Musta' şım Billāh edi. ⁽²⁾ Vezīri Mu'eyyededdīn Aḥmed İbn-i 'Ālī' Alqami şī' a edi. Ḥalīfe pāk dīn ve sunnī edi. Vezīr ⁽³⁾ yaman söz bile elçilerni yandurdu. El-kıssa Hülegü Hān toḳsan yette miñ kişi birle ⁽⁴⁾ Bağdād üstünige revān boldı. Ḥalīfe-i El-Musta' şım Billāh

manşibdārığa geridin (düz. nökerleridin) ⁽⁵⁾ başğa yegirme tört miñ kişiğe ‘ulufe bérür édi. Vezîr Mu‘eyyeddîn Ahmed İbn-i Âlî‘ Alqami ⁽⁶⁾ vezîri pür tezvîr halîfeni gafil kıldı. Kün tuğaşdın kün batışığa hemme Müsülmân ⁽⁷⁾ Hüdâ perest ki bar-ı bende bu dergâh Emîrel-Mu‘mîninge cānbāzlık kıladur. Bu muştî-i ⁽⁸⁾ bî-dîndin neme pervâ dedî. Ümerā-yı halîfe Mücahideddîn Bêg Devāndār Kūçek der édiler. ⁽⁹⁾ Devāndār Buzrug döp bar édi. Şol maħalde bertaraf bolup édi. Oğlı Emîr ⁽¹⁰⁾ Sa‘îd hûb yigit édi. Süleymân Şâh ümerā-yı halîfedin édi. Münecim-i mâhir édi. ⁽¹¹⁾ Fetheddin Kurd Qara Soñkur ve Ğırım halîfe bisyār zer-dār ve māl-dār édi. Mālğa bisyār ⁽¹²⁾ mâil édi. Ümerāları ayttı: Ey Emîrel-Mu‘mînin zerni kişi şubu kün üçün yığar; leşker ⁽¹³⁾ yığalı māl bèreli döp. Halîfege vezîr Ahmed İbn-i Âlî‘ Alqami ayttı ki, elge māl bérüp nöker ⁽¹⁴⁾ kılamak hâcet émes. Bu dergâhğa tamām-ı Hüdâ perest nöker çâker māl yığmak üçün ⁽¹⁵⁾ ‘Aselge çipin orlaşgandek orlaşurlar belki bir nêçe kâr âdemî ümerāni taħşîl-i zer **28^b** ⁽¹⁾ üçün etrâfğa ferâkende kıldı. Halîfege vezîr ayttı ki: Tul hâtûn yetîm oğul bir ⁽²⁾ avuçdın tofrak ursalar kâfirler yer bile yeksân bolur döp. Bu sözge mağrûr boldı. ⁽³⁾ Bêgleri ayttılar kim: Hülegü Hân yavuk yétmesde on miñ mişkâl altun, yüz at ⁽⁴⁾ ba‘zısı altun egerlik, ba‘zısı kümüş egerlik, ba‘zısı küftgerlik egerlik, ⁽⁵⁾ ba‘zısı mu‘terak egerlik, ellig at yalañaç, miñ zeri pârçe bês miñ fûta, êkki yüz ⁽⁶⁾ miltık, yette kısm pârçe ellig cebe peşkeş émes. Bölek döp iberiñ döp. Vezîr ⁽⁷⁾ ma‘kûl kıldı ki düşmen qorktı dër döp. Hülegü Hân bâ ‘azamet-i tamām Bağdādğa revân ⁽⁸⁾ boldı. Halîfe yine elçi iberdi. Hân şundın yansun bu yan kèlmek lâzım émes. Men Mönke ⁽⁹⁾ Qāān bile dost döp Hülegü Hân ayttı: Men munça yol kèlip nêçük halîfeni körmey yanay ⁽¹⁰⁾ döp.

El-kışsa Hülefa-yı ‘Abbasiye otuz yette kişi halîfeédi. Halîfe Ahri Beni ‘Abbas édi. Devleti āhir ⁽¹¹⁾ bolup ol ki ma‘kûl söz ve iş ma‘kûl bolmadı. Vezîr harām nemek halîfeni mā‘zūr ⁽¹²⁾ kıldı. Hülegü Hân Bağdādni muhāşara kıldı. Bağdād leşkeriniñ kemi yok édi. Ammā ⁽¹³⁾ halîfe bî-tedbîr sâde édi. Yahşî serdār-ı sipāhî yok édi. Muhāşara uzaq boldı. Devāndār-ı ⁽¹⁴⁾ Kūçek, Fetheddin Kurd, Qara Soñkur çıkıp on sèkkiz miñ kişi birle şebhûn kèltürdi. ⁽¹⁵⁾ Ceng saht boldı. Fetheddin bile Qara Soñkur öldi. Devāndār nêçe kişi birle kaçıp **29^a** ⁽¹⁾ kèldi. Leşker bertaraf boldı. Üç ay muhāşara boldı. Bağdād besî teñ boldı. Halîfe ekābir ⁽²⁾ ve sādāt ve kuzāt ve ümerālar birle körünüşke çıkar boldı. Peşkeş-i bî-nihāyet ⁽³⁾ alıp halîfe ekābir ve sādāt ve kuzāt ve şudür ümerālar birle çıktılar. Halîfeni başka ⁽⁴⁾ çaderağa tüşürdiler. Elhal hûb piş kèldi ammā Devāndārni Süleymân Şāhnı Emîr Sa‘îdni ⁽⁵⁾ Devāndār-ı Buzrugni tuttılar. Süleymân

Şāhğa yetti yüz ağa inisi bile bağlap alıp kældiler. ⁽⁶⁾ Hülegü Hān sordı: Ey Süleymān Şāh seniñ dēk aḡter-şinās ve mūneccim ḡalīfeni naşīḡat ⁽⁷⁾ kılıp rāh-ı rāstğa başlamadıñ. Bu kününñni bilmediñ. Süleymān Şāh ayttı kim: ḡalīfe bī-sa‘ādet ⁽⁸⁾ édi. Yaḡşı sözni eşitmedi dēdi. Süleymān Şāhnı cem‘iyyeti birle öltürdi. Devāndārnı ⁽⁹⁾ üç miñ cem‘iyyeti birle öltürdi. Emīr Sa‘īdni katl kıldı. İki kündin kēyin ḡalīfeni êkki ⁽¹⁰⁾ oḡlı birle öltürdi. Mōñke Kāān bir mūneccim қоşup édi. Ol ayttı ki āzār-ı Āl-i ‘Abbās mübārek ⁽¹¹⁾ ve meymūn émes. ḡuşuşen katl kılmaḡ hēç vech birle revā émes. Dünyā қараñguluk bolur. ⁽¹²⁾ Yer teprer vebā bolur dēp. Şeyḡ Nāşir Ṭusi Hülegü Hānıñ ḡizmetiğe kēlip édi. ḡoca Nāşir ⁽¹³⁾ Ṭusi ayttı ki: Hēç kışşa ḡādīş bolmas besī ekābir şāḡbe mişl-i Emīrel-Mu‘mīnin ‘Ömer ve Emīrel-Mu‘mīnin ⁽¹⁴⁾ ‘Oşmān Emīrel-Mu‘mīnin ‘Alī ve Ṭalḡa ve Zubeyre ve Ġayruhum Rażıyallāhu‘anhum şehīd boldılar, mundaḡ ⁽¹⁵⁾ bolmadı. ḡāşş Āl-i‘Abbāsıñ diseñiz Muḡammed Emīn ḡalīfeni Ṭāhir Zūlmubayyen katl kıldı. **29^b** ⁽¹⁾ Mütevekkil ḡalīfeni Muntaşir katl kıldı. Hēç ḡādīşe vākı‘ bolmadı. Fikrğe қalıp ḡalīfeni ⁽²⁾ kizge yörgediler. Let kıldılar, ayttılar eger bir nēmerseyi dēgendin vākı‘ bolsa ḡalīfeni қoyalı ⁽³⁾ bolmasa ölgeni ölgen dēp let kıldılar. Hēç ḡādīşe bolmadı. A‘zā-yı ḡalīfe ḡamīr ⁽⁴⁾ dek nerm boldı. Devlet Beni ‘Abbās aḡır boldı. Otuz yette kişi müddeti ḡılāfet ve ḡükümet-⁽⁵⁾ leri bēş yüz yēgirme üç yıl evvel³ Abdullāh Saffāḡ, êkkinçi Manşūr Eb‘ul Ca‘fer Devānқи üçünçi ⁽⁶⁾ Mehdi, törtünçi Hādī, bēşinçi ḡarūn Al-Raşīd, altınçi Muḡammed Emīn, yēttinçi Me‘mūn, sēkkizinçi ⁽⁷⁾ Muta‘şim, tokқuzunçi Vāşıḡ, onunçi Mütevekkil, on birinçi Muntaşir, on êkkinçi Musta‘in, ⁽⁸⁾ on üçünçi Mu‘taz, on dörtünçi Muḡtadi on bēşinçi Mu‘tamid, on altınçi Mu‘taḡid, ⁽⁹⁾ on yēttinçi Muktafi, on sēkkizinçi Mu‘tadir, on tokқuzunçi Kāḡir, yēgirmençi Rāzi, ⁽¹⁰⁾ yēgirme birinçi Muttaқи, yēgirme êkkinçi Mustakfi, yēgirme üçünçi Muṭi‘, yēgirme dörtünçi Tā‘i‘, ⁽¹¹⁾ yēgirme bēşinçi Kādir, yēgirme altınçi Kāim, yēgirme yēttinçi Mu‘tadi, yēgirme sēkkizinçi Mustazḡir, yēgirme ⁽¹²⁾ tokқuzunçi Mustarşid, otuzunçi Rāşid, otuz birinçi Mu‘tafi, otuz êkkinçi ⁽¹³⁾ Mustancid, otuz üçünçi Müstazi, otuz dörtünçi Nāreleddīnullāh, otuz bēşinçi ⁽¹⁴⁾ Zāḡir, otuz altınçi Mustanşir, otuz yēttinçi Müsta‘sim bu hemme bā ḡaşmet pādīşāḡların ⁽¹⁵⁾ evlādıdın Baḡdādda yerine қоymadılar Devlet-i Āl-i ‘Abbās aḡır zevāl boldı. **30^a** ⁽¹⁾ Maḡlūk ki bar aḡır zevālī bar ol ki bī-zevāl ve pādīşāḡ bī-intiḡāl ḡüdā-yı Tebareke ve Ta‘ālā ⁽²⁾ Azze Şa‘nehu. Baḡdādda sēksen miñ ādem bī-cān boldı. Hülegü Hān taḡt-ı İnan ⁽³⁾ ve ‘İraqğa muḡarrer

³ Bkz. Açıklamalar (7).

boldı. Seyfeddīn Bitikçini şehīd kıldı. Vezīr ēdi. Hülegü Hān ⁽⁴⁾ İlhan şöret taptı. Her hān ki Hülegü Hānıñ ornıda tahtke olturdı, anı ilhan ⁽⁵⁾ atadılar. Seyfeddīn Bitikçiniñ ornıda Hoca Şemseddīn Muhammed Cüveynī Qaddes-i Sırrehu vezīr ⁽⁶⁾ kıldı. Hoca Şemseddīn Muhammed şahib-i divān hoş haţţ, merd-i fāzil ve saħī bā tedbīr ⁽⁷⁾ ve şahib-i rāy Müsülmānlarnıñ haqqını yahşı eda kıldılar. Cüveynī Summa Hoca ‘Alāuddīn ⁽⁸⁾ ‘Aţā Melik hākim ēdi. Muşannif-i Tā’rīh-i Cihān Güşā-yı bu hocalar buzrugzāde ⁽⁹⁾ ve civānmerd bā fazilet Bağdādğa Hoca ‘Alāuddīn ‘Aţā Melik hākim, Hoca Şemseddīn ⁽¹⁰⁾ Muhammedniñ atığa besī kitāb taşnīf kıldılar. Şol cümledin beri Şemsiye aña özi ⁽¹¹⁾ şerh ağāz kılıp ēdi ‘ömri yarı bërmedi.

El-kışşa ellig alte kal‘a-yı nāmı Hülegü ⁽¹²⁾ Hānga muţī‘ ve musahhar boldı. Huţbe ve sikke İlhanıñ atığa zīb-u zīnet taptı. Hülegü ⁽¹³⁾ Hān sèkkiz yıl İran Turanga hānlık kıldı. Qırk sèkkiz yıl ‘ömr kördi. Hülegü ⁽¹⁴⁾ Hān ‘ālemdin ötti. Cemi‘ şahzādelar ve ümerālar quriltay kılıp Abaqa Hānı hān ⁽¹⁵⁾ köterdiler. Abaqa Hān pādīşāhzāde-i dilāver ve civānmerd zībā manzar devlet-mend kāhir ēdi. **30^b** ⁽¹⁾ Hoca Şemseddīn Muhammed şahib-i divānı evvelki destūrı birle vezīr kıldı. İnisi ⁽²⁾ Hoca ‘Alāuddīn ‘Aţā Melikni Bağdād hākimi ēdi. Yine Bağdādğa hākim boldı. ⁽³⁾ Rumğa Mu‘ayineddīn Pervāneni hākim kıldı. Abaqa Hān on yette yıl hān- ⁽⁴⁾ lık kıldı. Māverā‘ün-nehrdin Burak Hān leşker tartıp keldi. Basruk bolup ⁽⁵⁾ yandı. Bir kün Abaqa Hān Hemedānda şerāb içip oturur ēdi. Meclis ‘acep ⁽⁶⁾ germ ēdi. Abaqa Hānga vahşeti ‘azīm mutevelli boldı. Qorçisidin ya tiledi. ⁽⁷⁾ Bir uluğ kuş maña qaşd kıladur dēp oq yanı alalmay yıqılıp cān bërdi. ⁽⁸⁾ Oğlı Arğun Hān Horāsānda ēdi. Abaqa Hānıñ inisi Nikurdar ki ⁽⁹⁾ Sultān Aħmed meşhūr ilgeri ordağa keldi. Ümerā-yı Noyan yığılıp Aħmed Hān-⁽¹⁰⁾ nı hān köterdiler. Alınaxnı damad kıldı. Meñli Buqanı Emīr-ül ümerā kıldı. ⁽¹¹⁾ Aħmed Hānıñ Müsülmānlıqğa sebebi zevk şevki bar ēdi. Maħfī Müsülmān boldı. ⁽¹²⁾ Pādīşāh-ı İslāmğa tamām revāc revnaq bërdi. Ba‘‘zı bī-dīn mişl-i Meñli Buqa Arğun Hān ⁽¹³⁾ Meñli Buqanı öltürdi. Arğun Hānga buzulup Aħmed Hānı öltürdiler. ⁽¹⁴⁾ Arğun Hānı quriltay ‘azīm kılıp hān köterdiler. Arğun İslāmğa ⁽¹⁵⁾ besī düşmen ēdi. Hoca Şemseddīn Muhammed divānı şehīd kıldı. Hèç Müsülmān **31^a** ⁽¹⁾ ordağa kelməsün dēp, yarlıg kıldı. Ehl-i İslāmğa besī teñlik boldı. Pat ⁽²⁾ fırsatda Arğun Hānga maraž-ı cān sitān ‘arż boldı. Besī yaman rencge ⁽³⁾ qaldı. Bīçāre-i havār-ı seferet āhīret kıldı. Èkki oğlı bar ēdi. Evvel Gāzān, èkkinçi ⁽⁴⁾ Olcaytu. Sultān Gāzān Hān Horāsānda ēdi. İnisi Gencaytu Rumdın ⁽⁵⁾ keldi. Cemi‘ ümerā yığılıp Gencatunı hān köterdiler. Gencatu Hān

memleketniñ zabtı-⁽⁶⁾ ğa meşğül boldı. Manşib-ı Emīr-ül ümerānı Tağaçar Noyanğa bérdi. Hoca Şadreddīn⁽⁷⁾ Hālidini vezīr kıldı. Gencatu Hān besī saħī ve civānmerd hān édi. Baydu Hān⁽⁸⁾ İbn-i Tarkay, İbn-i Hülegü Hān hurūc kıldı. Tağaçar, Toladay Kıpçak māl⁽⁹⁾ bu ümerālar harām nemeklik kıılıp Baydu Hānğa buzulurnıñ fikrini kıldı. Gencatu⁽¹⁰⁾ Hān, Baydu Hānğa utru çerig buyurdı. Tağaçar bile Emīr Aqbuğa Celayirni⁽¹¹⁾ baş kıılıp Tağaçar Bayduğa koşuldı. Aqbuğa endek kişi birle Gencatu Hān⁽¹²⁾ qaşığa keldi. Harām nemekler bir yolu Bayduğa bolup Gencatu Hān hezīmet⁽¹³⁾ taptı. Gencatu Hān üç yıl hān boldı. Gencatu Hānnı Emīr Aqbuğanı katı⁽¹⁴⁾ kıldılar, cemi' uluğ kiçik yığılıp Baydu Hānnı hān köterdiler.

Zıkr-i Padişāh⁽¹⁵⁾ İslām Ğazān Enārallāhu Burhānehu. Hān-ı hānān Sultān Maħmūd Ğazān 31^b (1) ferzend-i ercümend Argun Hān édi. Argun Hān seferi āhret kıldı. Horāsānda⁽²⁾ édi. Gencatu Hān zamānında hem Horāsānda édi. Gencatu Hānnıñ katlıni Baydu Hān-⁽³⁾ nıñ hānlıqını eşitti erse, Emīr Nevrüz İbn-i Argun Aqa Horāsānda şāhzāde-i⁽⁴⁾ Ğazānnıñ hizmetiğe kelişip 'ahd peymān kıılıp yek dil ve yek cihet bolup Baydu-⁽⁵⁾ nıñ üstünige çerig atlandılar, êkki leşker rü-be-rü tüşti. Baydunıñ çerigi beraber⁽⁶⁾ Ğazān Hānnıñ leşkeriçe bar édi. Ğazān Hān vehm kıldı. Emīr Nevrüz⁽⁷⁾ baht ğarazige tégürdi ki: Ey padişāh-ı 'ālem hêç vehm ve hırās kılguluk émes.⁽⁸⁾ Hān eger Müsülmān bolsalar men şana men ki bu düşmenni alurmiz Ğazān Hān kabül⁽⁹⁾ kıılıp ayttı ki: Teñri Ta'ālā maña nuşret bérse elbette Müsülmān bolay dep. Emīr Nevrüz⁽¹⁰⁾ elçilikke barıp Bayduğa körünüş kıldı. Köp ümerānı Tağaçar başlığ⁽¹¹⁾ buzup yandı.

El-kışsa Baydu Hān basruk boldı, Baydunı öltürdiler.⁽¹²⁾ Ğazān Hān tahtda ber qarār bolup êkki künden soñ Emīr Nevrüz Ğazān⁽¹³⁾ Hānnıñ 'arızığa tégürdi. Hüdā-yı Tebāreke ve Ta'ālā fetħ bérdi. Êmdi hān⁽¹⁴⁾ vā' dege vefā kılmak kerek dep. Hānnıñ köñlige pertevi tüşüp édi. İttifāk⁽¹⁵⁾ birle ayttılar: Kāmili bulğay anıñ ilkide aħkām Müsülmānlıqını örgengeymen. 32^a (1) Esb Bam? Baħrābāddın Hazret-i Şeyh Şadreddīn İbrahim İbn-i Şeyh Se'ideddīn Hamevi Kaddes-⁽²⁾ allāhu Sırrehumnı alıp keldiler. Hazret-i Şeyh Mezķūr Sultān Maħmūd Ğazān Hānğa aħkām-ı İslām-⁽³⁾ nı örgetip ğusl kıldurup Müsülmān kıldılar. Şun kün bile yétmiş miñ kişi Müsülmān boldı.⁽⁴⁾ İranda şayı' boldı. Tağaçar Uç hānğa muħālefet kıılıp édi, anı öltürdi.

Sultān⁽⁵⁾ Maħmūd Ğazān Hān nūr-u hadeqa-yı çeşm selātin-i Moğolan belki hemme-yi haqın-ı cihān⁽⁶⁾ Sultān Maħmūd Ğazān Hān padişāh édi. Müsülmān ve pāk

İ' tikkād 'ādil ve bahādur ⁽⁷⁾ şucā' hoş şūret ve saḥī. Emīr Nevruz hizmet-i şāyeste becā keltürdi. Müsülmānlıḡa ba' iş ⁽⁸⁾ boldı, besī uluḡ ve bā ḡaşmet boldı. Köp ümerā vüzerā-yı ḡased ēdi. Emīr Nevruz pīruz baḡt ⁽⁹⁾ Baydu bile yaḡı boldı. Mışır pādişāḡıḡa ḡaḡt ve nāme iberip, İraḡa teklīf kılıp ēdi. ⁽¹⁰⁾ Kutluḡ Şāḡ Noyan Mışırđın basruḡ bolup yandı. ḡoca Şadraddin vezīr ve yine ⁽¹¹⁾ ümerālar Emīr Nevruzđın ḡased ēltip Mışır fādişāḡı Malik Eşrefge nāme iberdi dep muthem ⁽¹²⁾ kıldılar. Emīr Nevruz hizmetiḡe işenip ḡāḡa besī te' addī kılıp ēdi. ḡānnıḡ ⁽¹³⁾ Emīr Nevruz bile mizācı teḡayyur taptı. ḡāsidler vaḡt tapıp Emīr Nevruznnı inisi ⁽¹⁴⁾ Legzi Güregenni tuttılar. Emīr Nevruz fırüz baḡt ḡorāsānda ēdi. Penāh-ı Mülk-i Baḡranneddin ⁽¹⁵⁾ Kertge ēltti. ḡāzān ḡān Enārallāhu Burḡānehu Emīr Nevruz ḡāziniḡ taḡakkumige teḡ 32^b ⁽¹⁾ bolup ehl-i fitneniḡ söziḡe kirdi. Emīr Nevruz 'ömrini ḡazāt ve nemāz ve tilāvet-i Ḳur'ān bile ötkerdi. ⁽²⁾ Āḡir derece-i şēḡadet taptı. Hoş sa' ādet ve devletidir ki devlet-mend bolḡay. Devletini ḡazāt ⁽³⁾ ve cihād nemāz ḡayrāt ve tilāvet-i Ḳur'ān ve revāc-i şer' ve imān bile ötkergey. Yine āḡir demide ⁽⁴⁾ mertebe-i şēḡadetke yētgey. Nevruz Bēḡ ḡāzi dek ḡüdā-yi Tebāreke ve Ta'ālā ḡayrāt işlerini ⁽⁵⁾ naşīb ētgey. Bu kıt'a Emīr Nevruz ḡāziniḡ tā'rīḡi kıt'a:

Be şeş şed o neved ⁽⁶⁾ şeş derün-i şehr-i Herat

Güzeşt ezheri Şevval best bā yekrüz

Dü hefte ⁽⁷⁾ rüz-u duşenbe miyāne-i dü nemāz

Resid leşker-i ḡāzān şēḡid şud Nevruz

ḡāzān ḡān ⁽⁸⁾ Nevruz Bēḡniḡ ornıḡa Olcaytu Sultānnı naşīb kıldı. Olcaytu Sultān ḡāzān ⁽⁹⁾ ḡānnıḡ inisi ēdi. Sultān Maḡmūd ḡāzān tamām-ı Hülegü ḡānnıḡ yurtıḡa sēkkiz ⁽¹⁰⁾ yıl ḡānlıḡ kıldı. Otuz dört yıl 'ömr kördi. Öz ornıda Olcaytu Sultānnı vaşıyyet ⁽¹¹⁾ kıldı. ḡāzān ḡān Nūr-u Merḡādehunıḡ fevniḡe cemi' Ehl-i İslām 'aza tuttılar. Olcaytu ⁽¹²⁾ Sultānnı ḡorāsāndın alıp kēlip şahzādeler ve ümerālar ḡuriltay kılıp Olcaytu Sultān- ⁽¹³⁾ nı taḡtke olturguzup mübārek bād kıldılar. Ümerā vüzerā nişārha kıldılar. Şi'rler, ḡāşide- ⁽¹⁴⁾ ler ötkerdiler. Olcaytu Sultān dādı 'adl kıldı. Dīn ve İslāmḡa revāc bērdi. Sultān ⁽¹⁵⁾ Muḡammed ḡüdābende şōḡret taptı. ḡoca Reşīdeddīnni şerīk vezīr kılıp ēdi. ḡıyānetke 33^a ⁽¹⁾ muttehem bolup ḡatlı taptı. Emīr Nevruz ḡāziḡe fitne kıldı. Āḡir öziḡe yandı. ḡoca 'Alīşāḡ ⁽²⁾ ḡutlanı vezīr kıldı. ḡoca Reşīd bile şerīk ḡoca Reşīd 'Alıyül-rahm 'ādil ve saḡı ve fāzil ⁽³⁾ hüner-mend ve 'ālīm. Muşannif-i Tā'rīḡ Cavām' -

ül Reşīdi Tebrizde ‘imāreti ‘ālī binā kıldı. Reşīdiye ⁽⁴⁾ atadılar. Tā’rīhde andağ dēpdürler kim yine ‘imāretni etkendin. Reşīdiyeni buzmaq ⁽⁵⁾ müşkildür. Kutluğ Şāh Noyannı sipeh-sālār-ı leşker Emīr-ül ümerā kıldılar. Sultān Muhammed ⁽⁶⁾ Hüdābende Mısrğa çerig iberdi. Mısr pādīşāhı Malik Nāşir hem esbāb harb zarb ⁽⁷⁾ rāst kılip cengniñ hayālide édi. Hoca-i bī-nazīr vezīr şāhib-i tedbīr ⁽⁸⁾ andağ tedbīr kıldı ki Malik Nāşir peşkeş-i bisyār ve esterhā-yı barberdār deşterhā-yı ⁽⁹⁾ kıtar ve tofiçaqhā-yı bād refţār çıkarıp şulh tiledi. Sultān Muhammed Hüdābende ⁽¹⁰⁾ bī-pāyān ‘ināyet-i ferāvān Malik Nāşirğa kılip yandurdi.

Sultān Muhammed Hüdābende ⁽¹¹⁾ Enārallāhu Burhānehu İslāmğa besī revāc bērdi. Dīn-i şerī‘ at millet-i Hanifeni ⁽¹²⁾ kavī kıldılar. Müsülmānlarğa meyl-i tamāmı bar édi. Özi hān-ı pāk i‘tikād Müsülmān ⁽¹³⁾ nihād ‘ādil ve saħī bahādur, civānmerd ve hoş manzar édi. Hoca Reşīd ‘Aliy-ül Raħmnı vezīr ⁽¹⁴⁾ kıldı. Bu vezīr ‘ādil ve ‘ālim, saħī Dīn-i Ehl-i İslāmğa ança nef’ etti ki hadd-i hesābı yok. ⁽¹⁵⁾ Ol ki Hülegü Hānnıñ memleketi Rum ‘Irak ‘Acem ‘Arab Āzerbaycān Fars ve Horāsāngā **33^b** ⁽¹⁾ on ekki yıl tamām hān boldı. Otuz alte yıl ba‘zı rivāyetde otuz sēkkiz yıl hānlık kıldı. ⁽²⁾ Hān bolup bir yıldın keyin Şehr-i Sultāniyeni binā kılip tahtke étip, özi yatğalı ⁽³⁾ ‘imāreti ‘ālī binayād kılip şol ‘imāretde medfūn boldı. Gāzān Hān nūr-u kabruhudın ⁽⁴⁾ ilgeri İranda Moğol hānlarınıñ maķberesi ma‘lūm emes édi. Sultān Maħmūd ⁽⁵⁾ Gāzān Tebrizde medfūn bolup édi.

Sultān Muhammed Bendeniñ oğlı ki Sultān Ebū Sa‘īd ⁽⁶⁾ Hān érür. On üç yaşar édi. Horāsāngā pādīşāh édi. Sultān Muhammed Hüdābende ⁽⁷⁾ rencūr boldı. Oğlı Sultān Ebū Sa‘īd Hāngā kişi iberdiler. Sultān Ebū Sa‘īd Hān ⁽⁸⁾ kēlmesdin ilgeri İlhan ‘ālem-i bī-vefādın vedā‘ kıldılar. Cemi‘ emīr vüzerā ⁽⁹⁾ yığılıp Sultān Ebū Sa‘īd Hānnı başığa tāt koyup tahtke oltur guzdılar. ⁽¹⁰⁾ Emīr Çobānnı Emīr-ül ümerā kıldı. Pādīşāh kiçik ve hell-i ‘aķd Emīr Çobān boldı. ⁽¹¹⁾ Hattā ki Hoca Reşīdeddīn dek fāzil ve ‘ālim ve ‘āmīl ve saħī Buzrugzāde Hoca ⁽¹²⁾ ‘Alīşāhdın şevķ alıp hocanı sa‘y-i kılip katl kıldı. Hoca ‘Alīşāh hem fat-ı ⁽¹³⁾ fırşatda sefer-i āħiret kıldı. Çobān Noyannı Horāsāngā hākim kıldılar. Uluğ oğlı ⁽¹⁴⁾ Temürtaş Rum hākimi boldı. Bir bitikçisini hāngā vezīr kıldı. Şayın vezīr laķab ⁽¹⁵⁾ taptı. Emīr Çobān her iş kılsa hān köterür édi. Emīr Çobānnıñ Taçarnıñ **34^a** ⁽¹⁾ kıızı Bağdād Hātūngā hān ‘āşık bolup bī-şabr-dāram bolup Çobān Bēgke ⁽²⁾ maħremlerdin kişi iberdi. Ol kişi hānnıñ ‘arzını tēgürdi. Çobān Noyan- ⁽³⁾ ğa yaman kēlip ğayret kılip şūrāyıñız ve fitne-yi şūrāmız kılip ayttı. Hān hāmūş ⁽⁴⁾ bolup Emīr

Çobān yoqluğunu hevāyiş kıldı. Bu ma' nāni ba' zı ümerā ve elçigergiler ⁽⁵⁾ fehm kılıp Emīr Çobānnıñ yaman işlerini ve oğlanlarınñ taħakkumini hānga tégürüp ⁽⁶⁾ turdılar. Besī ümerālarınñ vüzerālarınñ Emīr Çobāndın derdi bar édi. Becā-yı hānda ⁽⁷⁾ ihtiyār yoq édi. Uluğ oğlu Temürtaş Rum hākimi édi. Atığa huṭbe ve sikke kıldı. ⁽⁸⁾ yağı boldı. Emīr Çobān barıp bağlap alıp keldi. Emīr Çobānnıñ hātır- ⁽⁹⁾ dın ' afv kılıp yine Rumğa hākim kıldı. Demeşķ Hoca dép, Emīr Çobānnıñ ⁽¹⁰⁾ bir oğlu bar édi. Demeşķ Hocanı hān buyurup kaṭl kıldılar. Emīr Çobān Hōrāsān- ⁽¹¹⁾ da édi. Oğlınñ kaṭli haberini eşitip ümerāyı Hōrāsān bile ittifaķ kılıp ⁽¹²⁾ hān üzesige keldi. Hān utru çıkıp tüşti. Yavuk yéttiler, ümerālar buzulup ⁽¹³⁾ hānga kirdiler. Emīr Çobān hezīmet tapıp Herat<ka> bardı. Malik Ğıyāşeddīn ⁽¹⁴⁾ Kortke iltica keltürdi. Malik kör nemekni Çobān terbīyet kılıp édi. Malik Ğıyāş-⁽¹⁵⁾ eddīn Emīr Çobānnı öltürür boldı. Emīr Çobān kişi iberdi. Malikke bir mulākāt **34^b** ⁽¹⁾ bolsak dép. Malik kabūl kılmadı. Ayttı ki: Her sözi vaşıyyeti bolsa Emīr aytsun. Mulākāt ⁽²⁾ tégil dép. Emīr Çobān ayttı ki miñ başımnı tendin cüdā kılmasunlar. Zīrā ki bir parmağım ⁽³⁾ lāzım édi. Qoş şunı ibernünler dép.

El-kışşa Emīr Çobānnı öltürdi. Oğlı ⁽⁴⁾ cellād hānnı öltürdi. Zībā şuret nīk-ü sīret-i yigit édi. Bağdād Hātūnnı hān ⁽⁵⁾ alıp édi. Bağdād Hātūn kişi iberip atası Çobān Bēgnıñ inisi ⁽⁶⁾ cellād hānnıñ tábūtını Hāzret-i Mekkege iberdi. Mekte Allāhda defn kıldılar. Hoca ⁽⁷⁾ Ğıyāşeddīn İbn-i Hoca Reşīd nuvvira marķadehunı vezīr kıldı. Bu Hoca Ğıyāşeddīn ⁽⁸⁾ fāzil ' ādil-i ' ālī miķdār Tā'rīh-i Güzīde Tā'rīh-i Macma' ul-Ensāb Şerh-i Şemsiye ⁽⁹⁾ Hōcanıñ atığa taşnīf kıldı. Bularğa in' ām ve ihsān-ı vāfir ' iṭā kıldı. ⁽¹⁰⁾ Rumdın haber keldi. Emīr Huseyin cemi' ni buyurup édi. Māverā' ün-nehrdin haber keldi. ⁽¹¹⁾ şāhzādehā-yı Çağata<yı> nejad keldi, Hōrāsānga dép. Sulṭān Ebū Sa' id Hān ⁽¹²⁾ nāçār düşmen tarafiga revān boldı. Leşkeri bī-pāyān bile kélip ékenler. Sulṭān ⁽¹³⁾ Ebū Sa' id Hān endek kişi bile bī-vehm ve hırās düşmenge hamle kıldı. Saht ceng ⁽¹⁴⁾ boldı. Hān andağ celādet zāhir kıldı kim Rüstem-i İsfandiyar bolsa édiler hān- ⁽¹⁵⁾ nıñ bahādurluķığa poşt-i dest inşāf bérür édiler. Māverā' ün-nehr çerigi basruķ **35^a** ⁽¹⁾ bolup yandı. Bu cengdin keyin Sulṭān Ebū Sa' id Ğazi Bahādur Hān bitidiler. Sulṭān ⁽²⁾ Ebū Sa' id Hān on üç yaşda hān boldı. On toqkuz yıl hānlık kıldı. ⁽³⁾ Otuz ékki yıl ' ömr kördi. Sulṭān Ebū Sa' id Hān pādişāhzāde-i hūb şuret ⁽⁴⁾ ve nīk-ü sīret ya' nī ' ādil ve Müsülmān-ı saḥī ve dilāver, civānmerd yaş ' ālemdin ⁽⁵⁾ ötti. İnan halkı bir yıl ' aza tuttılar, minārelerğa kara keydürdiler, küçelarğa gül ⁽⁶⁾ saçtılar. Vallāhu ' ālem ma aş-şavāb.

Güftarı Çağatay Hänniñ Beyanı ⁽⁷⁾ **Ve Anıñ Evladı Zikri** ⁽⁹⁾ Andağ rivāyet kılıpdurlar kim Çağatay Hān, Çiñgiz Hänniñ êkkinçi oğlu ⁽¹⁰⁾ édi. Çağatay Hān besī bā siyāset kâhir ve dilāver ve merdāne édi. Töre ⁽¹¹⁾ ve tüzüt ve yasağa besī cediti cihedi bar pādīşāh édi. Ögetey Kā- ⁽¹²⁾ āndın bir yıl ilgeri menzil-i fānīdin, serāy-ı cāvidānığa meyl kıldı. ⁽¹³⁾ Kāān orında nebīresi Kāra Hüleğüni naşīb kılıp édi. Zīrā ki Çağatay Hān- ⁽¹⁴⁾ nıñ velī'ahdı kâ'im-i mekāmı Mamukeyniñ oğlu Kāra Hüleğü Depsü Kāra ve Bōri.? ⁽¹⁵⁾ Çağatay Hān 'ākil ve kāfī kēneşlik kişi édi. Ögetey Kāānğa **35^b** ⁽¹⁾ kemā-yenbağī itā'at kıldı. Kāān hem evlād-ı Çağatayğa hūb nigehdāşlık kıldı. ⁽²⁾ Çağatay Hänniñ velī'ahdı oğlu Mamukey besī muqbil, hoş hūy, zībā ⁽³⁾ manzar, ve kamer peyker, ve nīk-ü seyr hoş muhāvere çābuk-suvār tīr endāz nīze güzār ⁽⁴⁾ yigit édi. Sinn-i sālī yēgirme bir yēgirme êkki yaşı da bar érđi Çiñgiz Hān aslā ve kaṭ'ā ⁽⁵⁾ özidin cūdā kılmas édi. Çağatay Hān, Coçi Hān, Ögetey Kāānnı feth ⁽⁶⁾ Hārezmiğa buyurdı. Çiñgiz Hān Belh ve Talākan üzesige yörüdi. Yolda Kal' a-i ⁽⁷⁾ Bamyān muhāşara kıldı. Kal' adın Mamukeyni attı. Şunda Mamukey öldi. Çiñgiz ⁽⁸⁾ Hān besī ferīşān ve mātemzade boldı. Yarlıg kıldı, Mamukeyniñ ölgen ⁽⁹⁾ haberini hēç kişi Çağatayğa aytmasun dēp. Çağatay Hān Hārezmi feth ⁽¹⁰⁾ kılıp Ögetey Kāān bile Çiñgiz Hänniñ hizmetige keldiler. Coçi kēlmey ⁽¹¹⁾ yurtığa yandı. Çiñgiz Hān Coçidin besī ağırdı. Bu şahzādelerge in'ām ⁽¹²⁾ ve ihsān 'itā kıldı. Yine Çağatay Hānğa ayttı kim: Meniñ buyruğumnu tutmay. Sizler ⁽¹³⁾ burna maña oħşaş hānlarnıñ oğlanları bir ağız sözge cān bēripdūrler ⁽¹⁴⁾ dēp. Çağatay hem çöküp oturup 'arz kıldı ki: Ey hān-ı 'ālem ger biz hem yarlıgıñıñnı ⁽¹⁵⁾ tutmasaq eger men tutsam evvel men öley dēp. Çiñgiz Hān bu sözni tekrār **36^a** ⁽¹⁾ kıldı. Çağatay hem yarlıg hılāf bolsa men öley dēp tekrār kıldı. Çiñgiz Hān ayttı: ⁽²⁾ Ey Çağatay andağ bolsa Mamukey 'ālemdin ötti, yıgılamağıl dēp. Çağatay ⁽³⁾ şabr kılıp ayttı ki: Sa'ādet-mend ēken aldınız da ölüpdür dēp. Hēç tegayyur tapmadı. ⁽⁴⁾ Bir fırsatdın kēyin behāne kılıp taşkarı çıkıp bir halvetge barıp nālezārı ⁽⁵⁾ kılıp yine yüzini yup közini yaşdın pāk kılıp Çiñgiz Hān kaşığa kirdi. ⁽⁶⁾ Bu vāqı' a bolğunça Çiñgiz Hān ança kişi öltürür ēmes édi. Mamukey öldi. ⁽⁷⁾ Şol kal'ada hēç cān-dār qalmadı, katlı taptı. Çağatay Hänniñ pāy-ı tahtı ⁽⁸⁾ Beşbalıq édi. Tūrfannı uç katıpdurlar.

Kāra Hüleğüdin, Kāra Depsü ⁽⁹⁾ ilgeri 'ālemdin ötti. Kāra Hüleğü 'ālemdin ötti. Hātūmı besī 'ākil ve kēneş- ⁽¹⁰⁾ lik za'īfe édi, Atı Uzğına Hātūn, Turalcı Güregenniñ kıızı. Kāra Hüleğü ⁽¹¹⁾ öldi. Oğlu Mübārek Şāh kiçik édi. Çağatay Hänniñ yurtığa hān boldı. ⁽¹²⁾

⁴ Bkz. Açıklamalar (8).

‘Acāib yahşı basıkturdi. Nêçe yıldın kèyin Bayğu hân boldı, zālīm kāfir ⁽¹³⁾ êdi, nābūd boldı. Anıñdın kèyin Mübārek Şāh İbn-i Qara Hülegü hân boldı. ⁽¹⁴⁾ Ol vaqtde Qara Çar Noyan bertaraf bolup oğlu İçil Noyan atalık ⁽¹⁵⁾ êdi. Barlas aymağıdın Yesü Qaranıñ oğlu Burak Hân besī bahādur **36^b** ⁽¹⁾ ve merdāne kēneşlik êdi. Mübārek Şāh anası Ulaca Burak Hân rā’ī ve tedbīr birle Mübārek ⁽²⁾ Şāhdın hānlıkını alıp pādīşāh ve bā haşmet ve pür-ü şevket boldı. Horāsānga ⁽³⁾ çerig atlandı, alalmay yandı. Āhīr Müsülmān bolup Sultān Ġıyāşeddīn at ⁽⁴⁾ köterdi. Bêş oğlu bar êdi. Evvel Mu’min, êkkinçi Qoqtay, üçünçi Börme, törtünçi ⁽⁵⁾ Duva, beşinçi Bêg Temür. Zübde ve halāş-ı çerāğ evlād-ı Burak Hân. Duva Hānı ⁽⁶⁾ Duva Çiçen atapdurlar. Duva Hân pādīşāh-ı ‘ālī miqdār ve ‘adālet şi‘ār ⁽⁷⁾ êdi. Müsülmān ve pāk-ı i’tikād Duva Hāndın kèyin yine kāfir ve fācir tahtke ⁽⁸⁾ olturdi. Müsülmānlık revāc tapmadı, nêçe kişi tahtke olturdi. Ammā pat ⁽⁹⁾ bertaraf boldı. Mirzā Haydar Duğlat Tā’rih-i Reşīdide Duva Hānıñ ⁽¹⁰⁾ mezārı Yarkendde dēp ve yine hem Maqbūl’ul kūl kişilerdin eşittim. Duva Hân ⁽¹¹⁾ pādīşāhıñ üstünige Mes‘ūdlik İbn-i Maḥmūd Yalavaç günbez-i ‘ālī binā kıldı ⁽¹²⁾ dēp. Hoca Hân Maḥmūd Hoca ‘İtrallāhu Meşhedehudın Mirzā Haydar Güregen ⁽¹³⁾ tā’rihde naql kılıpdur. Her bar Duva Hân pādīşāhıñ aldı birle ötseler ⁽¹⁴⁾ aytur ediler ki: Bu ‘azīznıñ cazibesi besī kavī êken her bar bu mergazārga ⁽¹⁵⁾ yetsen maña cazibe hāşıl buladur dēpdürler Duva Hân şuñkar **37^a** ⁽¹⁾ boldı. Êkki kāfir töre hân boldı. Andın kèyin nevbet Êsen Buqa Hānga ⁽²⁾ oğlu yok êdi. Çerigge barıp êdi. Kêldi ve nêçe kündin kèyin bertaraf boldı.

⁽³⁾ **Dāstān-ı Hazret-i Tuğluq Temür Hân Enārallāhu Burhānehu.** Tuğluq Temür Hân ⁽⁴⁾ nuvvira hadēka-yı çerāğ-ı peş dermān Çagatay hân êrür. Tuğluq Temür Hân, ⁽⁵⁾ İbn-i Êsen Buqa Hân, İbn-i Duva Hân, İbn-i Burak Hân, İbn-i Yesü Qara Hân, ⁽⁶⁾ İbn-i Mamukey, İbn-i Çagatay Hân, İbn-i Çiñgiz Hân, İbn-i Yesügey Hân, İbn-i ⁽⁷⁾ Bertan Hân, İbn-i Qubil Hân, İbn-i Tomne Hân, İbn-i Baysunqur Hân, İbn-i ⁽⁸⁾ Kaydu Hân, İbn-i Dotum Metin Hân, İbn-i Buqa Hân, İbn-i Ebozonçar Qāān ⁽⁹⁾ İbn-i Alanquva Körklük Bint Cöbine Hân êrür. Mirzā Haydar Duğlat muşannif-i ⁽¹⁰⁾ Tā’rih Reşīdi. Tā’rih Reşīdide andağ rivāyet kılıpdurlar kim, Êsen ⁽¹¹⁾ Buqa Hân çerig barıp êdi. Uluğ hātūnı bar êdi, Satılmış Hātūn ⁽¹²⁾ dēp. Moğol pādīşāhlarnıñ nêçe hātūnı bolsa ihtiyār uluğ hātūnıd<a> êdi. ⁽¹³⁾ Kiçik hātūnlarını hāhlasa kişige bérür êdi. Hāhlasa saklar ⁽¹⁴⁾ êdi. Meñklik Hātūn dēp kiçik hātūnı bar êdi. Bu Satılmış Hātūn ⁽¹⁵⁾ tuğmas êdi. Anladı ki Meñklik Hātūn ağır boy dēp hân çerigde **37^b** ⁽¹⁾ êkende Şiravul Dohtoy dēgen ümerā körünüşke kēlip êdi. Satılmış ⁽²⁾ Hātūn reşk êltip Meñklik Hātūnı Şiravulğa bérdi.

Şiravul Dohtoy⁽³⁾ alıp yurtığa yandı. Şiravul Dohtoynın yurtı bisyār yırağ édi.⁽⁴⁾ Êsen Buğa Hân çerigdin yanıp keldi. Menklik Hâtūnnı sordı. Satılmış⁽⁵⁾ cevāb bérdi. Menklikni men Şiravul Dohtoyğa bérdim dép. Êsen Buğa⁽⁶⁾ Hân ayttı kim: Menklik mendin hāmile édi, oğul bolur ihtimāli bar édi dèdi.⁽⁷⁾ Mundın ziyāde neme dèmedi. Ammā hātūndın bisyār rencide boldı. Pat⁽⁸⁾ fırsatda Êsen Buğa Hân vefāt boldı. Memleket hānsız besī⁽⁹⁾ harāb ve ferīşān boldı. Emīr Bolacı Duğlat hān tapmağğa⁽¹⁰⁾ va'zğa kıldı. Ammā hān uruğıdın bu memleketlerde yoğ édi. Ferraş-⁽¹¹⁾ larnıñ uluğı bar édi. Taş Temür atlığ Şiravul Dohtoynın yurtığa⁽¹²⁾ buyurdı. Taş Temür ayttı ki ozuğ vefā kılas. Üç yüz eçkü tiledi. Bu⁽¹³⁾ eçkülerni ozuğ kılıp mağsūdğa tēgey. Men üç yüz eçkü bėrip⁽¹⁴⁾ revān kıldı.

Taş Temür Mirzā aymağdın aymağğa kezip Şiravul Dohtoy-⁽¹⁵⁾ nıñ yurtığa yetti erse haber sordı işi oğ keldi. Menklik Hātūn 38^a⁽¹⁾ uçradı. Menklik hātūn ayttı ki: Hāndın oğul tuğdum. Tuğluğ Temür at⁽²⁾ koyduğ. Şiravul Dohtoydın bir oğul tuğdum. İnçu Melik at koyduğ dèdi.

⁽³⁾ El-kışsa Taş Temür Mirzā Tuğluğ Temür Hānnı alıp kaçtı. Emīr Bolacı Aqsuda édi.⁽⁴⁾ Hānnı Aqsuğa alıp kėlgünçe hān Muzartda hağğa tüşti. Taş Mirzā yığlap-⁽⁵⁾ turup édi. cemi' sevdāgerler yıgılıp kėlip tüşüpdür. Kārvān başınıñ⁽⁶⁾ atı Begcik édi. Aña ayttı ki hān alıp kėlip édim. Muzartda hağğa tüşti dép.⁽⁷⁾ Begcik özi hağğa tüşti. Hānnı selāmet tapıp besī şādmān boldı, āvvāz⁽⁸⁾ kıldı agramcı salınlar dép. Agramcı saldılar. Begcik Hān bile 'ahd peymān⁽⁹⁾ kılışıp hānğa 'özr aytıp ilgeri Begcik çıktı. Ayttı ki men ilgeri çıkmasam⁽¹⁰⁾ bar almas miz dèdiler. Begcik ve Taş Temür Mirzā hānnı alıp Aqsuğa keldiler.⁽¹¹⁾ Şol mağalde Tuğluğ Temür Hān on alte yaşıda édi. Taş Temür Mirzā⁽¹²⁾ bir kök eçkü kalğanda hānnı alıp keldi. Taş Temür Mirzānı Orda Bėgi kıldı.⁽¹³⁾ Eçkü lağab koydılar. Evlādıda bu lağab kalđı. Begcikni Bėgler Bėgi kıldı.⁽¹⁴⁾ Ol sevdāgerler Tūmen Aymağı, şol vağtde Emīr Bolacı ağası Emīr Tūlek⁽¹⁵⁾ ekşer mağlay sevdā ki mutaşarrıf édi. Aqsuğa hānnı hān köterdiler.

38^b⁽¹⁾ **Şerh-i İslām Tuğluğ Temür Hān Nuvvira Marğadehu Hāzret-i Mevlānā Erşad-**⁽²⁾ **eddin Kāddes-i Sırrehunıñ Qolıda Mūsūlmān Bolğanınıñ Beyānı.** Tā'rīh Reşīdide andağ⁽³⁾ rivāyet kılırlar kim, Mevlānā Şucā' deddīn Mağmūd birāderi Hāzret-i Hāfız Kebīreddin⁽⁴⁾ Buğāri, Çiğiz Hānnıñ fıtratıda, Hāfız Kebīreddin Buğāri müştēhiddin édi. Bu⁽⁵⁾ Buzrugdın kėyin kalem-i reşīd-u ictihād beste şikeste

boldı. Mevlānā Hafızeddin Kebīri ⁽⁶⁾ Ƙaddes-i Sırrehu şehīd boldı. Birāderini ƙöçürüp Ƙara Ƙurumğa alıp barıp édiler. ⁽⁷⁾ Mevlānā Şuca‘ deddīn Maħmūd ‘ Alīyül-rahm şol musāferetde ‘ ālemdin naql ƙıldılar.

Çiŋgiz ⁽⁸⁾ Ĥāndın kēyin Mevlānā-i mezkūrniŋ evlādı Ƙara Ƙurumdın kēlip Şehr-i Ketekde iƙāmet ⁽⁹⁾ ƙıldılar. Şeyhülislām ‘ azīz ve muteberrik édiler. Āħir ferzenden Mevlānā-yı Mezkūr Ĥāzret-i ⁽¹⁰⁾ Şeyh Cemāleddīn Ƙaddes-i Sırrehu ‘ İtrallāhu Meşhedehu bisyār ‘ azīz ve buzrugvār édiler. ⁽¹¹⁾ Şehr-i Ketekniŋ ĥalkı besī fişk Mañçurğa rağbet ƙıldılar. Nemāz Cum‘adın kēyin ⁽¹²⁾ Ĥāzret-i Şeyh Cemāleddīn Ƙaddes-i Sırrehu minberğa çıƙıp va‘ z ayttılar. Andağ dediler kim: ⁽¹³⁾ Ey yārānlar kerrāt ve merrāt sizler va‘ z u naşīhat ƙıldım. Hēç ƙaysını ⁽¹⁴⁾ eşitmediŋler. Bu āħir naşīhatım. Bu şehрге belā-yı ‘ azīm kēldi, sizlerdin ruħşat tiley- ⁽¹⁵⁾ dürmen. Dīdār ƙıyāmetge ƙaldı dēp. Minberdin tüşüp sefer ƙārvān boldı. **39^a** ⁽¹⁾ Mu‘ezzın mescidiniŋ Ĥāzret-i Şeyh Cemāleddīn Ƙaddes-i Sırrehuğa i‘ tīƙādı bar édi. İltimās-ı ⁽²⁾ hemrāhlıƙ ƙıldı. Ĥāzret-i Şeyh hem ƙabül ƙılıp şehrdin bir fersej barıp tüştiler. ⁽³⁾ Mu‘ezzinniŋ bir mühimi bar éken Ĥāzret-i Şeyhdin icāzet tilep mühimi üçün şehрге yandı. ⁽⁴⁾ Mühimidin ferağ bolup mināreğa çıƙtı. Resm ĥayr-ül ezān nemāz ĥuften-i ağāz ƙıldı. Āsmān- ⁽⁵⁾ dın ƙar yanlığ bir nēmerse yağadur ammā ĥuşƙ-u ezān tamām boldı érse. Mināredin tüşer ⁽⁶⁾ boldı. Mināreniŋ eşiki bend bolupdur. Bir sâ‘ at tavaƙƙuf ƙıldı. Mināre yerge yavuƙ ⁽⁷⁾ ƙöründi. Mināredin tüşüp sur‘ at bile Ĥāzret-i Buzrugvār ƙaşlarığa kēlip bu ⁽⁸⁾ vāƙı‘ anı beyān ƙıldı. Ĥāzret-i Şeyh Cemāleddīn Ƙaddes-i Sırrehu ġazap Allāhdın ⁽⁹⁾ yarağlıƙ dēp ƙöçüp revān boldılar. Menzil ve merāhıl tayy ƙılıp serħaddde Aƙsu ⁽¹⁰⁾ Ayköl dēgen mevzi‘ ġa çıƙıp oturup édiler. Tuğluƙ Temür Ĥān avğa ⁽¹¹⁾ çıƙıp édi. Tovaçılar ƙördi ki cemī‘ ferāgat bile tinç oturupdur. Ĥāzret-i ⁽¹²⁾ Şeyh Buzrugvārını bağlap Tuğluƙ Temür Ĥān ƙaşığıa alıp bardı. Ĥān ⁽¹³⁾ ayttı ki: Ey Tacik ne dēp car eşitmediŋ dēp. Ĥāzret-i Şeyh Buzrug- ⁽¹⁴⁾ vār ayttılar ki: Biz musāfir Ketek buzulup kēldük. Yarlığdın ĥaberimiz yoƙ. ⁽¹⁵⁾ Yine ĥān ayttı ki: Ey Tacik sen obdān mu ya bu itler mü? Ĥāzret-i Şeyh ayttılar **39^b** ⁽¹⁾ kim: Eger ĩmān mende bolsa men obdān vallā<h> itler mendin şerīf dēp. Ĥān şol ⁽²⁾ maħalde itlarğa ĥuk ġuştı bērip turup édi. Ĥānniŋ ƙöŋlige bu söz ⁽³⁾ te‘şir ƙılıp bir ƙöşede turup. Bir moğolnı buyrudı. Barıp şol Tacikni i‘ zāz ⁽⁴⁾ ikrām bile atğa mindürüp alıp kēlgil dēp. Bu moğol atını tarttı. Ĥāzret-i Şeyh ⁽⁵⁾ Buzrugvār ƙördiler ki, ol moğolnıŋ egeri ĥūn ĥıncır bile mulevveş ƙılğan ⁽⁶⁾ fiyāde barurnı iħtiyār ƙıldılar. Ol moğol yarlığ andağ émes. Atğa minip ⁽⁷⁾ barmaƙ kerek dēp turdı. Buzrugvār nā-çār

rūymāl-ı tahāretni ol moğolnıñ ⁽⁸⁾ çirk-în egerige yapıp minip bardılar. Hân bir köşede turupdur ammâ beşere- ⁽⁹⁾ side reşîd zâhir hân nūr kabre Şeyh Buzrugvârdın sordu ki: Ol nemedür kim, ⁽¹⁰⁾ ol bolsa âdemi itdin obdân eger ol bolmasa it âdemdin ⁽¹¹⁾ şerîf Hâzret-i Buzrugvâr ayttılar kim: Ol îmân erür dep. İmân-ı İslâmı ⁽¹²⁾ ta'rif ve tavşîf kemâyenbağî kıldılar. Tuğluk Temür Hân Enârallâhu Burhânehu ⁽¹³⁾ giryân boldı. Ayttı ki: Eger men hân bolsam, istiklâl birle elbette siz kèlip ⁽¹⁴⁾ meni Müsülmân kılğaysız dep. Va' de bèrdi. hân şol maħalde on sèkkiz ⁽¹⁵⁾ yaşar édi. Hâzret-i Şeyh Cemâleddîn Kâddesallâhu Sırrehu Aykölde 'âlemdin **40^a** ⁽¹⁾ sefer kıldılar. Hâzret-i Şeyh nez' vaktde oğlanları Mevlânâ Erşâdeddîn Kâddes-i ⁽²⁾ Sırrehuğa vaşiyet kılıp ayttılar kim: Men tüş körüp édim. Çerâğ yandurdum. ⁽³⁾ Belend puşte üzeside tamâm maşrîk tarafı yaradı. Bu tüşniñ ta' bîri ⁽⁴⁾ oldur kim: Tuğluk Temür Hân maña va' de bèrip édi ki, eger istiklâl birle ⁽⁵⁾ hân bolsam elbette siz kèlin men Müsülmân bolgay men dep. Meniñ 'ömrüm vefâ ⁽⁶⁾ kılmadı. Elbette bu va' dedin gâfil bolmağaysız. Elbette Tuğluk Temür Hân ⁽⁷⁾ Müsülmân bolur dep. Hâzret-i Şeyh Cemâleddîn Raħmetullâhu 'Aleyh 'âlemdin ötüp ⁽⁸⁾ neçe maħaldin soñ Tuğluk Temür Hân istiklâl birle hân boldı. Besî şevket ⁽⁹⁾ ve 'azamet peydâ kıldı. Bu ävvâzesi Aqsuda Hâzret-i Mevlânâ Erşâdeddîn ⁽¹⁰⁾ Tayyibullâhu Meşhedehu yetti. Hâzret-i Mevlânâ Erşâdeddîn 'azm-i Moğolistan kılıp ⁽¹¹⁾ ordağa bardı. Tuğluk Temür Hân Çiñgiz Hânıñ orında besî bâ-şevket ⁽¹²⁾ hân boldı. Hâzret-i Mevlânâ hânğa mulâkât müyesser bolmadı. Uluğ sebebidin ⁽¹³⁾ ordağa yakın vatan tutup her seher kèlebeñ İslâm ki ezândur ezân ⁽¹⁴⁾ ayta başladı. Bir seher hân ayttı ki: Neçe kündür ki hâb hoş vakti ki seher bolgay. ⁽¹⁵⁾ Bir kişi ävvâz bîdârsar bile zahmet bèredür. Anı munda alıp kèl dep. Bir moğolnı **40^b** ⁽¹⁾ buyrudı. Ol moğol Hâzret-i Mevlânâ henüz kèlebeñ İslâmı ya' nî ezânı tamâm kılmayıp ⁽²⁾ édiler. Yağalarındın tutup keşân keşân hân kaşığa alıp kèldi. Hân ⁽³⁾ Hâzret-i Mevlânâdın sordu: Ne kişi erürsin, tatlığ uyku vaktide katıg ävvâz ⁽⁴⁾ birle bîdâr kılasun dep. Hâzret-i Mevlânâ Erşâdeddîn Kâddes-i Sırrehu ayttılar ki: ⁽⁵⁾ Men ol kişiniñ ferzendi erür. Men ki va' de-yi Müsülmânlık kılıp êkenler ⁽⁶⁾ şol va' dedin köz tutup dergâhlarığa kèldim dep hânğa rıkkatı boldı. Hân ⁽⁷⁾ Hâzret-i Şeyhni sordılar. Mevlânâ Erşâdeddîn Kâddes-i Sırrehu cevâb bèrdiler ki: ⁽⁸⁾ Peder-i Buzrugvârım 'âlem fânîni vedâ' kıldılar. Maña vaşiyet kıldılar ki, Tuğluk ⁽⁹⁾ Temür Hânıñ hizmetige yètgil. Hân Müsülmân bolur dep dèdi. Hân İslâmğa ⁽¹⁰⁾ rağbet kıldı. Hânı Hâzret-i Mevlânâ ğusl kıldurtup îmân 'arz kılıp ⁽¹¹⁾ aħkâm ve erkân-ı Müsülmânlıknı ta' lîm kılıp hân Müsülmân boldı. Şundağ ⁽¹²⁾ ittifağ kılıştılar ki

ümerālarnı bir bir carlap ĩmān ‘arz kılalı, kabūl ⁽¹³⁾ kılıplar hūb, eger kabūl-u ĩslām kılmaları āyet-i Uktul’ul-Müşrikīnga ⁽¹⁴⁾ ‘amel kılalı dēp. Emīr Tülek Duđlat ulus bēgi ēdi. Hān anı carladı. ⁽¹⁵⁾ Emīr Tülek kördi ki hān bir Tacik bile olturadurlar. Emīr kēlip olturdı.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARIM

5. TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARIM

21^a üçüncü kızı Yesügat (Hatun), Tatar büyüğünün kızı. Dördüncü Kunçu Hatun, Hıtay Han'ının kızı. Aşırı derecede güzel yüzlü ve güzel sözlü idi. Beşinci Gurbesun Hatun, o Tayang Han Nayman'nın hatunu idi. Tayang Han çok meyilli hatta aşık idi. Her gün sarayda yas tutup yasını tamamladı. Yası bitirmek için baş ve ayağı temizleyip büyük (bir) şenlik yaptılar. Coçi Han, Çinggiz Han'dan altı ay önce öldü. Çinggiz Han yerine ikinci oğlu Batu'yu koydu. Çağatay Han, Toluy Han yine Çinggiz Han'ın Külgen, Cavour, Curci adlı üç oğlu, toplamda yedi oğlu bütün yeğenleri ve torunlarıyla (bir araya gelip) kurultay düzenleyip Ögetey Han'ı han yaptılar.

Çinggiz Han şöyle demişti ki: “Ey oğlanlarım, mülk ve padişahlıktan mutlu olmak istiyorsanız Ögetey'i benim yerimde (han) biliniz, emir verip tecavüz etmeyiniz. Bir yılanın bir başı ne kadar çokkuyruğu olsa (ve yılanın) başı bir deliğe girerse, kuyruklarından girer. Başı on kuyruğu bir (tane) olursa, her başı bir deliğe girse; kuyruğu dışarda kalıp soğuğa yenilir.” Yine Çinggiz Han yedi oku bir (arada) bağlayarak 7 oğluna verdi. “Kırın” dedi bunlar kıramadılar. (Çinggiz Han dedi ki:) “Bundan kıyas yapınız, karşı çıkmayınız.” diye vasiyet **21^b** etmiş idi. Ögetey Han'ı han yaptılar. Çinggiz Han 73 yıl yaşadı. 25 yıl hanlık yaptı. Çinggiz Han bir gün esenlik için (geziye) çıkmış idi. Boş bir yerde bir ağaç gördü. Hoşuna gitti yanına gidip oturdu. Yanındaki emirlere dedi ki: “Eğer ben ölürsem beni bu ağacın altına defnediniz. Bu yerde ben çok ferahladım.” O yerin adını Burhan Kaldun koydular ve Çinggiz Han'ı o yere defnettiler. Çinggiz Han'ın dört oğlu Coçi, Çağatay, Ögetey, Toluy bir anneden (doğmuştur). Bunlarla (birlikte) beş kızı (daha) var idi. Büyük kızı Kucin Begi önce Sengün'e (yani), Ong Han'ın oğlunun oğlu (olan) Noyin Buka'yla nişanlıydı. Düğün yaklaşana kadar Sengün ile anlaşamadı, düğün olmadı. (Böylece Kucin Begi) Nekün Tögürke'nin oğluna verdiler. İkinci kızı Çiçeken'i Turalcı Güregen'e verdiler. O (damat) Oyrat kavminin padişahı idi. Üçüncü kızı Alakan Begi'yi Onggut kavminin padişahı (olan) Çingkuy'a verdiler. Dördüncü (kızı) Tomelün, Gongrat'ın büyüğü (olan) Güregen'e verdiler. Padişahların damadına güregen derler. Ama bunun adı da Güregen

idi. Beşinci kızı Aytolun'ı Olkunut kavminin padişahı, taçlı damat Cavour Çiçen'e (verdiler). Sonuç olarak 22^a Çingiz Han başkenti Kara Kurum ve Kelüren (olan) bütün Moğolistan'ı; başkenti Balasakun ve Almalık olan bütün Hıtay ve Türkistan'ı; Beşbalık, Kayalık, Emil, Ertiş, Kaşkar ve Hoten'i, Buhara, Semarqand, Şaş, Hocend ve Fenaket olan bütün Maveräünnehr'i ve Belh, Talakan, Kunduz, Gaznin, Kabil (olmak üzere) bütün Turan'ı; Horasan ve Irak, Acem ve Fars olmak üzere İran'ın tamamının tek hakimi Çingiz Han oldu. Bu memleketlere vali ve zabıta amiri koyup ayırdı. Horasan'a Emir Argun Aka'yı görevlendirdi. Irak ve Fars'a Çintemür Hıtay'ı görevlendirdi. Harezm, Buhara Semerkand, Hocend, Fenaket, Şaş, Otrar, Balasakun, Almalık, Kayalık, Emil, Ertiş, Kaşkar ve Hoten'e Mesud Beyi görevlendirdi. Bütün Hıtay memleketlerine Mahmud Yalavaç'ın oğlu Muhammed Yalavaç'ı hakim etti. Muhammed Yalavaç çok kabiliyetli birisi idi. Çingiz Han memleketlerinin tamamını oğulları arasında paylaşmış idi. Bütün Deşt-i Kıpçak, Saray, Bulgar, Ukrayna ve Kırım'ı Coçi Han'a verdi. Kendi başkentini; Kara Kurum, Kelüren ve Kırım'ı Ögetey Kaan'a verdi. Hıtay vilayetinin tamamını Toluy Han'a verdi. Beşbalık, Almalık ise Tuğluk Temür Han'ın mezarı ordadır; Kayalık Taraz, sonra Yangı dediler. Kaşkar, Hoten ve Türkistan'ın tamamı Maveräünnehr 22^b ibarelerini Buhara, Semerkand, Tabat, Şaş, Hocend, Fenaket, Urkend, Oş, Uçbalık'ı Çağatay Hana verdi. Barlas vilayetinin büyüğünün oğlu Karaçar Noyan'ı da (onun) yanına koydu.

Dāstān-ı Ögetey Kāān İbn-i Çingiz Hān (Çingiz Han'ın Oğlu Ögetey Kaan'ın Destanı): Ögetey Kaan padişah idi. Mert (bir) gençti. Yüzbinlerce altını vesile ile lutfederdi. İyi huylu, yumuşak ve alçak gönüllü yiğit (idi). Ama çok şarap dostu (idi). Çingiz Han: “Her kim avın, korunmanın, ordunun (tümünü) iyi bileyim dese Coçi'ye uysun. Her kim siyaset ve yasa öğreneyim dese Çağatay'ı takip etsin. Her kim düşmanı yeneyim, askerliği bileyim derse Toluy'u takip etsin. Her insan eğlenceyi, parayı hedeflese halktan vergi ödemekten kaçmak istese Ögetey'i takip etsin” dedi.

Çağatay Han ile Coçi Han çok husumetli idiler. Coçi Han'ın annesi Börte Kuçin hamile idi. Mekrit'lerin başı Çingiz Han'ın karargâhına (baskın düzenleyip) ganimet alıp Börte Kuçin'i alıp Ong Han'a getirdi. Ong Han gelini gibi görüp, hoş karşıladı. Beyleri dedi ki: “Bu güzel hatunu Börte Kuçin'i han istemedi.” Ong Han duyup dedi ki: “Çingiz benim oğlum (gibidir). Ben Yesügay 23^a Bahadır ile dost idim. Onun hatununa kötü göz ile bakmak erkekliğe uymaz, insanlığa uymaz.” Bu sözü Çingiz

Han işitip Soba Bahadır'ı, Sartak Noyan'ın babasını, Sartak Hülegü Han zamanında çok güvenilir ve büyük emirler idi. Calayir kavminden bunları buyurdu. Soba gidince Ong Han büyük ikramlar ile Börte Kuçin'i gelin gözünde görüp, himaye etti. Soba koşup gitti. Yolda Coçi Han'ı doğdu. Yer çok korkunç idi. Beşik yerine hamurun arasına alıp Çinggiz Han'a gönderdi. Çinggiz Han çok sevindi ama Çağatay Han Coçi Han'ın soyunu eleştiriyor idi. O yüzden (aralarında) büyük bir husumet var idi. Ögetey Kaan duygularını gizleyerek, nazikliği ve güzel huyu ile iki ağabeyisinin arasını düzeltti. Ögetey Kaan'ın gayreti ve güzel huylu olduğu şöyle rivayet edilir ki: Bağdad'dan yaşlı zayıf bir kişi gelip idi. Kişi menzil ve duraklarda yolculuğunu tamamlayıp saraya geldi. Ögetey Kaan avdan dönerken bu yaşlı zayıf adamı dua ederken gördü. (Ögetey Kaan:) "Bu adamın hali ne?" diye sordu. Adam dedi ki: "Bağdad denilen şehirden geliyorum. On kızım var, onların çeyizlerini karşılayamadığım için geldim. Senin merhametini duyup dergahına geldim." Ögetey Kaan: "Halife hiçbir şey vermedi mi?" dedi. Adam dedi ki: "Ey alemin padişahı, halifeye herşeyi anlattım. **23^b** on dirhem verdi (ama) hiçbir şey olmadı." Ögetey Han ona merhamet etti. Bin balış gümüş (verilmesini) emretti. Bir balış beşyüz miskal (olur) demişler. O yaşlı adam: "Bunca malı evime nasıl götüreyim?" diye arz etti. Ögetey Kaan iki güvenilir kişi vererek, "Babayı evine kadar götürün" dedi. Bu baba yolda öldü. Bu babanın öldüğünü Ögetey Kaan'a haber verdiler. Ögetey Kaan emretti ki: "O baba, öldüyse bu malı mülkü evine götürüp verin." (Bu malları) Bağdad'a götürüp o yerdeki varislerine ulaştırdılar.

(Şöyle) nakledilir ki, Çinggiz Han yasa çıkarmıştı. Hiç kimse koyunu kesmesin, (eğer) keserse suçlu olacaktır. Bir Müslüman Kara Kurum pazarından bir koyun alıp evine geldiğinde (giriş) kapısını kapattı, evine girip kapısını kapattı. Deponun kapısını kapattı, koyunu kesti. Bir Moğol çatıdan inip o Müslümanı bağlayıp Ögetey Kaan'ın yanına götürdü. Umduğu ki (adamın) malını alıp onu öldürtecek. Ögetey Kaan sordu. "Nasıl buldun?" O hayırsız dedi ki: "Pazardan koyun aldım, onun Müslüman olduğunu anladım. Elbette keser dedim, (onu) takip edip geldim. Avlusuna girip kapısını kapattı. Depoya girip kesti. Ben çatıda gizlice baktım. Koyunu kesince ben tuttum bağlayıp (buraya) getirdim." Ögetey Kaan dedi ki: "Ey **24^a** bahtsız, bu kişi yasayı işitmiştir. Üç kapıyı kapatıp kesmiştir. Sen yasayı değiştirmişsin. Kişinin evine (izinsiz) girmen, çatısına çıkman yasaya aykırıdır." Onu lanetleyip suçlayarak tüm malını bu Müslümana

verdi. Kendisine de yüz dayak vurup deveye bindirip pazarı gezdirdi. (Şöyle) duyurular yaptırdı: Koyunu, danayı herkes kendi dini geleneği ile öldürüp yesin.

Şöyle naklediliyor ki, (bir) derviş yol kenarında duruyordu. Ögetey Kaan: (“Niye duruyordun?” diye) sordu. Derviş dedi ki: “Yaşlı (bir) derviş oldum. Dergahına geldim.” (Ögetey Kaan) yüz balış gümüş (verilmesini) emretti. Vezirler birbirlerine dedi ki: “Yüz balış yüz dirhem kadar görmez.” Yüz balışı Ögetey Kaan’ın geçeceği yola topluca koydular. Ögetey Kaan: “Bu ne?” diye sordu. Vezirler: “Demin ki dervişe vereceğiniz bahşişler” diye cevap verdi. Ögetey Kaan: “Ben hayli çok olacağını düşünmüştüm (ancak) pek az birşeymiş. Yine yüz balış verin” diye buyurdu. (Bütün) vezir ve emirler hayran kaldılar.

Şöyle naklediliyormuş ki, İran’dan bir kişi Ögetey Kaan’ın namını işitip geldi. Yolun sonuna geldiğinde içinden “İlk memlekete geldim. Abdest ve taharetimi yeniliyim” diyerek suya girdi. O sıralar Çinggiz Han’ın yasağı vardı ki, Her kim gündüz suya girse onu öldürür idi. **24^b** O kişiyi Moğollar alıp geldi. Çağatay Han öldürülmesini istedi. Bu kişi: “Ben misafirim, bu yasaktan haberim yok, duymadım” dedi. Ögetey Kaan ona merhamet etti ve “Bugün geç olmuştur ertesi (gün) yargılayın” diyerek geri döndü. Ögetey Kaan gece bir kese altın dinar o misafire gönderdi. O zavallı şu suya girdiği yere koysun. “Ben mert ve garibim. Bu dinarlarımı koyacak yer bulamadığım için suya koydum” demesini söyledi. Ertesi (gün) vezirler, emirler ve şehzadeler toplanıp bu kişiyi hazır edip yargıladılar. (Ögetey Kaan’ın) sözünü söyledi (ve) kurtuldu. Gece şu dinarları alıp geldi. Ögetey Kaan yine bir kese dinar ekleyip verdi. “Üç dört gün ne kadar gam yedin, iş güçten kaldın” dedi.

(Şöyle) naklediliyor ki; bir Müslüman bir Uygur Emiri kafirden dört balış gümüş borç almış idi. Bu Müslümana borcunu ödemek zor gelmiş. O Uygur Emiri kafir dedi ki: “Bugün borcunu ver eğer veremezsen, Muhammed’in dininden dönüp Putperest ol.” Bu adam Ögetey Kaan’a gidip halini anlattı. Filan Uygur Emiri’nden dört balış gümüş borç almıştım. (Bana) diyor ki, “Hemen borcunu ver. Yoksa dininden dönüp, puta tap. Eğer onu yapmazsan seni soyundurup, **25^a** her gün pazarda yüz dayak vurup rezil edeceğim” dedi. Ögetey Kaan emretti, Uygur Emir’ine yüz dayak vurup soyundurup deveye bindirip pazarda gezdirin, bütün malını şu borçlu Müslümana alıp verin. Hiçkimse böyle kötü iş yapmasın” deyip duyurular yaptırdı.

Ögetey Kaan adil, merhametli, cömert, mert, mücadeleyi bitiren ve güzel huylu (bir) padişah idi. O Çinggiz Han'ın zamanında alınmayan şehirleri fethetti. Bütün Doğu memleketlerini aldı. İran'ın (alınması için) Çarmagun Noyan'ı, Tayçu Noyan'ı gönderip fethetti. Emir Argun Aka'yı Horasan hakimi yaptı. Mesud Beyi Buhara ve Semerkand ve bütün Türkistan, Almalık, Kayalık, Kayak, Kaşkar, Hoten, Otrar, Hocend, Fenaket, Cend, Urkend ve Şaş'a hakim etti. Çinggiz Han öldükten iki sene sonra sığır yılında padişahlık tahtına oturdu. On üç yıl hanlık yaptı, çok şarap dostu, içkici (bir) kişiydi. Eski günlerde başkenti Moğolistan Kara Kurum idi. Çinggiz Han'ın vefatından 15 yıl sonra Ögetey Kaan'da öldü. Çinggiz Han'ın yanında Burkan Kaldun'a defnettiler. Toluy Han da 25^b Burkan Kaldun da yattı. Coçi Han'ın, Toluy Han'ın olayını anlatıp ondan sonra Çağatay Han olayını ve onların zikrini ettim.

Zikr-i Coçi Hân İbn-i Çinggiz Hân.(Çinggiz Han'ın oğlu Coçi Han'ın Zikri) Coçi Han Çinggiz Han'ın büyük oğludur. Deşt-i Kıpçak'ın tamamını (ona verdi). Kıpçak, Özbek, Kazak Töreleri Coçi Han'ın soyundandır. (Coçi Han) Çinggiz Han'dan altı ay önce öldü, yerine oğlu Batu geçti. Batu Handan sonra Berke Han Deşt-i Kıpçak'a han oldu. Hazreti Şehy Seyfeddin Bahirzi'nin, Allah onun sırrını mukaddes etsin, elinde Müslüman oldu. Coçi Han'ın evladından Müslüman olan (ilk) kişi Berke Han'dır. Toluy Han'ın evladı da Müslüman oldu. Sultan Mahmud Gazan şöhret buldu. Çağatay Han'ın evladı Tuğluk Temür Han da Müslüman oldu. Hazreti Mevlana Erşadeddin'in, Allah'ın güzel kokulu yerinde, elinde İslam diniyle tanıştı. Bu olay hakkında ayrıntılarıyla bahsedeceğim, Allah nasip ederse.

Özetle, Coçi Han'ın soyundan (toplam) otuz sekiz kişi han oldu. Sultan Ahmed Han zamanına kadar bazısı Müslüman, bazısı kafir idiler. İlk Batu, ikinci Berke Han, üçüncü Mingke Temür, dördüncü Möngeke, beşinci Tohta Han, altıncı Özbek Han. Özbek adı ondan kaldı. Yedinci Canı Bek Han 26^a Müslüman, adil, mert ve güzel ahlaklı (bir) padişah (idi). Emir Temür Güregen zamanında Ordus Han padişah idi. Emir Temür Güregen ile savaş yapıp, Ordus Han'ı yendi. Emir Temür Tohtamış Han'ı kendi yerine han yaptı.

Büyük bey Mirza Güregen ve Mirza Sultan Ebu Said Güregen zamanlarında. Ebu'l Han Deşt-i Kıpçak'ın tamamını istila etti. Gürey Han ile Canı Bek Han, Ebul Hayr Han'ın (yanından)kaçıp Moğolistan'a gitti. Moğol ulusunun padişahı Esen Buga

Han idi, (onun yanına geldi). Hoş karşıladı. Kuyastı Bodı? bunlara Kazak adı verildi. Yapayalnız yürüyerek kaçtıkları için Kazak adı verildi. Ebulhayr Han vefat etti, dünyanın resmi, görünüşü bazen belalıdır, yücedir. Bazen alçaktır. Onun evlatları da perişan oldular. Şah'ın oğlu Bedag Oğlan, Ebu'l Hayr Han'ın oğlu Sultan Mahmud Han'a hizmet etti. Hizmeti o ki, Sultan Ebu Said Mirza'nın oğlu Mirza Sultan Ahmedile Sultan Mahmud Han savaştılar. Bu Şah Emir Abdul Alim Tarhan'a hizmetçi idi. (Onunla) bozulup Sultan Mahmud Han'ın (emrine) girdi. Han bu hizmetini beğenip ona Türkistan'ı verdi. Sonunda Sultan Mahmud Han'ı beş oğlu ile şehit edildi.

Coçi Han'ın hikayesi; çok av dostu idi. Askeri yasaları iyi biliyordu. Coçi Han'ın 26^b altıncı evladı da Camı Bek Han idi. Çok övgüye değer, güzel huylu, güzel işler yapan (birisiydi). (Şimdilik) şunda kalsın gerisini daha sonra açıklarız.

Zıkr-i Toluy Hân İbn-i Çingiz Hân (Çingiz Han'ın Oğlu Toluy Han'ın Zikri). Toluy Han Börte Koçin'den doğmuştur. Çingiz Han'ın dördüncü oğludur. (Ona) Yeke Noyan ve Uluk Noyan (büyük ve ulu komutan) der idi. (Çingiz Han) Kendinden az mahrum bırakırdı. Toluy Han mert, korkmaz, güzel görünüşlü ve güzel sözlü (birisiydi). Ögetey Kaan'dan önce ölmüştü.

Şöyle naklediliyor ki, Ögetey Kaan hastaydı. Kendi resmi ile suya bir nefeste üfledi. Toluy Han savaştan gelmiş idi. Ağabeyinin yanına geldi, gördü ki ağabeyi hasta (olup) üflemişti. Dedi ki, "Ey sonsuzluk sahibi Allah eğer (onu) günahları için azarlayacaksan ben ondan daha çok kişi öldürdüm. Çoluk çocuğu ağlattım, eğer onu suratı için öldürecekse benim suratım (ondan daha) hoştur, beni al." Üflenmiş suyu içti. Ögetey Kaan'dan izin alıp (kendi) sarayına döndü. Yolda hastanıp öldü. Onu, hanın ayak kısmında (Burkan Kaldun'da) gömdüler. Toluy Han'ın büyük hatunu Siver Kut Begi Ong Han'ın kardeşi Çakimu'nun kızı idi. Dört oğlu vardı, İlk Mönge Han, ikincisi Kubilay Han, üçüncüsü Hülegü Han, dördüncü Arık Böke. Ögetey Kaan öldü. Güyük Han (babasının) tahtına oturdu. 27^a Bir yıl memleketin tamamına hanlık etti, (daha sonra) o da vefat etti. Ögetey Kaan'ın veliahtı Şehzade Beşmut idi. Ögetey Kaan'dan önce öldü. Bu şehzadeler arasında Mönge Han'dan (başka)taht ve tacı hak eden yok idi. Kurultay yaptılar. Türkler (bir araya toplanıp) yığın yapmaya kurultay der idiler. Büyük (bir) topluluk boyun eğdi. Hatunları başta olmak üzere bütün şehzadeler Deşt-i Kıpçaktan geldiler.

Kara Hülegü başta olmak üzere bütün Çağatay Han'ın evladı ve Möngke Sar Noyan başta olmak üzere bütün emirler toplanıp Möngke Han'ı padişah yapıp, ayak tutup eski adetler ile taht ve taca çıkardılar. Möngke Han'a hanlık verildi. Möngke Han padişah idi. Çok mert mücadelecı, tedbirli ve üstün idi. Çınggız Han aldığı memleketlerin bazıını yine düşman olmuş bazıını da henüz fethedilmemiş. Dünyaya hükmetmek için askere emir verildi. Büyük kardeşı Kubilay Kaan, ondan küçüğü Hülegü Han onları seçip sefere çıkmaya karar verdiler. Çınggız Han (her) on askerinden ikisini çıkardı. Birini Kubilay Han'a diğeri Hülegü Han'a verdi. Kubilay Han'ı doğu sınırına gönderdi. Hıtay başta olmak üzere Maçın, Karaçang, Tanggut, Tibet, Curcıt, Solanka, Kuli ve bazı Hindistan, Hıtay ve Maçın'ın birleşmiş **27^b** sınırları (ortadan kaldırmak) fethetmek için aday gösterdi. (Hülegü Han) tamamı İran toprakları, Şam, Mısır, Rum, Ermen, Yemen'e on kişi (arasından) iki kişi seçip (ona) verdi. Hülegü Han 97000 askerle yola çıktı, (O zaman) Bars (kaplan) yılının başlangıcı tarih altı yüz kırk dokuz idi. Hülegü Han dünyaya hükmetmek için Kara Kurumdan İran'a yöneldi. Büyük (bir) ordu ve sonsuz bir heybetle Maveraünnehr'e geldi. Semerkand şehrinin önünde Mesud Bey büyük bir şenlikle (onu) karşıladı. Bir ay şenlik yapıp eğlence düzenledi. Almalık'tan bu yanaşehirlerin hakimi Mesud Bey idi. Valileri hediyeler ile Hülegü Han'ın huzuruna geldiler. Horasan Andican'dan Emir Argun Aka başta olmak üzere bütün emirler ve zabıta amirleri (Hülegü'yü) İran'a davet ettiler. Layık hediyeler sunup huzuruna çıktılar. Hülegü Han çok kalabalık ordu ve yiğitlerin mızraklarıyla geçip Horasan tarafına doğru ilerleyip Horasan'da eğlence ile meşgul oldu. Mulahide'nin padişahı Horşah idi. Bütün fitne fesadı bunlar yapıyorlardı. Bütün ileri gelenleri ve padişahları şehit etti. Hülegü Han Mulahide'nin şehirlerini fethedip Horşah'ı Möngke Han'ın yanına getirdi. Mulahide'yi yok etti. Hülegü Han çok cesur ve yiğit, iyi huylu ve yardımsever, yaptığı her işi danışarak yapan akıl sahibi, eşsiz (bir) han idi. Horasan, Fars ve Kirman dinsizlerinin memleketi (olan) Lemyes'r'ül Mevt, Kazvin ve Azerbeycan, **28^a** Irak, Acem fethedildi. Bağdad'a elçi gönderdi. Bağdad Halifesi El-Mustasım Billah idi. Veziri Ali Alkami'nin oğlu Mueyyededdin Ahmed Şii idi. Halife ise temiz dinli ve Sunni idi. Vezir kötü söz ile elçileri (geri) gönderdi. Sonra, Hülegü Han doksan yedi bin kişiyle Bağdad üzerine geldi. Halife El-Mustasım Billah görevli nökerlerden başka yirmi dört bin kişiye maaş veriyordu. Ali Alkami'nin oğlu Vezir Mueyyededdin Ahmed çok yalan söz ile Halifeyi yanılttı, gaflet içinde bıraktı. (Şöyle dedi) Doğudan batıya

bütün Müslümanlar, Allah seven bütün kullar bu dergahta Emir El-Mu-minin'e kurnazlık yapmıştır. Bu zalim, dinsiz kurtuluş istedi. Emir (olan) Halife Mücahededdin Bey'e, Devandar Kuçek der idiler. Büyük Devandar var idi. Şu yerde bertaraf olup idi." Oğlı Emir Said iyi (bir) yiğit idi. Emir (olan) Halife Süleyman Şah (döneminden kalmış) idi. Usta müneccim idi. Fetheddin Kurd, Kara Songkur ve Kırım Halifesi çok altın sahibi, ve varlıklı idi. Mala çok meyilli idi. Emirler dedi ki: "Ey Emir El-Mu'minin altını insanlar bugün için toplar; (halka) para vererek asker toplayalım." Ali Alkami'nin oğlu Vezir Ahmed Halife'ye dedi ki: "Elaleme mal verip asker toplamak gerekmez. Bu dergahta tamamı Allah'ı seven hizmetçiler mal toplamak için tıpkı bala sinek toplanmış gibi toplanırlar. Belki de nice (çıkarıcı) emirler altın toplamak 28^b için etrafta huzursuzluk yaratır." Vezir (yine) halifeye dedi ki: "Dul hatun (ve) yetim oğlanlar (her biri) bir avuç toprakla vursalar kafirler yerle bir olur." (Halife) bu söze kibirlendi. Beyleri dedi ki: "Hülegü Han yabancılar gelmemişken on bin miskal altın, bazısı altın eyerli, gümüş eyerli, bazısı ezilmiş eyerli, bazısı kemirilmiş eyerli (olmak üzere) yüz at, eyersiz elli at, bin parça altın,beş bin kuşak, iki yüz tüfek, yedi kısım parça elli zırh (gönderelim). Bu hediyeye olmaz. (Bir) parçasını gönderelim." Vezir, düşman korktu deyip kabul etti. Hülegü Han kesin karar vererek Bağdad'a doğru yola çıktı. Halife yine elçi gönderdi. "Han yolundan dönsün, bu tarafa gelmesine gerek yok, ben Mönge Kaan ile dost idim" dedi. Hülegü Han dedi ki: "Ben bunca yol gelip nasıl halifeyi görmeden döneyim?"

Sonuç olarak, Abbasi Halifeliğine otuz yedi kişi halife oldu. Son Halife Abbas oğlu idi. Devleti son buldu. O ki makuldu (ancak) söz ve iş makul olmadı. Nankör vezir halifeyi bağışladı. Hülegü Han Bağdad'ı kuşattı. Bağdad askerinin eksigi yok idi, ama halife tedbirsizdi. İyi komutanı yok idi. Kuşatma uzun sürdü. Devandar Kuçek,Fetheddin Kurd, Kara Songkur 18000 kişiyle birlikte gece baskını düzenledi. Çok sert bir savaş oldu. Fetheddin ile Kara Songkur öldü. Devandar nice kişiyle kaçıp 29^a geldi. Askeri bertaraf oldu.Kuşatma üç ay sürdü. Bağdad çok zor durumda kaldı. Büyük halife, seyitler, kadınlar ve emirleriyle (Hülegü Han'ın) huzuruna çıktı. Sonunda hediyeleri alıp büyük halife, seyitler, kadınlar, sadrazamlar, emirler ile çıktılar. Halifeyi başka çadıra koydular. Bu iş (Hülegü Han'ın) hoşuna gitti ama Devandarı, Süleyman Şahı, Emir Said'i ve Büyük Devandarı yakaladılar. Süleyman Şah'ı 700 kişiyle birlikte bağlayıp getirdiler. Hülegü Han: "Ey Süleyman Şah, sen yıldızları tanıyan

müneccimsin, Halifeye nasihat edip, doğru yolu (neden) göstermedin. Bu günün (akibetini) bilmedin mi?” diye sordu. Süleyman Şah dedi ki: “Halife mutsuz idi, iyi sözü işitmedi. Süleyman Şah’ı beraberindeki kişiler ile birlikte öldürdü. Devandar’ı üç bin kişiyle katletti. Emir Said’i de katletti, iki gün sonra Halifeyi iki oğluyla birlikte öldürdü.” Möngke Kaan bir müneccime gitmişti. O (müneccim) Mübarek Abbasi ailesini incitmek uğursuzluk getirir, özellikle katletmek hiç doğru olmaz, dünya karanlık olur, yer hareket eder, veba olur diye söyledi. Şeyh Nasir Tusi Hülegü Han için hizmet etmeye gelmişti. Hoca Nasir Tusi dedi ki, “Hiç (böyle bir) olay olmaz. Birçok büyük sahabeler mesela Emir El-Muminin Ömer, Emir El-Muminin Osman, Emir El-Muminin Ali, Talha, Zubeyre ve Gayrum, Allah onlardan razı olsun, şehid edildiler, böyle olmadı. Asıl Abbasi ailesi dersiniz Halife Muhammed Emin’i Tahir Zulmubayyen katletti. **29^b** Halife Mütevekkil’i Muntasir katletti, hiçbir olay gerçekleşmedi. (Bu) fikiri kabul edip, halifeyi geçeye sardılar. Beklettiler, dediler ki “Eğer bahsedilenlerden bir şey gerçekleşirse halifeyi bırakalım, olmazsa ölsün.” diyerek beklettiler. Hiçbir olay olmadı. Halifenin organları hamur gibi yumuşadı. Abbas oğullarının devleti son buldu. Otuz yedi kişi halifelik tahtında (oturdu), hükümetleri 523 sene sürdü. İlk Abdullah Saffah, ikincisi Mansur Ebul Cafer Devanki, üçüncü Mehdi, dördüncü Hadi, beşinci Harun Al Raşid, altıncı Muhammed Emin, yedinci Memun, sekizinci Mutasim, dokuzuncu Vasik, onuncu Mütevekkil, on birinci Muntasir, on ikinci Mustain, on üçüncü Mutaz, on dördüncü Muhtadi, on beşinci Mutamid, on altıncı Mutadid, on yedinci Muktafi, on sekizinci Mutadir, on dokuzuncu Kahir, yirminci Razi, yirmi birinci Muttaki, yirmi ikinci Mustakfi, yirmi üçüncü Muti, yirmi dördüncü Tai, yirmi beşinci Kadir, yirmi altıncı Kaim, yirmi yedinci Mutadi, yirmi sekizinci Mustazhir, yirmi dokuzuncu Mustarşid, otuzuncu Raşid, otuz birinci Mutafi, otuz ikinci Mustancid, otuz üçüncü Müstazi, otuz dördüncü Nareleddin otuz beşinci Zahir, otuz altıncı Mustansir, otuz yedinci Müstasim. Bu bütün heybetli padişahların evladlarından Bağdad’ta yerine (kimseyi) koymadılar. Abbas ailesinin devleti son buldu. **30^a** Bütün yaratıkların sonu vardır. Sonu olmayan bir şanlı ve yüce Allah’tır. Bağdad’da seksen bin kişi öldü. Hülegü Han Irak ve İran tahtlarını zapt etti. Katip Seyfeddin’i şehit etti, vezirdi. Hülegü Han İlhan (adıyla) ün kazandı. Her han ki Hülegü Han’ın yerine tahta oturdu, ona İlhan dediler. Katip Seyfeddin’in yerine Hoca Şemseddin Muhammed Cüveyni’yi, Allah onun sırrını mukaddes etsin, vezir yaptı. Hoca Şemseddin Muhammed divan sahibi,

güzel yazı yazan, erdemli, cömert, tedbirli, ve düşünce sahibi (bir vezir idi) Müslümanların hakkını iyi korudu. Cüveyni Summa Hoca Alaaddin Ata Melik hâkim idi. Tarihi Cihan Güşayı bu saygıdeğer, yiğit, dürüst hocalar yazmıştı. Hoca Alaaddin Ata Melik Bağdad'a hakimdi, Hoca Şemseddin Muhammedin adıyla birçok kitap tasnif ettiler. O cümleden bu yana Şemsiye kendisi için bir şerhe başlayacaktı, (ama) ömrü buna yetmedi.

Sonuç olarak, (toplam) 56 kale Hülegü Han'a tâbi oldu ve zaptedildi. Hutbe (okundu) ve sikke İlhan'ın adıyla altınla süslendi. Hülegü Han sekiz yıl Turan ve İran'a Hanlık yaptı. Kırk sekiz yıl ömür gördü. Hülegü Han öldü, bütün şehzade ve emirler kurultay yaparak Abaka Han'ı padişahlık tahtına oturtular. Abaka Han yürekli, mert, yakışıklı, zengin ve üstün gelen bir şehzadeydi. **30^b** Hoca Şemseddin Muhammed divan sahibini eskisi gibi vezir yaptı. Kardeşi Hoca Alaaddin Ata Melik Bağdad hâkimiydi. Yine Bağdad'a hakim oldu. Rum'a Muayineddin Pervane'yi görevlendirdi. Abaka Han 17 sene hanlık yaptı. Mavera'ünnehir'den Burak Han askeriyle geldi. (Baskın düzenledi) ve yenilerek geri döndü. Bir gün Abaka Han Hemedan'da şarap içiyordu, meclis acayip sıcaktı. Abaka Han'a (aniden) büyük bir korku hasıl oldu, yaycısından yay istedi. Büyük bir kuş bana suikast yapacak diye ok ve yay'ı almaya çalıştı (ama) alamadan can verdi. Oğlu Argun Han Horasan'daydı. Abaka Han'nın kardeşi Nikurdar ki Sultan Ahmed meşhur saraya önce geldi. Emirler ve komutanlar toplanıp Ahmed Han'ı padişahlık tahtına oturttu, Alınak'ı damat yaptı, Mengli Buka'yı Emirlerin emiri yaptı. Ahmed Han Müslümanlığa zevki olan birisiydi, gizlice Müslüman oldu. Padişah İslamı tam bir şekilde yaydı. Bazı dinsiz Mengli Buka gibi Argun Han, Mengli Buka'yı öldürdü. Argun Han'a bozulup Ahmed Han'ı öldürdüler. Argun Han'ı büyük bir kurultay yapıp han yaptılar. Argun İslam'a çok düşman idi. Hoca Şemseddin Muhammed'i şehit etti. Hiçbir Müslüman **31^a** saraya gelmesin diye emir verdi. Müslümanlar için çok darlık oldu. Çok kısa bir süre sonra Argun Han ölümcül hastalığa yakalandı, çok kötü acı çekti ve zavallı bir şekilde öldü. İki oğlu vardı. Birincisinin (adı) Gazan, ikincisinin (adı) ise Olcaytu Han'dı. Gazan Han Horasan'daydı. Kardeşi Gencaytu Rum'dan geldi. Bütün emirler toplanıp Gencaytu'yu han yaptı. Gencatu Han (tahta oturduktan sonra) memleketin zaptı için uğraştı. Emirlerin emiri görevini Tağaçar Noyan'a verdi. Hoca Sadreddin Halidi'yi vezir yaptı. Gencatu Han çok cömert, mert bir handı. Hülegü Han'ın torunu, Tarkay Han'ın oğlu Baydu Han isyan etti. Tağaçar,

Toladay, Kıpçak Mal (gibi) emirler nankörlük yapıp Baydu Han'ın tarafını tutacakmış gibi göründü. Gencatu Han Baydu Han'a karşı asker yolladı. Tağaçar ile Emir Akbuka'yı Calayir'e komutan yapıp Tağaçar Baydu tarafına geçti. Akbuka az sayıdaki kişiyle Gencatu Han yanına geldi. (Bu) nankörler Baydu'nun tarafına geçip Gencaytu Han yenildi. Gencatu Han üç yıl hanlık yaptı. Gencatu Han ile Emir Akbuka'yı katlettiler. Bütün büyük, küçük (herkes) toplanıp Baydu Han'ı hanlık tahtına oturtular.

Zikr-i Pādīshāh İslām Ğāzān Enārallāhu Burhānehu. (Padişah İslam Gazan'ın zikridir, Allah kanıtlarını aydınlatsın.) Hanların Hanı Sultan Mahmud Gazan **31^b** Argun Han'ın şerefli oğluydu. Argun Han vefat etti. Horasan'da idi. Gencatu Han zamanında Horasan'daydı. Gencatu Han'ın katledildiği ve Baydu Han'ın tahta geçtiği (haberini) işitti. Argun Aka'nın oğlu Emir Nevruz Horasan'dan (gelerek) şehzade Gazan'ın hizmetine gelip, tek yürek ve tek taraf olacağına yemin ederek Baydu'nun üzerine asker gönderdi. İki ordu karşılaştı. Bayda'nun askeri kadar Gazan Han'ın askeri var idi. Gazan Han korktu. Emir Nevruz amacına ulaştı ki: "Ey alemlerin padişahı hiç korkulacak şey değil. Eğer Müslüman olsanız, ben sanıyorum ki bu düşmanları yeneriz." Gazan Han kabul edip dedi ki: "Yüce Allah bana zafer verse, elbette Müslüman olacağım." Emir Nevruz elçilik yapmak için Baydu'nun huzuruna çıktı. Tağaçar başta olmak üzere bütün emirleri yenip döndü.

Sonuç olarak Baydu Han yenildi ve öldürüldü. Gazan Han tahtta kararlı olup iki gün sonra Emir Nevruz Gazan Han'a arz ederek "Allah fetih verdi. Şimdi sözü tutmak gerek" dedi. Han'ın kalbine bir ışık düştü. Anlaşarak dediler "İlim sahibi bir insan bulun ki onun elinde Müslümanlığın hükümlerini öğreneyim" dediler.

32^a Esb Bam ? Bahrabad'dan Şeyh Seidedin Hamevi'nin oğlu Hazreti Şeyh Sadreddin İbrahim'i, Allah onların sırrını mukaddes etsin, alıp geldiler. Az önce anılan Hazreti Şeyh, Sultan Mahmud Gazan Han'a İslam'ın kurallarını öğretip gusul abdesti aldırıp Müslüman yaptılar. O gün (han) ile birlikte yetmiş bin kişi Müslüman oldu. (İslam) İran'da yayıldı. Tağaçar üç hana karşı çıktı, onu öldürdü.

Sultan Mahmud Gazan Han bütün Moğol Sultanlarının göz bebeği, hemde cihan hakanıydı. Sultan Mahmud Gazan Han padişahı. Müslüman, sağlam inançlı, adaletli, yiğit, gayretli, cömert ve yakışıklıydı. Emir Nevruz hizmetini layıkıyla yerine getirdi. Müslümanlığa büyük katkısı oldu, çok büyük ve heybetli oldu. Birçok emir ve vezirler

(onu) kıskanıyordu. Emir Nevruz, Talihli Baydu ile düşman oldu. Mısır Padişahı'na mektup gönderip İran'ı teklif etmişti, Kutluk Şah Noyan Mısır'da yenilip dönmüştü. Hoca Sadreddin, vezir ve emirler Emir Nevruz'a (olan) kıskançlığından, Mısır Padişahı Malik Eşref'e mektup gönderdi diye suçlu oldular. Emir Nevruz hizmetlerine güvenip hana karşı çok haddini aşmıştı. Hanla Emir Nevruz'un huyu başkaydı. Kıskançlar anı kollayıp Emir Nevruz'un kardeşi Legzi Güregen'i yakaladılar. (Bu anda) Emir Nevruz şansına Horasanda'ydı, Bahrannedin, topraklarında (onun) koruyuculuğunu yaptığını ilettiler. Gazan Han, Allah kanıtlarını aydınlatsın, Emir Nevruz Gazi'nin zorla hüküm sürmesine **32^b** sinirlenip fitneye inandı. Emir Nevruz ömrünü gaza, namaz, Kuran'ı kurallarıyla güzel bir şekilde okuyarak geçirdi. Sonunda şehitlik mertebesine ulaştı. Ülkesi mutlu mesut ve devletli ola. (Allah herkese) hayatını gaza, namaz, cihad, iyilik, Kuran'ı kurallarıyla güzel bir şekilde okumayı (nasip ede). İtibarlı İslam Şeriatı ile geçire. Yine son anlarında şehadet mertebesine ulaşsın. Nevruz Bey Gazi gibi Allah için hayır işlemeye nasip ede. Bu Kıta Emir Nevruz Gazi'nin Tarihini anlatan kıtadır:

Be şeş sed o neved şeş derun-i şehri Herat (Sene 696, Herat şehri içinde)

Güzeşt ezhermi Şevval best bâ yekrüz (Şevvalın yirmi biri)

Dü hefte rüz-u duşenbe miyâne-i dü nemâz (Pazartesi günü, iki namaz arasında)

Resid leşker-i Gazan şehîd şud Nevrüz (Gazan'ın askerleri geldi. Nevruz'u şehid etti).

Gazan Han Nevruz Bey'in yerine Olcaytu Sultan'ı vezir yaptı. Olcaytu Han Gazan Han'ın kardeşi idi. Sultan Mahmud Gazan, Hülegü Han'ın bütün topraklarına sekiz yıl hükümdarlık yaptı. 34 yıl yaşadı. Olcaytu Sultan'ı kendi yerine vasiyet etti. Gazan Han'ın, mezarı nurla dolsun, ölümüne bütün İslam ehli yas tuttular. Olcaytu Sultan'ı Horasan'dan getirip, (bütün) şehzadeler ve emirler kurultay yapıp Olcaytu Sultan'ı tahta oturtup kutsadılar. Emir ve vezirler (para) saçtılar. Şiirler, kasideler söylediler. Olcaytu Sultan adaleti sağladı. Din ve İslam'a itibar etti. Sultan Muhammed Hüdabende şöhret buldu, Hoca Reşideddin'e eş vezirlik (görevi) verildi. İhanet **33^a** ettiği için suçlanıp öldürüldü. Emir Nevruz Gazi'ye fitne yapmıştı, sonunda kendisi de yandı. Hoca Ali Şah Hutla'yı vezir yaptı, Hoca Reşid ile eş vezir oldu. Hoca Reşid, Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun, adil, cömert, erdemli, hünerli, ve alim (bir

insandı). Cavam-ül Reşidi'nin yazarı (işte bu kişi) idi. Tebriz'de büyük bir türbe inşa etti. (Bu yapıya) Reşidiye dediler. Tarihte şöyle dediler ki yeni türbe yapmaktan Reşidiye'yi bozmak zordur. Kutluk Şah Noyan'ı başkomutan yaptılar. Emirlerin emiri yaptılar. Sultan Muhammed Hüdabende Mısır'a asker gönderdi, Mısır Padişahı Malik Nasir ordusunu savaşa hazırlayıp savaşın hayalinde idi. Eşsiz Hoca, tedbirli vezire şöyle tedbir aldı ki Malik Nasir, çölde yük taşıyan deve, katır ve hızlı koşan at gibi birçok hediye gönderip barış istedi. Sultan Muhammed Hüdabende sonsuz lutufta bulunarak Malik Nasir'ın (barışını kabul) edip geri döndü.

Sultan Muhammed Hüdabende, Allah kanıtlarını aydınlatsın, İslam'ı çok geliştirdiler. Şeriat Dinini ve Hanife Milletini güçlendirdi. Müslümanlığa meyli tam idi. Kendisi temiz, sağlam inançlı Müslüman, adil, cömert, yiğit, mert huylu ve yakışıklı idi. Hoca Reşid'i, Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun, vezir yaptı. Bu vezir adil, alim, cömert (bir kişiydi), İslam Dini için faydalı işler yaptı ki haddi hesabı yok. Hülegü Han'ın (aldığı) memleketleri (yani), Rum, Irak, Acem, Arap, Azerbeycan, Fars ve Horasan'a **33^b** tam on iki yıl hanlık yaptı. Bazı rivayetlerde otuz altı (ya da) otuz sekiz yıl hanlık yaptığı (aktarılıyor). Han olduktan bir yıl sonra Sultaniye Şehrini inşa edip başkent yapıp kendisi için türbe yaptırmıştır ve (öldükten) sonra oraya gömülmüştür. Gazan Han'ın nurlu kabrinden önce İran'da Moğol Hanlarının mezarı bilinmiyordu, Sultan Gazan Han Tebriz'de gömülmüştü.

Sultan Ebu Said Han ise Sultan Muhammed Hüdabende'nin oğludur. 13 yaşında idi, Horasan da padişah idi. Sultan Muhammed Hüdabende hastalandı. Oğlu Sultan Ebu Said Han adam gönderdi, Sultan Ebu Said Han gelmeden önce İlhan öldü, bütün vezir ve emirler toplanıp Sultan Ebu Said Han'ın başına taç koyup tahta oturtular. Emir Çoban'ı Emirlerin emiri yaptı. Padişah küçüktü ve sözcüsü Emir Çoban oldu, hatta ki Hoca Reşideddin gibi faziletli, alim, amil, cömert idi. Saygıdeğer Hoca Alişah'tan şevk alıp Reşideddin Hoca'yı çalışarak katletti. Hoca Ali Şah da hemen ardından öldü. Çoban Noyan'ı Horasan'a görevlendirdi. Büyük oğlu Temürtaş'ı da Rum'a tayin etti, bir katibi de hanavezir yaptı. Sayın Vezir lakabı verildi. Emir Çoban her iş yapsa han tamam derdi. Emir Çoban Taçar'ın **34^a** kızı Bağdad Hatun'a aşık olup, sabredemeyip Çoban Bey'e mahremlerinden kişi gönderdi. O kişi hanın halini sundu. Çoban Noyan'a (bunlar) kötü geldi, danıştığımız ve danıştığımız yerde kötü sözler söyleyip onları geri gönderdi. Han susup Emir Çoban'ı yok etmek niyetine girdi. Bu niyeti bazı emirler ve

elçiler anlayıp, Emir Çoban ve oğulları hakkındaki kötü işleri Han'a söyleyip durdular. Birçok emir ve vezirlerin Emir Çoban'la derdi vardı, Han'ın seçeneği yok idi. Büyük oğlu Temürtaş, Rum hakimi idi. Adına hutbe (okuttu), sikke yaptırdı. (Böylece) düşman oldu. Emir Çoban gidip bağlayıp (onu) alıp geldi. (Babası) Emir Çoban'ın hatırı için onu affedip yine Rum'un hakimi yaptı. Demeşk Hoca diye Emir Çoban'ın bir oğlu vardı. Demeşk Hoca'yı han emir verip katlettirdi. Emir Çoban Horasanda'ydı. Oğlunun katli haberini işitip Horasan emiriyle ittifak ederek hanın üzerine (baskına) geldiler. Hana karşı çıkıp savaştı. Emirlerbozulup, yabancı olup Han (tarafına) geçtiler, Emir Çoban yenilip Herat'a gidip, Malik Gıyaseddin Kort'a sığındı. Nankör Malik Çoban'dan terbiye almıştı. Malik Gıyaseddin bu sefer Emir Çoban'ı öldürmeye çalıştı. Emir Çoban adam gönderdi, Malik ile bir görüşme **34^b** yapsak dedi. Malik kabul etmedi, dedi ki: "Emir, her sözü vasiyeti olsa onu söylesin. Görüşme yerine geçsin." Emir Çoban dedi ki: "Benim başımı vücudumdan ayırmasınlar, zira ki varmam lazımdı. Ekle şunu da göndersinler."

Sonuç olarak Emir Çoban'ı öldürdüler, oğlu cellad hanı öldürdü. Yakışıklı, güzel ahlaklı bir yiğit idi. Bağdad Hatun'u han almıştı. Bağdad Hatun adam gönderip babası Çoban Bey'in kardeşi cellad hanın tabutunu Hazreti Mekke'ye gönderdi. Mekte Allah'ta gömdüler. Hoca Reşid'in oğlu Hoca Gıyaseddini, mezarı nurla dolsun, vezir yaptı. Bu Hoca Gıyaseddin adaletli, faziletli, ulu (bir kişiydi.) Tarih-i Güzide "Tarih-i Macma'ul Ensâb Şerh-i Şemsiyye" (adlı eseri) hocanın adına tasnif ettirdi. Bunlara hediyeler ve büyük lütuflar verildi. Rum'dan haber geldi. Emir Huseyin tümünü buyurdu. Maverâ'ün-nehr'den Çağatay soyundan şehzade Horasan'dan geldi diye haber geldi. Sultan Ebu Said Han çaresiz düşman tarafına gitti. Sonsuz asker ile gelmişken, Sultan Ebu Said Han çok az kişiyle korkusuzca düşmana hamleler yaptı. Zor bir savaş oldu. Han çok yiğitçe savaştı ki, Rustem-i İsfendiyar olsaydı, hanın kahramanlığına tevazu gösterirdi. (Sonunda) Maverâ'ünnehr askerleri yenilerek **35^a** döndü. Bu savaştan sonra Sultan Ebu Said'e Gazi Bahadur Han ismi verildi, Sultan Ebu Said Han 13 yaşında han oldu, 19 sene hanlık yaptı, otuz iki yıl yaşadı. Sultan Ebu Said Han yakışıklı, güzel ahlaklı yani adil Müslüman, cömert, kahraman ve mert bir şehzadeydi. Genç yaşta öldü, İran halkı bir sene yas tuttular, minarelerine kara giydirdiler, sokaklarına gül saçtılar. Sevabı çok olsun.

Güftarı Çağatay Hänniñ Beyanı Ve Anıñ Evladı Zikri. (Çağatay Han'ın Beyanına Geçiş Ve Onun Evladının Zikri) Şöyle naklediliyorlar ki, Çağatay Han Çinggiz Han'ın ikinci oğlu idi. Çağatay Han siyaseti çok iyi bilen, üstün gelen, kahraman ve mert idi. Töre, kanun, ve ecdadının hususlarına çok sadık bir padişah idi. Ögetey Kaan'dan bir yıl önce ölmüştü. Cennete gitti. Kaan yerine torunu Kara Hülegü'yü oturtmuştu. Zira Çağatay Han'ın veliahd makamı Mamukey'in oğlu Kara Hülegü, Depsü Kara ve Böri. Çağatay Han akıllı ve yeterince danışan bir kişiydi. Ögetey Kaan'a **35^b** uygun şekilde itaat etti. Kaan hem evladı Çağatay'a güzel bakıyordu. Çağatay Han'ın veliahdı, oğlu Mamukey çok talihli, iyi huylu, yakışıklı, güzel bakışlı, ay yüzlü, hoş konuşmalar yapan, hızlı ata binen, oku iyi atan, mızraklı delip geçen yiğit idi. Görüntüsünden yaşı yirmi bir, yirmi iki yaşı vardı. Çinggiz Han asla (onu)kendisinden ayırmazdı. Çağatay Han, Coçi Han ve Ögetey Kaan'ı Harezmi'nin fethini buyurdu. Çinggiz Han Belh ve Talakan üzerine yürüdü, (Çinggiz Han) yolda (iken) Bamyan kalesi kuşatıldı, Mamukey'e (ok) attılar, orada Mamukey öldü. Çinggiz Han perişan oldu ve yas tuttu. Mamukey'in öldüğü haberini hiç kimse Çağatay'a söylemesin diye emir verdi. Çağatay Han Harezmi'yi fethedip Ögetey Kaan ile Çinggiz Han'ın hizmetine geldiler. (Ama) Coçi gelmedi ve yurduna döndü. Çinggiz Han Coçi'den çok gönlü kırıldı. Bu şehzadelere hediye ve büyük lütuflar verildi. Yine Çağatay'a söyledi ki: "Siz benim emrimi yerine getirmediniz, (nice şehzadeler) önceleri bana benzeyen hanların oğlanları ağızdan çıkan bir sözü için can verirler." Çağatay da (babasına) diz çökerek: "Ey alemlerin hanı, eğer biz senin emrini dinlemezsek, eğer ben dinlemezsem önce ben ölüyüm" dedi. Çinggiz Han bu sözünü tekrar **36^a** etti. Çağatay da "Yasaya aykırıysa ben öleyim" diye tekrar etti. Çinggiz Han dedi ki: "Ey Çağatay öyleyse Mamukey öldü ağlamayasın." Çağatay Han sabredip dedi ki: "Şanslıymış sizin önünüzde ölmüş." Ama hiç (tepkisini) değiştirmede, bir fırsat bulup dışarı çıkıp تنها bir yere varıp ağladı.(Sonra) Yüzünü yıkayarak, gözlerinin yaşını silerek Çinggiz Han'ın yanına (geri) geldi. Bu olay oluncaya kadar Çinggiz Han fazla adam öldürmüyordu, Mamukey öldükten sonra şu kalede hiç canlı kalmadı. (Hepsini) öldürdü, Çağatay Han'ın başkenti Beşbalıktı, Turfan'ıda sınır bölgesine eklemişlerdi.

Kara Depsü Kara Hülegü'den önce vefat etti. Kara Hülegü de vefat etti. Hatunu çok zayıf, akıllı, danışıklı idi, adı Uzgina Hatundu. Turalcı Güregen'in kızıydı. Kara Hülegü öldü. Oğlu Mübarek Şah küçüktü, Çağatay Han'ın yurduna han oldu. (Her şeyi)

acayıp derecede güzel kontrol etti, birkaç yıldan sonra Baygu Han oldu, zalim ve kafirdi, yok oldu. Ondan sonra Kara Hülegü'nün oğlu Mübarek Şah han oldu. Bu sıralarda Kara Çar Noyan bertaraf olmuştu. oğlu İçil Noyan babalık görevini aldı. Barlas vilayetinin Yesü Kara'nın oğlu Burak Han çok yiğit, 36^b mert ve danışıklı birisiydi. Mübarek Şah'ın annesi Ulaca, Mübarek Şah'dan hanlığını alıp tedbir ile yönetimi Burak Han'a verdi. Haşmetli ve heybetli bir padişah oldu. Horasan'a asker gönderdi alamadan geri döndü. Sonunda Müslüman olup Sultan Gıyaseddin adını aldı. Onun beş oğlu vardı. Büyüğünün (adı) Mumin, ikincisinin Koktay, üçüncüsünün Börme, dördüncüsün Duva, beşincisinin Beg Temür.

Burak Han'ın en seçkin ve kurtuluş ışığı evladı Duva Han (tahta oturmuştu), (Ona) Duva Çiçen demişler. Duva Han büyük miktarda adaletli idi. Müslüman ve sağlam inançlı Duva Han'dan sonra yine kafir ve kötü işler yapan tahta oturdu. Müslümanlık itibar kazanamadı, nice kişi tahta çıktı ama yakın zamanda bertaraf oldu. Mirza Haydar Duğlat Tarihi Reşidi'de "Duva Han'ın mezarı Yarkend'de" diye yazmıştır. Yine sözü güvenilir kişilerden işittim: Duva Han'ın (mezarının) üzerine Mahmud Yalavaç'ın oğlumesud bir şekilde büyük bir kubbe inşa etti. Hoca Han Mahmud Hoca, Allah'ın güzel yarattığı yer, Mirza Haydar Güregen tarihinde şöyle naklediyorlar ki, herkes Duva Han'ın önünden geçtiğinde diyorlarmış ki: "Bu büyüğüncazibesi çok kuvvetlidir, (bu mezara) her geldiğimde beni (daha fazla) cezbediyor." Duva Han öldü.37^a Sonra iki kafir töre han oldu. Ondan sonra sıra Esen Buka Han'daydı, Han'ın oğlu yoktu, savaşa gidip geldi ve birkaç gün sonra bertaraf oldu.

Dāstān-ı Hāzret-i Tuğluk Temür Hān Enārallāhu Burhānehu. (Hazreti Tuğluk Temür Han Destanı, Allah kanıtlarını aydınlatsın). Tuğluk Temür Han, göz bebeğinin nuru zifiri karanlığın ışığı Çağatay Hanlığının dermanıdır. (Onun ecdadı sırayla) Esen Buka Han, Duva Han, Burak Han, Yesü Kara Han, Mamukey Han, Çağatay Han, Çingiz Han, Yesügey Han, Bertan Han, Kubil Han, Tomne Han, Baysunkur Han, Kaydu Han, Dotum Metin Han, Buka Han, Ebozonçar Kaan, Alankuva Körklük Bint Cöbine Han'dır. Mirza Haydar Duğlat Tarih-i Reşidi'nin yazıdır. Tarih-i Reşidi'de şöyle rivayet ediliyorlar ki, Esen Buka Han savaşa gitmişti, büyük hatunu var idi. (Onun adı) Satılmış Hatun'du. Moğol padişahlarının ne kadar hatunu olsa, büyük hatun önemliydi. Küçük hatunları isterse başkalarına verir, isterse kalmasına da izin

verirdi. Mengklik Hatun diye bir küçük hatunu vardı. Bu Satılmış Hatun doğmuyordu, duydu ki Mengklik Hatun hamileydi. Han savaşırken 37^b Şiravul Dohtoy denen bir emir (Satılmış Hatun'ın) huzuruna geldi, Satılmış Hatun kısıkanıp Mengklik Hatunu Şiravul'a verdi. Şiravul Dohtoy (Mengklik Hatun'u) alıp yurduna döndü, Şiravul Dohtoy'un yurdu çok uzaktaydı. Esen Buka Han savaştan dönüp geldi. Mengklik Hatun'u sordu, Satılmış cevap verdi: Mengklik'i ben Şiravul Dohtoy'a verdim. Esen Buka Han dedi ki: "Mengklik benden hamileydi, oğloluğu ihtimali var idi." Bundan başka bir şey demedi ama hatununa çok sinir oldu. Çok geçmeden Esen Buka Han öldü. Memleket hansız kaldı, (halk) harap ve perişan oldu. Emir Bolacı Duğlat, devlete (padişah) bulmaya çalıştı ise de han soyundan (gelen) kimse bu devlette kalmamıştı. Ferraşların bir büyüğü vardı, adı Taş Temür'dü. Şiravul Dohtoy'un yurduna gitmesini buyurdu, Taş Temür üç yüz keçi isteyerek şöyle dedi: "Erzaklar yetmez, bu keçileri yiyerek amacına ulaş." Ona üç yüz keçi verip gönderdi.

Taş Temür Mirza, vilayetten vilayete gezip (sonunda) Şiravul Dohtoy'un yurduna ulaştı, haber saldı işi rast geldi. Mengklik Hatun ile 38^a karşılaştı. Mengklik Hatun ona dedi ki: "Handan, oğul doğurdum adını Tuğluk Temür koyduk, Şiravul Dohtoy'dan bir oğul doğdum İnçu Melik diye ad koyduk."

Sonuç olarak, Taş Temür Mirza Tuğluk Temür Han'ı alıp kaçtı. Emir Bolacı Aksu'daydı. Han Aksu'ya gelince Muzart'dan uçuruma düştü. Taş Temür Mirza ağlayıp duruyordu, bütün tüccarlar toplanıp geldiler. Kervan başının adı Begcik idi, ona dedi ki: "Han'ı alıp geldim. Muzart'da uçuruma düştü." Begcik kendisi uçuruma indi, Han'ı (düştüğü yerde) sağ salim buldu, çok sevindi. İpi (aşağıya) salın diye seslendi. İp saldılar, Begcik Han'dan özür dileyerek yemin edip önce çıktı. "Ben önce çıkmazsam beni çekmezler" dedi. Begcik ve Taş Temür Mirza, (Tuğluk Temür) hanı alıp Aksu'ya geldiler, o zaman Tuğluk Temür Han 16 yaşındaydı. Taş Temür Mirza, son kalan mavi bir keçiyi alıp gelmişti. Taş Temür Mirza'yı Saray Beyi yaptı, Keçi lakabını koydu, Evlatlarında da bu lakab devam etti. Begcik'i Beyler Beyi yaptı. O tüccarlar Tümen vilayetindeydi, o vakitte Emir Bolacı'nın ağabeyi Emir Tülek geniş alımlı, ticarete hakimi idi. (Tuğluk Temür) hanı Aksu'da han ilan etti.

38^b Şerh-i İslâm Tuğluk Temür Hân Nuvvira Markadehu Hâzret-i Mevlânâ Erşadeddin Kâddes-i Sırrehunıñ Kolda Müsülmân Bolğanınıñ Beyanı. (İslam

Şerhi Tuğluk Temür Han, Mezarı nurla dolsun, Hazreti Mevlana Erşadeddin'nin, Allah onun sırrını mukaddes etsin, Elinde Müslüman Olduğunun Beyanı). Tarih-i Reşidi'de şöyle rivayet ediyolar ki, Mevlana Şucadeddin Mahmud'un kardeşi Hazreti Hafız Kebireddin Buhari, Çinggiz Han'ın huyunda (idi). Hafız Kebireddin Buhari din alimiydi. Bu büyük zattan sonra doğru yolu gösteren kaleminin gayreti kırıldı. Mevlana Hafizeddin Kebiri, Allah onun sırrını mukaddes etsin, şehit oldu, kardeşini götürüp Kara Kurum'a geldiler, Mevlana Şucadeddin Mahmud, Allah ona rahmet etsin, gurbetde öldü.

Çinggiz Han'dan sonra az önce anılan Mevlana'nın evladı Kara Kurum'dan gelip Ketek Şehri'nde ikamet ettiler. (Kendisi) Şeyhülislam, büyük ve yüce bir adamdı. Son oğlu az önce adı anılan Mevlana Hazreti Şeyh Cemaleddin, Allah onun sırrını mukaddes etsin, Allah'ın güzel yarattığı yer, çok yüce ve büyük idiler. Ketek Şehri'nin halkı Mançurlar çok ahlaksızlardı. (Bir gün) Cuma (namazın)'dan sonra, Hazreti Şeyh Cemaleddin, Allah onun sırrını mukaddes etsin, minbere çıkıp vaazda bulundu şöyle dedi ki: “Ey dostlar sizlere defalarca, kerelerce vaaz (söyledim) ve nasihat ettim, hiçbirisini dinlemediniz. Bu son nasihatım, bu şehre büyük bela geldi, sizlerden müsaade isterim, kıyamette görüşürüz” deyip minberden indi ve yola çıktı.

39^a Mescidin müezzini Hazreti Şeyh Cemaleddin, Allah onun sırrını mukaddes etsin, inançlıydı. Ona yol arkadaşlığı yapmak istedi. Hazreti Şeyh de kabul etti. Şehirden bir fersengmesafede konakladı. Müezzini'nin (şehirden unuttuğu) önemli işi vardı ve Hazreti Şeyh'ten izin isteyip önemli işini yapmak için şehre geri döndü, işini bitirip minareye çıktı. Yatsı namazına okumaya başladı. (Baktı ki), gökyüzünden kar gibi bir şey yağıyor, ama zorda olsa ezanı tamamladı. Minareden inmek istedi, Minare'nin kapısı kapanmıştı, bir saat bekledi, minare yere yakın göründü. Minareden atlayıp hızla Saygıdeğer Hazreti Şeyh'in yanına gelip olayı anlattı. Hazreti Şeyh Cemaleddin, Allah onun sırrını mukaddes etsin, “Gazap Allah'tandır” dedi ve oradan ayrıldı. Menzil ve durakları katedip Aksu sınırında Ayköl denilen yere çıkıp oturdular. Tuğluk Temür Han ava çıkmıştı, (Tuğluk Temür'ün) hanın habercileri, gördü ki herkes müdafasız bir şekilde sessizce oturuyordu. Saygıdeğer Hazreti Şeyh'i bağlayarak Tuğluk Temür Han'ın yanına getirdi. Han: “Ey Tacik (sen) emri işitmedin mi?” diye sordu. Saygıdeğer Hazreti Şeyh dedi ki: “Biz Ketek de misafiriz, Ketek'ten yenilip geldik, emirden haberimiz yoktu.” Yine Handedi ki: “Ey Tacik sen mi hayırlısın yoksa bu köpekler mi?”

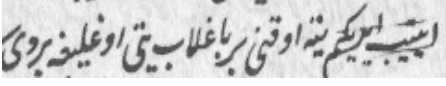
Hazreti Şeyh dedi **39^b** ki: “Eğer iman bende olsa ben hayırlıyım, vallahi (iman bende olmadığımda) köpekler benden şerefli dir.” Han bu soruları sorarken köpeklere domuz eti veriyordu, bu sözler hanın gönlüne çok etkiledi, bir köşede duruyor idi. Bir moğola şu Tacik’i büyük ikramlarla atına bindirip alıp getir diye buyurdu. Bu moğol atını alıp Saygıdeğer Hazreti Şeyh’in (yanına) geldi, gördü ki o Moğol’un (atının) eyerini kan pisliği ile kirlenmiş görünce yaya gitmeyi tercih etti. (Ama) o moğol “Emir atla götürmektir ve ata binmeniz lazım” dedi. Saygıdeğer (Hazreti Şeyh) çaresiz (kendi) temiz çarşafını o moğolun çirkin eyerine örterek ata binip (hanın yanına) vardı. Han bir köşede düşünüyordu. Ama insanoğulları (içinde) olgunluğa erişen, kabrinin nur içinde olduğu görünen han, Saygıdeğer Şeyh sordu: “O bir şey midir? O olursa insan köpekten hayırlıdır, eğer o olmazsa köpekler insandan (daha) şerefli dir.” Saygıdeğer Hazreti Şeyh dediler ki: “O imandır.” İman ve İslam’ın vasıflarını tarif edip uygun şekilde anlattı. Tuğluk Temür Han, Allah kanıtlarını aydınlatsın, ağladı. “Eğer ben bağımsızlığıma kavuşup han olursam, elbette siz gelip beni Müslüman yaparsınız” diye söz verdi. Han o anda on sekiz yaşındaydı. Hazreti Şeyh Cemaleddin, Allah onların sırrını mukaddes etsin, Ayköl’de vefat **40^a** etti. Hazreti Şeyh son nefesinde oğlu Mevlana Erşadeddin, Allah onun sırrını mukaddes etsin, şu vasiyeti söyledi. “Ben rüya gördüm, bir mum yaktım, üst kısmın bütün doğu tarafı aydınlandı. Bu rüyanın tabiri şudur ki, Tuğluk Temür Han bana söz vermişti, eğer bağımsızlığıma kavuşup han olursam, elbette siz gelin ben Müslüman olayım demişti. Benim ömrüm buna yetmedi. Elbette siz bu sözleri hiç unutmayın. Elbette ki, Tuğluk Temür Han Müslüman olacaktır.” Hazreti Şeyh Cemaleddin, Allah ona rahmet etsin, vefat ettikten kısa bir süre sonra, Tuğluk Temür Han bağımsızlığına kavuşarak han oldu çok büyük ve yüce (padişah) oldu. Bu ünü Aksu’da (yaşamakta olan) Hazreti Mevlana Erşadeddin’e, Allah’ın güzel yarattığı yer, ulaştı. Hazreti Mevlana Erşadeddin Moğolistan’a azmedip saraya vardı. Tuğluk Temür Han Çingiz Han’ın tahtında çok yüce bir han oldu. Hazreti Mevlana’ya han ile görüşmek nasip olmadı. Bu yüzden büyük amacından dolayı saraya yakın bir yer tutup her sabah gelerek İslam (için) durmadan ezan okumaya başladı. Bir gün sabah han dedi ki: “Nice gündür sabah olacak, vakitte uykunun hoş yerinde birisi yüksek sesle (insanı) rahatsız ediyor, onu buraya getirin.” Bir moğolu **40^b** yakaladı. O moğol Hazreti Mevlana henüz gelip İslamı yani ezanı bitirmemiş idi. Onu yakalarından tutup çeke çeke zorla hanın önüne getirdi. Han, Hazreti Mevlana’dan sordu: “Niye

insanları tatlı uyku vaktinde yüksek sesle uykusundan ediyorsun?” Hazreti Mevlana Erşadeddin, Allah onun sırrını mukaddes etsin, dediler ki: “Ben o kişinin oğluyum, (siz o kişiye) Müslüman olacağım diye söz vemişsiniz. (Ben sizin) şu sözünüzü göz önünde bulundurarak dergahınıza geldim.” Hana merhamet etti. Hazreti Şeyh’i sordu. Mevlana Erşadeddin, Allah onun sırrını mukaddes etsin, cevap verdiler ki: “Saygıdeğer babam öldü, bana vasiyet etti ki Tuğluk Temür Han Müslüman olacak onun hizmetinde ol”. Han İslam’a istekliydi. Hazreti Mevlana Han’ı gusül abdesti aldırıp, İslam’ın emir ve esaslarını öğretti. Han (böylece) Müslüman oldu ve şöyle anlaştılar ki: “Emirleribir bir çağırıp iman’ı teklif edelim, kabul etseler hoş eğer İslam’ı kabul etmezlerse Uktul’ul-Müşrikin ayetine uyalım” dedi. Emir Tülek Duğlat ulus beyiydi. Han (ilk önce) onu çağırırdı. Emir Tülek gördü ki han bir Tacik’le oturuyor, Emir de gelip oturdu.

ALTINCI BÖLÜM

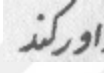
AÇIKLAMALAR

6. AÇIKLAMALAR

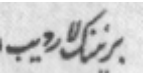
1. 21^a/14. satırdaki *aytıp édi kim* kısmının müstensih tarafından karalandığı görülmektedir. Muhtemelen yanlışlıkla yazılmış ve sonradan üzeri çizilmiş olmalıdır.

2. Eserde yer adı olarak geçen Kırım sözcüğünün ilk harfi Ğ ile gösterilmiştir.

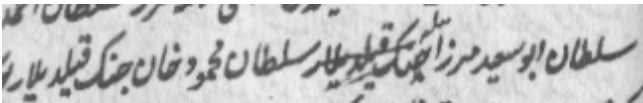
 Ğırım (22^a/11).

3. Metinde Uzkend yer adı 22^b/1. satırda *Urkend* şeklinde yazılmıştır. Aynı kısım Kaşgar nüshasından aktarılan metinde Uzkend şeklinde görülmektedir.

4. Metnin 22^b/12. satırında geçen *Mekrit* aslında *Moğolların Gizli Tarihi*'nde Merkit (§ 40.) şeklinde yazılmıştır.

5. 23^b/6 bağlamda (*yetkürüp*) *berihler* olması gereken ibarede yazım yanlışlığı bulunmaktadır, *r* harfi yerine *z* harfi yazılmıştır.

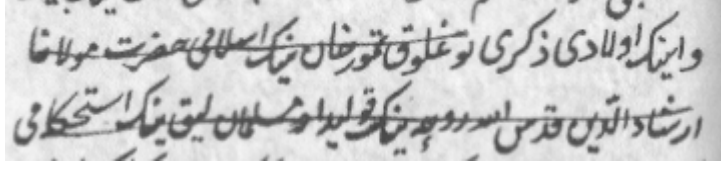
6. 26^a/11. satırda bir kelimenin yanlış yerde yazılmasından dolayı üstü çizilmiş ve aynı satırda doğru yerde tekrar yazılmıştır. Ayrıca çizilen kısmın üzerine '*bile*'

sözcüğü de eklenmiştir. *Sultān Ebū Sa'īd Mirza bile Sultān Maḥmūd Ḥān ceng kıldılar.*

7. 29^b/5 de geçen isimler "*The New Islamic Dynasties*" (s.6)'dan alınmıştır. Bazı isimlerin yazımında farklılıklar bulunmaktadır. *Naşiriddinullah* ismi metinde

 Nāreleddīnullāh şeklinde gösterilmiştir.

8. 35^a/7/8. satırda üstü çizilen kısım bulunmaktadır. Bu kısmın müstensih tarafından iptal edildiği görülmektedir. Bizde metnin yazıçevirimi bölümüne bu kısmı

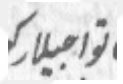

dahil etmedik:

“Tuğluk Temür Hännü İslāmı Hazret-i Mevlānā ⁽⁸⁾ Erşadeddīn Qaddesallāhu Ruḥanū qolida ve Müsülmānliḡnū istihkāmı” şeklindedir.

9. Eserde Allah kelimesini karşılamak için farklı ibareler kullanılmıştır. Örn. *Hüdā-yı Tebāreke ve Ta‘ālā* (31^b/13), *Teḡri Ta‘ālā* (31^b/9) vb.

10. Ölümle ilgili farklı ibareler bulunmaktadır. *Serāy-ı cāvidānıḡa meyl kıldı* “cennete gitti” (35^a/12), *sefer-i āḡiret kıldı* “öldü”(33^b/13), ‘*ālemdin ötti* “öldü”(35^a/5) vb.

11. 39^b/11. *tovaçılar* < Mo. *tovaçı*+Tü.+*lar* ‘hanın habercileri, ulak’. Çoğu eser ve sözlüklerde *tavacı* olarak yer alan sözcüğün *tovacı* imlasıyla olması gerektiğini < Mo. *togacı* [= *toguci*] ‘matematikçi, astrolog’ (Lessing, 1960: 813b) < Mo. *tog-a(n)* ‘sayı, adet, rakam; miktar, ölçü, nicelik’ +Mo. *çi(n)* (Poppe, 1954: 40/114) bu şekillerdeki biçimleriyle doğrulayan çalışma için bkz. Ölmez, Zühal, Erdem Sevim, s. 12.

12. 40^a/13. “gelerek” anlamındaki kelime *kelebeḡ*, kel-(e)beḡ şeklinde yazılmıştır. Burada -(e)ben zarf fiil ekinin -(e)beḡ şeklinde yazıldığı görülmektedir.

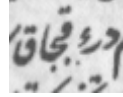
13. 22^b/4. *lek* kelimesi “yüz bin” anlamında miktar bildiren bir sözdür (Steingass: 1127). Örn. 22^b/49 *lek lek zerni* “yüz binlerce altın”.

14. Çağataycanın son dönemine ait dil özelliklerinden zamir n’sinin kaybolduğu durum metnimize de yansımıştır. 26^a/4. *zamānlarıda*, 21^a/6. *ornıda*, 21^b/2. *selāmetlikide* vb. ifadelerinde bu durum söz konusudur.

15. 24^a/2. /iv/ ses grubu /öy/ şeklinde görülür: iv/öy “ev” (Eckmann: Harezmi, Kıpçak, Çağatayca Üzerine Araştırmalar: 115). 23^b/3-5-8-9 ve 24^a/2. satırlarda bu sözcüğe rastlanmaktadır.

16. 34^a/13. *Herat bardı*. Cümlesinde görüldüğü gibi yönelme durumu eki kimi zaman kullanılmamıştır. Özellikle yer adlarından sonra bu durum söz konusudur.

17. 23^b/2 *mişkāl* ağırlık ölçüsüdür. “Bir miskal tahmini olarak 4.68 grama eşittir.”

18. Deşt-i Kıpçak terimi için metnimizin 22^a/11. sayfasında *Dere-i Kıpçak* ifadesi kullanılmıştır. Metnin diğer kısımlarında ise *Deşt-i Kıpçak* şeklinde kullanılmaktadır.

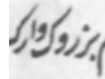
19. 39^a/2 *ferseñ* anlam olarak “fersah” (Yaklaşık 5 kilometrelik bir uzaklık ölçüsü) şeklinde tanımlanmıştır (Steingass: 918).

20. 37^a/8 *Ebozonçar Kān* şeklinde geçen isim MGT’de *Bodonçar* şeklinde kaydedilmiştir (MGT, 255).

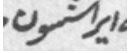
21. 31^a/4 satırda ilk olarak *Gencaytu* şeklinde geçen isim alt satırlarda *Gencatu* şeklinde geçmektedir.

22. 21^a/14 yedi rakamı aynı satırda hem *yette* hemde *yetti* biçiminde geçmektedir.

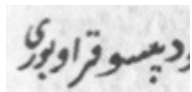
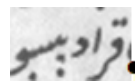
23. Sözlüklerde *basruḡ* kelimesi geçmemesine rağmen metinde *basruḡ bol* “yenilmek, bozguna uğramak” biçiminde kullanılmıştır (bkz. Ölmez, 2011: 300).

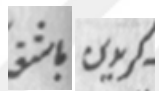
24. Buzurg “ulu, büyük” kelimesi metinde *buzrug* şeklinde geçmektedir. Aynı şekilde Buzurgvār “saygıdeğer” kelimesi metinde *buzrugvār* biçiminde kullanılmıştır (bkz. RH, 362).

25. *Noyan* sözcüğü Moğollar’da savaşa giden süvari komutanlarına verilen unvandır. Metinde çoğunlukla bir isimden sonra kullanılmıştır. Örn. *Çoban Noyan*, *Çarmağun Noyan* vb.

26. éreşün metnimizde 22^b/8-9-10 “takip etmek” anlamında kullanılmıştır. Genellikle –*nl éreş-* kalıbında geçmektedir. ÇUy.’ da *éřiş-* (II) kazanmak, elde etmek anlamlarında kullanılmaktadır (bkz.UTİL, 1285b).

27. Metnimizde *cabduğ* kelimesi “çeyiz, eşya” anlamında iki kez geçmektedir. ÇUy.’da (1) “çeşitli alet, eşya; (2) at ve eşek için eyer ve dizgin takımları; (3) hazırlık” anlamlarında sıkça kullanılmaktadır. Kelime Moğolca kökrnli olabilir (bkz. UTİL, 379a).

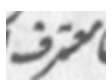
28. Metnimizde *Depsü Kıara ve Böri* ve *Kıara Depsü* şekillerinde geçen kişi adı Nurhacı’nın eserinde *Yesü Kıara* olarak geçmektedir (bkz. Nurhacı, 61).

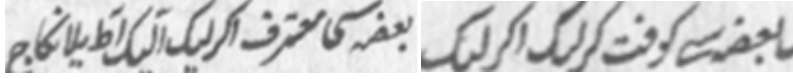
29. 28^a/4 satırında geçen *geridin başğa* ifadesinde düzeltme yapıldı (düz. *nökerleridin başğa*). Bu düzeltme anlam akışına göre yapılmıştır (bkz. Nurhacı, 48/3).

30. Metnimizde *bālış kelimesi* “bir balış beş yüz miskaldır” şeklinde açıklanmıştır. Ayrıca ÇUy.’da “altın ve gümüş ağırlık birimi” olarak kullanılmaktadır (bkz. UTİL, 91). RH’da ise (1) “yastık, minder; (2) para çuvalı” şeklinde geçmektedir. (bkz. RH, 334)

31. Metnimizde hamilelik durumu için *ağır boy* ve *boyıda* ifadeleri kullanılmıştır. ÇUy.’ da hâlen benzer ifadeler kullanılmaktadır. Örn. *boyıda kal-* “hamile kal-“ (bkz. UTİL, 143a) ve *eğir ayak ~ eğir boy* “hamile, yüklü” (bkz. UTİL, 1290a).

32. Yer- yön zarfı olan *aldı* ÇUy.’da “önü, huzuru, yanı” olarak kullanılmaktadır (bkz. UTİL, 46b). Metnimizde de iki şekilde geçmektedir. Örn. 27b/05 *aldıda* (< ald(1)+da) “önünde, huzurunda”, 36a/03 *aldınız* (< ald(1)+ ınız) önünüz, huzurunuz.

33. 28^b/5 satırda geçen *mu’teraq* “ön dişleriyle bağlanmış veya kemirilmiş” anlamına gelmektedir (bkz. RH, 1901) Metnimizde

ba'zısı küftgerlik egerlik, ba'zısı mu'terak egerlik, ellig at yalañaç şeklinde geçmektedir. TT. ne ise bazısı ezilmiş eyerli, bazısı kemirilmiş eyerli (olmak üzere) yüz at, eyersiz elli at şeklinde aktardık.

34. Metnimizde birkaç kelimeye eklenen ve isimden isim yapan *hā* eki bulunmaktadır. Aşağıdaki izafetlerde görülür.

33^a/8-9 *esterhā-yı barberdār deşterhā-yı kıtar ve tofiçaqhā-yı bād refār*, 34^b/11 *şāhzāde-yi Çağata<yı> nejād vb.*

35. Ainiding yüksek lisans tezinde özel isimlerden sonra zikredilen *Enārallāhu Burhānehu*, *Ḳaddesallāhu Sırrehu* gibi ifadeleri TT. ne aktarımda aynı şekilde kullanmıştır. Biz bu çalışmamızda bu ifadeleri de TT. ne aktardık. Örn. *Enārallāhu Burhānehu* “Allah kanıtlarını aydınlatsın”, *Ḳaddesallāhu Sırrehu* “Allah onun sırrını mukaddes etsin” vb.

36. Ainiding bölüm başlıklarını olduğu gibi TT. ne aktarmıştır. Biz hem aslını hemde TT. ne aktarılmış şeklini verdik. Örn. *Zıkr-i Coçi Han İbn-i Çingiz Han* (Çingiz Han'ın oğlu Coçi Han'ın Zikri).

37. Ainiding metnin bazı kısımları TT. ne aktarmamıştır. Örn. *Esb Bam*, *Ḳuyastı Bodı*, *Penāh-ı Mülk-i Bahranneddin Kertge iltti*, *Tuğluḳ Temür Hān nuvvira hadeka-yı çerāğ-ı peş dermān Çağatay hān ırür vb.*

YEDİNCİ BÖLÜM

DİZİN

7. DİZİN

A (Ā 'A)

Abaka Hān (k. a.) Hülegü Han'dan sonra İran ve Turan'da tahta geçen hükümdar.

A. H. 30a/15, 30b/03, 30b/05

A. H. + ġa 30b/06

A. H. + nı 30a/14

A. H. + niŋ 30b/08

[=6]

‘Abdullāh Saffāh (k. a.) Abbasi Devletinin ilk hükümdarı.

‘A. S. 29b/05

[=1]

acāib [< Ar.] acayip, hayretler içinde bırakan garip şey.

a. 36a/12

[=1]

‘Acem (y. a.) Acem.

‘a. 22a/05, 28a/01, 33a/15

[=3]

‘acep [< Ar.] acâyip, tuhaf.

‘a. 30b/05

[=1]

‘āciz [< Ar.] aciz, güçsüz.

‘ā. 23a/13, 24b/11, 24b/12

[=3]

‘**adālet** [< Ar.] adalet, hak ve hukuka uyma.

‘*a.* 36b/06

[=1]

ādem [< Ar.] insan.

ā. 22b/09, 30a/02

ā. + *din* 39b/10

ā. + *i* 39b/10

[=4]

ādemi [< Ar.] insana ait, insanla ilgili.

ā. 28a/15

[=1]

‘**ādil** [< Ar.] adil, adâletli.

‘*ā.* 25a/05, 26a/01, 32a/06, 33a/02, 33a/13, 33a/14, 35a/04

‘*ā.* + *i* 34b/08

[=8]

‘**adl** [< Ar.]

‘**adl kııl-** adaleti sağlamak.

‘*a. k.-dı* 32b/14

[=1]

‘**afv** [< Ar.]

‘**afv kııl-** affetmek, bağışlamak.

‘*a. k.-ıp* 34a/09

[=1]

ağa [< Mo.] büyük erkek kardeş, ağabey, ağa.

a. 29a/05

a. +sı 26b/07, 26b/07, 38a/14

a. +sını 23a/09

[=5]

aġāz [< Far.]

aġāz kıl- başlamak.

a. k.-dı 39a/04

a. k.-ıp 30a/11

[=2]

aġır boy hamile, yüklü.

a. 37a/15

[=1]

aġız aġız.

a. 35b/13

[=1]

aġramcı [< Mo.] ip.

a. 38a/08, 38a/08

[=2]

aġrı- aġrımak, kalbi kırılmak, darılmak.

a.-dı 35b/11

[=1]

‘ahd [< Ar.]

‘ahd kıl- yemin etmek.

p.-ıp 31b/04

p.-ışıp 38a/08

[=2]

'a. 31b/04, 38a/08

[=2]

āhir [< Ar.] son, sonunda.

ā. 26a/14, 29b/15, 30a/01, 32b/02, 32b/03, 33a/01, 36b/03, 38b/09, 38b/14

[=10]

āhir bol- son bulmak.

ā. b.-dı 29b/04

ā. b.-up 28b/10

[=2]

āhīret [< Ar.] ahiret, ölümden sonra gidilecek olan âlem, öbür dünya.

ā. 31a/03, 31b/01, 33b/13

[=3]

aḥkām [< Ar.] hükümler, kanunlar.

a. 31b/15, 32a/02, 40b/11

a. +ı *İslām* 32a/02

[=3]

aḥlāk [< Ar.] ahlak, insandaki iyi veya kötü huylar, tabiat.

a. 26a/01

[=1]

Aḥmed Ḥān (k. a.) Çoçi Han'ın soyundan gelen hükümdar.

A. Ḥ. 25b/13

A. Ḥ. +nı 30b/09, 30b/13

A. Ḥ. +nıḡ 30b/11

[=4]

aḥter-şinās [< Far.] müneccim.

a. 29a/06

[=1]

aḡa [< Mo.] aḡabey (krş. *aḡa*).

a. 27b/08, 31b/03

a +m 22a/06, 25a/08

[=4]

Aḡbuḡa (k. a.) Gencatu Han zamanında adı geçen emir.

A. 31a/10, 31a/11

A.+m 31a/13

[=3]

‘āḡil [< Ar.] akil, akıllı.

‘ā. 35a/15, 36a/09

[=2]

‘aḡl [< Ar.] akıl.

‘a. 27b/14

[=1]

Aḡsu (y. a.) Bugünkü Doḡu Türkistan’ın Güneyinde bir şehrin adı.

A. 39a/09

A.+da 38a/03, 40a/09

A.+ḡa 38a/04, 38a/10, 38a/15

[=6]

al- almak.

a.-ip 22b/13, 22b/13, 23a/06, 23b/06, 23b/08, 23b/08, 23b/09, 23b/11, 23b/13, 23b/14, 23b/15, 24a/03, 24b/01, 24b/08, 24b/10, 24b/14, 25a/04, 26b/10, 26b/11,

29a/03, 29a/05, 32a/02, 32b/12, 33b/12, 34a/08, 34b/05, 36b/02, 37b/03, 38a/03,
38a/04, 38a/06, 38a/10, 38a/12, 38b/06, 39a/12, 39b/04, 40a/15, 40b/02

a.-almay 30b/07, 36b/03

a.-dı 23b/12, 36b/13

a.-ğan 27a/09

a.-ğay 23b/11

a.-madı 22b/15

a.-masmiz 38a/10

a.-urmiz 31b/08

[=47]

Alağan Bæg (k. a.) Cengiz Han'ın üçüncü kızı.

A. B. +i 21b/12

[=1]

‘Alāuddīn ‘Aṭā Melik (k. a.) Bağdad hakimi.

‘A. ‘A. M. 30a/09

‘A. ‘A. M. +ni 30b/02

[=2]

‘ālem [< Ar.] alem, dünya.

‘ā. 31b/07, 35a/06, 35b/14, 40b/08

‘ā. +din 25a/14, 26a/08, 26b/05, 26b/15, 27a/01, 27a/02, 30a/14, 35a/04, 36a/02,
36a/09, 36a/09, 38b/07, 39b/15, 40a/07

‘ā. +i 33b/08

[=19]

aldıda (< **ald(i)+da**) önünde, huzurunda.

a. 27b/05

[=1]

aldınız (< **ald(ı)**+ **ınız**) önünüz, huzurunuz.

a. 36a/03

[=1]

Alınak (k. a.) Eserde Ahmed Han zamanında geçen damad.

A. +m 30b/10

[=1]

‘**ālī** [< Ar.] büyük, yüce.

‘*ā.* 33a/03, 33b/03, 34b/08, 36b/06 36b/11

[=5]

Āl-i ‘Abbās Abbas ailesi.

A. ‘*A.* 29a/10

A. ‘*A. +mı* 29a/15

[=2]

‘**ālīm** [< Ar.] alim.

‘*ā.* 33a/03, 33a/14, 33b/11

[=3]

‘**Alīšāh Hıtla** (k. a.) Sultan Muhammed Hüdabende zamanında vezir.

‘*A. H.* 33a/01, 33b/12, 33b/12

[=2]

‘**Alīyül-rahm** [< Ar.] “Allah’ın rahmeti onun üzerine olsun” anlamında kullanılan söz.

‘*A.* 33a/02, 38b/07

‘*A. +m* 33a/13

[=3]

Allāh [< Ar.] Allah, Tanrı, Huda.

A. +dın 39a/08

A.+u 32a/02

[=2]

Almalık (y. a.) Büyük bir ticaret şehri olarak kabul edilen Almalık, Sayram gölünün ve Talki geçidinin güneyindeki, İli nehrinin kuzeyinde muhtemelen bugünkü Gulca'nın kuzey-batısında bulunmaktadır (bkz. Ölmez, 1996: 85a/10 s. 303).

A. 22a/02, 22a/08, 22a/14, 25a/09

A.+din 27b/06

[=5]

alte altı.

a. 21a/05, 25b/04, 27b/03, 30a/11, 38a/11

[=5]

altınçı altıncı.

a. 25b/15, 26b/01, 29b/06

[=3]

altun altın.

a. 24b/04, 28b/03, 28b/04

‘**amel** [< Ar.]

‘**amel kııl**-uymak.

‘*a. k.-alı* 40b/14

[=1]

‘**āmīl** [< Ar.] işleyen, icrâ eden kimse.

‘*ā.* 33b/11

[=1]

ammā [< Ar.] ama, ancak, fakat.

a. 21b/14, 22b/06, 23a/07, 28b/12, 29a/04, 36b/08, 37b/07, 37b/10, 39a/05, 39b/08

[=10]

ana anne, valide.

a. +dın 21b/07

a. +sı 36b/01

[=2]

aņa ona.

a. 23b/01, 24b/03, 30a/10, 38a/06

[=4]

andağ şöyle, öyle.

a. 23a/10, 24a/05, 24a/12, 26b/05, 33a/04, 33a/08, 34b/14, 35a/09, 36a/02,
37a/10, 38b/02, 38b/12, 39b/06

[=13]

Andican (y. a.) Bugünkü Özbekistan'da bulunan bir şehirdir.

A. +dın 27b/08

[=1]

anı onu.

a. 21b/10, 21b/11, 21b/12, 21b/15, 24a/15, 24b/15, 26b/09, 26b/12, 30a/04,
32a/04, 40a/15, 40b/14

a. +dın 25b/01, 26a/13, 27a/11, 37a/01

a. +η 21b/08, 23a/01, 23a/13, 31b/15, 35a/07

a. +ηdın 26b/09, 36a/13

[=23]

aņla- duymak, işitmek.

a.-dı 37a/15

[=1]

ara ara.

a. +da 25b/13

a. +sıda 27a/03

a. + sığa 23a/06

[=3]

‘**Arab** (y. a.) Arabistan.

‘*A.* 33a/15

[=1]

Argun Ağa (k. a.) Horasan’da görevli emir.

A. A. 27b/08, 31b/03

A. A. +ni 22a/06, 25a/08

[=4]

Argun Hân (k. a.) Abaka Han’ın oğlu, Sultan Mahmud Han’ın babası.

A. H. 30b/08, 30b/12, 31b/01, 31b/01

A. H +ğa 30b/13, 31a/02

A. H +ni 30b/14

[=7]

Arık Böke (k. a.) Toluy Han’ın dördüncü oğlu.

A.B. 26b/15

[=1]

‘**arż** [< Ar.] saygı ile anlatma, ifade etme.

‘*a.* 23a/15, 23a/15, 23b/02, 24a/06, 40b/10, 40b/12

‘*a. +ı* 23a/12, 24a/06

‘*a. +ığa* 31b/13

‘*a. +im* 34a/02

‘*a. +ni* 24b/13

[=11]

‘**arż bol-** oluşmak.

‘*a. b.-dı* 31a/02

[=1]

‘**arż kııl-** [*< Ar.*] arz etmek.

‘*a. k.-dı* 35b/14

[=1]

‘**asel** [*< Ar.*] bal.

‘*a. +ge* 28a/15

[=1]

aşla [*< Ar.*] asla.

aşla ve kaç‘ā kesinlikle, asla, hiçbir şekilde.

a. k. 35b/04

[=1]

āsmān [*< Far.*] gök, gökyüzü, semâ.

a. 39a/04

[=1]

asra- [*< Mo.*] korumak, himaye etmek.

a.-p 23a/05

[=1]

‘**āşık** [*< Ar.*] aşık.

‘*ā.* 21a/03

[=1]

‘**āşık bol-** aşık olmak.

‘*ā. b.-up* 34a/01

[=1]

at (1) ad, isim.

a. 25b/15, 26a/07, a.36b/03, 38a/01, 38a/02

a.+ı 21b/14, 36a/10, 38a/06

a.+ıġa 30a/10, 30a/12, 34a/07, 34b/09

[=12]

aṭ (2) at.

a. 28b/03, 28b/05

a.+ını 39b/04

a.+ġa 39b/04, 39b/06

[=5]

aṭ ad, isim (krş. *at*).

a.+ını 21b/05

[=1]

at- atmak.

a.-tı 35b/07

[=1]

ata baba.

a.sı 34b/05

a.sınıġ 26b/15

[=2]

ata- adlandırmak.

a.-dılar 21b/05, 30a/05, 33a/04

a.-pdurlar 36b/06

[=4]

atağlık nişanlı, adanmış.

a. 21b/09

[=1]

atalık atalık.

a. 36a/14

[=1]

atan- adlandırılmak.

a.-dılar 26a/07

[=1]

aılan- yola çıkmak; sefere çıkmak.

a.-ip 21b/03

a.-dı 36b/03

a.-dılar 31b/05

[=3]

atlıg adlı.

a. 37b/11

[=1]

av av.

a.+ga 39a/10

[=1]

avuç avuç, elin iç kısmı.

a.+dın 28b/02

[=1]

ävväz [< Far.] ses, seda.

a. 40a/15, 40b/03

[=2]

āvvāz kıl- seslenmek, bağırmak.

a. k.-dı 38a/07

[=1]

āvvāze [< Far.] ün, nam.

a. +i Ögetey Kāāni 24a/13

a. +si 40a/09

[=2]

ay ay.

a. 21a/05, 25b/04, 27b/06, 29a/01

[=4]

ay- demek, söylemek.

a.-dı 22b/15, 23a/12, 23a/14

a.-dım 24a/11

[=4]

ayaĝ aşıĝı kısım, ayak kısım.

a. +ıda 26b/12

[=1]

ayaĝ ayak (bkz. *ayaĝ*).

a. 27a/07

[=1]

āyet [< Ar.] ayet.

ā. + i Uĝtul'ul-Müşrikīngā 40b/13

[=1]

ayıt- demek, söylemek.

a.-a 40a/14

a.-adur 24b/14

a.-ğan 24b/07

a.-ip 21a/09, 24b/07, 38a/09

a.-masun 35b/09

a.-sun 24b/06, 34b/01

a.-tı 21b/04, 23a/13, 23a/15, 23b/12, 23b/15, 24a/10, 24a/14, 24b/02, 24b/09, 24b/11, 26b/08, 28a/12, 28a/13, 28b/01, 28b/09, 29a/07, 29a/10, 29a/13, 31b/09, 34a/03, 34b/01, 34b/02, 35b/12, 36a/01, 36a/03, 37b/06, 37b/12, 38a/01, 38a/06, 38a/09, 39a/13, 39a/15, 39b/13, 40a/14

a.-tılar 22b/14, 24a/07, 24a/09, 28b/03, 29b/02, 31b/15, 38b/12, 39a/14, 39a/15, 39b/11, 40a/02, 40b/04

a.-ur 22b/06, 36b/14

[=57]

Ayköl (y. a.)

A. 39a/10

A.+de 39b/15

[=2]

aylandur- dolanmak, çevrelemek.

a.-up 24a/04, 25a/03

[=2]

aymak [< Mo.] vilayet, kasaba.

a.+ı 22b/12, 38a/14

a.+ıdın 36a/15, 37b/14

a.+ığa 37b/14

a.+ınıñ 22b/02, 36a/15

[=7]

‘**ayş** [< Ar.] hayatın tadını çıkarma, eğlenme.

‘*a. +ı 22b/09*

[=1]

‘**ayş u işret** [< Ar.] yeme içme, içki içme.

‘*a. 27b/06*

‘*a. +ğe 27b/10*

[=2]

Aytolun (k. a.) Çingiz Han’ın beşinci kızı.

A. 21b/14

[=1]

‘**aza** yas.

‘*a. 21a/04, 32b/11, 35a/05*

[=3]

‘**aza tut-** yas tutmak.

‘*a. t.-up 21a/04*

[=1]

a‘zā [< Ar.] vücudu meydana getiren parçalar, organlar.

a. +yı ḥalīfe 29b/03

[=1]

‘**ażamet** [< Ar.] büyüklük, ululuk.

‘*a. 40a/09*

[=1]

āzār [< Far.] incitme, azarlama.

a. +ı Āl-i ‘Abbās 29a/10

[=1]

Āzerbaycā<n> (y. a.) Azerbaycan.

A. 27b/15, 33a/15

[=2]

‘**azīm** [< Ar.] azim, büyük , ulu.

‘a. 21a/05, 27a/04, 30b/06, 30b/14 38b/14

[=5]

‘**azīz** [< Ar.] aziz, yüce.

‘a. 26a/08, 38b/09, 38b/10

‘a. +niḡ 36b/14

[=4]

‘**azm** [< Ar.] karar verme, niyetlenme.

‘a. +i 40a/10

[=1]

‘**azm kıl-** karar vermek.

‘a. k.-ıḡ 27b/10

[=1]

‘**azmet** [< Ar.] bir işi yapmak için kesin karar vererek büyük bir kararlılıkla gayret göstermek.

‘a. +i 28b/07

[=1]

B

bā bazı Arapça ve Farsça kelimelerin önüne gelerek zarf fonksiyonunda şekiller yapan “ile” anlamında ön ek.

b. 27a/05, 27a/09, 27b/09, 28b/07, 29b/14, 30a/06, 30a/09, 32a/08, 32b/06, 35a/10, 36b/02, 40a/11

[=12]

baba baba.

b. 23b/04, 23b/05

b. +ni 23b/03

b. +niy 23b/04

b. +sim 23a/03

[=5]

bād-reftār [< Far.] hızlı koşan.

b. 33a/09

[=1]

Bağdād (y. a.) Bağdad.

B. 23a/13, 28a/01, 28a/04, 28b/12, 29a/01, 30b/02, 34b/04, 34b/05

B. +da 29b/15, 30a/02

B. +din 23a/10

B. +ğa 23b/06, 28a/01, 28b/07, 30a/09, 30b/02

B. +ni 28b/12

[=17]

Bağdād Hātūn (k. a.) Emir Çoban'ın kızı.

B. H. +ğa 34a/01

[=1]

bağla- bağlama.

b.-p 21a/14, 23b/10, 23b/15, 29a/05, 34a/08, 39a/12

[=6]

bahādur [< Far.] yiğit, kahraman.

b. 22b/05, 27b/14, 32a/6, 33a/13, 36a/15

[=5]

bahādurluḡ [< Far. *bahādur* + Tü. *luḡ*] yiğitlik, kahramanlık.

b. +ıḡa 34b/15

[=1]

baḡşende [< Far.] baḡışlayan, veren, ihsan eden.

b. 22b/04

[=1]

baḡt [< Far.] baht, şans.

b. 31b/07, 32a/08

[=2]

ba'ış [< Ar.]

ba'ış bol- sebep olmak.

b. b.-dı 32a/07

[=1]

baḡmaḡ bakma.

b. 23a/01

[=1]

bala barḡa [< Mo. *mula* + Tü. *barḡ*] çoluk çocuk.

b. b. +sını 26b/09

[=1]

Balasaḡun (y. a.) Günümüzde Kırgızistan'da, Çu Nehri vadisinde Bişkek ile Issık Gölü arasında bulunan tarihi bir şehirdir.

B. 22a/02, 22a/08

[=2]

bāliš [< Far.] altın ve gümüş için kullanılan ağırlık birimidir. Bir bāliš beş yüz miskaldır.

b. 23b/01, 23b/02, 24a/07, 24a/11, 24b/10, 24b/14

b. +lar 24a/10

b. +n 24a/07, 24a/08

[=9]

Bamyān (Kale adı) Bamyān Kalesi.

B. 35b/07

[=1]

bar var.

b. 21b/07, 23a/13, 23a/15, 25a/03, 26b/14, 27b/06, 28a/09, 30a/01, 30a/01, 30b/11, 31a/03, 31b/06, 33a/12, 34a/06, 34a/10, 35a/11, 35b/04, 36b/04, 36b/13, 36b/14, 37a/11, 37a/14, 37b/06, 37b/11, 38a/10, 39a/01, 39a/03

[=27]

bar- varma, gitme.

b.-aça 23a/04

b.-d 23b/11, 34a/13, 39a/12, 40a/11

b.-dılar 39b/08

b.-ğıl 26b/10

b.-ip 23b/06, 24b/13, 26b/07, 31b/10, 34a/08, 36a/04, 37a/02, 37a/11, 38b/06, 39a/02, 39b/03

[=18]

barmağ varma, gitme.

b. 39b/07

[=1]

barberdār [< Far.] yük taşıyan.

b. 33a/08

[=1]

bar-ı bende [< Far.] bütün kullar.

b. 28a/07

[=1]

Bars [< Soğ.] Kaplan (649).

B. yılı 27b/03

[=1]

Barlas Özbek boylarından biri.

B. 22b/02, 36a/15

[=2]

basıktur- kontrol altına alma.

b.- dı 36a/12

[=1]

basruq

basruq bol- yenilmek.

b. b.-dı 31b/11

b. b.-up 30b/04, 32a/10, 34b/15

[=4]

baş (1) öncü.

b. 31a/11

[=1]

baş (2) baş, kafa.

b.+ı 21a/11, 21a/11, 21a/12, 21a/12, 27a/14

b.+ığa 24a/13, 33b/09

b.+ımnı 34b/02

b.+ınıq 38a/05

[=9]

başğa başka (krş. *başka*).

b. 28a/05

[=1]

başqa başka.

b. 29a/03

[=1]

başla- başlamak.

b.-dı 40a/14

b.-madıñ 29a/07

[=2]

başlığ başta olmak üzere.

b. 27a/05, 27a/06, 27a/06, 27b/08, 31b/10

[=5]

batışı batışı.

k. b.+ğa 28a/06

[=1]

kün batışı Batı.

k. b.+ğa 28a/06

[=1]

Batu (k. a.) Coçi Han'ın soyundan gelen 38 handan biri.

B. 25b/14

B.+mı 21a/06, 25b/05

[=3]

Baydu (k. a.) Eserde geçen hükümdarlardan biri.

B. 31a/07, 31a/09, 31a/10, 31a/14, 31b/02, 31b/11, 32a/09

B.+ġa 31a/11, 31a/12, 31b/10

B.+nu 31b/11

B.+niġ 31b/04, 31b/05

[=13]

Baysunġur Ħān (k. a.) Tuġluk Temür Han'ın ecdadından biri.

B. Ħ. 37a/07

[=1]

bāzār [< Far.] pazar kelimesinin eskiden kullanılan asıl şekli çarşı, alış-veriş yeri.

b.+da 24b/15

b.+dın 23b/12

b.+ı *Ķara Ķurumdın* 23b/08

b.+nı 24a/04, 25a/03

[=5]

ba'zı [< Ar.] bazı, birtakım, bir kısım.

b. 25b/13, 27a/15, 33b/01, 34a/04

b.+sı 25b/13, 27a/09, 27a/10, 28b/04, 28b/04, 28b/04, 28b/05

[=11]

becā [< Far.] uygun, yerinde.

b.+yı *ĥānda* 34a/06

[=1]

becā kēltür- yerine getirmek.

b. k.-di 32a/07

[=1]

bed-baĥt [< Far.] bahtsız, talihsiz.

b. 24a/01

[=1]

Bèg Bey.

B. 27b/07

B.+i 38a/12, 40b/14

B.+ke 34a/01

B.+leri 22b/14, 28b/03

B.+ni 25a/09

B.+niş 34b/05

[=8]

Bèg Temür (k. a.) Sultan Gıyaseddin'in beşinci oğlu.

B. T. 36b/05

[=1]

Begcık (k. a.) Tüccarlardan oluşan bir kervanın başındaki kişi.

B. 38a/06, 38a/07, 38a/08, 38a/09, 38a/10

B.+ni 38a/13

[=6]

Bèglerbègi Beylerbeyi.

B. 38a/13

[=1]

behāne [< Far.] vesile, sebep, bahane.

b. 22b/05

[=1]

behāne kıl- bahane etmek.

b. k.-ip 36a/04

[=1]

belā [< Ar.] insana büyük bir sıkıntı veren, içinden çıkılması güç durum, bādire, dert, gam, keder.

b. 26a/08

b. + *yī* ‘*aẓīm* 38b/14

[=2]

belend [< Far.] yüksek, yukarısı, üst.

b. 40a/03

[=1]

Belh (y. a.) Afganistan'ın kuzeyinde bulunan şehir.

B. 22a/04, 35b/06

[=2]

belki [< Ar.] belki.

b. 21a/03, 28a/15, 32a/05

[=3]

bend [< Far.]

bend bol- bağlı olmak, kapalı olmak.

b. *b-updur* 39a/06

[=1]

bēr- vermek.

b.-di 21a/14, 22a/12, 22a/14, 23b/01, 24a/03, 24b/09, 25a/04, 30b/07, 30b/12, 31a/06, 31b/13, 32b/14, 33a/11, 37b/02, 37b/05, 39b/14

b.-diler 21b/11, 21b/12, 40b/07

b.-dim 37b/05

b.-edür 40a/15

b.-eli 28a/13

b.-gil 24b/12, 24b/14

b.-içler 23b/06, 24a/11

b.-ip 22a/11, 28a/13, 37b/13, 39b/02, 40a/04

b.-ipdürler 35b/13

b.-ipsin 24a/02

b.-medi 30a/11

b.-meymüdür 23a/15

b.-se 31b/09

b.-ür 28a/05, 34b/15, 37a/13

[=39]

beraber [< Far.] beraber, birlikte.

b.+i 31b/05

[=1]

berehne [< Far.]

berehne kııl- soyundurmak.

b. k.-ip 24b/15, 25a/02

[=2]

berçurdârlık [< Far. *berçurdâr*+ Tü. *lık*] iyi gün görme, mutluluk, saâdet.

b. 21a/10

[=1]

beri beri.

b. 27b/06, 30a/10

[=2]

ber karar [< Far.]

ber karar bol- karalı, devamlı olmak.

b. k. b.- up 31b/12

[=1]

Berke Hān (k. a.) Coçi Han'ın soyundan müslüman olan ilk kişi.

B. H. 25b/05, 25b/08, 25b/14

[=3]

Bertan Hān (k. a.) Tuğluk Temür Han'ın ecdadından gelen han.

B. H. 37a/07

[=1]

berṭaraf [< Far.]

berṭaraf bol- saf dışı bırakılmak.

b. b.-dı 21b/09, 26a/02, 26b/12, 29a/01, 36b/09, 37a/02

b. b.-up 28a/09, 36a/14

[=8]

beṣī [< Far.] çok, birçok.

b. 22a/10, 22b/11, 23a/03, 23a/06, 23a/07, 27a/09, 27b/11, 27b/11, 27b/13,
29a/01, 29a/13, 30a/10, 30b/15, 31a/01, 31a/02, 31a/07, 32a/08, 32a/12, 33a/11, 34a/06,
35a/10, 35a/11, 35b/02, 35b/08, 35b/11, 36a/09, 36a/15, 36b/14, 37b/08, 38a/07,
38b/11, 40a/08, 40a/11

[=33]

beste ṣikeste [< Far.]

beste ṣikeste bol- kırık, dökük olmak.

b. ṣ. b.-dı 38b/05

[=1]

bēṣ beş.

b. 21b/02, 21b/07, 23b/02, 25a/14, 26a/14, 28b/05, 29b/05, 32b/05, 36b/04

[=9]

Beşbalık (y. a.) Bugün Doğu Türkistan'ın Cimisar Şehridir.

B. 22a/02, 22a/14, 36a/08

[=3]

beşer [< Ar.] insan.

b. +eside 39b/08

[=1]

be şeş sed o neved şeş 696 senesi.

b. 32b/05

[=1]

bêşinçi beşinci.

b. 21a/02, 21b/14, 25b/14, 29b/06, 36b/05

[=5]

Beşmut (k. a.) Ögetey Han'ın veliahtı.

B. 27a/02

[=1]

bêş yüz yêgirme üç beş yüz yirmi üç.

b. 29b/05

[=1]

beyân [< Ar.] beyan, açıklama, anlatma, söyleme.

b. 25b/11

b. +ı 35a/06, 38b/02

[=3]

beyân kııl- açıklamak.

b. k.-dı 39a/08, 25b/01

[=2]

bī-cān [< Far.] cansız.

b. 30a/02

[=1]

bīçāre [< Far.] çaresiz.

b. 24b/04, 31a/03

[=2]

bīdār [< Far.]

bīdār kııl- uykusuz bırakmak.

b. k.-asun 40b/04

[=1]

bīdārsar (*sar*, sonuna geldiği kelimelere yer ve sâhiplik anlamı katarak Farsça usûlüyle türemiş kelimeler yapar) uyumayan.

b. 40a/15

[=1]

bī-dīn [< Ar.] dinsiz.

b. 30b/12

b. +din 28a/08

[=2]

bīḥad [< Far.] aşırı derecede, pek çok.

b. 21a/02

[=1]

bī-intikāl [< Ar.] sonu olmayan, göçmeyen, ölmeyen.

b. 30a/01

[=1]

bil- bilmek.

b.-dim 23b/13

b.-ey 22b/07, 22b/09

b.-iğler 21a/10

b.-ip 26a/13

b.-ür 26a/15

[=6]

bile *hatta, bile, ile birlikte* bahsedilen işten daha fazlasının yapıldığını ve anlamı kuvvetlendirmek için kullanılır.

b. 21b/07, 21b/09, 22b/11, 23a/01, 23a/01, 23a/09, 24a/05, 26a/02, 26a/05, 26a/11, 26a/14, 27b/05, 27b/07, 27b/09, 27b/10, 28a/03, 28b/02, 28b/09, 28b/15, 29a/05, 31a/10, 32a/03, 32a/09, 32a/13, 32b/01, 32b/03, 33a/02, 34a/11, 34b/12, 34b/13, 35b/10, 38a/08, 39a/07, 39a/11, 39b/04, 39b/05, 40a/15, 40b/15

[=38]

binā [*< Ar.*]

binā kııl- inşa etmek.

b. k.-dı 33a/03, 36b/11

b. k.-ıp 33b/02

[=3]

binayād [*< Ar.*] belli bir maksat için kullanılmak üzere yapılmış her türlü mîmârî eser, yapı. Türbe.

b. 33b/03

[=1]

bî-naẓîr [*< Ar.*] eşsiz, benzersiz.

b. 27b/14, 33a/07

[=2]

bî-nihāyet [*< Ar.*] sonsuz.

b. 29a/02

[=1]

bī-pāyān [< Far.] sonsuz.

b. 27b/04, 33a/10, 34b/12

[=3]

bir bir.

b. 21a/04, 21a/11, 21a/11, 21a/11, 21a/12, 21a/13, 21a/14, 21b/02, 21b/03, 21b/03, 21b/07, 23a/10, 23b/02, 23b/08, 23b/08, 23b/10, 24a/13, 24b/04, 24b/08, 24b/10, 24b/10, 26b/06, 27a/01, 27b/06, 28a/15, 28b/01, 29a/10, 29b/02, 30b/05, 30b/07, 31a/12, 33b/02, 33b/14, 34a/10, 34a/15, 34b/02, 35a/05, 35a/12, 35b/13, 36a/04, 36a/04, 38a/02, 38a/12, 39a/02, 39a/03, 39a/05, 39a/06, 39b/03, 39b/03, 39b/08, 40a/14, 40a/15, 40a/15, 40b/12, 40b/12, 40b/15

b. +ini 27a/13, 27a/13

[=58]

birāder [< Far.] erkek kardeş.

b. +i 38b/03

b. +ini 38b/06

[=2]

birāderzāde erkek kardeş çocuğu, yeğen.

b. +leri 21a/08

[=1]

birbiri birbiri.

b. +ge 24a/07

[=1]

birle ile, birlikte, beraber.

b. 22b/05, 23a/04, 25b/11, 27a/07, 28a/03, 28b/14, 28b/15, 29a/02, 29a/03, 29a/08, 29a/09, 29a/10, 29a/11, 30b/01, 31a/11, 31b/15, 36b/01, 36b/13, 39b/13, 40a/04, 40a/08, 40b/04

[=22]

bī-sa‘ādet [< Ar.] mutsuz.

b. 29a/07

[=1]

bī-şabr-dār [< Ar. *şabr* + Far. *-dār*] sabırsız.

b. +am 34a/01

[=1]

bismil [< Far.]

bismil kııl- “Besmele çekerek” kesmek, boğazlamak.

b. *ķ.-aça* 23b/15

b. *ķ.-dı* 23b/10, 23b/14

b. *ķ.-masun* 23b/07

b. *ķ.-sa* 23b/07

b. *ķ.-ıpdur* 24a/01

b. *ķ.-ur* 23b/13

[=7]

bisyār [< Far.] çok.

b. 21a/03, 21b/05, 22b/06, 23a/08, 25a/12, 26a/15, 26b/01, 27b/09, 28a/11, 28a/11, 33a/08, 37b/03, 37b/07, 38b/10

[=14]

bī-tedbīr [< Ar.] tedbirsiz.

b. 28b/13

[=1]

biti- yazmak.

b.-diler 35a/01

[=1]

Bitikçi Katip.

B.+sini 33b/14

[=1]

bī-vefā [< Ar.] vefasız.

b.+dın 33b/08

[=1]

bī-vehm [< Ar.] korkusuz.

b. 34b/13

[=1]

biz biz.

b. 35b/14, 39a/14

[=2]

bī-zevāl [< Ar.] yok olmama.

b. 30a/01

[=1]

bol- (1) olmak.

b.-dı 27a/11, 29a/02, 33b/10

b.-madı 23b/01, 29a/15

b.-mağunlardın 27b/11

b.-masa 24b/14, 29b/03, 39b/10

b.-sa 21a/11, 21a/12, 34b/14, 39b/01, 39b/10

b.-updur 24b/03

b.-ur 28b/02, 29a/11, 29a/12, 37b/06

[=19]

(2) yardımcı fiil görevinde kullanılır.

āhir b.-dı 29b/04, *b.-up* 28b/10; *‘arz b.-dı* 31a/02; *‘aşıq b.-up* 34a/01; *ba‘iş b.-dı* 32a/07; *basruk b.-dı* 31b/11, *b.-up* 30b/04, 32a/10, 34b/15; *bend b-updur* 39a/06; *ber karār b.- up* 31b/12; *bertaraf b.-dı* 21b/09, 26a/02, 26b/12, 29a/01, 36b/09, 37a/02, *b.-up* 28a/09, 36a/14; *beste şikeste b.-dı* 38b/05; *Butperest b.-ğil* 24b/12; *cem‘ b.-up* 24b/07; *derviş b.-dum* 24a/06; *ferag b.-up* 39a/04; *ferākende b.-dılar* 27a/09; *feth b.-map* 27a/10; *fevt b.-dı* 21a/05, 25b/05; *giryān b.-dı* 39b/13; *hākim b.-dı* 30b/02; *hān b.-dı* 25b/06, 25b/13, 31a/13, 33b/01, 35a/02, 36a/11, 36a/12, 36a/13, 37a/01, 40a/08, 40a/12, *b.-sam* 39b/13, 40a/05; *helāk b.-ur* 21a/13; *hılāf b.-sa* 36a/01; *magrūr b.-dı* 28b/02; *ma‘kūl b.-madı* 28b/11; *medfūn b.-dı* 33b/03, *b.-up* 33b/05; *mesmū‘ b.-madı* 24b/02; *meşgūl b.-dı* 27b/10, 31a/06; *muḥālif b.-mañlar* 21a/15; *muḥāşara b.-dı* 29a/01; *mukarrer b.-dı.* 30a/03; *musahḥar b.-dı* 28a/01, 30a/12; *mutevelli b.-dı* 30b/06; *muṭī‘ b.-dı;* 30a/12; *muttehem b.-up* 33a/01; *Müsülmān b.-ay* 31b/09, *b.-dı* 25b/07, 25b/08, 25b/08 30b/11, 32a/03, 40b/11, *b.-gay* 40a/05, *b.-salar* 31b/08, *b-ur* 40a/07, 40b/09; *müyesser b.-madı* 40a/12; *müink‘ad b.-dı* 27a/05; *müşerref b.-dı* 25b/11; *nābūd b.-dı* 36a/13; *nerm b.-dı* 29b/04; *rāğib b.-dı* 24b/01; *rencide b.-dı* 37b/07; *rencūr b.-dı* 33b/07, *b.-up* 26b/11; *revān b.-dı* 28a/03, 28a/04, 28b/07, 34b/12, *b.-dılar* 39a/09; *şaff b.-dı* 25a/07; *saht b.-dı* 28b/15; *şāyi‘ b.-dı* 32a/04; *şehīd b.-dılar* 29a/14; *şuñkar b.-dı* 36b/15; *vākı‘ b.-madı* 29b/01, *b.-sa* 29b/02; *vaşıyyeti b.-sa* 34b/01; *vefāt b.-up* 25a/14; *yağı b.-dı* 32a/09, 34a/08, *yek kalem b.* 22a/05

[=94]

Börte Kuçin (k. a.) Coçi Han’ın annesi.

B. K. 22b/14

B. K.+din 26b/02

B. K.+ni 22b/13, 23a/04

B. K.+niñ 22b/11

[=5]

boy boy, vücut (Hamile olduğunu ifade etmek için kullanılır).

b.+ıda 22b/12

[=1]

buz- bozmak.

b.-up 31b/11

b.-urnıŷ 31a/09

[=2]

buzmaŷ bozma.

b. 33a/04

[=1]

buzul- bozulmak.

b.-up 26a/12, 30b/13, 34a/12, 39a/14

[=4]

bölek parça.

b. 28b/06

[=1]

Börme (k. a.) Sultan Gıyaseddin'in üçüncü oğlu.

B. 36b/04

[=1]

böşük beşik.

b. 23a/06

[=1]

bu bu.

b. 21b/05, 22a/05, 23a/02, 23a/12, 23a/12, 23b/03, 23b/04, 23b/04, 23b/05, 23b/13, 24a/01, 24a/03, 24a/09, 24b/02, 24b/02, 24b/03, 24b/05, 24b/07, 24b/11, 24b/11, 24b/13, 25b/11, 26a/11, 26a/13, 27a/03, 28a/07, 28a/07, 28a/14, 28b/02,

28b/08, 29a/07, 29b/14, 30a/08, 31a/09, 31b/08, 32b/05, 33a/14, 34a/04, 34b/07,
35a/01, 35b/11, 35b/13, 35b/15, 36a/06, 36b/14, 36b/14, 37a/14, 37b/10, 37b/12,
38a/13, 38b/04, 38b/14, 38b/14, 39a/07, 39a/15, 39b/02, 39b/04, 40a/03, 40a/06, 40a/09

[=60]

bular bunlar.

b. 21a/15, 21b/07

b. +ġa 26a/07, 34b/09

b. +ni 23a/04, 27a/11

b. +niŋ 27b/01

[=7]

Buĥārā (y. a) Buhara.

B. 22a/03, 22a/07, 22b/01, 25a/09

[=4]

bul-bulmak.

b.-adur 36b/15

b.-ġay 31b/15

b.-updur 27a/10

b.-ur mi 24a/11

[=4]

Bulġar Bulgar.

B. 22a/11

[=1]

Buraġ Hān (k. a.) Maveraünnehir'den büyük bir orduyla gelerek Abaka Han'a baskın düzenleyip yenilen han.

B. H. 30b/04, 36a/15, 36b/01, 36b/05, 37a/05

[=5]

Burhan aldun (y. a) inggiz Han'ın gmldg yer.

B. . 21b/05

[=1]

Buran aldun inggiz Han'ın gmldg yer (kr. *Burhan aldun*).

B. H.+da 25a/15, 25b/01

[=2]

burun. n, nce.

b.+a (burna) 35b/13

[=1]

But [< Far.] Put.

B.+a 24b/15

[=1]

Butperest [< Far.]

Butperest bol- Putperest olmak.

B. b.-il 24b/12

[=1]

buyru emir, hkm.

b.+umnu 35b/12

[=1]

buy(u)r- buyurmak, emretmek.

b.-di 23a/04, 23b/05, 24a/07, 27a/14, 31a/10, 35b/06, 37b/12

b.-udi (buyrudu)23b/02, 24a/12, 39b/03, 40b/01

b.- uan (buyruan) 24a/10

b.-up 34a/10, 34b/10

[=14]

buyurmak buyurma.

b. 27a/11

[=1]

buzrug [< Far.] büyük, yüce.

b. 28a/09, 29a/05, 38b/05

b. +dın 38b/05

[=4]

buzrugvār saygı değer.

b. 39b/05, 39b/11, 38b/10, 39a/07, 39a/13, 39b/07

b. +ım 40b/08

b. +dın 39b/09

b. +nı 39a/12

[=9]

buzrugzāde büyük, ulu, asil.

b. 30a/08, 33b/11

[=2]

C

cabduğ çeyiz, eşya (bkz. UTİL, 379 a).

ç. 23a/15

ç. +ığa 23a/13

[=2]

Calayir Kavm Calayir Kavmi.

C. K. +idin 23a/03

[=1]

cān [< Far.] can.

c. 30b/07, 31a/02, 35b/13

[=3]

cān-dār [< Far.] *-dar*, sonuna geldiği kelimelere “tutan, sâhip ve mâlik olan” anlamı katarak Farsça usûlüyle birleşik sıfat ve isimler yapar. Canlı.

c. 36a/07

[=1]

cānbāzlık [< Far. *cānbāz* + Tü. *lık*]

cānbāzlık kıı- kurnazlık.

c. *ķ.-adur* 28a/07

[=1]

Canı Bēk Hān (k. a.) Coçi Han’ın evladıdır.

C. B. H. 25b/15, 26a/05, 26b/01

[=3]

car [< Mo.] ilan, duyuru, haber, havadis.

c. 39a/13

[=1]

carla- [< Mo.] çağırnak.

c. *-di* 40b/14

c. *-p* 40b/12

[=2]

cāvīd [< Far.] sonsuz, ebedî, kalıcı.

c. 26b/08

[=1]

Cavur (k. a.) Çingiz Han’ın oğlu.

C. 21a/07

[=1]

Cavur Çiçen (k. a.) Çinggiz Han'ın beşinci kızı Aytolun'un eşi. Olkunut kavminin padişahı.

C. C.+ke 21b/15

[=1]

cazibe [< Ar.] cazibe.

c. 36b/15

c.+si 36b/14

[=2]

cebe [< Mo.] zincir veya halkadan örülerek yapılmış zırh.

c. 28b/06

[=1]

ceddi [< Ar.] ecdada ait, ecdat tarafından.

c.+i 35a/11

[=1]

celādet [< Ar.] cesaret, yiğitlik.

c. 34b/14

[=1]

cellād [< Ar.] cellat, idam hükmünü yerine getirmekle görevli kimse.

c. 34b/04,34b/06

[=2]

cem^f [< Ar.]

cem^f bol- toplanmak, bir araya gelmek.

c. b.up 24b/07

[=1]

cemi' [< Ar.] bütün, hep, cümle.

c. 27a/05, 27a/06, 30a/14, 31a/05, 31a/14, 32b/11, 33b/08, 38a/05, 39a/11

c. +ni 34b/10

[=10]

cem'iyet [< Ar.] cemiyet, topluluk, kalabalık.

c. +i 27a/04, 29a/08, 29a/09

[=3]

Cend (y. a.)

c. 25a/10

[=1]

ceng [< Far.] cenk, silahlı çatışma, savaş, harp.

c. 28b/15, 34b/13

c. +din 35a/01

c. +niñ 33a/07

[=4]

ceng kıl- savaşmak.

c. k.-ip 26a/02

c. k.-dılar 26a/11

[=2]

cerge [< Mo.] asker, ordu (bkz. ÇUTİL, 240).

c. +ni 26a/15

c. +sini 22b/07

[=2]

cevāb [< Ar.] cevap, yanıt.

c. 37b/05, 40b/07

[=2]

cihād [< Ar.] cihat, din veya Hak yolunda yapılan savaş, gaza.

c. 32b/03

[=1]

cihān [< Far.] cihan dünya, yeryüzü.

c. 32a/05

[=1]

cihāngirlik [< Far. *cihāngir* + Tü. *lık*] dünyaya hükmetme, hakimiyetlik durumu.

c. 27a/10, 27b/04

[=2]

cihed [< Ar.] husus, yön, taraf.

c. +i 35a/11

[=1]

cihet [< Ar.] taraf (krş. cihed).

c. 31b/04

[=1]

civānmerd [< Far.] mert, yiğit.

c. 22b/04, 25a/05, 26a/01, 30a/09, 30a/15, 31a/07, 33a/13, 35a/04

[=8]

Coçi (k. a.) Çingiz Han'ın oğlu.

C. 21a/05, 21b/06, 22a/12, 22b/11, 22b/11, 23a/05, 23a/07, 25b/03, 25b/01,
25b/04, 25b/07, 25b/12, 26a/14, 26a/15, 35b/05, 35b/10

C. +*din* 35b/11

C. +*ni* 22b/07

[=18]

Cum‘a [< Ar.] Cuma.

C. +din 38b/11

[=1]

Curci (k. a.) ingiz Han’ın oğlu.

C. 21a/07

[=1]

Curcit (y. a.)

C. 27a/15

[=1]

Cüveynī Summa Hoca ‘Alāuddīn ‘Aṭā Melik (k. a.) Hūlegü Han zamanında Bağdad hakimi olan kiři.

C. S. H. ‘A. ‘A. M. 30a/07

[=1]

cüdā [< Far.]

cüdā kıı- ayrı bırakmak.

c. k.-masunlar 34b/02

c. k.-mas 35b/05

c. k.-ur 26b/04

[=3]

cümle [< Ar.] cümle.

c. +din 30a/10

[=1]

Ç

çābuk-suvār [< Far.] hızlı ata binen.

ç. 35b/03

[=1]

çader [< Far.] çadır.

ç. + *ağa* 29a/04

[=1]

Çağatay (k. a.) Çingiz Han'ın ikinci oğlu.

Ç. 21a/06, 21b/07, 22b/02, 22b/10, 23a/07, 24b/01, 25b/02, 25b/09, 27a/06, 34b/11, 35a/06, 35a/09, 35a/10, 35a/13, 35a/15, 35b/02, 35b/05, 35b/09, 35b/12, 35b/14, 36a/01, 36a/02, 36a/02, 36a/07, 36a/11, 37a/04, 37a/06

Ç. + *ğa* 35b/01, 35b/09

Ç. + *ni* 22b/08

[=30]

çāker [< Far.] hizmetli, uşak.

ç. 28a/14

[=1]

Çakimu (k. a.) Oñ Han'ın kardeşi.

Ç. + *niñ* 26b/13

[=1]

Çarmağun Noyan (k. a.) Ögetey Han'ın İran'ı fethetmek için görevlendirdiği kişilerden biri.

Ç. + *ni* 25a/07

[=1]

çerāğ [< Far.] ışık.

ç. 36b/05, 37a/04, 40a/02

[=3]

çerig ordu, sefer, asker.

ç. 26b/06, 31a/10, 31b/05, 33a/06, 36b/03, 37a/11

ç.+de 37a/15

ç.+din 37b/04

ç.+ge 27a/12, 37a/02

ç.+i 31b/05, 34b/15

ç.+idin 27a/12

[=13]

çeşm [< Far.] göz.

ç. 32a/05

[=1]

çık- çıkmak.

ç.-ar 29a/02

ç.-ıp 28b/14, 34a/12, 36a/04, 38b/12, 39a/10, 39a/11

ç.-masam 38a/09

ç.-tı 26a/05, 38a/09, 39a/04

ç.-tılar 29a/03

[=12]

çıkâr- çıkarmak.

ç.-dı 27a/13, 27b/02

ç.-dılar 21b/10, 21b/13, 27a/08

ç.-ıp 33a/09

[=6]

çıkmağ çıkma.

ç.-ın 24a/02

[=6]

Çiçeken (k. a.) Çingiz Han'ın ikinci kızı.

Ç. 21b/11

[=1]

Çintemür Hıṭay (k. a.) Çinggiz Han'ın Irak ve Fars'a görevlendirdiği kişi.

Ç. *H.+nı* 22a/07

[=1]

Çingiz (k. a.) Moğol İmparatorluğu'nun kurucusu ve en önemli hükümdarı. Cengiz Han.

Ç. 21a/05,21a/06, 21a/07, 21a/08, 21a/09, 21a/13, 21b/01, 21b/02, 21b/06, 21b/06, 22a/01, 22a/05, 22a/10, 22b/04, 22b/06, 22b/12, 22b/15, 23a/02, 23a/06, 23a/07, 23b/07, 25a/06, 25a/11, 25a/13, 25a/14, 25b/03, 25b/03, 25b/04, 26b/02, 26b/03, 27a/09, 27a/12, 35a/09, 35b/04, 35b/06, 35b/07, 35b/10, 35b/11, 35b/15, 36a/01, 36a/05, 36a/06, 37a/06, 38b/04, 38b/07, 40a/11

Ç. *+niṭ* 24a/15

[=47]

Çiṅkuy (k. a.) Çinggiz Han'ın üçüncü kızı Alakan ile evli olan kişi. Onggut Kavminin padişahıdır.

Ç. *+ḡa* 21b/12

[=1]

çipin sinek.

ç. 28a/15

[=1]

çirkīn [< Far.] çirkin.

ç.39b/08

[=1]

Çobān (k. a.) Sultan Ebu Said Han'ın başveziri.

Ç. 33b/10, 33b/15, 34a/01 34a/04, 34a/08, 34a/10, 34a/13, 34a/14, 34a/15, 34b/02, 34b/05

Ç.+*din* 34a/06

Ç.+*ni* 33b/10, 34a/15, 34b/03

Ç.+*nuş* 33b/15, 34a/05, 34a/08, 34a/09

[=21]

Çobān Noyan (k. a.) (bkz. *Çobān*)

Ç. *N.+ğa* 34a/02

Ç. *N.+ni* 33b/13

[=2]

çök- çökmek.

ç.-*üp* 35b/14

[=1]

çü [< Far.] çünkü. Zaman ifade eder. Birleşik cümle yapar.

ç. 23b/08

[=1]

D

dād [< Far.] adalet, doğruluk.

d.+ı 32b/14

[=1]

dāmād [< Far.] damat.

d. 30b/10

d.+ını 21b/14

[=2]

daruğa [< Mo.] vali, komiser.

d. 22a/06

d.+ları 27b/07

[=2]

dāstān [< Far.] destan.

d. +ı *Ögetey Kāān İbn-i Çingiz Hān* 22b/03, +ı *Hāzret-i Tuğluk Temür Hān Enārallāhu Burhānehu* 37a/03

[=2]

dê- demek, söylemek.

d.-di 21b/05, 23a/02, 23a/15, 23b/01, 24b/12, 28a/08, 29a/08, 37b/06, 38a/02, 40b/09

d.-diler 22a/15, 38a/10, 38b/12

d.-dür 25a/01

d.-medi 37b/07

d.-p 21a/14, 21a/15, 21b/05, 22b/10, 22b/15, 23a/12, 23a/12, 23a/14, 23b/03, 23b/04, 23b/06, 23b/08, 23b/12, 23b/13, 24a/02, 24a/05, 24a/07, 24a/08, 24a/09, 24a/10, 24a/11, 24a/11, 24a/14, 24b/02, 24b/03, 24b/06, 24b/06, 24b/09, 25a/01, 25a/04, 26b/06, 26b/10, 27a/10, 28a/09, 28a/13, 28b/02, 28b/06, 28b/06, 28b/07, 28b/09, 28b/10, 29a/12, 29b/03, 30b/07, 31a/01, 31b/09, 31b/14, 32a/11, 34a/09, 34b/01, 34b/02, 34b/03, 34b/11, 35b/09, 35b/14, 35b/15, 36a/01, 36a/02, 36a/03, 36b/10, 36b/12, 37a/12, 37a/14, 37a/15, 37b/05, 38a/06, 38a/08, 38b/15, 39a/09, 39a/13, 39a/13, 39b/01, 39b/04, 39b/07, 39b/11, 39b/14, 40a/05, 40a/07, 40a/15, 40b/04, 40b/06, 40b/09, 40b/14

d.-pdürler 23b/02, 27a/04, 33a/04, 36b/15

d.-r 26b/04, 27b/03, 28a/08, 28b/07

d.-rler 21b/14

d.-se 22b/07, 22b/08, 22b/09

d.-señiz 29a/15

d.-señler 21a/10

[=112]

defn [< Ar.]

defn kı1- gömmek, defnetmek.

d. k.-ıylar 21b/04,

d. k.-dılar 21b/06, 25a/15, 34b/06

[=4]

dék gibi.

d. 22b/14, 29a/06, 29b/04, 32b/04, 33b/11

[=5]

dem [< Far.] nefes, soluk.

d. +ide 32b/03

[=1]

dem kı1- soluklanmak.

d. k.-ıp 26b/06

[=1]

Demeşğ Hoca (k. a.) Emir Çoban'ın oğlu.

D. H. 34a/09

D. H. +nı 34a/10

[=2]

Depsü Kara ve Böri ? (k. a.)

D. K. B. 35a/14

[=1]

derd [< Far.] dert, üzüntü.

d. +i 34a/06

[=1]

derece [< Ar.] mertebe.

d. +i 32b/02

[=1]

Dere-i Kıpçak (y. a.) (krş. *Deşt-i Kıpçak*)

D. K. 22a/11

[=1]

dergāh [< Far.] dergah.

d. 28a/07

d. +ğa 24a/06, 28a/14

d. +ınğa 23a/14

d. +larığa 40b/06

[=5]

derūn [< Far.] iç, içinde.

d. +i 32b/06

[=1]

dervāze [< Far.] giriş kapısı.

d. +sini 23b/09

[=1]

dervīş [< Far.] derviş.

d. 24a/06

d. +i 24a/05

d. +ke 24a/10

[=3]

dervīş bol derviş olmak.

d. b.-dum 24a/06

[=1]

destür [< Far.] destur, izin, müsâade.

d. +ı 30b/01

[=1]

deşterhâ [< Far. *deşt*] çöl.

d. +yı kıtar 33a/0

[=1]

Deşt-i Kıpçak (y. a.) Deşti Kıpçak.

d. +dın 27a/05

d. +ğa 25b/06, 26a/04

d. +nı 25b/03

[=4]

Devândâr (k. a.)

D. 28b/15

D. +ı 28a/09

D. +nı 29a/04, 29a/05, 29a/08

[=5]

Devândâr-ı Kūçek (k. a.) Mücahideddin Bey için bu isimde kullanılmıştır.

D. K. 28a/08, 28b/13

[=2]

devlet [< Ar.] devlet.

d. +ı 28b/10

d. +idur 32b/02

d. +ini 32b/02

[=3]

devlet-mend [< Ar. *devlet* +Far. *-mend*] *-mend*, sonuna geldiği kelimelere “li” anlamı katarak Farsça usulüyle türemiş sıfatlar yapar. Devletli.

d. 30a/15, 32b/02

[=2]

Devlet-i Beni ‘Abbas Abbas oğullarının devleti.

D. B. ‘A. 29b/04

[=1]

Devlet-i Ali‘Abbas Abbas ailesinin devleti.

D. A. ‘A. 29b/15

[=1]

dıraht [< Far.] ağaç.

d. 21b/03, 21b/04

[=2]

dīdār [< Far.] kavuşma.

d. 38b/15

[=1]

dil [< Far.] yürek, gönül.

d. 25a/05, 31b/04

[=2]

dilāver [< Far.] yiğit, kahraman.

d. 26b/04, 30a/15, 35a/04, 35a/10

[=4]

Dīn [< Ar.] Din.

D. 28a/02, 28a/07, 32b/14

D. +i 24a/05, 25b/11, 33a/11, 33a/14

D. +iḡdin 24b/15

[=9]

Dīn-i Muḥammed Muhammed'in Dini. İslamiyet.

D. +din 24b/12

[=1]

dīnār [< Ar.] dinar. Altın liranın dörtte biri değerinde olan eski para.

d. 22b/09, 24b/04, 24b/08

d. +larımni 24b/05

d. +larni 24b/08

[=5]

direm [< Far.] dirhem, gümüş para, para.

d. 22b/09, 23b/01

d. +çe 24a/08

[=3]

divān [< Far.] divan.

d. 30a/06

d. +ni 30b/01, 30b/15

[=3]

diyār [< Ar.] diyar, memleket.

d. +ı 25a/07

[=1]

dost [< Far.] dost.

d. 22b/06, 23a/01, 26a/15, 28b/09

d. +ı 25a/12

[=5]

Dotum Metin Hān (k. a.) Tuğluk Temür Han'ın ecdadından biri.

D. M. H. 37a/08

[=1]

dū [< Far.] iki.

d. 32b/06, 32b/07

[=2]

du‘ā [< Ar.]

du‘ā kıı- dua etmek.

d. k.-dı 23a/12

[=1]

dur- durmak.

d.-ğan 24a/08

d.-men 37a/04

[=2]

duşenbe [< Far.] pazartesi.

d. 32b/07

[=1]

Duva Çiçen Duva Han'a verilen isim.

D. Ç 36b/06

[=1]

Duva Hān (k. a.) Burak Han'ın evladı.

D. H. 36b/05, 36b/06, 36b/10, 36b/13, 36b/15, 37a/05

D. H.+dın 36b/07

D. H.+nı 36b/05

D. H.+nıı 36b/09

[=9]

dünyā [< Ar.] dünya.

d. 29a/11

d. +nıñ 26a/08

[=2]

düşmen [< Far.] düşman.

d. 28b/07, 30b/15, 34b/12

d. +ge 34b/13

d. +ni 31b/08

[=5]

E (Ė)

ĕ- [< ET. ĕr-] ermek fiili.

ĕ.-di 21a/02, 21a/03, 21a/04, 21a/06, 21a/09, 21b/01, 21b/03, 21b/07, 21b/09, 21b/11, 21b/14, 22a/01, 22a/10, 22a/11, 22b/04, 22b/05, 22b/06, 22b/06, 22b/12, 23a/03, 23a/05, 23a/06, 23a/08, 23a/09, 23a/11, 23b/07, 24a/15, 24a/15, 24b/10, 25a/06, 25a/13, 25b/08, 25b/10, 26a/02, 26a/06, 26a/12, 26a/15, 26a/15, 26b/01, 26b/04, 26b/04, 26b/06, 26b/07, 26b/07, 26b/13, 26b/14, 27a/03, 27a/08, 27b/03, 27b/07, 27b/11, 27b/14, 28a/01, 28a/02, 28a/02, 28a/05, 28a/09, 28a/09, 28a/10, 28a/10, 28a/10, 28a/11, 28a/12, 28b/10, 28b/10, 28b/12, 28b/13, 28b/13, 29a/08, 29a/10, 29a/12, 30a/03, 30a/08, 30a/11, 30a/15, 30b/02, 30b/05, 30b/06, 30b/08, 30b/11, 30b/15, 31a/03, 31a/04, 31a/07, 31b/01, 31b/02, 31b/02, 31b/06, 31b/14, 32a/04, 32a/06, 32a/08, 32a/09, 32a/12, 32a/14, 32b/09, 32b/15, 33a/07, 33a/12, 33a/13, 33b/04, 33b/05, 33b/06, 33b/06, 33b/15, 34a/06, 34a/07, 34a/07, 34a/10, 34a/11, 34a/14, 34b/03, 34b/04, 34b/05, 34b/10, 35a/10, 35a/10, 35a/11, 35a/13, 35a/15, 35b/04, 35b/05, 36a/06, 36a/08, 36a/10, 36a/11, 36a/13, 36a/15, 36b/01, 36b/04, 36b/07, 37a/02, 37a/02, 37a/11, 37a/11, 37a/12, 37a/13, 37a/14, 37a/14, 37a/15, 37b/01, 37b/03, 37b/06, 37b/06, 37b/10, 37b/11, 38a/03, 38a/05, 38a/06, 38a/11, 38a/15, 38b/04, 39a/01, 39a/11, 39b/02, 39b/15, 40a/04, 40b/14

é.-diler 22b/11, 23a/08, 25b/14, 28a/08, 34b/14, 34b/15, 36b/14, 38b/06, 38b/09, 38b/10, 39a/10, 40b/02

é.-dim 23a/01, 24b/14, 38a/06, 40a/02

[=174]

Ebozonçar Kāān (k. a.) Çağatay Han'ın soyundan gelen hükümdar.

E. K. 37a/08

[=1]

Ebū Sa'īd Hān (k. a.) Hükümdar.

E. S. H. 34b/11, 34b/13, 35a/02

[=3]

Ebū'l Hāyır Hān (k. a.)

E. H. H. 26a/04, 26a/08

E. H. H.+dim 26a/05

[=3]

eçkü keçi.

e. 37b/12, 37b/13, 38a/12, 38a/13

e.+lerni 37b/13

[=5]

eda [< Ar.] ödeme, verme.

e.+sığa 24b/11

[=1]

eda kıl- vermek.

e. k.-dılar 30a/07

[=1]

ef'āl [< Ar.] yapılan işler, fiiller, eylemler.

e. 26b/01

[=1]

eger (1) eğer, şayet.

e. 21b/04, 24b/12, 24b/15, 26b/08, 26b/09, 29b/02, 31b/08, 35b/15, 39b/01, 39b/10, 39b/13, 40a/04, 40b/13

[=13]

eger (2) eyer. Binicisinin, üzerine oturması için binek hayvanlarının sırtına konulan nesne.

e.+i 39b/05

e.+ige 39b/08

[=2]

egerlik eyerlik.

e. 28b/04, 28b/04, 28b/04, 28b/05

[=4]

Ehl-i İslām Müslümanlık.

E.İ. 32b/11

E.İ.+ğa 31a/01,33a/14

[=3]

ekābir [< Ar.] ileri gelenler, yüksek mevkilerde bulunanlar.

e. 27b/11, 29a/01, 29a/03, 29a/13

[=4]

éken iken.

é. 36a/03, 36b/14, 39a/03

é.+de 37b/01

é.+ler 34b/12, 40b/05

[=6]

 kki iki.

 . 23a/09, 23b/03, 25a/11, 27a/13, 27b/02, 28b/05, 29a/09, 29a/09, 31a/03, 31b/05, 31b/12, 33b/01, 37a/01

[=13]

 kkin i ikinci.

 . 21a/06, 21a/07, 21b/10, 25b/14, 26b/14, 29b/05, 31a/03, 35a/09, 36b/04

[=11]

ek er [< Ar.] geni .

e. 38a/15

[=1]

 l el, elalem.

 . +*ge* 28a/13

[=1]

elbette elbette.

e. 23b/13, 31b/09, 39b/13, 40a/05, 40a/06, 40a/06

[=6]

 l i el i.

 . 28a/01, 28b/08

 . +*lerni* 28a/03

[=3]

 l ilik el ilik.

 . + *ke* 31b/10

[=1]

el al [< Ar.] i , tavır, durum.

e. 29a/04

[=1]

el-kışşa [< Ar.] kışşa, sonra, sonu olarak.

e. 21b/15, 25b/12, 26a/14, 28a/03, 28b/10, 30a/11, 31b/11, 34b/03, 38a/03

[=9]

ellig elli.

e. 28b/05, 28b/06, 30a/11

[=3]

El-Mustaşım Billāh (k. a.) Bağdat Halifesi.

E. M. B. 28a/01, 28a/04

[=2]

elt- iletmek.

ē.-ip 32a/11, 37b/02

ē.-ti 32a/15

[=3]

emes değil.

ē. 23a/01, 23a/02, 28a/14, 28b/06, 28b/08, 29a/11, 29a/11, 31b/07, 33b/04, 36a/06, 39b/06

[=11]

emdi şimdi.

ē. 31b/13

[=1]

Ėmil (y. a.)

Ė. 22a/03, 22a/08

[=2]

Emīr [< Ar.] Emir. Memleketin başı, başkan, bey.

E. 33b/08, 34a/05, 34b/01, 37b/09, 40b/15

E. +ül 31a/06, 30b/10, 33a/05, 33b/10

[=9]

Em̄ir ‘Abdul ‘Alīm Tarḥān (k. a.)

E. ‘A. ‘A. T. +ġa 26a/12

[=1]

Em̄ir Aḳbuḳa (k. a.) Gencaytu Han tarafından Calayir komutanı yapılan kişi.

E. A. 31a/10

E. A. +ni 31a/13

[=2]

Em̄ir Bolacı (k. a.) Emir Tülek’in kardeşi.

E. B. 38a/03, 38a/14

[=2]

Em̄ir Bolacı Duġlat (k. a.) Esen Buka Han’ın ölümü üzerine devlete han bulmak için uğraşan emir.

E. B. D. 37b/09, 40b/14

[=2]

Em̄ir Çobān Taçar (k. a.) Bağdad Hatun’un babası.

E. Ç. T. +niḡ 33b/15

[=1]

Em̄ir Ḥuseyin (k. a.) Ebu Said Han zamanında Rumdan asker gönderen kişi.

E. H. 34b/10

[=1]

Em̄ir Nevrüz (k. a.) Argun Aka’nın oğlu.

E. N. 31b/03, 31b/06, 31b/09, 31b/12, 32a/07, 32a/08, 32a/12, 32a/13, 32a/14, 32b/01

E. N.+dın 32a/11

E. N.+niņ 32a/13

[=12]

Em̄ir Nevr̄uz Ğazi (k. a.) (bkz. *Em̄ir Nevr̄uz*).

E. N.Ğ.+ĝe 33a/01

E. N.Ğ.+niņ 32a/15, 32b/05

[=3]

Em̄ir Sa'īd (k. a.) Hūlegü Han zamanında katledilen emir.

E. S. 28a/09

E. S.+ni 29a/04, 29a/09

[=3]

Em̄ir Temür Güregen (k. a.) Ordus Han ile savaşımiş ve yenmiş. Yerine de Tohtamış Han'ı tahta oturtan kişi.

E. T. G. 26a/01, 26a/02

[=2]

Em̄ir Tülek (k. a.) Emir Bolacı'nın ağabeyi. Tuğluk Temür Han'ı Aksu'da han ilan eden kişi.

E. T. 38a/14, 40b/14, 40b/15

[=3]

Em̄irel-Mu'mīn [< Ar.] Allah'ın varlığına, birliğine, Hz. Muhammed'in O'nun kulu ve peygamberi olduğuna ve İslâmiyet'in diğer îman esaslarına inanan, îman sâhibi kimse, müslüman.

E. M.+in 28a/12

E. M.+inĝe 28a/07

[=2]

Em̄irel-Mu'mīnin 'Alī (k. a.) Büyük sahabelerden biri. Hz. Ali.

E. M. 'A. 29a/14

[=1]

Em̄irel-Mu'm̄inin 'Osm̄ān (k. a.) Büyük sahabelerden biri. Hz. Osman.

E. M. 'O. 29a/13

[=1]

Em̄irel-Mu'm̄inin 'Ömer (k. a.) Büyük sahabelerden biri. Hz. Ömer.

E. M. 'Ö. 29a/13

[=1]

Em̄ir-i Uyğur (k. a.) Uyğur emiri.

E. U. 24b/10, 24b/11

E. U.+dın 24b/13

E. U.+nı 25a/02

[=4]

emvāl [< Ar.] mal, mülk.

e.+nı 23b/05

[=1]

Enārallāhu Burhānehu [< Ar.] “Allah kanıtlarımı aydınlatsın” anlamında kullanılan söz.

E. B. 31a/15, 32a/15, 33a/11, 37a/03, 39b/12

[=5]

endāz [< Far.] sonuna geldiği kelimelere “atan, atıcı” anlamı katar.

e. 35b/03

[=1]

endek [< Far.] az.

e. 24a/11, 31a/11, 34b/13

[=3]

engiz [< Far.]

engiz kııl- başlatmak, karşılamak.

e. k.-dı 27b/05

e. k.-dılar 21a/05

[=2]

êr- imek, olmak.

ê.-di 25a/13, 35b/04

ê.-se 28a/01, 31b/03, 37b/15, 39a/05

ê.-ür 33b/06, 37a/04, 37a/09, 39b/11, 40b/05

ê.-ürsin 40b/03

[=12]

ercümend [< Far.] şerefli, haysiyetli.

e. 31b/01

[=1]

erenlik erkeklik.

e. +din 23a/02

[=1]

êreş- takip etmek.

ê.-sün 22b/08, 22b/09, 22b/10

[=3]

erkân [< Ar.] esaslar.

e. +ı Müsülmānlıknı 40b/11

[=1]

Ermen (y. a.)

E. 27b/01

[=1]

erte yarın.

é. 24b/03

é. +si 24b/06

[=2]

Ertiş (y. a.)

E. 22a/03, 22a/08

[=2]

Esb Bam Bařrābāddın ? (y.a.)

E. B. B. 32a/01

[=1]

esbāb [< Ar.] sebepler.

e. 33a/06

[=1]

Ėsen Buğa Hān (k. a.) Moğol ulusunun padişahı.

Ė. B. H. 26a/06

[=1]

Ėsen Buğa Hān (k. a.) Tuğluk Temür Han'ın ecdadından biri.

Ė. B. H. 37a/05, 37a/11, 37b/04, 37b/08

Ė. B. H. +ęa 37a/01

[=5]

esterhā [< Far. *ester* + < ? *hā*] katır.

e. +yı barberdār 33a/08

[=1]

êşik kapı.

ê. +i 39a/06

e. +ini 23b/09, 23b/09, 23b/14, 24a/01

[=5]

êşit- duymak.

ê. -ip 22b/15, 23a/02, 23a/14, 24a/13, 34a/11

ê. -ipdür 24a/01

ê. -medi 29a/08

ê. -mediñ 39a/13

ê. -mediñler 38b/14

ê. -ti 31b/03

ê. -tim 36b/10

[=11]

êt- (1) kapatmak, itmek.

e. -ip 23b/10, 24a/01

e. -ti 23b/09, 23b/09, 23b/14

[=5]

êt- (2) etmek, yapmak.

ê. -gey 32b/05

ê. -ip 23b/10, 33b/02

ê. -ti 24a/06, 33a/14

[=5]

eṭrāf [< Ar.] etraf.

e. +ğa 28b/01

[=1]

evâil [< Ar.] başlangıç.

e. +i 27b/03

[=1]

evlād [< Ar.] evlat.

e. +ı 25b/04, 26a/08, 27a/06, 35a/07, 35b/01, 36b/05, 38b/08

e. +ıda 25b/09, 26b/01, 38a/13

e. +ıdın 25b/07,25b/08, 25b/12, 29b/15

[=14]

evvel [< Ar.] evvel, ilk, birinci.

e. 21a/07, 21b/08, 25b/14, 26b/14, 27a/02, 29b/05, 31a/03, 35b/15, 36b/04

e. +kı 30b/01

[=10]

ey *ey.*

e. 21a/09, 23a/15, 23b/15, 26b/08, 28a/12, 29a/06, 31b/07, 35b/14, 36a/02, 38b/13, 39a/13, 39a/15

[=12]

ezān [< Ar.] ezan.

e. 39a/04, 39a/05, 40a/13

e. +dur 40a/13

e. +nı 40b/01

[=5]

F

fācır [< Ar.] kötü işler yapan.

f. 36b/07

[=1]

fādiṣāh [< Far.] padiṣah (krş. *pādiṣāh*).

f.+ı 32a/11

[=1]

faķir [< Ar.] fakir.

f. 22b/05

[=1]

fānī [< Ar.] fani.

f.+din 35a/12

f.+ni 40b/08

[=2]

Fars (y. a.) İnan'ın gūneyinde yer alan Őhirdir.

F. 22a/05, 27b/15, 33a/15

F.+ĝa 22a/07

[=4]

fat [< İnan.] (bkz. *pat*)

f.+ı fırsatda 33b/12

[=1]

fāzil [< Ar.] fazilet sahibi, erdemli.

f. 30a/06, 33a/02, 33b/11, 34b/08

[=4]

fażilet [< Ar.] fazilet, dūrūstlūk, erdem.

f. 30a/09

[=1]

fehm [< Ar.]

fehm kıl- anlamak.

f. k.-ip 34a/05

[=1]

Fenaket (y. a.) Fenaket şehri.

F. 22a/04, 22a/07, 22b/01, 25a/10

[=4]

ferağ [< Ar.]

ferağ bol- bir işi bitirmek.

f. b.-up 39a/04

[=1]

ferāgat [< Ar.] vazgeçme.

f. 39a/11

[=1]

ferāḥ [< Ar.] ferah.

f. 21b/05

[=1]

ferākende huzursuz, perişan.

f. 26a/09

[=1]

ferākende bol- huzursuz olmak.

f. b.-dılar 27a/09

[=1]

ferākende kııl- huzursuz etmek.

f. k.-dı 28b/01

[=1]

ferāvān [< Far.] çok.

f. 27b/04, 33a/10

[=2]

ferīṣān [< Far.] perişan.

f. 35b/08, 37b/09

[=2]

Ferraş Kabile adı.

f.+*larnıŋ* 37b/10

[=1]

ferseŋ [< Far.] fersah. Yaklaşık 5 kilometrelik bir uzaklık ölçüsü.

f. 39a/02

[=1]

ferzend [< Far.] oğul, erkek çocuk.

f.+*i* 31b/01, 40b/05

f.+*en* 38b/09

[=3]

fesād [< Ar.] fesat.

f. 27b/11

[=1]

feth [< Ar.] fetih.

f. 31b/13, 35b/05

f.+*iġe* 27b/01

[=3]

feth bol- zapt etmek, ele geçirilmek.

f. b.-map 27a/10

[=1]

feth kı1- zapt etmek, ele geçirmek.

f. k.-dı 25a/06, 25a/08

f. k.-ıp 27b/12, 35b/09

[=4]

Fetheddin Kurd (k. a.)

F. K. 28a/11, 28b/14, 28b/15

[=3]

fevn ölümü.

f.+ iğe 32b/11

[=1]

fevt [< Ar.]

fevt bol- ölmek.

f. b.-dı 21a/05, 25b/05

[=2]

fırşat [< Ar.] fırsat.

f.+da 31a/02, 33b/13, 37b/07, 37b/08

f.+dın 36a/04

[=5]

fışk [< Ar.] ahlaksız. Hak yoldan çıkmış.

f. 38b/11

[=1]

fışrat [< Ar.] fitrat, huy.

f.+ıda 38b/04

[=1]

fıkr [< Ar.] fikir.

f.+ġe 29b/01

f.+ini 31a/09

[=2]

filān [< Ar.] filan, falan.

f. 24b/13

[=1]

fīrūz baĥt [< Far.] uğurlu, talihli.

f. b. 32a/14

[=1]

fitne [< Ar.] fitne.

f. 27b/11

f.+niġ 32b/01

f.+yi 34a/03

[=3]

fitne kıl- fitne yapmak.

f. k.-dı 33a/01

[=3]

fiyāde [< Far.] yaya, yürüyerek.

f. 39b/06

[=1]

fūta [< Ar.] kuşak, peştemal.

f. 28b/05

[=1]

G (Ġ)

ġāfil [< Ar.] gafil.

ġ. 40a/06

[=1]

ġāfil kıl- yanıltmak.

ġ. *k.-dı* 28a/06

[=1]

ġāhī [< Far.] kah, bazen.

g. 26a/08, 26a/08

[=2]

ġam [< Ar.] gam.

ġ. 24b/09

[=1]

ġaraz [< Ar.] istek.

ġ. +*ige* 31b/07

[=1]

ġarib [< Ar.] garip.

ġ. +*dür* 24b/05

[=1]

ġayret [< Ar.]

ġayret kıl- gayret etmek, çabalamak.

ġ. *k.-ıp* 34a/03

[=1]

Ġayruhum (k. a.) Büyük sahabelerden biri.

Ġ. 29a/14

[=1]

Ġāzān (k. a.) Argun Han'ın büyük oğlu. Olcaytu Han'ın kardeşi.

Ġ. 31a/03, 31b/06, 31b/06, 31b/08, 31b/12, 32b/07, 32b/07, 32b/08, 32b/11,
33b/03

Ġ. +*nuy* 31b/04

[=11]

ġazāp [< Ar.] gazap.

ġ. 39a/08

[=1]

ġazāt gaza.

ġ. 32b/01, 32b/02

[=2]

Ġaznin (y. a.) Afganistan'ın orta kesiminde Kabil'in gūney batısında yer alan řehir
(bkz. Ŗlmez, 1996: 368/b)

Ġ. 22a/04

[=1]

Gencatu (k. a.) Argun Han'ın kardeşi.

G. 31a/05, 31a/07, 31a/09, 31a/11, 31a/12, 31a/13, 31a/13, 31b/02, 31b/02

G. +*ni* 31a/05

[=10]

Gencaytu (k. a.) (krş. *Gencatu*)

G. 31a/04

[=1]

ger [< Far.] eğer.

g. 35b/14

[=1]

germ [< Far.] sıcak.

g. 30b/06

[=1]

Ġırım (y. a) Kırım.

Ġ. 28a/11

Ġ. +m 22a/11, 22a/12

[=3]

Ġıyāseddīn (k. a.) Reşit Hoca'nın oğlu.

Ġ. 34b/07

[=1]

giryān [< Far.]

giryān bol- ağlamak.

g. b.-d 39b/13

[=1]

Ġoḡrat Kabile adı.

Ġ. +nıḡ 21b/13

[=1]

Gurbesun Ĥātūn (k. a.) Tayang Han Nayman'ın eşi.

G. Ĥ. 21a/02

[=1]

ġusl [< Ar.] gusül.

ġ. 24a/14

[=1]

ġusl kıldur- gusüllemek.

ġ. k.-tup 40b/10

ğ. k.-up 32a/03

[=2]

gūšt [< Far.] et.

g. +ı 39b/02

[=1]

gūftār [< Far.] geçiş, geçme.

g. +ı 35a/06

[=1]

gül [< Far.] gül.

g. 35a/05

[=1]

günāh [< Far.] günah.

g. 26b/08

[=1]

günāh-kār [< Far.] suçlu, günahkar.

g. 23b/08, 24a/03

[=2]

günbez [< Far.] kubbe.

g. +i 36b/11

[=1]

Güregen (1) (k. a.) Çinggiz Han'ın damadı.

G. 21b/14

G. +ke 21b/13

[=2]

güregen (2) [< Mo.] damat.

g. 21b/14, 21b/15, 36b/12

g. +*ni* 32a/14

g. +*niḡ* 36a/10

[=5]

Gürey Ḥān (k. a.)

G. Ḥ. 26a/05

[=1]

Güyük Ḥān (k. a.) Ögetey Han'dan sonra tahta oturan padişah.

G. Ḥ. 26b/15, 27a/01

[=2]

güzār [< Far.] geçme.

g. 27b/10, 35b/03

[=2]

güzešt [< Far.] geçme, geçiş.

g. 32b/06

[=1]

H (Ḥ Ḥ)

ḥāb [< Far.] uyku.

ḥ. 40a/14

[=1]

ḥaber [< Ar.] haber.

ḥ. 34b/10, 37b/15, 34b/10

ḥ. +*im* 24b/02

ḥ. +*imiz* 39a/14

ḥ. +*ini* 34a/11, 35b/09

[=7]

ḥācēt [< Ar.] gerekli.

h. 28a/14

[=1]

ḥaddi ḥesāb yoḡ haddi hesabı yok, sayılamayacak kadar çok.

h. 33a/14

[=1]

ḥadeḡa [< Ar.] göz bebeği.

h. +yı çerāğ-ı peş dermān 37a/04

h. +yı çeşm 32a/05

[=2]

Hādī (k. a.) Abbasi Devleti'nde tahta oturan 37 halifeden dördüncüsü.

H. 29b/06

[=1]

ḥādīş [< Ar.] meydana çıkan, zuhur eden (şey).

h. 29a/13

[=1]

ḥādīşe [< Ar.] olay.

h. 29b/01, 29b/03

[=2]

ḥāhla- [< Far. *ḥāh* +Tü. *la-*] istemek, meyletmek.

h.-sa 37a/13, 37a/13

[=2]

ḥākim [< Ar.] hakim, egemen.

h. 30a/08, 30a/09

h. +i 25a/08, 27b/06, 30b/02, 33b/14, 34a/07

[=7]

ḥākīm bol- hakim olmak.

h. b.-dı 30b/02

[=1]

ḥākīm kııl- hakim etmek.

h. k.-dı. 22a/10, 25a/11, 30b/03, 34a/09

h. k.-dılar 33b/13

[=5]

Ḥaḥḥ [< Ar.] Hak.

H. +ını 30a/07

[=1]

ḥalāṣ [< Ar.] kurtulma, kurtuluş.

h. 24b/07

h. +ı çerāğ 36b/05

[=2]

ḥalīfe [< Ar.] halife.

h. 23a/14, 28a/02, 28a/08, 28a/11, 28b/08, 28b/10, 28b/13, 29a/01, 29a/03,
29a/07, 29b/03

h. +ge 23a/15, 28a/13, 28b/01

h. +i 28a/01, 28a/04

h. +ni 28a/06, 28b/09, 28b/11, 29a/03, 29a/06, 29a/09, 29a/15, 29b/01, 29b/01,
29b/02

[=25]

ḥalḥ [< Ar.] halk.

h. +ı 35a/05, 38b/11

[=2]

ḥalvet [< Ar.] tenhaya çekilme.

ḥ. +ge 36a/04

[=1]

ḥamīde [< Ar.] övgüye değer.

ḥ. 26b/01

[=1]

ḥāmīle [< Ar.] hamile.

ḥ. 37b/06

[=1]

ḥamīr [< Ar.] hamur.

ḥ. 29b/03

ḥ. +niḥ 23a/06

[=2]

ḥamle [< Ar.]

ḥamle kııl- hamle yapmak.

ḥ. ḳ.-dı 34b/13

[=1]

ḥāmūṣ [< Far.] susmuş, sessiz.

ḥ. 34a/03

[=1]

ḥān [< ET. < Far.] han, hükümdar.

ḥ. 21a/05, 21a/06, 21a/06, 21a/06, 21a/09, 21a/13, 21b/01, 21b/02, 22a/01, 22a/10, 22b/04, 22b/06, 22b/10, 22b/11, 22b/11, 23a/02, 23a/07, 23a/07, 23a/11, 23b/07, 25a/06, 25a/11, 25a/13, 25a/15, 24b/01, 25b/02, 25b/03, 25b/03, 25b/06, 25b/13, 26b/02, 26b/02, 26b/04, 26b/07, 27b/12, 26a/14, 26b/02, 26b/14, 26b/14,

27a/03, 27a/09, 27a/11 27b/12 31a/05, 31a/07, 31a/07, 31a/11, 31a/12, 31a/13, 31b/02, 31b/06, 31b/08, 31b/11, 31b/12, 32a/06, 32b/07, 32b/11, 33b/01, 33b/02, 33b/03, 35a/02, 35a/09, 35a/10, 35a/15, 35b/04, 35b/05, 35b/05, 35b/06, 35b/09, 35b/11, 35b/15, 36a/01, 36a/05, 36a/06, 36a/11, 36a/12, 36a/13 37a/04, 37a/05, 37a/05, 37a/06 37a/06, 37a/06, 37a/08, 37a/11, 37b/04, 37b/08, 37b/08, 37b/10, 38a/04, 38a/06, 38a/08, 38a/15, 39a/12, 39a/15, 39b/01, 39b/08, 39b/09, 39b/13, 40a/05, 40a/08, 40a/12, 40a/14, 40b/02, 40b/02, 40b/06, 40b/09, 40b/09, 40b/11, 40b/14, 40b/15

h. +dın 21a/05, 25b/04, 27a/03, 32a/04, 38a/01, 38b/08

h. +ğa. 22a/05, 22b/02, 22a/12, 22a/13, 23a/06, 27a/08, 27a/13, 30a/12, 31a/09, 31a/10, 32a/02, 32a/12, 33b/14, 34a/05, 34a/13, 35b/12, 37a/01, 38a/09, 40a/12, 40b/06

h. +ı 31a/15, 33a/12, 35b/14

h. +ıy 23a/07

h. +larınıy 33b/04

h. +larnıy 35b/13

h. +nı 21a/09, 21b/01, 21b/06, 23a/05, 26a/03, 27a/07, 27a/13, 31a/13, 31a/14, 34b/04, 38a/04, 38a/07, 38a/10, 38a/12, 38a/15, 40b/10

h. +nıy 21a/07, 21a/08, 21b/06, 22b/12, 25a/14, 25b/01, 25b/01, 25b/03, 25b/04, 25b/07, 25b/08, 25b/09, 25b/12, 26a/15, 26b/03, 26b/12, 26b/12, 27a/06, 27a/12, 31b/02, 31b/02, 31b/06, 31b/13, 31b/14, 32a/12, 32b/09, 34a/02, 34b/06, 34b/14, 35a/06, 35a/09, 35a/13, 35b/02, 35b/10, 36a/07, 36a/11, 38b/04, 39b/02, 40a/11

[=196]

hān bol- han, hükümdar olmak.

h. b.-dı 25b/06, 25b/13, 31a/13, 33b/01, 35a/02, 36a/11, 36a/12, 36a/13, 37a/01, 40a/08, 40a/12

h. b.-sam 39b/13, 40a/05

[=13]

hañ uçurum, kayalık; geçilmesi zor geçit, engel; bkz. Kıp. *añ* “engel” (KTS, 9a); krş. ÇUy.

haḡ “uçurum; engel” (UTİL, 1131a-b).

h. +ḡa 38a/04, 38a/06, 38a/07

[=3]

ḡānān [< ET. < Far.] (-ān, Farsça ve Arapça kelimelerin sonuna gelen çoğul eki)
hanlar, hakanlar.

ḡ. 31a/15

[=1]

ḡanife Hanife milleti.

ḡ. +ni 33a/11

[=1]

ḡānlıḡ [< Far *ḡān* + Tü. *lıḡ.*] hanlık, hükümdarlık.

ḡ. 27a/08

ḡ. +ını 31b/03

ḡ. +ni 36b/02

[=3]

ḡānlıḡ kıl- hanlık, hükümdarlık yapmak.

ḡ. k.-di. 25a/12, 27a/01, 30a/13, 30b/03, 32b/10, 33b/01, 35a/02

[=7]

ḡānsız [< Far *ḡān* +Tü. *sız*] hansız.

ḡ. 37b/08

[=1]

ḡarāb [< Ar.] harap.

ḡ. 37b/09

[=1]

ḡarām [< Ar.] haram.

h. 28b/11, 31a/09, 31a/12

[=3]

Harezm (y. a.) Ceyhun nehrinin aşağı merasında bulunan yer.

H. 22a/07

H.+iğa 35b/06

H.+ni 35b/09

[=3]

ḥarb [< Ar.] savaş.

h. 33a/06

[=1]

Ḥarūn Al-Raṣīd (k. a.) Abbasi Devleti'nin tahta oturan 37 halifesinden beşincisi.

H. A. R. 29b/06

[=1]

ḥased [< Ar.] kıskançlık.

h. 32a/08, 32a/11

[=2]

ḥāşıl [< Ar.] ortaya çıkmak.

h. 36b/15

[=1]

ḥāsīd [< Ar.] kıskanç (kimse).

h.+ler 32a/13

[=1]

ḥāşş [< Ar.] has, özgü.

h. 29a/15

[=1]

ḥaṣmet [< Ar.] ḥaṣmet, heybet, büyüklük, ululuk.

h. 29b/14, 32a/08, 36b/02

h. +i 27b/04

[=4]

ḥatem [< Ar.]sonu, tamamı.

h. 26a/04

[=1]

ḥātim [< Ar.] hatim, bitirme.

h. +i mübārīz 25a/05

[=1]

ḥātır [< Ar.] hatır.

h. +ıdın 34a/08

[=1]

ḥatt [< Ar.] yazı.

h. 30a/06, 32a/09

[=2]

ḥattā [< Ar.] hatta.

h. 33b/11

[=1]

ḥātūn [< ET. < Far.] hatun, hanım.

h. 27a/05, 28b/01, 34b/05, 37b/02

h. +ı 36a/09, 37a/11, 37a/12, 37a/14

h. +ıda 37a/12

h. +dın 37b/07

h. +larını 37a/13

h. +ni 34b/04

[=12]

havflıg [< Ar *havf* + Tü. *lğ.*] korkunç.

h. 23a/06

[=1]

havılı avlu.

h. +sıgá 23b/13

[=1]

hayál [< Ar.] hayal.

h. +ide 33a/07

[=1]

haylí [< Far.] oldukça fazla, çok.

h. 24a/10

[=1]

hayr [< Ar.] iyilik.

h. 39a/04

[=1]

hayrán [< Ar.] hayran.

h. 24a/12

[=1]

hayrât [< Ar.] iyilikler.

h. 32b/03, 32b/04

[=2]

hâzır [< Ar.]

hâzır kıı- hazırlamak.

h. k.-ip 24b/07

[=1]

Ḥazret [< Ar.] Hazret.

H. +i 25b/06, 25b/10, 32a/01, 34b/06, 37a/03, 38b/01, 38b/08, 38b/09, 38b/09, 39a/01, 39a/02, 39a/03, 39a/07, 39a/08, 39a/11, 39a/13, 39a/15, 39b/04, 39b/11, 39b/15, 40a/01, 40a/07, 40a/09, 40a/10, 40a/12, 40b/01, 40b/04, 40b/07, 40b/10

[=29]

Ḥazret-i Ḥafız Kebīreddin Buḥārī (k. a.) Mevlana Şucadeddin Mahmud'un kardeşi. Din alimi.

H. H. K. B. 38b/03, 38b/04

[=2]

Ḥazret-i Şeyh (k. a.) Tuğluk Temür Han'ın zamanında yaşamış bir şeyh.

H. Ş. 39b/05, 39b/11

[=2]

hefte [< Far.] hafta.

h. 32b/06

[=1]

helāk [< Ar.]

helāk bol- helak olmak.

h. b.-ur 21a/13

[=1]

hêliki [< Ar. *hâlâ* + Tü. *kı*] deminki, az önceki (bkz. Jarring, 118: *hele*; krş. ÇUy. *hêliki* "deminki" UTİL, 1161a).

h. 24a/10

[=1]

ḥelli 'aḳd sözcü.

h. 'a. 33b/10

[=1]

hem [< Far.] hem.

h. 25a/15, 27a/01, 31b/02, 33a/06, 33b/12, 35b/01, 35b/14, 35b/14, 36a/01,
36b/10, 39a/02

[=11]

Hemedān Hemedan.

H. +*da* 30b/05

[=1]

hemīn [< Far.] hemen.

h. 24b/14

[=1]

hemme [< Far.] hepsi.

h. 26a/09, 27a/06, 28a/06, 29b/14

h. +*yi* 32a/05

[=5]

hemrāhlık [< Far. *hemrāh*+ Tü. *lık*]

hemrāhlık kıl- yoldaşlık etmek.

h. *k.-dı* 39a/02

[=1]

hemyān [< Far.] kese, torba.

h. 24b/04, 24b/08

[=2]

henüz [< Far.] henüz.

h. 27a/10, 40b/01

[=2]

her her.

h. 21a/04, 21a/12, 22b/06, 22b/07, 22b/08, 22b/09, 23a/15, 23b/07, 24a/04, 24a/15, 25a/01, 30a/04, 33b/15, 34b/01, 36b/13, 36b/14, 40a/13

[=17]

Herat (y. a.) Afganistan'ın batısında yer alan şehir.

H. 32b/06

H. +<ka> 34a/13

[=2]

hevāyış [< Ar.] istek, niyet.

h. 22b/10, 34a/04

[=2]

hezīmet [< Ar.] hezimet, yenilgi.

h. 31a/12, 34a/13

[=2]

hılāf [< Ar.] uymama, aykırılık.

h. +ı *yarlığ* 24a/02

[=1]

hılāf bol- uymamak.

h. *b.-sa* 36a/01

[=1]

hılāfet [< Ar.] hilafet, halife olma durumu.

h. 29b/04

[=1]

hınzır [< Ar.] hınzır, pis.

h. 39b/05

[=1]

hırās [< Far.] korku.

h. 31b/07, 34b/13

[=2]

Hıṭay (y. a.) Orta Asya'da bir şehir.

H. 21a/02, 22a/02, 27a/14

H.+*ğa* 22a/09, 27a/15

H.+*ni* 22a/13

[=6]

hıyānet [< Ar.] hıyanet, ihanet etme.

h.+*ke* 32b/15

[=1]

hēç [< Far.] hiç.

h. 23a/14, 23b/01, 23b/07, 29a/11, 29a/13, 29b/01, 29b/03, 30b/15, 31b/07,
35b/09, 36a/03, 36a/07, 38b/13

[=13]

himmet [< Ar.] yardım , ihsan.

h.+*i* 23a/10

[=1]

himmetlik [< Ar *himmet* + Tü. *lik.*] yardım için ayrılan, yardımlık.

h. 27b/14

[=1]

Hindüstān (y. a.) Hindistan.

h.+*ğa* 27a/15

[=1]

hişāl [< Ar.] güzel huy.

h. 26b/01

[=1]

hizmet [< Ar.] hizmet.

h. +i 26a/10, 32a/07

h. +ige 29a/12, 31b/04, 32a/12, 35b/10, 40b/09

h. +ni 26a/13

[=8]

hizmet kııl- hizmet etmek.

h. k.-dı 26a/10

[=1]

hoca [< Far.] hoca.

h. 30a/05, 30a/06, 30a/09, 30a/09, 30b/01, 30b/02, 30b/15, 31a/06, 32a/10, 32b/15, 33a/01, 33a/02, 33a/13, 33b/11, 33b/12, 34b/06, 34b/07, 34b/07, 36b/12

h. +i 33a/07

h. +lar 30a/08

h. +ni 33b/12

h. +niy 34b/09

[=23]

Hoca Reşid (k. a.) Cavam-ül Reşidi'nin yazarı.

H. R. 33a/02

[=1]

Hoca Şadreddin Hālidī (k. a.) Gencatu Han'ın veziri.

H.S. H. +ni 31a/07

[=1]

Ḥocend (y. a.) Tacikistan'da bir şehir.

H. 22a/03, 22a/07, 22b/01, 25a/10

[=4]

Ḥorāsān (y. a.) Tarihte İran'ın kuzeydoğusunda yer alan çok geniş bir coğrafi bölgenin adı idi.

H. 22a/05, 25a/08, 27b/10, 27b/15, 34a/11

H.+da 27b/10, 30b/08, 31a/04, 31b/01, 31b/02, 31b/03, 32a/14, 34a/10

H.+din 27b/07, 32b/12

H.+ğa 22a/06, 33a/15, 33b/06, 33b/13, 34b/11, 36b/02

[=21]

Ḥorşah (k. a.)

H. 27b/11

H.+ni 27b/12

[=2]

ḥoş [< Far.] hoş.

h. 21b/03, 22b/05, 23a/09, 23a/10, 25a/06, 26b/05, 26b/10, 30a/06, 32a/07, 32b/02, 33a/13, 35b/02, 35b/03, 40a/14

[=14]

ḥoş-ḥāl güzel tavır.

h. 23a/07

[=1]

ḥoş-ḥūyluḡ güzel, iyi huyluluk.

h. 27b/14, 35b/02, 35b/02, 22b/05, 25a/06

h. 23a/09

[=6]

Hoten (y. a) Çin'e bağılı Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin güneybatısında yer alan tarihi bir vaha şehridir.

H. 22a/03, 22a/15, 25a/10

H.+ke 22a/08

[=4]

hüb [< Far.] güzel, iyi.

h. 21a/02, 22b/07, 22b/14, 26a/06, 26a/15, 28a/10, 29a/04, 35a/03, 35b/01, 40b/13

[=9]

huften [< Far.] uyumak.

h.+i 39a/04

[=1]

huk [< Far.] domuz.

h. 39b/02

h.+u 39a/05

[=2]

Hülefayı 'Abbasiye Abbasi halifeleri.

H. 'A. 28b/10

[=1]

hün [< Far.] kan.

h. 39b/05

[=1]

hुरam [< Far.] sevinçli.

h. 23a/07

[=1]

hurüc [< Ar.]

hurūc kıl- isyan etmek.

h. k.-di 31a/08

[=1]

huşuŝen [< Ar.] hususen, özellikle.

h. 29a/11

[=1]

huṭbe [< Ar.] hutbe.

h. 30a/12, 34a/07

[=2]

Hüdā [< Far.] Allah.

H. 28a/07, 28a/14

[=2]

Hüdā-yı Tebāreke ve Ta‘ālā [< Far.+ Ar.] Allah.

H. T. T. 30a/01, 31b/13, 32b/04

[=3]

Hüdā-yı Tebāreke ve Ta‘ālā Azze Şa’nehu [< Far.+ Ar.] Yüce ve şanlı Allah.

H. T. T.A. Ŝ. 30a/02

[=1]

hükümet [< Ar.] hükümet.

h. +leri 29b/04

[=1]

Hülegü Hān (k. a.)

H. H. 26b/14, 27a/11, 27b/04, 27b/09, 27b/12, 27b/13, 28a/03, 28b/03, 28b/07, 28b/09, 28b/12, 29a/06, 30a/02, 30a/03, 30a/11, 30a/12, 30a/13, 31a/08

H. H. +ğa 27a/13, 27b/02, 27b/07

H. H.+niş 29a/12, 30a/04, 32b/09, 33a/15

[=25]

hüner-mend [< Far.] (-*mend*, sonuna geldiği kelimelere “-lı, -li” anlamı katar) hünerli.

h. 33a/03

[=1]

I (İ)

‘İraḳ (y. a.) Irak.

‘I. 22a/05, 22a/07, 33a/15

‘I.+ḡa 30a/03

‘I.+ı 28a/01

[=5]

î (İ̇)

ibārāt [< Ar.] ibareler.

i. 22b/01

[=1]

iber- göndermek.

i.-di 23a/05, 24b/04, 27b/13, 28a/01, 28b/08, 32a/11, 33a/06, 34a/02, 34a/15,
34b/06

i.-diler 33b/07

i.-iñ 28b/06

i.-ip 25a/08, 32a/09, 34b/05

i.-sünler 34b/03

[=16]

ibn [< Ar.] oğul.

i. +i 22b/04, 25b/03, 26a/09, 26a/11, 26b/02, 31a/08, 31a/08, 31b/03, 32a/01, 34b/07, 36a/13, 36b/11, 37a/05, 37a/05, 37a/05, 37a/05, 37a/06, 37a/06, 37a/06, 37a/06, 37a/06, 37a/07, 37a/07, 37a/07, 37a/07, 37a/07, 37a/08, 37a/08, 37a/08, 37a/09

[=29]

İbn-i Alanquva Körklük Bint Cöbine Hân (k. a.) Çağatay Han'ın soyundan gelen hükümdar.

İ. A. K. B. C. H. 37a/09

[=1]

İbn-i Ebū'l Hayr Hân (k. a.) Sultan Mahmud Han'ın hizmetine giren kişi.

İ. E. H. H. 26a/09

[=1]

İbn-i Şāh Bedağ Oğlan (k. a.) Emir Abdul Alim Tarhanga'nın nökeri (hizmetçisi) iken daha sonra ondan ayrılıp Sultan Mahmud Han'ın emrine giren kişi.

İ. Ş. B. O. 26a/09, 26a/11

[=2]

icāzet [< Ar.] izin.

i. 39a/03

[=1]

ictihād [< Ar.] gayret gösterme.

i. 38b/05

[=1]

iç- içmek.

i.-ip 30b/05

i.-ti 26b/11

[=2]

içgüçi içkici.

i. 25a/12

[=1]

İçil Noyan (k. a.) Kara Çar Noyan'ın oğlu.

İ. N. 36a/14

[=1]

iḥsān [< Ar.] mükafat.

i. 35b/12

i. +i vāfir 34b/09

[=2]

iḥtimāl [< Ar.] ihtimal.

i. +i 37b/06

[=1]

iḥtiyār (1) [< Ar.] tercih, seçme.

i. 34a/07

[=1]

iḥtiyār kıı- tercih etmek, istemek.

i. kı.-dılar 39b/06

[=2]

iḥtiyār (2) büyük, yaşlı.

i. 37a/12

[=1]

iḳāmet [< Ar.]

iḳāmet kıı- ikamet etmek.

i. kı.-dılar 38b/08

[=1]

ikrām [< Ar.] ikram.

i. 39b/04

i. +lar 23a/04

[=2]

ilgeri önce.

i. 21a/05, 25b/05, 26b/05, 27a/02, 30b/09, 33b/04, 33b/08, 35a/12, 36a/09, 38a/09, 38a/09

[=11]

İlhan [< Mo.] Hülegü Han'dan sonra tahta oturan hana verilen unvan.

i. 30a/04, 30a/04, 33b/08

i. +nıñ 30a/12

[=4]

ilkide huzurunda, önünde.

i. 31b/15

[=1]

iltica [< Ar.] sığınma.

i. 34a/14

[=1]

iltimās [< Ar.] isteme, dilek, arzu.

i. +ı hemrāhlıq 39a/01

[=1]

īmān [< Ar.] iman.

i. 32b/03, 39b/01, 39b/11, 40b/10, 40b/12

i. +ı İslāmı 39b/11

[=6]

‘**imāret**[< Ar.] türbe.

i.+de 33b/03

i.+i 33a/03, 33b/03

i.+ni 33a/04

[=4]

in‘ām [< Ar.] hediye, lutuf.

i. 34b/09, 35b/11

[=2]

in‘ām kııl- hediye etmek.

i. kı.-ur 22b/05

[=1]

‘**ināyet** [< Ar.] inayet, lutuf, ihsan.

i. +i ferāvān 33a/10

[=1]

‘**ināyet kııl-** lutfetmek.

i. kı.-dı 22a/13, 26a/13

[=2]

İnçu Melik (k. a.) Mengklik Hatun ve Şiravul Dohtoy’un oğlu.

İ. M. 38a/02

[=1]

ini küçük erkek kardeş.

i.+si 26b/13, 27a/11, 29a/05, 30b/01, 30b/08, 31a/04, 32a/13, 32b/09, 34b/05

[=9]

inşāf [< Ar.] insaf.

i. 34b/15

[=1]

İnşāallāh Ta‘ālā [< Ar.] Allah nasip ederse.

İ. T. 25b/12

[=1]

intiḥāb [< Ar.]

intiḥāb kıl- seçmek.

i. k.-ıp 27a/12

[=1]

İran (y. a.) İran.

İ. 22a/05, 27b/01, 30a/02, 30a/13, 35a/05

İ.+da 32a/04, 33b/04

İ.+dın 24a/12

İ.+ğa 25a/07, 27b/04, 27b/08, 32a/09

[=12]

İslām [< Ar.] İslam.

İ. 32b/11, 38b/01, 40a/13, 40b/13

İ.+ğa 25b/11, 30b/12, 30b/14, 31a/01, 32b/14, 33a/11, 33a/14, 40b/09

İ.+nı 32a/02, 39b/11, 40b/01

[=15]

İslām Ğazān (k. a.) Sultan Mahmud Gazan'dır. Argun Han'ın oğlu.

İ. Ğ. 31a/15

[=1]

istiklāl [< Ar.] istiklal, bağımsızlık.

i. 39b/13, 40a/04, 40a/08

[=3]

istilā [< Ar.]

istilā tap- istila etmek.

i.-tı 26a/04

[=1]

iş iş.

i. 25a/04, 28b/11, 33b/15

i.+i 37b/15

i.+lerini 32b/04, 34a/05

[=6]

işen- güvenmek.

i.-ip 32a/12

[=1]

it köpek.

i. 39b/10

i.+din 39b/10

i.+largā 39b/02

i.+ler 39a/15, 39b/01

[=5]

‘iṭā [< Ar.]

‘iṭā kıl-vermek.

‘i. k.-dı 34b/09, 35b/12

[=2]

iṭā‘at [< Ar.]

iṭā‘at kıl- boyun eğmek, itaat etmek.

i. k.-dı 35b/01

[=1]

‘itāb [< Ar.]

‘itāb kıl- azarlamak, paylamak.

i. k.-sağ 26b/08

[=1]

i‘tikād [< Ar.] inanç, inanma.

i. 32a/06, 33a/12, 36b/07, 39a/01

[=4]

‘İtrallāhu Meşhedehu [< Ar.] Allah’ın güzel kokulu yeri.

İ. M. 38b/10

İ. M.+dın 36b/12

İ. M.+nuş 25b/10

[=3]

ittifāk [< Ar.] ittifak, anlaşma.

i. 31b/14

[=1]

ittifāk kıl- ittifak etmek, anlaşmak.

i. k.-ıp 34a/11

i. k.-ıştılar 40b/12

[=2]

i‘zāz [< Ar.] ikram etme.

i. 23a/04, 39b/03

[=2]

K (K)

kān [< ET. < Far.] han, hakan.

k. 22b/03, 22b/04, 23a/08, 23a/14, 23b/01, 23b/03, 23b/05, 23b/11, 23b/12, 23b/15, 24a/06, 24a/09, 24a/10, 24b/03, 24b/04, 24b/08, 25a/01, 25a/05, 25a/14, 26b/06, 26b/15 27a/08, 28b/09, 29a/10, 35a/13, 35b/01, 35b/10

k. +*ı* 24a/13

k. +*dın* 26b/05, 26b/11, 27a/02, 35a/11

k. +*ğa* 22a/13, 23b/04, 24b/13, 35a/15

k. +*nı* 35b/05

k. +*nıy* 23a/09, 24a/08, 27a/01

[=40]

Kābil (y. a.) Afganistan'ın başkenti.

K. 22a/04

[=1]

ķābil [< Ar.] kabil.

k. 22a/10

[=1]

ķabr [< Ar.] kabir.

k. 39b/09

k. +*uhudın* 33b/03

[=2]

ķabūl [< Ar.] kabul.

k. +*u İslām* 40b/13

[=1]

ķabūl ķıl- kabul etmek.

k. *ķ.-ıp* 31b/08, 39a/02

k. *ķ.-ıplar* 40b/12

k. *ķ.-madı* 34b/01

[=4]

kaç- kaçmak.

k.-ip 26a/05, 26a/07, 28b/15

k.-tı 38a/03

[=4]

Ḳaddesallāhu Sırrehu [< Ar.] “Allah onun sırrını mukaddes etsin” anlamında bir hürmet ifadesidir.

Ḳ. S. 39b/15

Ḳ. S.+mnı 32a/02

[=2]

Ḳaddes-i Sırrehu “Allah onun sırrını mukaddes etsin” anlamında kullanılan bir hürmet ifadesidir. (krş. *Ḳaddesallāhu Sırrehu*).

Ḳ. S. 30a/05, 32a/01, 38b/06, 38b/10, 38b/12, 39a/08, 40a/01, 40b/04, 40b/07

Ḳ. S.+ğa 39a/01, 40a/02

Ḳ. S.+niḡ 25b/07, 38b/02

[=13]

ḳadīm [< Ar.] eski.

ḳ. 27a/07

[=1]

Ḳadīm-i eyyām [< Ar.] eski günler.

Ḳ. e. 25a/13

[=1]

Ḳādir (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden yirmi beşincisi.

Ḳ. 29b/11

[=1]

kāfī [< Ar.] yeterli.

k. 35a/15

[=1]

kāfir [< Ar.] kafir.

k. 24b/11, 25b/13, 36a/12, 36b/07, 37a/01

k. +din 24b/10

k. +ler 28b/02

[=7]

Ḳāhir (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden on dokuzuncusu.

Ḳ. 29b/09

[=1]

ḳāhir [< Ar.] üstün gelen.

ḳ. 27a/09, 30a/15, 35a/10

[=3]

Ḳāim (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden yirmi altıncısı.

Ḳ. 29b/11

[=1]

ḳā'im [< Ar.] yerine geçen, yerini tutan.

ḳ. +i 35a/14

[=1]

ḳal- kalmak.

ḳ. -dı 25b/15, 31a/03, 38a/13, 38b/15

ḳ. -dılar 24a/12

ḳ. -dın 24b/09

ḳ. -ğan 25a/06

k. -ganda 38a/12

k.-ip 21a/13, 29b/01

k.-madı 36a/07

[=11]

kaḷ'a [< Ar.] kale.

k.+dın 35b/07

k.+da 36a/07

k.+yıl 30a/11, 35b/06

[=4]

kalem [< Ar.] kalem.

k.+i reṣīd-u ictihād 38b/05

[=1]

kāman [< Ar.] üfleme.

k. 26b/06, 26b/10

[=2]

kāman kıl- üfleme.

k. k.-ıpdur 26b/08

[=1]

Ḳamer [< Ar.] Ay.

Ḳ. 35b/03

[=1]

kāmil [< Ar.] kamil.

k.+i 31b/15

[=1]

kaḷ kar.

k. 39a/05

[=1]

kâr [< Far.] çıkar, kâr.

k. 28a/15

[=1]

kara kara, siyah.

k. 35a/05

[=1]

ĶaraĶaĶ (y. a.) Ķin'in güneybatısında yer alan Şehir.

Ķ. 27a/14

[=1]

Ķara Ķar Noyan (k. a.) Mübarek Şah zamanında bertaraf olan kişi.

Ķ. Ķ. N. 36a/14

Ķ. Ķ. N.+ni 22b/03

[=2]

Ķara Deps (k. a.)

Ķ. D. 36a/08

[=1]

Ķara Hülegü (k. a.) Mübarek Şah'ın babası.

Ķ. H. 27a/05, 35a/14, 36a/09, 36a/10, 36a/13

Ķ. H.+din 36a/08

Ķ. H.+ni 35a/13

[=7]

Ķara Ķurum (y. a.) Moĝolistan İmparatorluĝu'nun 13. yüzyıldaki baŐkentidir.

Ķ. 22a/01, 22a/12, 25a/13

Ķ.+din 23b/08, 27b/04, 38b/08

Ḳ.+*ġa* 38b/06

[=7]

Ḳara Soḡḡur (k. a.)

Ḳ. S. 28a/11, 28b/14, 28b/15

[=3]

ḡaraḡuluḡ karanlık.

ḡ. 29a/11

[=1]

ḡarār [< Ar.] karar.

ḡ. 27a/08

[=1]

kārvān [< Far.] kervan.

k. 38a/05, 38b/15

[=2]

ḡarż [< Ar.] ödünç, borç.

ḡ. 24b/10, 24b/14

ḡ.+*ımnı* 24b/12

ḡ.+*ını* 24b/14

ḡ.+*nıḡ* 24b/11

[=5]

ḡarż-dār [< Ar. *ḡarż*+ Far.-*dār*] borçlu.

ḡ. 25a/03

[=1]

ḡaşd [< Ar.]

ḡaşd ḡıl- kastetmek,amaçlamak.

k. k.-adur 30b/07

[=1]

kaşide [< Ar.] kaside.

k. +ler 32b/13

[=1]

kaş bir kişinin yanı, önu.

k. +ıda 25a/15

k. +ıdaki 21b/04

k. +ığa 23b/11, 26b/07, 27b/13, 31a/12, 36a/05, 39a/12, 40b/02

k. +larığa 39a/07

[=10]

Kaşkar (y. a.) Çin'de Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nin güneyinde yer alan bir vaha şehridir.

K. 22a/03, 22a/08, 22a/15, 25a/10

[=4]

kat- katmak, eklemek.

k.-ip 24b/08

[=1]

katır [< Ar.] sıra.

k. +ıda 22b/13

[=1]

katıg katı, yüksek.

k. 40b/03

[=1]

katl [< Ar.] katletme, öldürme.

k. 31a/13, 33a/01, 33b/12, 36a/07

k. +i 34a/11

k. +ini 31b/02

[=6]

katl kıl- katletmek, öldürmek.

k. k.-dı 29a/09, 29a/15, 29b/01

k. k.-dılar 34a/10

[=4]

katl kılmak katletme, öldürme.

k. k. 29a/11

[=1]

ķavī [*< Ar.*] güçlü, kuvvetli.

ķ- 36b/14

[=1]

ķavī kıl- güçlendirmek.

k. k.-dılar. 33a/12

[=1]

ķavm-i Oᅇgut Oᅇgut Kavmi.

ķ. O. 21b/12

[=1]

ķavm-i Oyrat Oyrat kavmi.

ķ. O. 21b/11

[=1]

ķayak (y. a.)

ķ. 25a/09

[=1]

Қайалк (y. a.)

Қ. 22a/02, 22a/08, 22a/14, 25a/09

[=4]

Қайду Һән (k. a.) Чағатая Һан'ыны сойундан гелен һүкүмдар.

Қ. Һ. 37a/08

[=1]

Қазақ Kazak. Bуга Һан заманында Моғолыстан'а қағанларга верелен исим.

Қ. 25b/04, 26a/07

[=2]

қазнақ depo, килер.

қ. +ıǵa 23b/14

қ. +ınnı 23b/09

[=2]

Қазвин (y. a.) Һран'ыны эн ески шеһирлеринден биридир.

Қ. 27b/15

[=1]

кѐч геç.

к. 24b/03

[=1]

кѐче gece.

к. 24b/04, 24b/08

[=2]

кѐл- gelmek.

к. 40a/15

k.-di 21b/03, 22b/14, 23b/09, 24a/13, 24b/01, 24b/08, 24b/11, 26a/06, 26b/07, 27a/05, 27b/05, 29a/01, 29a/04, 30b/04, 30b/09, 31a/05, 31a/12, 34a/08, 34a/12, 34b/10, 34b/10, 34b/11, 37a/02, 37b/04, 37b/15, 38a/12, 38b/14, 40b/02

k.-diler 29a/05, 32a/02, 35b/10, 38a/10

k.-dim 23a/14, 23a/14, 23b/13, 23b/15, 24a/07, 24a/14, 40b/06

k.-dük 39a/14

k.-eben 40a/13, 40b/01

k.-edür 23a/12

k.-gil 39b/04

k.-günçe 38a/04

k.-güsidür 26b/02

k.-iğ 40a/05

k.-ip 27b/07, 28b/09, 29a/12, 31b/04, 32b/12, 34a/03, 34b/12, 37b/01, 38a/05, 38a/06, 38b/08, 39a/07, 39b/13, 40b/15

k.-mesdin 33b/08

k.-mesün 31a/01

k.-mey 35b/10

k.-sen 24b/12

k.ürmen 23a/13

[=66]

kelām [< Ar.] dil, konuşma.

k. 26b/05

k.+ı 21a/02

[=2]

kelin gelin.

k. 23a/05

k. +iniḡ 22b/13

[=2]

kêltür- getirmek.

k.-di 28b/14, 32a/07, 34a/14

[=3]

Kelüren (y. a.) nehir adı.

K. 22a/01, 22a/12

[=2]

kem [< Far.] eksik.

k. 26b/04

k. +i 28b/12

[=2]

kemā-yen baġī [< Ar.] uygun şekilde.

k. 35b/01, 39b/12

[=2]

kêneş danışma.

ķ. +de 27b/14

[=1]

ķêneşlik danışan.

ķ. 35a/15, 36a/09, 36b/01

[=3]

kerek gerek.

k. 31b/14, 39b/07

[=2]

kerem [< Ar.] merhamet.

k. +iḡni 23a/14

[=1]

kerrāt [< Ar.] defalar.

k. 38b/13

[=1]

kesb-u kār [< Ar. + Far.] iş güç.

k. k. +dın 24b/09

[=1]

keṣān keṣān [< Far.] çeke çeke, zorla.

k. k. 40b/02

[=1]

Ketek (y. a.) Ketek şehri.

K. 39a/14

K. +de 38b/08

K. +niḡ 38b/11

[=3]

kéydür- giydirmek.

k. -diler 35a/05

[=1]

kéyin sonra.

k. 22a/15, 25a/11, 25a/14, 25b/02, 25b/05, 29a/09, 33b/02, 35a/01, 36a/04, 36a/12, 36a/13, 36b/07, 37a/01, 37a/02, 38b/05, 38b/08, 38b/11

[=17]

kez- gezmek.

k. -ip 37b/14

[=1]

kıl- (1) kılmak, etmek, yapmak.

k.-dı 31a/09

k.-ğanni 27a/04

k.-ıp 21a/05, 24a/03, 31a/09, 33a/10, 34a/03, 34a/09

k.-masalar 40b/13

k.-masaḡ 24b/15

k.-masun 25a/04

k.-sa 33b/15

[=12]

(2) yardımcı fiil görevinde kullanılır.

‘*adl k.-dı* 32b/14; ‘*afv k.-ıp* 34a/09; *ağāz k.-dı* 39a/04, *k.-ıp* 30a/11; ‘*amel k.-alı* 40b/14; ‘*arḡ k.-dı* 35b/14; *āvvāz k.-dı* 38a/07; ‘*azm k.-ıp* 27b/10; *behāne k.-ıp* 36a/04; *berehne k.-ıp* 24b/15, 25a/02; *beyān k.-dı* 39a/08, 25b/01; *bīdār k.-asun* 40b/04; *binā k.-dı* 33a/03, 36b/11, *k.-ıp* 33b/02; *bismil k.-aça* 23b/15, *k.-dı* 23b/10, 23b/14, *k.-masun* 23b/07, *k.-sa* 23b/07, *k.-ıpdur* 24a/01, *k.-ur* 23b/13; *cānbāzlık k.-adur* 28a/07; *ceng k.-ıp* 26a/02, *k.-dılar* 26a/11; *cūdā k.-masunlar* 34b/02, *k.-mas* 35b/05, *k.-ur* 26b/04; *defn k.-ınlr* 21b/04, *k.-dılar* 21b/06, 25a/15, 34b/06; *dem k.-ıp* 26b/06; *du‘ā k.-dı* 23a/12; *eda k.-dılar* 30a/07; *engiz k.-dı* 27b/05, *k.-dılar* 21a/05; *fehm k.-ıp* 34a/05; *ferākende k.-dı* 28b/01; *feth k.-dı* 25a/06, 25a/08; *k.-ıp* 27b/12, 35b/09; *fitne k.-dı* 33a/01; *gāfil k.-dı* 28a/06; *gayret k.-ıp* 34a/03; *gusl k.-tup* 40b/10, *k.-up* 32a/03; *hākim k.-dı* 22a/10, 25a/11, 30b/03, 34a/09, *k.-dılar* 33b/13; *hamle k.-dı* 34b/13; *hānlık k.-dı* 25a/12, 27a/01, 30a/13, 30b/03, 32b/10, 33b/01, 35a/02; *hāzır k.-ıp* 24b/07; *hemrāhlık k.-dı* 39a/02; *hizmet k.-dı* 26a/10; *hurūc k.-dı* 31a/08; *ihtiyār k.-dılar* 39b/06; *ikāmet k.-dılar* 38b/08; *in‘ām k.-ur* 22b/05; ‘*ināyet k.-dı* 22a/13, 26a/13; *intihāb k.-ıp* 27a/12; ‘*iḡā k.-dı* 34b/09, 35b/12; *iḡā‘at k.-dı* 35b/01; ‘*itāb k.-saḡ* 26b/08; *ittifāk k.-ıp* 34a/11; *k.-ıstılar* 40b/12; *kabūl k.-ıp* 31b/08, 39a/02, *k.-ıplar* 40b/12, *k.-madı* 34b/01; *kāman k.-ıpdur* 26b/08; *kaşd k.-adur* 30b/07; *katl k.-dı* 29a/09, 29a/15, 29b/01, *k.-dılar* 34a/10; *kaḡī k.-dılar* 33a/12; *kısmet k.-ıp* 22a/11; *kıyās k.-ınlr* 21a/15; *körünüş k.-dı* 31b/10; *k.-dılar* 27b/07,

27b/09; *kurultay k.-ip* 30a/14, 32b/12; *let k.-dılar* 29b/02, 29b/03; *ma'kūl k.* 28b/11; *mā'zūr k.-dı* 28b/11; *medfūn k.-dılar* 26b/12; *meyl k.-dı* 35a/12; *muḥālefet k.-ip* 32a/04; *muḥāşara k.-dı* 28b/12; *muḥtaşar k.-duk* 26b/01; *mulevveş k.-ğan* 39b/05; *muttehem k.-dılar* 32a/11 *muvaffak k.-ur* 23a/09; *mübārek bād k.-dılar* 32b/13; *münādī k.-dı* 24a/04, 25a/04; *naḳl k.-adur* 23a/10, *k.-dılar* 38b/07, *k.-ıpdur* 36b/13, *k.-ıpdurlar* 24a/05, 24a/12, 26b/05; *nāmzed k.-dı* 27b/01; *naşīb k.-dı* 25b/05, 26a/03, 32b/08, *k.-ip* 21a/06, 35a/13; *naşīhat k.-dim* 38b/13, *k.-ip* 29a/06; *nigehdāşlık k.-dı* 35b/01; *nişārha k.-dılar* 32b/13, *nīst nābūd k.-dı* 27b/13; *ozuḳ k.-ip* 37b/13; *pāk kıl-, k.-ip* 36a/05; *peydā k.-dı* 40a/09; *raġbet k.-dı* 40b/10, *k.-dılar* 38b/11; *raḥm k.-dı* 24b/03; *revān k.-dı* 37b/14; *rivāyet k.-urlar* 38b/03, *k.-ıpdurlar* 35a/09, 37a/10; *rüsvā k.-ay* 25a/01; *şabr k.-ip* 36a/03; *sa'y-i k.-ip* 33b/12; *şehīd k.-dı* 26a/14, 27b/12, 30a/03, 30b/15; *ta'līm k.-ip* 40b/11; *ta'n k.-ur* 23a/08; *taşnīf k.-dılar* 30a/10; *tavaḳḳuf k.-dı* 39a/06; *ta'yīn k.-dı* 22b/02; *tayy k.-ip* 23a/11, 39a/09; *te'addī k.-ur* 32a/12; *tebā'iyet k.-sun* 22b/07; *tecāvüz k.-manlar* 21a/11; *tedbīr k.-dı* 33a/08; *teklīf k.-ip* 32a/09; *tekrār k.-dı* 35b/15, 36a/01; *terbīyet k.-ip.* 34a/14, *k.-dı* 26a/13; *te' sīr k.-ip* 39b/03; *toy k.-ip* 27b/06; *vaşiyet k.-ip* 21a/15; *va'zġa k.-dı* 37b/10; *vedā' k.-dılar* 33b/08, 40b/08; *vefā k.-madı* , 40a/05, *k.-mas* 37b/12, *k.-* 31b/14; *vehm k.-dı* 31b/06; *vezīr k.-dı* 33b/14; *yarlıġ k.-ip* 21a/11, 23b/07, *k.-dı* 25a/02, 31a/01, 35b/08; *zāhir k.-dı* 34b/14

[=174]

kıldur- yaptırmak, ettirmek.

k.-dı 24a/04, 25a/04

k.-tup 40b/10

k.-up 32a/03

[=4]

kılmaḳ kılma, yapma, etme.

k. 28a/14, 29a/11, 31b/14

[=3]

Kıpçak Kıpçak.

Ḳ. 31a/08

[=1]

ķırķ kırk.

ķ. 27b/03, 30a/13

[=2]

ķısm [< Ar.] kısım.

ķ. 28b/06

[=1]

ķısmet [< Ar.]

ķısmet ķıl- paylaştırmak.

ķ. ķ.-ıp 22a/11

[=1]

ķıŗŗa [< Ar.] vaka.

ķ. 29a/13

[=1]

ķıŗ'a [< Ar.] kıta.

ķ. 32b/05, 32b/05

[=2]

ķıŗar [< Ar.] deve.

ķ. 33a/09

[=1]

ķıyāmet [< Ar.] kıyamet.

ķ. +ge 38b/15

[=1]

ķıyās [< Ar.]

ķıyās ķıl- kıyaslamak, karşılaŗtırmak.

k. k.-ıylar 21a/15

[=1]

kız kız.

k. +ı 21a/01, 21a/01, 21a/02, 21b/07, 21b/07, 21b/10, 21b/12, 21b/14, 26b/13, 34a/01, 36a/10

k. +ım 23a/13

[=12]

ki ki.

k. 21a/07, 21b/04, 21b/06, 22a/01, 22a/02, 22a/03, 22a/05, 22a/12, 22a/14, 22b/04, 23a/10, 23a/15, 23a/15, 23b/06, 23b/11, 24a/06, 24a/11, 24a/15, 24b/09, 25a/06, 25b/07, 25b/08, 26a/10, 26b/08, 28a/07, 28a/13, 28b/01, 28b/07, 28b/11, 29a/10, 29a/13, 30a/01, 30a/01, 30a/04, 30b/08, 31b/07, 31b/08, 31b/09, 32b/02, 33a/08, 33a/14, 33a/15, 33b/05, 33b/11, 34b/01, 34b/02, 34b/02, 35a/13, 35b/14, 36a/03, 36b/14, 37a/15, 37b/12, 38a/01, 38a/06, 38a/09, 38a/15, 39a/11, 39a/13, 39a/14, 39a/15, 39b/05, 39b/09, 39b/13, 40a/04, 40a/13, 40a/14, 40a/14, 40a/14, 40b/04, 40b/05, 40b/07, 40b/08, 40b/12, 40b/15

[=75]

kiçik küçük.

k. 31a/14, 33b/10, 36a/11, 37a/13, 37a/14

k. +i 27a/11

[=6]

kim ki.

k. 21a/09, 22b/14, 22b/15, 23a/13, 23b/07, 23b/07, 23b/12, 23b/15, 24a/05, 24a/07, 24a/09, 24a/12, 24a/14, 24b/02, 24b/09, 24b/11, 24b/14, 26b/06, 28b/03, 29a/07, 33a/04, 34b/14, 35a/09, 35b/12, 37a/10, 37b/06, 38b/03, 38b/12, 39b/01, 39b/09, 39b/11, 40a/02, 40a/04

[=33]

kimerse kimse.

k. 22b/08, 23b/07, 24a/13, 24b/13

k. +i 23a/11

k. +ni 24b/07

[=6]

kir- girmek.

k.-di 26a/12, 32b/01, 36a/05

k.-diler 34a/13

k.-er 21a/12

k.-ip 23b/09, 23b/14, 23b/14

k.-meniñ 24a/02

k.-se 21a/12, 21a/13

[=11]

Kirmān (y. a.) İnan'da yer alan Şehir.

K. 27b/15

[=1]

kişi kişi.

k. 22a/10, 22b/06, 22b/07, 23b/03, 24a/01, 24a/02, 24a/04, 24a/15, 24b/02, 25a/04, 25a/13, 25b/07, 25b/08, 25b/12, 26b/09, 27a/13, 27b/02, 27b/03, 28a/03, 28a/12, 28b/10, 28b/14, 28b/15, 29b/04, 31a/11, 32a/03, 33b/07, 34a/02, 34a/02, 34a/15, 34b/05, 34b/13, 35a/15, 35b/09, 36a/06, 36b/08, 40a/15, 40b/03

k. +din 27a/12, 27b/02

k. +ge 28a/05, 37a/13

k. +lerdin 36b/10

k. +ni 24b/01

k. +niñ 40b/05

[=45]

kitāb [< Ar.] kitap.

k. 30a/10

[=1]

kiz [< ET. *kidiz*] keçe.

k. +ge 29b/02

[=1]

ꞐoꞐtay (k. a.) Sultan Gıyaseddin'in ikinci oꞑlu.

Ꞑ. 36b/04

[=1]

Ꞑol el.

Ꞑ. +ıda 25b/07, 25b/11, 38b/02

[=3]

ꞐorꞐi yaycı.

Ꞑ. +sıdin 30b/06

[=1]

ꞐorꞐ-korkmak.

Ꞑ.-tı 28b/07

[=1]

ꞐoꞐ- eklemek, katmak.

Ꞑ. 34b/03

Ꞑ.-tı 22b/03, 23b/03, 27a/13

Ꞑ.-up 23a/05, 29a/10

[=6]

ꞐoꞐul- tarafına geꞐmek, katılmak.

k.-dı 31a/11

[=1]

ķoy koyun.

ķ. 23b/08, 23b/12

ķ. +nı 23b/07, 23b/10, 23b/15, 24a/04

[=6]

ķoy- koymak.

ķ.-alı 29b/02

ķ.-dı 22a/06, 22a/07, 22a/09

ķ.-dılar 24a/09, 26a/07, 38a/13

ķ.-dum 24b/06

ķ.-duķ 38a/02, 38a/02

ķ.-ğalı 24b/05

ķ.-madılar 29b/15

ķ.-sun 24b/05

ķ.-up 22a/06, 26b/07, 33b/09

[=16]

ķöçür- taşımak.

ķ.-üp 38b/06

[=1]

ķök mavi.

ķ. 38a/12

[=1]

ķöņ(ü)l gönül.

ķ. 22b/05

ķ. +i (ķöņli) 22b/05

k. +ide (könlide) 24a/13

k. +ige (könlige) 31b/14, 39b/02

[=5]

köp bütün, birçok.

k. 31b/10, 32a/08

[=2]

kör- görmek.

k. 34a/14

k.-di 21b/01, 21b/03, 26b/07, 30a/13, 32b/10, 35a/03, 39a/11, 40b/15

k.-diler 39b/05

k.-mey 28b/09

k.-meydür 24a/08

k.-üp 22b/14, 23a/05, 40a/02

[=15]

körünüş görüşme.

k. +ke 29a/02, 37b/01

[=2]

körünüş kııl- huzura çıkmak, görüşme yapmak.

k. k.-dı 31b/10

k. k.-dılar 27b/07, 27b/09

[=2]

köşe [< Far.] köşe.

k. +de 39b/03, 39b/08

[=2]

köter- tahta oturtmak.

k.-di 36b/04

k.-diler 21a/09, 21b/01, 30a/15, 30b/10, 30b/14, 31a/05, 31a/14, 38a/15

k.-ip 27a/07

k.-ür 33b/15

[=11]

köz göz.

k. 23a/01, 40b/06

k.+ide 23a/05

k.+ini 36a/05

[=4]

Қубил Һән (k. a.) Çağatay Han'ın soyundan gelen hükümdar.

Қ. Һ. 37a/07

[=1]

Қубилай (k. a.) Toluy Han'ın ikinci oğlu.

Қ. 26b/14, 27a/11, 27a/13, 27a/13

[=4]

Қуцин Бег (k. a.) Çingiz Han'ın büyük kızı.

Қ. B.+i 21b/08

[=1]

kūçe [< Far.] sokak.

k.+larğa 35a/05

[=1]

küftgerlik [< Far. *kūftger* + Tü. *lik*] ezilmiş, vurulmuş.

k. 28b/04

[=1]

Kuli (y. a.)

K. 27a/15

[=1]

Kunçu Hātūn (k. a.) Hıtay Han'ının kızı.

K. H. 21a/01

[=1]

Ꞗunduz (y. a.)

Ꞗ. 22a/04

[=1]

Ꞗur'ān [< Ar.] Kuran.

Ꞗ. 32b/01, 32b/03

[=2]

Ꞗuriltay kurultay, toplantı.

Ꞗ. 21a/08, 27a/04, 27a/04, 30b/14

[=4]

Ꞗuriltay Ꞗıl- kurultay yapmak.

Ꞗ. Ꞗ.-ıꞖ 30a/14, 32b/12

[=2]

Ꞗuş kuş.

Ꞗ. 30b/07

[=1]

ꞖutluꞖ Şāh Noyan (k. a.) Sultan Muuhammed Hüdabende zamanında başvezir ve başkomutan.

Ꞗ. Ş. N.+nı 32a/10, 33a/05

[=2]

Ꞑuyastı Bodı ? Kazaklara verilen ad (?).

K. B. 26a/06

[=1]

Ꞑuyruꞑ kuyruk.

k. +ı 21a/11, 21a/12, 21a/13

k. +ları 21a/12

[=4]

Ꞑuzāt [< Ar.] kadılar.

k. 29a/02, 29a/03

[=2]

Külgen (k. a.) Çinggiz Han'ın oꞑlu.

K. 21a/07

[=1]

kümüş gümüş.

k. 23b/02, 24a/07, 24b/10, 24b/14, 28b/04

[=5]

kün gün.

k. 21b/02, 24b/03, 24b/09, 24b/11, 28a/06, 28a/06, 28a/12, 30b/05, 32a/03

k. +de 21a/04

k. +din 29a/09, 31b/12, 37a/02

k. +dür 40a/14

k. +ğaça 24b/09

k. +i 25a/01

k. +üñni 29a/07

[=17]

kün batışı Batı.

k. b.+ğa 28a/06

[=1]

kün tuğası Doğu.

k. t.+dın 28a/06

[=1]

kündüz gündüz.

k. 24a/15

[=1]

L

lağab [< Ar.] lakap.

l. 33b/14, 38a/13, 38a/13

[=3]

lāyık [< Ar.] layık, uygun.

l. 27b/09

l.+ı 27a/03

[=2]

lāzım [< Ar.] lazım, gerekli.

l. 28b/08, 34b/03

[=2]

Legzi Güregen (k. a.) Emir Nevruz'un kardeşi.

L. G.+ni. 32a/14

[=1]

lek lek [< Far.] yüzbinlerce.

l. l. 22b/04

[=1]

Lemyes'rül-Mevt (y. a.) Mülhidlerin memleketi.

L. M. 27b/15

[=1]

leşker [< Far.] asker.

l. 27a/11, 28a/12, 29a/01,

l. +i ferāvān 27b/04, +i bisyār 27b/09, +i Ġāzān 32b/07, +i bī-pāyān 34b/12

l. +içe 31b/06

l. +iniñ 28b/12

[=11]

leşker tart- asker çıkarmak.

l. t.-ip 30b/04

[=1]

let [< Far.]

let kıl- bekletmek.

l. k.-dılar 29b/02, 29b/03

[=2]

M

Maçin (y. a.)

M. 27a/14

M. +ğa 27a/15

[=2]

mağrūr [< Ar.]

mağrūr bol- kibirli olmak, gururluluk.

m. b.-dı 28b/02

[=1]

maḥal [< Ar.] yer.

m. +de 28a/09, 38a/11, 39b/02, 39b/14

m. +din 40a/08

[=5]

maḥfī [< Ar.] gizli, saklı.

m. 30b/11

[=1]

māhir [< Ar.] usta.

m. 28a/10

[=1]

maḥlūḳ [< Ar.] yaratık.

m. 30a/01

[=1]

Maḥmūd Yalavaç (k. a.) Muhammed Yalavaç'ın babası.

M. Y. +nuḡ 22a/09, 36b/12

[=2]

maḥrem [< Ar.] mahrem.

m. +lerdin 34a/02

[=1]

māil [< Ar.] meyl.

m. 21a/03, 28a/12

[=2]

maḥbere [< Ar.] mezarlık.

m. +si 33b/04

[=1]

maḳbūl [< Ar.] güvenilir.

m. 36b/10

[=1]

Maḳbūl'ul ḳūl [< Ar.] Sözü güvenilir kişiler.

M. 36b/10

[=1]

maḳşūd [< Ar.] amaç.

m. +ḡa 37b/13

[=1]

ma'ḳūl [< Ar.]

ma'ḳūl bol- makul olmak.

m. b.-madı 28b/11

[=1]

ma'ḳūl ḳıl- makul kılmak.

m. ḳ. 28b/11

[=1]

māl [< Ar.] mal, mülk.

m. 28a/13, 28a/13, 28a/14, 31a/08

m. +ını 23b/11, 24a/03, 25a/03

m. +ḡa 28a/11

m. +nı 23b/03

[=9]

māl-dār [< Ar. *māl* + Far. *-dār*] mal, mülk sahibi.

m. 28a/11

[=1]

Malik Eşref (k. a.) Mısır padişahı.

M. E. +ge 32a/11

[=1]

Malik Ğiyāşeddīn Kort (k. a.) Emir Çoban yenilerek Herat'ta sığındığı kişi.

M. Ğ. K. 34a/13, 34a/14

M. Ğ. K. +ke 34a/14

[=3]

Malik Nāşir (k. a.) Sultan Muhammed Hüdabende zamanında Mısır padişahı olan kişi.

M. N. 33a/06, 33a/08

M. N. +ġa 33a/10

[=3]

ma'lūm [< Ar.] bilinen.

m. 33b/04

[=1]

Mamukey (k. a.) Çağatay Han'ın veliahdı.

M. 35b/02, 35b/07, 36a/02, 36a/06, 37a/06

M. +niy 35a/14, 35b/08

M. +ni 35b/07

[=8]

ma'nā [< Ar.] niyet.

m. +ni 34a/04

[=1]

maña bana.

m. 30b/07, 31b/09, 36b/15, 40a/04, 40b/08

[=5]

Mañçur Moğol Kavmi.

M. +ğa 38b/11

[=1]

mañlay [< Mo.] alın.

m. 38a/15

[=1]

mañşıb [< Ar.] görev, makam.

m. +ı 31a/06

[=1]

mañşıbdār [< Ar. *mañşıb* + Far. *-dār*] görevli.

m. +ığa 28a/04

[=1]

Mañşūr Ebu'l Ca'fer Devāñki (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden ikincisi.

M. E. C. D. 29b/05

[=1]

mañzar [< Ar.] görünüş.

m. 26b/05, 30a/15, 33a/13, 35b/03

[=4]

mañzūr [< Ar.] beğenmek.

m. 26a/13

[=1]

marap gizlice bakma.

m. 23b/14

[=1]

marāz [< Ar.] hastalık.

m. +ı cān sitān 31a/02

[=1]

maşriḳ [< Ar.] doğu.

m. 25a/07, 27a/14, 40a/03

[=3]

mātemzade [< Ar.] yas.

m. 35b/08

[=1]

Māverā'ün-nehr (y. a.) Orta Asya'da Ceyhun Nehri'nin kuzeyinde bulunan ülkeye Araplar tarafından verilen coğrafi ad.

M. 22a/03, 34b/15

M. +din 30b/04, 34b/10

M. +ke 27b/05

M. +ni 22a/15

[=6]

mā'zūr [< Ar.]

mā'zūr kıı- bağışlamak.

m. ḳ.-dı 28b/11

[=1]

meclis [< Ar.] meclis.

m. 30b/05

[=1]

medfün [< Ar.]

medfūn bol- defnedilmek, gömülmek.

m. b.-dı 33b/03

m. b.-up 33b/05

[=2]

medfūn kııl- defnetmek, gömmek.

m. k.-dılar 26b/12

[=1]

Mehdi (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden üçüncüsü.

M. 29b/06

[=1]

meḳām [< Ar.] makam.

m. +ı 35a/14

[=1]

Mekke (y. a.) Mekke şehri.

M. +ge 34b/06

[=1]

Mekrit (y. a.) Merkit, Selenge'nin aşağı kısmında oturan halk.

M. +ı 22b/12

[=1]

Mekte Allāh (y. a.)

M. +da 34b/06

[=1]

mel'ūn [< Ar.] lanetli.

m. +ni 24a/03

[=1]

memleket [< Ar.] memleket.

m. 37b/08

m.+i 27b/15, 33a/15

m.+ke 24a/14, 27a/01

m.+lerde 37b/10

m.+lerge 22a/05

m.+ni 22a/09

m.+niñ 27a/09, 31a/05

[=10]

Me'mūn (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden yedincisi.

M. 29b/06

[=1]

men ben.

m. 21b/04, 21b/05, 22b/15, 23b/03, 23b/14, 23b/15, 24a/10, 24b/02, 24b/05, 24b/05, 26b/09, 26b/10, 26b/10, 28b/08, 28b/09, 31b/08, 31b/08, 35b/15, 35b/15, 36a/01, 37b/05, 37b/13, 38a/09, 39b/01, 39b/13, 40a/02, 40a/05, 40a/05, 40b/05, 40b/05

m.+de 39b/01

m.+din 37b/06, 39b/01

m.+i 21b/04, 26b/10, 39b/14

m.+iñ 21a/10, 22b/15, 35b/12, 40a/05

[=40]

Meñklik Hātūn (k. a.) Esen Buka Han'ın karısı.

M. H. 37a/14, 37a/15, *m.* 37b/06, 37b/15, 38a/01

M. H.+ni 37b/05, 37b/02, 37b/04

[=8]

Meñli Buqa (k. a.) Ahmed Han'ın başveziri.

M. B. +ni 30b/10, 30b/12, 30b/13

[=3]

menzil [< Ar.] menzil, konak.

m. 23a/11, 39a/09

m. +i 35a/12

[=3]

merāḥil [< Ar.] durak.

m. 23a/11, 39a/09

[=2]

merd [< Far.] mert, yiğit.

m. +i 24b/05, 30a/06

[=2]

merdāne [< Far.] mertçe, yiğitçe.

m. 26b/04, 27a/09, 27b/14, 35a/10, 36b/01

[=5]

merğazār [< Far.] mezar.

m. +ğa 36b/14

[=1]

merğüb [< Ar.] güzel, tatlı.

m. 21a/02

[=1]

merğad [< Ar.] mezar.

m. +ı 22a/14

[=1]

merrāt [< Ar.] defalarca.

m. 38b/13

[=1]

mertebe [< Ar.] mertebe, derece.

m. +i 32b/04

[=1]

mescid [< Ar.] mescit.

m. +iniḡ 39a/01

[=1]

mesmū^ç [< Ar.]

mesmū^ç bol- haber almak, işitmek.

m. b.-madı 24b/02

[=1]

Mes^çūd Bēg (k. a.) Türkistan bölgesinden sorumlu olan kişi.

M. B. 27b/05, 27b/06

M. B. +ni 22a/09, 25a/09,

[=4]

meşgūl [< Ar.]

meşgūl bol- meşgul olmak.

m. b.-dı 27b/10, 31a/06

[=2]

meşhūr [< Ar.] meşhur.

m. 30b/09

[=1]

Mevlānā Erşādeddīn (k. a.). Tuğluk Temür Han'ı Müslüman yapan kişi.

M. E. 25b/10, 38b/01, 38b/08, 38b/09, 40a/01, 40a/09, 40a/10, 40a/12, 40b/01, 40b/04, 40b/07, 40b/10

[=12]

Mevlānā Ḥafīzeddīn Kebīri (k. a.) (krş. *Ḥazret-i Ḥafīz Kebīreddīn Buḥāri*).

M. H. K. 38b/05

[=1]

Mevlānā Şuca‘deddīn Maḥmūd (k. a.) Kebireddin Buhari’nin kardeşi.

M. Ş. M. 38b/03, 38b/07

[=2]

mevzi‘ [< Ar.] yer.

m. +ġa 39a/10

[=1]

meyl [< Ar.] meyl, istek.

m. +i 33a/12

[=1]

meyl kıı- bir yöne doğru yönelmek, meyletmek.

m. k.-dı 35a/12

[=1]

meymūn [< Ar.] uğurlu.

m. 29a/11

[=1]

mezār [< Ar.] mezar.

m. +ı 36b/10

[=1]

mezkūr [< Ar.] az önce adı geçen, sözü edilen.

m. 32a/02, 38b/09

m. +nuş 38b/08

[=3]

mltık silah.

m. 28b/06

[=1]

Mışır (y. a.) Mısır.

M. 32a/09, 32a/11, 33a/06

M. +ı 27b/01

M. +dın 32a/10

M. +ğa 33a/06

[=6]

mişdār [< Ar.] miktar.

m. 34b/08, 36b/06

[=2]

millet [< Ar.] millet.

m. +i 33a/11

[=1]

min- binmek.

m. -ip 39b/06, 39b/08

[=2]

miş bin (rakam).

m. 23b/01, 27b/03, 28a/03, 28a/05, 28b/03, 28b/05, 28b/14, 29a/09, 30a/02,
32a/03, 34b/02

[=11]

mināre [< Ar.] minare.

m. 39a/06

m. +din 39a/05, 39a/07

m. +ġa 39a/04

m. + lergā 35a/05

m. +niḡ 39a/06

[=6]

minber [< Ar.] kürsü.

m. +din 38b/15

m. +ġa 38b/12

[=2]

mindür- bindirmek.

m.-üp 24a/04, 25a/03, 39b/04

[=3]

Miḡke Temür (k. a.) Coḡı Han'ın soyundan gelip hakan olan kişilerden biri.

M. T. 25b/14

[=1]

Mirzā Ḥaydar Duġlat (k. a.) Tarihi Reḡidi'nin yazarı.

M. Ḥ. D. 36b/09, 36b/12, 37a/09

[=3]

Mirzā Sulṡān Ahmed (k. a.)

M.S. A. 26a/10

[=1]

Mirzā Sultān Ebu Sa'īd Güregen (k. a.)

M. S. E. S. G. 26a/04

[=1]

Mirzā Uluġbēg Güregen (k. a.)

M. U. G. 26a/03

[=1]

mişkāl [< Ar.] miskal. Ağırlık ölçüsü. Bir miskal tahmini olarak 4.68 grama eşittir.

m. 23b/02, 28b/03

[=2]

mişl [< Ar.] benzeyen, mesela.

m. +i 29a/13, 30b/12

[=2]

miyāne [< Far.] ara.

m. +i 32b/07

[=1]

mizāc [< Ar.] mizac, huy.

m. +ı 32a/13

[=1]

Moġol Moġol Kavmi.

M. 23b/10, 26a/05, 33b/04, 37a/12, 39b/04, 39b/06, 40b/01

M. +an 32a/05

M. +lar 24b/01

M. +ni 39b/03, 40a/15

M. +niŋ 39b/05, 39b/07

[=13]

Moġolistan (y. a.) Orta Asya'nın doğusunda bir ülke.

M. 22a/01, 22a/01, 25a/13, 40a/10

M. +ġa 26a/05

[=5]

Möñke (k. a.) Toluy Han'ın büyük oğlu.

M. 25b/14, 26b/14, 27a/03, 27a/07, 27a/08, 27a/08, 27b/12, 28b/08, 29a/10

[=9]

Möñke Sar Noyan (k. a.) Çağatay Han'ın evladı.

M. S. N. 27a/06

[=1]

Mu'ayineddīn Pervāne (k. a.) Abaka Han tarafından Rum bölgesine tayin edilen kişi.

M. P. +ni 30b/03

[=1]

mubāriz [< Ar.] mücadele eden.

m. 25a/05, 27a/09

[=2]

mudārā [< Ar.] duygularını gizleme.

m. 23a/09

[=1]

Mu'eyyededdīn Aħmed İbn-i 'Ālī 'Alķami (k. a.) Ali Alkami'nin oğlu Mueyyededdin Ahmed. Bağdad Halifesi olan El-Mustasım Billah'ın veziri.

M. A. İ. 'A. 'A. 28a/02, 28a/05, 28a/13

[=3]

mu'ezzin [< Ar.] müezzin. Namaz vakitlerini haber vermek için ezan okumakla görevli kimse.

m. 39a/01

m. +niğ 39a/03

[=2]

muḥālefet [< Ar.]

muḥālefet kı́l- karşı çıkmak.

m. k.-ıp 32a/04

[=1]

muḥālif [< Ar.]

muḥālif bol- muhalefet olmak, karşı çıkmak.

m. b.-maḡlar 21a/15

[=1]

Muḥammed Emīn (k. a.) Abbasi Devletinin Halifelerinden biri.

M. E. 29a/15, 29b/06

[=2]

Muḥammed Ḥüdābende (k. a.) Olcaytu Sultandan sonra tahta oturan hükümdar.

M. Ḥ. 32b/15

[=1]

Muḥammed Yalavaç (k. a.) Çinggiz Han tarafından Hitay'a tayin edilen kişi. Mahmud Yalavaç'ın oğlu.

M. Y. 22a/10

M. Y.+ni 22a/09

[=2]

muḥāşara [< Ar.] kuşatma.

m. 28b/13, 35b/07

[=2]

muḥāşara bol- kuşatılmak.

m. b.-dı 29a/01

[=1]

muḥāşara kıı- [< Ar.] kuşatmak.

m. k.-dı 28b/12

[=1]

muḥāvere [< Ar.] konuşma.

m. 35b/03

[=1]

Muhtadi (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden on dördüncüsü.

M. 29b/08

[=1]

muḥtaşar [< Ar.]

muḥtaşar kıı- kısaca söylemek.

m. k.-duk 26b/01

[=1]

muḥarrer [< Ar.] karar verme, zapt etme.

m. 27a/12

[=1]

muḥarrer bol- hakim olmak, almak.

m. b.-dı. 30a/03

[=1]

muḥbil [< Ar.] talihli.

m. 35b/02

[=1]

Muktafi (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden on yedincisi.

M. 29b/09

[=1]

Mulahide (k. a.) Hülegü Han zamanında Horasan'ın padişahı.

M. 27b/11

M. +ni 27b/13

M. +niñ 27b/12

[=3]

mulākāt [< Ar.] görüşme.

m. 34a/15, 34b/01, 40a/12

[=3]

mulevves [< Ar.]

mulevves kıl- kirlenmek, pis olmak.

m. k.-ğan 39b/05

[=1]

mulhid [< Ar.] dinsiz, imansız (krş. *Mulahide*).

m. +lerniñ 27b/15

[=1]

Mu'min (k. a.) Sultan Gıyaseddin'in büyük oğlu.

M. 36b/04

[=1]

munça bunca.

m. 23b/02, 28b/09

[=2]

munda bunda.

m. 40a/15

[=1]

mundağ böyle.

m. 25a/04

[=2]

mundın bundan.

m. 21a/15, 37b/07

[=2]

munıı bunun.

m. 21b/14

[=1]

Muntaşır (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden on birincisi.

M. 29b/01, 29b/07

[=2]

musāferet [< Ar.] gurbet.

m. +de 38b/07

[=1]

musāfir [< Ar.] misafir.

m. 24b/02, 39a/14

m. +ġa 24b/04

[=3]

musahhar [< Ar.]

musahhar bol- fethedilmek, zapt edilmek.

m. b.-dı 28a/01, 30a/12

[=2]

muşannif [< Ar.] tasnif eden, yazar.

m. +i 30a/08, 33a/03, 37a/09

[=3]

Musta'in (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden on ikincisi.

M. 29b/07

[=1]

Mustakfi (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden yirmi ikincisi.

M. 29b/10

[=1]

Mustancid (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden otuz ikincisi.

M. 29b/13

[=1]

Mustanşir (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden otuz altıncısı.

M. 29b/14

[=1]

Mustarşid (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden yirmi dokuzuncusu.

M. 29b/12

[=1]

Muştazhir (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden yirmi sekizincisi.

M. 29b/11

[=1]

muştî zalim.

m. +i 28a/07

[=1]

mu'taber [< Ar.] güvenilir.

m. 23b/03

[=1]

Mu'tadi (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden yirmi yedincisi.

M. 29b/11

Mu‘tadid (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden on altıncısı.

M. 29b/08

[=1]

Mu‘tadir (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden on sekizincisi.

M. 29b/09

[=1]

Mu‘tafi (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden otuz birincisi.

M. 29b/12

[=1]

Mu‘tamid (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden on beşincisi.

M. 29b/08

[=1]

mutaşarrıf [< Ar.] hakim.

m. 38a/15

[=1]

Muta‘şim (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden sekizincisi.

M. 29b/07

[=1]

Mu‘taz (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden on üçüncüsü.

M. 29b/08

[=1]

mu‘teber [< Ar.] muteber, güvenilir.

m. 23a/03

[=1]

muteberrik [< Ar.] muteber.

m. 38b/09

[=1]

mu‘terak [< Ar.] kemirilmiş, yıpranmış.

m. 28b/05

[=1]

mutevelli [< Ar.]

mutevelli bol- [< Ar.] hasıl olmak.

m. b.-dı 30b/06

[=1]

Muṭī^c (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden yirmi üçüncüsü.

M. 29b/10

[=1]

muṭī^c [< Ar.]

muṭī^c **bol-** tâbi olmak.

m. b.-dı 30a/12

[=1]

Muttaḳī (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden yirmi birincisi.

M. 29b/10

[=1]

muttehem [< Ar.]

muttehem bol- suçlu olmak.

m. b.-up 33a/01

[=1]

muttehem kııl- suçlamak.

m. k.-dılar 32a/11

[=1]

muvaḫḫ [< Ar.]

muvaḫḫ kıl- başarılı olmak.

m. k.-ur 23a/09

[=1]

Muzart (y. a.)

M. +da 38a/04, 38a/06

[=2]

mübārek [< Ar.] mübarek, değerli.

m. 29a/10

[=1]

mübārek bād [< Far.]

mübārek bād kıl- kutsamak.

m. b. k.-dılar 32b/13

[=1]

Mübārek Şāh (k. a.) Kara Hülegü'nün oğlu.

M. Ş. 36a/11, 36a/13, 36b/01

M. Ş. +dın 36b/01

[=4]

Mücahideddīn Bēg (k. a.)

M. B. 28a/08

[=1]

müddet [< Ar.] süre.

m. +i 29b/04

[=1]

mühim [< Ar.] önemli.

m. +i 39a/03, 39a/03

m. +idin 39a/04

[=3]

mülk [< Ar.]mülk.

m. 21a/09

m. +i 32a/14

[=2]

münādī [< Ar.]

münādī kıldur- duyurular yaptırmak, bildirmek.

m. k.-dı 24a/04, 25a/04

[=2]

müneccim [< Ar.] müneccim.

m. +i māhir 28a/10

m. 29a/06, 29a/10

[=3]

münc'ad [< Ar.]

münc'ad bol- boyun eğmek.

m. b.-dı 27a/05

[=1]

mürüvvet [< Ar.] insanlık.

m. +din 23a/01

[=1]

Müsta'sim (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden otuz yedincisi.

M. 29b/14

[=1]

Müstazi (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden otuz üçüncüsü.

M. 29b/13

[=1]

Müsülmān [<Ar.] Müslüman.

M. 23b/08, 23b/13, 24b/10, 24b/11, 25b/09, 25b/13, 25b/15, 28a/06, 30b/15, 32a/03, 32a/06, 33a/12, 36b/03, 36b/07, 38b/02, 39b/14

M. +ı 35a/04

M. +ğa 24a/03, 25a/03

M. +largā 33a/12

M. +larnıy 30a/07

M. +nı 23b/10

[=22]

Müsülmān bol- Müslüman olmak.

M. b.-ay 31b/09

M. b.-dı 25b/07, 25b/08, 25b/08 30b/11, 32a/03, 40b/11

M. b.-gay 40a/05

M. b.-salar 31b/08

M. b-ur 40a/07, 40b/09

[=11]

Müsülmānlık [< Ar *Müsülmān* +Tü. *lık*] Müslümanlık.

M. 36b/08

M. +nı 31b/15, 40b/11

M. +ğa 30b/11, 32a/07

[=5]

müşerref [< Ar.]

müşerref bol- müşerref olmak, şereflenmek.

m. b.-dı 25b/11

[=1]

müşkil [< Ar.] zor.

m. +dür 33a/05

[=1]

müştehid [< Ar.] din alimi.

m. +din 38b/04

[=1]

Mütevekkil (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden onuncusu.

M. 29b/01, 29b/07

[=2]

müyesser [< Ar.]

müyesser bol- nasip olmak.

m. b.-madı 40a/12

[=1]

N (n)

nā-be-kār [< Far.] hayırsız.

n. 23b/12

[=1]

nābūd [< Far.]

nābūd bol- yok olmak.

n. b.-dı 36a/13

[=1]

nīst nābūd kı́l- yok etmek.

n. n. kı́.-dı 27b/13

[=1]

nāçār [< Far.] çaresiz.

n. 34b/12, 39b/07

[=2]

naql [< Ar.] nakl.

n. 23b/06, 24b/09

[=2]

naql kı́l- nakletmek.

n. kı́.-adur 23a/10

n. kı́.-dılar 38b/07

n. kı́.-ıpdur 36b/13

n. kı́.-ıpdurlar 24a/05, 24a/12, 26b/05

[=6]

nālezār [< Far.] ağlamak, inlemek.

n. +ı 36a/04

[=1]

nām [< Far.] nam, ün.

n. +ı 30a/11

[=1]

nemāz [< Far.] namaz.

n. 32b/01, 32b/03, 32b/07, 38b/11, 39a/04

[=5]

nāme [< Far.] mektup.

n. 32a/09, 32a/11

[=2]

nāmzed [< Far.]

nāmzed kıI- aday yapmak.

n. k.-dı 27b/01

[=1]

Nāreleddīnullāh (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden otuz dördüncüsü.

N. 29b/13

[=1]

naşīb [< Ar.] nasip.

n. 32b/05

[=1]

naşīb kıI- koymak.

n. k.-dı 25b/05, 26a/03, 32b/08

n. k.-ıp 21a/06, 35a/13

[=5]

naşīhat [< Ar.] nasihat.

n. +ım 38b/14

[=2]

naşīhat kıI- nasihat etmek.

n. k.-dım 38b/13

n. k.-ıp 29a/06

[=1]

ne ne.

n. 39a/13, 40b/03

[=2]

nebīre [< Far.] torun.

n. +*leri* 21a/08

n. +*si* 35a/13

[=2]

nēçe nice, ne kadar.

n. 21a/11, 28a/15, 28b/15, 36a/12, 36b/08, 37a/02, 37a/12, 40a/08, 40a/14

[=9]

nēçük nasıl.

n. 23b/03, 23b/12, 28b/09

[=3]

nef' [< Ar.] fayda.

n. 33a/14

[=1]

nejād [< Far.] nesep, soy, nesil.

n. *šāhzādehā-yi Çağata<yı> nejād* 34b/11

[=1]

Nekun Tögürken (k. a.) Çingiz Han'ın büyük kızı Kucin Begi'in eşinin babası.

N. *T.* +*niḡ* 21b/10

[=1]

nème bir şey.

n. 23a/12, 23a/14, 23b/01, 24a/09, 26b/06, 28a/08, 37b/07

n. +*dür* 39b/09

[=8]

nemek [< Far.] tuz.

n. 28b/11

n. +ler 31a/12

n. +ni 34a/14

[=3]

nemeklik [< Far. *nemek* Tü. *lik*] tuzlu.

n. 31a/09

[=1]

nèmerse bir şey.

n. 24a/11, 39a/05

n. +yi 29b/02

[=3]

nerm [< Far.]

nerm bol- yumuşak olmak.

n. b.-dı 29b/04

[=1]

neseb [< Ar.] soy.

n. +iğe 23a/08

[=1]

nevbet [< Far.] sıra, nöbet.

n. 37a/01

[=1]

nez^c [< Ar.] son nefes.

n. 40a/01

[=1]

nigehdāshlq [< Far. *nigehdāsh* + Tü. *lq*]

nigehdāshlq kıl- bakmak.

n. k.-dı 35b/01

[=1]

nihād [< Far.] mizaç, huy.

n. 33a/13

[=1]

nīk [< Far.] güzel, iyi, hoş.

n.+ü 26a/01, 26b/01, 34b/04, 35a/04, 35b/03

[=5]

Nikurdar (k. a.) Abaka Han'ın kardeşi.

N. 30b/08

[=1]

nīst [< Far.] yok.

n. 27b/13

[=1]

nişārha [< Ar. *nisār* + < ? *hā*]

nişārha kıl- düğün, alay gibi merasimlerde para vb. saçmak.

n. k.-dılar 32b/13

[=1]

nizā-i kīn [< Ar.] husumet.

n. k. 22b/11, 23a/08

[=2]

nīze [< Far.] mızrak.

n. 27b/09, 35b/03

[=2]

Noyan [< Mo.] Savaşa giden süvari komutanlarına verilen unvandır.

N. 26b/03, 26b/03, 30b/09

N.+ğa 31a/06

[=4]

Noyin Buğa (k. a.) Ong Han'ın torunu.

N. B.+ğa 21b/08

[=1]

nöker [< Mo.] hizmetçi.

n. 26a/12, 28a/13, 28a/14

[=3]

nūr [< Ar.] nur.

n. 39b/09

n.+u 32a/05, 33b/03, 37a/04

[=4]

Nūr-u Marğadehu [< Ar.] “Mezarı nurla dolsun” anlamına gelir.

N. M.+nıy 32b/11

[=1]

nuşret [< Ar.] Allah'ın yardımı.

n. 31b/09

[=1]

Nūvvira Marğadehu [< Ar.] “Mezarı nurla dolsun” anlamına gelir.

N. M. 38b/01, 38b/01

N. M.+nı 34b/07

[=3]

O

obdān [< Far.] hayırlı.

o. 39b/01, 39b/10

o. +*mu* 39a/15

[=3]

oġlan erkek çocuk.

o. +*ları* 35b/13, 40a/01

o. +*larığa* 22a/10

o. +*larım* 21a/09

o. +*larının* 34a/05

[=5]

oġ(u)l oġul, erkek çocuk.

o. 28b/01, 33b/05, 37b/06, 38a/01, 38a/02

o. +*ı* (*oġlı*) 28a/09, 29a/10, 34a/10, 35a/09, 35a/14, 21a/06, 21a/07, 21a/08, 21b/06, 21b/08, 21b/08, 21b/09, 22a/09, 22b/03, 25b/03, 25b/05, 26a/14, 26b/03, 26b/13, 30b/08, 31a/03, 33b/07, 33b/13, 34a/07, 34b/03, 35b/02, 36a/11, 36a/14, 36a/15, 36b/04, 37a/02

o. +*ıġa* (*oġlıġa*) 21a/14, 21b/10

o. +*ını* (*oġlını*) 34a/11

o. +*um* (*oġlum*) 22b/15

[=40]

oġsaş benzer.

o. 35b/13

[=1]

oġ ok.

o. 30b/07

o. +*ni* 21a/14

[=2]

ol *o.*

o. 21a/03, 21b/05, 21b/06, 21b/11, 23a/08, 23b/02, 23b/05, 23b/06, 23b/10, 23b/11, 23b/12, 24a/02, 24a/06, 24a/14, 24b/01, 24b/04, 24b/04, 24b/04, 24b/08, 24b/11, 25a/06, 25b/07, 25b/08, 26a/10, 28b/11, 29a/10, 30a/01, 33a/15, , 34a/02, 36a/14, , 38a/14, 39b/05, 39b/06, 39b/07, 39b/09, 39b/10, 39b/10, 39b/11, 40b/01, 40b/05

[=40]

olcala- [*<* Mo. *olca*+ Tü. *la-*] ganimet olarak almak.

o.-*p* 22b/12

[=1]

Olçaytu Sultān (k. a.) Argun Han'ın ikinci oğlu.

O. S. 31a/04 32b/08, 32b/11, 32b/14

O. S. +*ni* 32b/08, 32b/10, 32b/12

[=7]

Olķunut Kāv̄m Olkunut kavmi.

O. K. +*iniŋ* 21b/15

[=1]

oltur- oturmak.

o.-*adurlar* 40b/15

o.-*dı* 21b/03, 25a/12, 26b/15, 30a/04, 36b/08, 36b/08, 40b/15

o.-*ġuzdılar* 33b/09

o.-*ġuzup* 32b/13

o.-*up* 35b/14, 39a/10

o.-updur 39a/11

[=13]

on on.

o. 21a/12, 23a/13, 23b/01, 27a/12, 27b/02

[=5]

onj rast, kolay.

o. 37b/15

[=1]

on alte on altı.

o. a. 38a/11

[=1]

on altıncı on altıncı.

o. a. 29b/08

[=1]

on bês on beş.

o. b. 25a/14

[=1]

on bêşinçi on beşinci.

o. b. 29b/08

[=1]

on birinçi on birinci.

o. b. 29b/07

[=1]

on êkki on iki.

o. ê. 33b/01

[=1]

on êkkinçi on ikinci.

o. ê. 29b/07

[=2]

Ong Hân (k. a.) Noyin Buka'nın dedesi.

O. H. 21b/09, 22b/13, 22b/15, 23a/04

O. H.+ġa 22b/13

O. H.+niŋ 21b/08, 26b/13

[=7]

on miŋ on bin.

o. m. 28b/03

[=1]

on sêkkiz on sekiz.

o. s. 39b/14

[=1]

on sêkkizinçi on sekizinci.

o. s. 29b/09

[=1]

on sêkkiz miŋ on sekiz bin.

o. s. m. 28b/14

[=1]

onunçi onuncu.

o. 29b/07

[=1]

on toŋkuz on dokuz.

o. t. 35a/02

[=1]

on tokkuzunçı on dokuzuncu.

o. t. 29b/09

[=1]

on törtünçı on dördüncü.

o. t. 29b/08

[=1]

on üç on üç.

o. ü. 33b/06, 35a/02

[=2]

on üçünçı on üçüncü.

o. ü. 29b/08

[=1]

on yette on yedi.

o. y. 30b/03

[=1]

on yétinçı on yedinci.

o. y. 29b/09

[=1]

orda saray, han karargâhı.

o. 21a/04, 38a/12

o. +ğa 23a/11, 30b/09, 31a/01, 40a/11, 40a/13

o. +sığa 26b/11

o. +sını 22b/12

[=9]

Ordus Hān (k. a.) Emir Temür zamanında padişah.

O. H. 26a/01, 26a/02

[=2]

orlaş- toplaşmak.

o.-ğan 28a/15

o.-urlar 28a/15

[=2]

or(u)n yer.

o.+ıda (ornıda) 21a/06, 23a/06, 25b/05, 26a/03, 27a/01, 30a/04, 30a/05, 32b/10, 35a/13, 40a/11

o.+ığa (orniğa) 32b/08

o.+ıñ (orniñ) 22b/07

o.+umda (ornumda) 21a/10

[=13]

Orus (y. a.) Ukrayna.

o. 22a/11

[=1]

Oş (y. a.) Fergana Vadisi'nin güneyinde bulunan ve "güneyin başkenti" olarak adlandırılan, Kırgızistan'ın en büyük ikinci şehridir.

O. 22b/02, 32b/05

[=2]

Otrar (y. a.) Kazakistan'ın güneyinde bulunan şehir.

O. 22a/08, 25a/10

[=2]

otur- oturmak.

o.-ur 30b/05

[=1]

otuz alte otuz altı.

o. a. 33b/01

[=1]

otuz altıncı otuz altıncı.

o. a. 29b/14

[=1]

otuz beşinci otuz beşinci.

o. b. 29b/13

[=1]

otuz birinci otuz birinci.

o. b. 29b/12

[=1]

otuz êkki otuz iki.

o. ê. 35a/03

[=1]

otuz êkkinçi otuz ikinci.

o. ê. 29b/12

[=1]

otuz sêkkiz otuz sekiz.

o. s. 25b/12, 33b/01

[=2]

otuz tørt otuz dört.

o. t. 32b/10

[=1]

otuz trtni otuz drdnc.

o. t. 29b/13

[=1]

otuzuni otuzuncu.

o. 29b/12

[=1]

otuz ni otuz nc.

o. i. 29b/13

[=1]

otuz ytte otuz yedi.

o. y. 28b/10, 29b/04

[=2]

otuz yttini otuz yedinci.

o. y. 29b/14

[=1]

ozu erzak, yiyecek, azık.

o. 37b/12

[=1]

ozu kıl- yiyecek yapmak.

o. k.-ıp 37b/13

[=1]

Ö (‘Ö)

‘**ömr** [< Ar.] yaşama veya var olma süresi. Ömür.

‘ö. 21b/01, 30a/13, 32b/10, 35a/03

‘ö. +i 30a/11

‘ö. +ini 32b/01

‘ö. +üm 40a/05

[=7]

‘**özr** [< Ar.] kusur, hata.

‘ö. 38a/09

[=1]

Ögetey (k. a.) Çinggiz Han’ın oğlu. Çinggiz Han’dan sonra tahta çıkan padişah.

Ö. 21a/09, 21b/01, 21b/07, 22a/13, 22b/03, 22b/04, 23a/08, 23a/09, 23a/11, 23a/14, 23b/01, 23b/03, 23b/04, 23b/05, 23b/11, 23b/12, 23b/15, 24a/06, 24a/08, 24a/09, 24a/10, 24a/13, 24b/03, 24b/04, 24b/08, 24b/13, 25a/01, 25a/05, 25a/14, 26b/05, 26b/06, 26b/11, 26b/15, 27a/01, 27a/02, 35a/11, 35a/15, 35b/05, 35b/10

Ö. +ni 21a/10, 22b/10

[=41]

ögze çatı (bkz. Jarring, 217: *ögöze~ ögze*; krş. UTİL, 1238a: *ögze*).

ö. +de 23b/14

ö. +din 23b/10

ö. +sige 24a/02

[=3]

öl- ölmek.

ö. -di 23b/04, 28b/15, 35b/07, 36a/06, 36a/11

ö. -ey 35b/15, 36a/01

ö. -gen 23b/05, 29b/03, 35b/08

ö.-geni 29b/03

ö.-genini 23b/04

ö.-sem 21b/04

ö.-üp 25a/11

ö.-üpdür 36a/03

[=15]

öltür- öldürmek.

ö.-26b/09

ö.-di 29a/08, 29a/09, 29a/10, 30b/13, 32a/04, 34b/03, 34b/04

ö.-diler 30b/13, 31b/11

ö.-düm 26b/09

ö.-gey 23b/11

ö.-üp 24a/05

ö.-ür 24a/15, 34a/15, 36a/06

ö.-ürke 24b/01

[=17]

örngen- öğrenmek.

ö.-ey 22b/08

ö.-geymen 31b/15

[=2]

örget- öğretmek.

ö.-ip 32a/03

[=1]

öt- geçmek.

ö.-e 24a/08

ö.-seler 36b/13

ö.-ti 25a/14, 26a/08, 26b/05, 26b/15, 27a/01, 27a/03, 27b/11, 30a/14, 35a/05,
36a/02, 36a/09, 36a/09

ö.-üp 40a/07

[=14]

ötker- geçirmek.

ö.-di 32b/01

ö.-diler 32b/14

ö.-gey 32b/03

[=3]

öy ev.

ö.+ige 23b/03, 23b/05, 23b/08, 23b/09, 24a/02

ö.+ümge 23b/03

[=6]

öz kendi, öz.

ö. 24a/04, 26a/03, 26b/06, 32b/10

ö.+i 30a/10, 33a/12, 33b/02, 38a/07

ö.+idin 26b/04, 35b/05

ö.+ige 33a/01

ö.+ini 23b/11, 24a/03

ö.+iniñ 22a/12

[=14]

Özbek Coçi Han'ın soyundan gelen millet.

Ö. 25b/04, 25b/15

[=2]

Özbek Hān (k. a.) Özbek milletine adını veren hükümdar.

Ö. H. 25b/15

[=1]

özge başka.

ö. +si 26b/02

[=1]

P

pā [< Far.] ayak.

p. 21a/04

[=1]

pādišāh [< Far.] padişah, hükümdar.

p. 22b/04, 27a/08, 27b/10, 30a/01, 32a/06, 33b/06, 33b/10, 35a/11, 36b/02

p. +ı 21b/11, 21b/12, 21b/15, 23a/1525a/05, 25b/15, 30b/12, 31a/14, 31b/07,
33a/06, 36b/06

p. +ığa 32a/09

p. +larnıy 21b/13, 29b/14, 37a/12

p. +larnı 27b/11

p. +nıy 36b/11, 36b/13

[=27]

pādišāhlıq [< Far *pādišāh* + Tü. *lıq*] padişahlık, hükümdarlık.

p. +dın 21a/10

p. +ğa 25a/11

[=2]

pādišāhzāde [< Far.] *zade*, sonuna geldiği kelimelere “oğlu, evlâdı” anlamı katar. Padişah çocuğu, şehzade.

p. +i 30a/15, 35a/03

p. +leriniñ 27a/03

p. +yi 26b/04

[=4]

pāk [< Far.] temiz.

p. 28a/02, 32a/06, 33a/12

p. +ı 36b/07

[=4]

pāk kıı- temizlemek.

p. k.-ıp 36a/05

[=1]

pārçe [< Far.] parça.

p. 28b/05, 28b/06

[=2]

parmağ parmak.

p. +ım 34b/02

[=1]

pat [< Iran.] çabuk, hemen, çok geçmeden (bkz. Jarring, 224; krş. ÇUy. “çabuk, hemen” UTİL, 177).

p. 31a/01, 36b/08, 37b/07

[=3]

pāy-ı taht [< Far.] başkent.

p. 22a/02

p. +ı 22a/01, 22a/12, 25a/13, 36a/07

[=5]

peder [< Far.] baba.

p. +i 40b/08

[=1]

pehlevānān [< Far.] yiğitler.

p. 27b/09

[=1]

penāh [< Far.]

penāh kert koruyucusu.

k. +ge 32a/15

perest [< Far.] sonuna geldiği kelimelere “tapan, seven” anlamı katar.

p. 28a/07, 28a/14

[=2]

pertev [< Far.] ışık.

p. +i 31b/14

[=1]

pervā [< Far.] korku.

p. 28a/08

[=1]

pest [< Far.] aşağı, alçak.

p. 26a/08

[=1]

peş [< Far.] zifiri karanlık.

p. +ü 37a/04

[=1]

peşkeş [< Far.] hediye.

p. 27b/07, 27b/09, 28b/06

p. +i bī-nihāyet 29a/02

p. +i bisyār 33a/08

[=5]

peydā [< Far.]

peydā kıl- elde etmek, edinmek.

p. k.-dı 40a/09

[=1]

peyker [< Far.] yüz.

p. 35b/03

[=1]

peymān [< Far.]

peymān kıl- yemin etmek.

p.-ıp 31b/04

p.-ışıp 38a/08

[=2]

peyvest [< Far.] birleşmiş.

p. 27a/15

[=1]

pir yaşlı.

p. 23a/13, 23a/15, 23b/02

p. +i 23a/11, 23a/12, 24a/06

[=6]

pîrüz baht [< Far.] şanslı, talihli (bkz. *fîrüz baht*).

p. b. 32a/08

[=1]

pīṣ [< Far.] ön, karşılama.

p. 22b/14, 26a/06, 29a/04

[=3]

poṣti dest [< Far.] saygı duyma.

p. 34b/15

[=1]

puṣte [< Far.] üst, yukarısı.

p. 40a/03

[=1]

pür [< Far.] başına geldiği kelimelere “dolu, çok” anlamı katar.

p. 28a/06, 36b/02

[=2]

R

ra‘nā [< Ar.] güzel.

r. +nı 22b/14

[=1]

raġbet [< Ar.]

raġbet kıl- istemek, arzulamak.

r. k.-dı 40b/10

r. k.-dılar 38b/11

[=2]

rāġib [< Ar.]

rāġib bol- istekli olmak.

r. b.-dı 24b/01

[=1]

rāh [< Far.] yol.

r. +ı rāstğa 29a/07

[=1]

raḥm [< Ar.] merhamet.

r. 23b/01

r. +ı dil 25a/05

[=2]

raḥm kıl- merhamet etti.

r. k.-dı 24b/03

[=1]

Raḥmetullāhu ‘Aleyh [< Ar.] “Allah ona rahmet etsin” anlamına gelir.

R. A. 40a/07

[=1]

rā’ī [< Ar.] yönetmek, gözetmek.

r. 36b/01

[=1]

ra‘iyyet [< Ar.] devlet tarafından korunan vergi veren halk.

r. +i 22b/10

[=1]

rāst [< Far.] rastlama.

r. 33a/07

r. +ğa 29a/07

[=2]

Rāşid (k. a.) Abbasi Devleti’nin 37 halifesinden otuzuncusu.

R. 29b/12

[=1]

rāy [< Far.] (sonuna geldiği kelimelere “fikirli”, “düşünceli” anlamı katar) düşünceli.

r. 30a/07

[=1]

Rāziyallāhu’anhum [< Ar.] Dini büyüklerinden bahsederken “Allah ondan razı olsun” anlamında kullanılan dua sözüdür.

R. 29a/14

[=1]

Rāzi (k. a.) Abbasi Devleti’nin 37 halifesinden yirmincisi.

R. 29b/09

[=1]

reftār [< Far.] gidiş.

r. 33a/09

[=1]

renc [< Far.] ağrı, sızı.

r.+ge 31a/02

[=1]

renc̄ide [< Far.]

renc̄ide bol- incinmek, kırılmak.

r. b.-di 37b/07

[=1]

rencūr [< Far.] hasta, rahatsız.

r. 26b/06, 26b/08

[=2]

rencūr bol- hasta olmak.

r. b.-dı 33b/07

r. b.-up 26b/11

[=2]

resid [< Far.] gelme, ulaşma.

r. 32b/07

[=1]

resm [< Ar.] resim.

r. 26a/08, 39a/04

r.+ide 26b/06

[=3]

reşid [< Ar.] doğru düşünen, doğru yoldan giden.

r. 39b/09

r.+u ictihād 38b/05

[=2]

Reşid (k. a.) Hoca Gıyaseddin'in babası. Sultan Muhammed Hüdabende zamanında Hoca Ali Şah ile eş vezir.

R. 33a/02, 33a/13, 34b/07

[=3]

Reşideddīn (k. a.) (krş. *Reşid*)

R. 33b/11

R.+ni 32b/15

[=2]

Reşidiye Hoca Reşid tarafından Tebriz'de inşa edilen türbeye verilen isim.

R. 33a/03

R.+ni 33a/04

[=2]

reşk [< Far.] kıskanma, haset.

r. 37b/02

[=1]

revā [< Far.] uygun.

r. 29a/11

[=1]

revāc [< Ar.] değer, kıymet.

r. 30b/12, 32b/14, 33a/11, 36b/08

r. +i 32b/03

[=5]

revān [< Far.]

revān bol- yürütölmek.

r. b.-dı 28a/03, 28a/04, 28b/07, 34b/12

r. b.-dılar 39a/09

[=5]

revān kıl- yürömek.

r. kı.-dı 37b/14

[=1]

revnaķ [< Ar.] göz alıcı güzellik, parlaklık.

r. 30b/12

[=1]

rıfķ [< Ar.] nezaketle davranma, naziklik.

r. 23a/09

[=1]

rıķķat [< Ar.] incelik.

r. +ı 40b/06

[=1]

rivāyet [< Ar.] rivayet.

r. +de 33b/01

[=1]

rivāyet kıı- rivayet etmek.

r. ķ.-urlar 38b/03

r. ķ.-ıpdurlar 35a/09, 37a/10

[=3]

rū-be-rū [< Far.] karşı karşıya.

r. 31b/05

[=1]

ruķķat [< Ar.] izin.

r. 26b/11, 38b/14

[=2]

Rum (y. a.) Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içinde yaşamış ve Roma yurttaşı haklarına sahip olmuş halk.

R. 27b/01, 33a/15, 33b/14, 34a/07

R. +dın 31a/04, 34b/10

R. +ęa 30b/03, 34a/09

[=8]

rūymāl [< Far.] çarřaf.

r. +ı řahāretni 39b/07

[=1]

rūz [< Far.] gün.

r. +u duşenbe 32b/07

[=1]

Rüstem-i İsfandiyar (k. a.)

R. İ. 34b/14

[=1]

rüsvā [< Far.]

rüsvā kı́l- rezil etmek.

r. k. -ay 25a/01

[=1]

S Ş Ş

sa'ādet [< Ar.] saadet, mutluluk.

s. 32b/02

[=1]

sa'ādet-mend [< Ar. *sa'ādet* + Far. *-mend*] saadetli, mutlu.

s. 36a/03

[=1]

sā'at [< Ar.] saat.

s. 24b/14, 39a/06

[=2]

şabr [< Ar.]

şabr kı́l- sabretmek.

ş. k. -ıp 36a/03

[=1]

saç- saçmak.

s.-tılar 35a/06

[=1]

sādāt [< Ar.] seyitler.

s. 29a/02, 29a/03

[=2]

sāde [< Far.] sade.

s. 28b/13

[=1]

Şadraddīn (k. a.) Emir Nevruzu kıskananların başındaki kişi.

Ş. 32a/10

[=1]

Şadreddīn Hālidi (k. a.) Gencaytu Han zamanında vezir.

Ş. H. 31a/06

[=1]

şaff [< Ar.]

şaff bol- sırayla almak.

ş. b.-dı 25a/07

[=1]

şahābe [< Ar.] sahabe.

ş. 29a/13

[=1]

saḥī [< Ar.] cömert.

s. 25a/05, 30a/06, 31a/07, 32a/07, 33a/02, 33a/13, 33a/14, 33b/11, 35a/04

[=9]

şāhib [< Ar.] sahip.

ş. +i 30a/06, 30b/01, 30a/07, 33a/07

[=4]

şahn [< Ar.] boş yer.

ş. 21b/03

[=1]

şaht [< Far.] sert, katı.

s. 34b/13

[=1]

şaht bol- katılaştırmak.

s. *b.-di* 28b/15

[=1]

saqla- saklamak.

s. -r 37a/13

[=1]

sal- salmak.

s. -ırlar 38a/08

s. -dılar 38a/08

[=2]

Sartağ (k. a.) Sartağ Noyan'ın babası.

S. 23a/03

[=1]

Sartağ Noyan (k. a.) Sartağ'ın oğlu.

S. N. +nuş 23a/02

[=1]

sat- satmak.

s.-ip 23b/08

[=1]

Satılmış Hātūn (k. a.) Esen Buka Ha'ın büyük eşi.

S. H. 37a/11, 37a/14, 37b/01, 37b/04

[=4]

savuk soğuk.

s.+ğa 21a/13

[=1]

sa'y [< Ar.]

sa'y-i kıl- çalışmak, emek sarfetmek.

s. k.-ip 33b/12

[=1]

şayın sayın.

ş. 33b/14

[=1]

sebeb [< Ar.] sebep.

s.+i zevk şevki 30b/11

s.+din 23a/08

s.+idin 26a/07, 40a/12

[=4]

sefer [< Ar.] yolculuk.

s. 38b/15, 40a/01

s.-i 31b/01, 33b/13

[=4]

seferet [< Ar.] yolculuk.

s. 31a/03

[=1]

seher [< Ar.] sabah.

s. 40a/13, 40a/14, 40a/14

[=3]

sékkiz sekiz.

s. 25b/12, 28b/14, 30a/13, 30a/13, 32b/09, 39b/14

[=6]

sékkiziñçi sekizinci.

s. 29b/06

[=1]

séksen seksen.

s. 30a/02

[=1]

selāmet [< Ar.] selamet, esenlik.

s. 38a/07

[=1]

selāmetlik [< Ar. *selāmet* + Tü. *lik*] selametlik, esenlik.

s. +*ide* 21b/02

[=1]

selāṭīn [< Ar.] sultanlar, padişahlar.

s. +*i Moğolan* 32a/05

[=1]

Şemerḳand (y. a.) Semerkant.

Ş. 22a/03, 22a/07, 22b/01, 25a/09, 27b/05

[=5]

sen sen.

s. 24a/01, 39a/15

s. +i 24b/15

s. +iḡ 23a/14, 29a/06

[=5]

Sejün (k. a.) Ong Han'ın oğlu.

S. 21b/09

S. +ke 21b/08

[=2]

ser [< Far.] baş.

s. 21a/04

[=1]

Serāy [< Far.] Saray.

S. 22a/11

[=1]

serāy-ı cāvidān [< Far.] sonsuz saray, cennet.

s. c. +iḡa 35a/12

[=1]

serdār [< Far.] kumandan, başkumandan.

s. +i sipāhī 28b/13

[=1]

serḥadd [< Far.] sınır boyu, hudut.

s. +de 39a/09

s. +ige 27a/14

[=2]

Seyfeddīn Bitikçi (k. a.) Katip Seyfettin.

S. B.+ni 30a/03

S. B.+niḡ 30a/05

[=2]

seyr [< Ar.] gezmek, dolaşmak.

s. 21b/02, 35b/03

[=2]

sındur- kırmak.

s. 21a/15

s.-uḡlar 21a/14

[=2]

sikke [< Ar.] sikke. Madeni para.

s. 30a/12, 34a/07

[=2]

sinni sāli [< Ar.] yaklaşık olarak yaş.

s. 35b/04

[=1]

sipāhī [< Far.] süvari askeri.

s. 22b/08, 28b/13

[=2]

sipehsālār [< Far.] başkomutan.

s.+ı 33a/05

[=1]

sīret [< Ar.] bir kimsenin ahlakı, davranışı.

s. 35a/04

s. +i 34b/04

[=2]

sitān [< Far.] sonuna geldiği kelimelere “alan, alıcı” anlamı katarak birleşik sıfat yapar.

cān sitān can alıcı.

c. s. 31a/02

[=1]

Siver Ƙut Bēg (k. a.) Toluy Han’ın büyük hatunu.

S. Ƙ. B. +i 26b/13

[=1]

siyāset [< Far.] siyaset.

s. 22b/07, 35a/10

[=2]

siz siz.

s. 39b/13, 40a/05

s. +ler 35b/12, 38b/13

s. +lerdin 38b/14

[=5]

Soba Bahādur (k. a.)

S. B. 23a/04

S. B. +ġa 23a/05

S. B. +m 23a/02

[=3]

sevdā [< Far.] ticaret.

s. 38a/15

[=1]

sevdāger [< Far.] tüccar.

s.+ler 38a/05, 38a/14

[=2]

Solanğa (y. a.) Günümüzde Polonya sınırları içerisinde yer alan şehir.

S. 27a/15

[=1]

soñ sonra.

s. 31b/12, 40a/08

[=2]

sor- sormak.

s.-aylı 24b/03

s.-dı 23a/12, 23b/12, 24a/06, 24a/09, 29a/06, 37b/04, 37b/15, 40b/03

s.-dılar 24b/07, 40b/07

s.-du 39b/09

[=12]

söz söz.

s. 28a/03, 28b/11, 39b/02

s.+ge 28b/02, 35b/13

s.+i 34b/01

s.+iğe 32b/01

s.+ni 23a/02, 24b/07, 29a/08, 35b/15

[=11]

su su.

s.+da 24b/06

s. +*ğa* 24a/14, 24a/15, 24b/04, 26b/06

s. +*ni* 26b/10

[=6]

şudür [< Ar.] sadrazamlar, emirler.

ş. 29a/03

[=1]

şulh [< Ar.] barış.

ş. 33a/09

[=1]

sultān [< Ar.] sultan, hükümdar.

s. 25b/13, 32a/04, 32b/14, 34b/11, 34b/12, 35a/01

s. +*ni* 32b/12

[=7]

Sultān Aḥmed (k. a.) Abaka Han'dan sonra tahta oturan hükümdar.

S. A. 30b/09

[=1]

Sultān Ebū Sa'īd Mirzā (k. a.) Sultan Mahmud Han'la savaş yapan hükümdar.

S. E. S. M. 26a/11

[=1]

Sultān Ebū Sa'īd Ḥān (k. a.) Sultan Muhammed Hüdabende'nin oğlu.

S. E. S. Ḥ. 33b/05, 33b/07, 35a/03

S. E. S. Ḥ. +*ni* 33b/09

S. E. S. Ḥ. +*ğa* 33b/07

[=5]

Sultān Ebū Sa'īd Ğazi Bahādur (k. a.) Sultan Ebu Said Han'a sonradan Gazi ve Bahadur isimleri verilmiştir.

S. E. S. Ğ. B. 35a/01

[=1]

Sultān Ğiyāseddīn (k. a.) Burak Han'ın Müslüman olduktan sonra aldığı isim.

S. Ğ. 36b/03

[=1]

Sultān Maḥmūd Ğāzān (k. a.) Argun Han'ın oğlu.

S. M. Ğ. 31a/15, 32a/02, 32a/06, 32b/09, 33b/04

[=5]

Sultān Maḥmūd Ḥān (k. a.) Sultan Ebu Said Mirza ile savaş yapan hükümdar.

S. M. Ḥ. 26a/11

S. M. Ḥ.+ġa 26a/10, 26a/12

S. M. Ḥ.+m 26a/14

[=4]

Sultān Muḥammed Ḥüdābende (k. a.) Sultan Ebu Said Han'ın babası.

S. M. Ḥ. 33a/05, 33a/09, 33a/10, 33b/06

S. M. Ḥ.+niḡ 33b/05

[=3]

Sunnī [< Ar.] Sünni.

S. 28a/02

[=1]

sur'at [< Ar.] çabukluk, hızlılık.

s. 39a/07

[=1]

şüret [< Ar.] dış görünüş.

ş. 26b/09, 32a/07, 34b/04, 35a/03

ş. +*dur* 26b/10

ş. +*i hūb* 21a/02

[=6]

Süleymān Şāh (k. a.) Hülegü Han tarafından katledilen hükümdar.

S. Ş. 28a/10, 29a/06, 29a/07

S. Ş. +*ğa* 29a/05

S. Ş. +*nı* 29a/04, 29a/08

[=5]

Ş

şādmān [< Far.] sevinçli, şād.

ş. 38a/07

[=1]

şāh [< Far.] padişah, hükümdar.

ş. 32a/10

[=1]

şāhzāde ~ şahzāde [< Far.] şehzade.

ş. 27a/02, 31b/03

ş. +*ler* 24b/06, 27a/05, 30a/14, 32b/12

ş. +*lerge* 35b/11

[=7]

şāhzādehā [< Far. *şāhzāde* + < ? *hā*] (bkz. *şāhzāde* ~ *şahzāde*)

ş. + *yı Çağata*<*yı*> *nejād* 34b/11

[=1]

Şam (y. a.) Şam.

Ş. 27b/01

[=1]

Şāş (y. a.) Taşkent'in daha sonra aldığı isim.

Ş. 22a/03, 22a/08, 22b/01

Ş. +ğ*a* 25a/10

[=4]

şāyeste [< Far.] lāyık, uygun.

ş. 32a/07

[=1]

şāyır' [< Ar.]

şāyır' **bol-** yayılmak.

s. *b.-di* 32a/04

[=1]

şebhūn [< Far.] gece baskını.

ş. 28b/14

[=1]

şehādet [< Ar.] Allah yolunda, milli ve mânevi değerler uğrunda ölme, canını fedâ edip şehit olma.

ş. 32b/02

ş. +*ke* 32b/04

[=2]

şehīd [< Ar.] şehit.

ş. 29a/14, 32b/07, 38b/06

[=3]

şehīd bol- şehit olmak.

ş. *b.-dılar* 29a/14

[=1]

şehīd kııl- şehit etmek.

ş. *k.-dı* 26a/14, 27b/12, 30a/03, 30b/15

[=4]

şehr [< Ar.] şehir.

ş. *+din* 23a/13, 39a/02

ş. *+ge* 38b/14, 39a/03

ş. *+i* 32b/06, 33b/02, 38b/08, 38b/11

ş. *+ige* 27b/06

ş. *+iniş* 27b/05

ş. *+lerini* 27b/12

ş. *+lerni* 25a/06

[=12]

Şehr-i Sultāniye Sultaniye Şehri.

Ş. *S.+ni* 33b/02

[=1]

Şemseddīn Muḥammed (k. a.) Alauddin Ata Malik'in kitap tasniflerinde kullandığı isim.

Ş. *M.* 30a/06, 30b/01, 30b/15

Ş. *M.+niş* 30a/09

[=4]

Şemseddīn Muḥammed Cüveynī (k. a.) Hülegü Han'ın veziri.

Ş. *M. C.* 30a/05

[=1]

Şer̄c [< Ar.] Şeriat, İslâm şeriatı.

ş. 32b/03

[=1]

şerāb [< Ar.] şarap.

ş. 25a/12, 30b/05

ş. +*ı dost* 22b/06

[=3]

şerḥ [< Ar.] şerh etmek. Yorumlamak

ş. 30a/11

ş. +*i* 34b/08, 38b/01

[=3]

Şerī̄at [< Ar.] Şeriat.

ş. 33a/11

[=1]

şerīf [< Ar.] hayırlı, şerefli.

ş. 39b/01, 39b/11

[=2]

şerīk [< Ar.] eş, ortak.

ş. 32b/15

[=1]

şevket [< Ar.] heybet, haşmet.

ş. 36b/02, 40a/08, 40a/11

[=3]

şevk [< Ar.] şevk.

ş. 33b/12

ş. +i 30b/11

[=2]

şeyh [< Ar.] şeyh.

ş. 29a/12, 29a/12, 32a/01, 38b/10, 39a/02, 39a/12, 39a/13, 39a/15, 39b/04, 39b/09, 40a/01

ş. +*din* 39a/03

[=12]

Şeyh Cemāleddīn (k. a.) Cami müezzini.

Ş. C. 38b/10, 39a/01, 39a/08, 39b/15, 40a/07

[=5]

Şeyh Nāşir Tusi (k. a.) Hülegü Han'ın zamanındaki bir şeyh.

Ş. N. T 29a/12, 29a/12, 29a/13

[=3]

Şeyh Şadreddīn İbrahim (k. a.) Şeyh Seideddin Hamevi'nin oğlu.

Ş. Ş. İ. 32a/01

[=1]

Şeyh Se'ideddīn Hamevi (k. a.) Hazreti Şeyh Sadreddin'in babası. Sultan Mahmud Han'ı Müslüman yapan şeyh.

Ş. S. H. 32a/01

[=1]

Şeyh Seyfeddīn Bahirzi (k. a.) Berke Han'ı sözleriyle Müslüman yapan şeyh.

Ş. S. B. 25b/06

[=1]

Şeyhülislām Şeyhülislam. Din adamına verilen unvan.

Ş. 38b/09

[=1]

şihne [< Ar.] zabıta amiri.

ş. 22a/06

ş. +*ler* 27b/08

[=2]

Şi'a [< Ar.] Şii, Şia.

Ş. 28a/02

[=1]

şī'ār [< Far.] sonuna geldiği kelimelere “sahip olan” anlamı katar.

ş. 36b/06

[=1]

şikār [< Far.] av.

ş. 26a/15

ş. +*dın* 23a/11

ş. +*nıy* 22b/06

[=3]

şī'r [< Ar.].şiiir.

ş. +*ler* 32b/13

[=1]

Şiravul Dohtoy (k. a.) Esen Buka Han zamanında yaşamış emir. İnçu Melik'in babası.

Ş. D. 37b/01, 37b/02, 37b/05, 37b/11

Ş. D. +*dın* 38a/02

Ş. D. +*nıy* 37b/03, 37b/11, 37b/14

[=8]

şol şu.

ş. 24a/03, 24b/04, 24b/08, 25a/03, 28a/09, 30a/10, 33b/03, 36a/07, 38a/11, 38a/14, 38b/07, 39b/01, 39b/03, 39b/14, 40b/6

[=15]

şöhret [< Ar.] şöret, ün.

ş. 25b/09, 30a/04, 32b/15

[=3]

şubu işte bu, bunun.

ş. 21b/04, 28a/12

[=2]

şucâ^c [< Ar.] gayretli, yiğit.

ş. 27b/13, 32a/07

[=2]

şud [< Far.] gitme, gidiş.

ş. 32b/07

[=1]

şüm [< Ar.] şanssız.

ş. 24a/01

[=1]

şun şu.

ş. 32a/03

[=1]

şunda şunda, bunda.

ş. 22a/14, 26b/01, 35b/07

[=1]

şundağ şöyle.

ş. 40b/11

[=1]

şundın şundan.

ş. 25b/15, 28b/08

[=1]

şunı şunu.

ş. 34b/03

[=1]

şuñkar

şuñkar bol- ölmek.

ş. *b.-di* 36b/15

[=1]

şūrā [< Ar.] danışma yeri, toplantı.

ş. +*mız* 34a/03

ş. +*yıñız* 34a/03

[=2]

T (T)

Tabʿat (y. a.)

T. 22b/01

[=1]

taʿbīr [< Ar.] tabir.

t.+i 40a/03

[=1]

tābūt [< Ar.] tabut.

t.+im 34b/06

[=1]

tāc [< Ar.] taç.

t. 33b/09

t.+iğa 27a/03, 27a/08

t.+u 21b/15

[=3]

Tacik Tacik.

T. 39a/13, 39a/15, 40b/15

T.+ni 39b/03

[=4]

Ṭağaçar (k. a.) Gencaytu Han'a karşı Baydu Han'ı destekleyen başkomutan.

Ṭ. 31a/06, 31a/10, 31a/11, 31b/10, 32a/04

[=5]

taḥakkum [< Ar.] zorbalıkla hüküm sürme.

t.+ige 32a/15

t.+ini 34a/05

[=2]

ṭahāret [< Ar.] temiz olma, temizlik.

ṭ. 24a/14

ṭ.+ni 39b/07

[=2]

Ṭāhir Zūlmubayyen (k. a.)

Ṭ. Z. 29a/15

[=1]

taḥṣīl [< Ar.] toplama, tahsil.

t. 28a/15

[=1]

taht [< Far.] taht.

t. 27a/03, 27a/07

t.+da 31b/12

t.+t 25a/11, 30a/02

t.+ke 26b/15, 30a/04, 32b/13, 33b/02, 33b/09, 36b/07, 36b/08

[=12]

Tā'i (k. a.) Abbasi Devletinin 37 halifesinden yirmi dördüncüsü.

T. 29b/10

[=1]

taḳrīben [< Ar.] yaklaşık olarak, tahminen.

t. 26b/02

[=1]

Talaḳan (y.a.)

T. 35b/06

[=1]

Ṭalaḳan (y.a.) (krş. *Talaḳan*)

Ṭ. 22a/04

[=1]

Ṭalḩa Büyük sahabelerden biri.

Ṭ. 29a/14

[=1]

ta'ḩīm [< Ar.]

ta'ḩīm ḩıl- öğretmek.

t. k.-ip 40b/11

[=1]

tamām [< Ar.] tamamen, tamamı.

t. 21a/04, 21a/08, 22a/01, 22a/03, 24a/03, 25a/07, 28b/07, 30b/12, 33b/01, 39a/05, 40a/03, 40b/01

t.+ı 22a/02, 22a/04, 22a/05, 22a/09, 22a/10, 22a/11, 22a/13, 22a/15, 25a/09, 25b/03, 27a/01, 27b/01, 28a/14, 32b/09, 33a/12

[=27]

ta'mı [< Ar.] umduğu.

t. 23b/11

[=1]

ta'n [< Ar.]

ta'n kıı- eleştirmek.

t. k.-ur 23a/08

[=1]

Taņđut Kuzeybatı Çin'de yaşıyan Tibet kökenli bir topluluğa verilen ad.

T. 27a/14

[=1]

tap- (1) bulmak.

t.-ip 32a/13, 38a/07

t.-madı 36a/03, 36b/08

t.-madım 24b/06

t.-tı 24b/08, 25b/09, 26a/04, 27a/08, 27b/03, 30a/04, 30a/12, 31a/13, 32a/13, 32b/02, 32b/15, 33a/01, 33b/15, 36a/07

t.-tim 21b/05

(2) bilmek, anlamak.

t.-tuḡ 23b/12

[=21]

tapın- tapınmak, tapmak.

t.-ḡil 24b/15

[=1]

ṭaraf [< Ar.] taraf.

ṭ.+ı 40a/03

ṭ.+ıḡa 34b/12

ṭ.+ıḡa 27b/10

[=3]

Ṭaraz (y. a.) Güney Kazakistan'da yer alan bir şehirdir. Kırgızistan sınırına yakın olup Talas Nehri üzerindedir.

Ṭ. 22a/15

[=1]

ta'rif [< Ar.] tarif etme, tanıma.

t. 39b/12

[=1]

ta'riḥ [< Ar.] tarih.

t. 27b/03, 38b/02

t.+de 33a/04, 36b/13

t.+i 32b/05

[=5]

Tā'riḥ Cavām'-ül Reşidi Hoca Reşid'in eseri.

T. C. R. 33a/03

[=1]

Tā'riḥ Cihān Güṣā Alaaddin Ata Melik Cüveyni'nin eseri.

T. C. G. +yı 30a/08

[=1]

Tā'riḥ-i Reṣidi Mirza Haydar Duğlat'ın eseri.

T. R. +de 36b/09, 37a/10, 38b/02

[=3]

Tā'riḥi Güzide Eser adı.

T. G. 34b/08

[=1]

Tā'riḥi Macma'ı'l Ensāb Şerḥ-i Şemsiye Eser adı.

T. M. E. Ş. Ş. 34b/08

[=1]

Ṭarkay (k.a.) Hülegü Han'ın oğlu. Baydu Han'ın babası.

Ṭ. 31a/08

[=1]

tart- (1) çekmek, çıkarmak.

t.-ıp 30b/04

t.-tı 39b/04

[=2]

(2) sunmak, vermek.

t.-tı 22b/13

[=1]

taşnif [< Ar.] tasnif.

t. 34b/09

[=1]

taṣnīf kıl- tasnif etmek.

t. k.-dılar 30a/10

[=1]

Taş Temür Mirzā (k. a.) Ferraşların büyüğü.

T. T. M. 37b/11, 37b/12, 37b/14, 38a/03, 38a/04, 38a/10, 38a/11

T. T. M..+nı 38a/12

[=8]

taşkarı dışarı.

t. 21a/13, 36a/04

[=2]

taşla- atmak.

t.-p 21a/04

[=1]

tatlıg tatlı.

t. 40b/03

[=1]

tavaḳḳuf [< Ar.]

tavaḳḳuf kıl- beklemek.

t. k.-dı 39a/06

[=1]

tavṣīf [< Ar.] niteliklerini, vasıflarını sayma.

t. 39b/12

[=1]

tayaḳ dayak.

t. 24a/03, 25a/01, 25a/02

[=3]

Tayan Hān (k. a.) Gurbesun Hatun'un eşi.

T. H. 21a/03, 21a/03

[=2]

Tayçu Noyan (k. a.) Ögetey Han tarafından İran'ın alınması için görevlendirilen kişi.

T. N.+ni 25a/07

[=1]

ta'yīn [< Ar.] tayin, bir göreve yerleştirme, atama.

t. 27b/03

[=1]

ta'yīn kıl- bir göreve yerleştirmek, atamak.

t. k.-dı 22b/02

[=1]

ṭayy [< Ar.]

ṭayy kıl- yolculuğu tamamlamak.

t. k.-ıp 23a/11, 39a/09

[=2]

Ṭayyibullāhu Meşhedehu [< Ar.] Allah'ın güzel yaptığı yer.

T. M. 40a/10

[=1]

tāze [< Far.] temiz.

t. 21a/04

[=1]

tê- demek, söylemek.

t.-gey 37b/13

t.-gil 34b/02

[=2]

te'addī [< Ar.]

te'addī kıl- sınırı aşmak, saldırmak.

*t. k.-ur*32a/12

[=1]

tebā'iyet [< Ar.]

tebā'iyet kıl- uymak, tabi olmak.

t. k.-sun 22b/07

[=1]

Tebriiz (y. a.) İıran'da bulunan bir Őehiridir.

T.+de 33a/03, 33b/05

[=2]

tecāvüz [< Ar.]

tecāvüz kıl- saldırmak, tecavüz etmek.

t. k.-mañlar 21a/11

[=1]

tedbīr [< Ar.] tedbir.

t. 27a/09, 28b/13, 30a/06, 33a/07, 36b/01

[=4]

tedbīr kıl- tedbirli davranmak.

t. k.-dı 33a/08

[=1]

tefşīl [< Ar.] ayrıntı.

t. 25b/11

[=1]

teğayyur [< Ar.] değime, değıştırme.

t. 24a/02, 32a/13, 36a/03

[=3]

têgür- yetiştirmek, ulaştırmak.

t.-di 24b/13, 31b/07, 31b/13, 34a/02

t.-düm 23a/15

t.-üp 34a/05

[=6]

teklîf [< Ar.] teklif.

t. 27b/08

[=1]

teklîf kıl- teklif etmek.

t. k.-ip 32a/09

[=1]

tekrâr [< Ar.]

tekrâr kıl tekrar etmek.

t. k.-dı 35b/15, 36a/01

[=2]

Temürtaş (k. a.)

T. 33b/14, 34a/07

[=2]

ten [< Far.] vücut.

t. +din 34b/02

[=1]

teḡ [< Far.] (1) sıkıntı, darlık.

t. 29a/01

(2) öfke.

t. 32a/15

[=2]

teḡlik [< Far. *teḡ* + Tü. *lik*] darlık.

t. 31a/01

[=2]

Teḡri Tanrı, Allah.

T. 26b/08

[=1]

Teḡri Ta‘ālā [TT+ Ar.]Yüce Allah.

T. T. 31b/09

[=1]

tepre- teprenmek, hareket etmek.

t.-r 29a/12

[=1]

terbiyet [< Ar.]

terbiyet kıł- terbiye etmek.

t. k.-ıp. 34a/14

t. k.-dı 26a/13

[=2]

te’sīr [< Ar.]

te’sīr kıł- etki etmek.

t. k.-ıp 39b/03

[=1]

téve deve.

t. +ge 24a/03, 25a/02

[=2]

tezvîr [< Ar.] yalan söyleyen, yalancı.

t. 28a/06

[=1]

tilâvet [< Ar.] Kuran'ı güzel sesle ve kurallara göre okuma.

t. 32b/01, 32b/03

[=2]

tile- dilemek, istemek.

t.-di 30b/06, 33a/09, 37b/12

t.-p 39a/03

t.-se 22b/09, 22b/10

t.-ydürmen 38b/14

[=7]

tinç sessiz.

t. 39a/11

[=1]

tîr [< Far.] ok.

t. 35b/03

[=1]

tofiçaḫhā [< Tü. *tobuçaḫ/ topçaḫ* + < ? *hā*] at türü (bkz. Muhakemet'ül- Lügateyn, *tobuçaḫ* s.77; krş. Abuşka *topçaḫ* s. 1020).

t. +yı bād refîâr 33a/09

[=1]

tofrağ toprak.

t. 28b/02

[=1]

Tohta Hān (k. a.) Coçi Han'ın soyundan hükümdar olan otuz sekiz kişiden beşincisi.

T. H. 25b/14

[=1]

Tohtamiş Hān (k. a.) Ordus Han'ın tahtına oturan kişi.

T. H. 26a/02

[=1]

toğkuz dokuz.

t. 27b/03

[=1]

toğkuzunçı dokuzuncu.

t. 29b/07

[=1]

toğsan doksan.

t. 27b/02, 28a/03

[=2]

tola çok.

t. 24a/11, 26b/09

[=2]

Ṭoladay (k. a.) Gencaytu Han'a karşı Baydu Han'ı destekleyen başkomutan.

T. 31a/08

[=1]

Toluy (k. a.) Çinggiz Han'ın oğlu.

T. 21a/06, 21b/07, 22a/13, 25a/15, 25b/01, 25b/01, 25b/08, 25b/08, 26b/02,
26b/02, 26b/04, 26b/07, 26b/12

T.+ni 22b/09

[=12]

Tomelün (k. a.) Çinggiz Han'ın dördüncü kızı.

T. 21b/13

[=1]

Tomne Hân Çağatay Han'ın soyundan gelen hükümdar.

T. H. 37a/07

[=1]

tovaçı [< Mo.] hanın habercisi, ulak.

t.+lar 39a/11

[=1]

toy toy, düğün, şenlik.

t. 21b/09, 21b/10

t+ı 21a/05, 27b/05

[=4]

toy kııl- toy/düğün/şenlik yapmak.

t. k.-ıp 27b/06

[=1]

Töbet (y. a.) Tibet şehri.

T. 27a/14

[=1]

töre töre.

t. 35a/10, 37a/01

t. +leri 25b/04

t. +si 21b/13

[=4]

tört dört.

t. 21b/06, 24b/09, 24b/10, 24b/13, 26b/13, 28a/05, 32b/10

[=7]

törtünçi dördüncü.

t. 21a/01 21b/12, 25b/14, 26b/03, 26b/14, 29b/06, 36b/04

[=7]

töşük delik.

t. +ge 21a/12, 21a/13

[=2]

tudele- [*< Far. tude + Tü. le-*] toplamak, yığın yapmak.

t.-p 24a/09

[=1]

tuğ- doğmak.

t.-dı 23a/06

t.-dum 38a/01, 38a/02

t.-mas 37a/15

[=4]

tuğuş doğuş.

k. +ıdın 28a/06

[=1]

kün tuğuşı Doğu.

k. t. +ıdın 28a/06

[=1]

Tuğluq Temür Hān (k. a.)

T. T. H. 25b/10, 37a/03, 37a/04, 38a/01, 38a/11, 38b/01, 39a/10, 39a/12, 39b/12, 40a/04, 40a/06, 40a/08, 40a/11

T. T. H. +nı 38a/03

T. T. H. +nıñ 22a/14, 40b/08

[=16]

tuğul- doğmak.

t. -ğan 26b/03

[=1]

tul dul.

t. 28b/01

[=1]

tur- durmak.

t.-dı 24a/06, 39b/07

t.-dılar 34a/06

t.-up 38a/05, 39b/02, 39b/03

t.-updur 39b/08

[=7]

Turalcı Güregen (k. a.) Çingiz Han'ın ikinci kızı Çiçeken'in eşi. Kara Hülegü'nin karısı Uzgına Hatun'un babası.

T. G. +ke 21b/11

T. G. +niñ 36a/10

[=2]

Turan (y. a.) Turan.

T. 22a/04

T.+ġa 30a/13

[=2]

Ṭurfan (y. a.) Doġu Türkistan'da yer alan şehirdir.

T.+ni 36a/08

[=1]

tut- tutmak.

t.-masam 35b/15

t.-masaġ 35b/15

t.-may 35b/12

t.-tilar 29a/05, 32a/14, 32b/11, 35a/05

t.-up 23b/15, 24b/01, 27a/07, 40a/13, 40b/02, 40b/06

[=13]

tübi alt kısım.

t.+de 21b/04

[=1]

tüf ağaç için kullanılan miktar sözü.

t. 21b/03

[=1]

Tümen (y. a.) Tümen vilayeti.

T. 38a/14

[=1]

Türkistān (y. a.) Türkistan.

T. 22a/02, 25a/09

T.+ni 22a/15, 26a/13

[=4]

Türk Türk.

T.+ler 27a/04

[=1]

tüş rüya, düş.

t. 40a/02

t.+niş 40a/03

[=2]

tüş-inmek.

t.-er 39a/05

t.-gen 24b/05

t.-se 24a/15

t.-ti 24a/14, 31b/05, 34a/12, 38a/04, 38a/06, 38a/07

t.-tiler 39a/02

t.-üp 21b/03, 23b/10, 31b/14, 38b/15, 39a/07

t.-üpdür 38a/05

[=16]

tüşür- indirmek, konaklatmak.

t.-diler 29a/04

[=1]

tüzüt tüzüt.

t. 22b/08, 26a/15, 35a/11

[=3]

U (Ū ‘U)

uç sınıır.

u. 36a/08

[=1]

Uçbalık (y. a.) Uçbalık.

U.+ni 22b/02

[=1]

uçra- [< Mo.] karşılaşmak.

u.-di 38a/01

[=1]

Uktul’ul Müşrikīn [< Ar.] Uktulul Müşrik.

U. M.+ğa 40b/13

[=1]

Ulaca (k. a.) Mübarek Şah’ın annesi.

U. 36b/01

[=1]

ulu ulu, yüce.

u.+sığa 26a/06

[=1]

‘ulufe [< Ar.] maaş.

‘u. 28a/05

[=1]

uluğ ulu, yüce, büyük.

u. 21b/07, 23a/03, 25b/03, 26b/12, 27a/11, 30b/07, 31a/14, 32a/08, 33b/13, 34a/07, 37a/11, 37a/12, 40a/12

u. +ı 37b/11

u. +ını 22b/03, 21a/01

[=16]

Uluğ Noyan Çingiz Han'ın dördüncü oğlu Toluy Han'a verilen isim.

U. N. 26b/03

[=1]

ulus [< ET. < Mo.] ulus.

u. 40b/14

[=1]

ur- vurmak.

u.-salar 28b/02

u.-up 24a/03, 25a/01, 25a/02

[=4]

Urkend (y. a.) Orta Asya'da yer alan şehir.

U. 22b/01, 25a/10

[=2]

utru karşı.

u. 31a/10, 34a/12

[=2]

uy sığır, dana.

u. 25a/11

u. +nı 24a/04

[=2]

uyku uyku.

u. 40b/03

[=1]

uzak uzak.

u. 28b/13

[=1]

Uzğma Hātūn (k.a.) Kara Hülegü'nün eşi.

U. H. 36a/10

[=1]

Ü

üç üç.

ü. 21a/07, 21b/01, 24a/01, 24b/09, 25a/12, 29a/01, 29a/09, 29b/05, 31a/13, 32a/04, 33b/06, 35a/02, 37b/12, 37b/13

[=14]

üçün için.

ü. 21b/02, 26b/08, 26b/09, 27a/10, 27b/04, 28a/12, 28a/14, 28b/01, 39a/03

[=9]

üçünçü üçüncü.

ü. 21a/07, 21b/11, 25b/14, 26b/14, 29b/05, 36b/04, ş21a/01

[=7]

üç yüz üç yüz.

ü. y. 37b/12, 37b/13

[=2]

ümerā [< Ar.] emirler.

ü. 23a/03, 24a/12, 24b/06, 31a/05, 32a/08, 32b/13, 33a/05, 32a/11, 33b/10, 34a/04, 37b/01

ü. +lar 27a/06, 27b/08, 29a/02, 29a/03, 30a/14, 31a/09, 32b/12, 34a/12

ü. +ları 28a/12

ü. +largâ 21b/04

ü. +larnı 40b/12

ü. +nı 28a/15, 31a/06, 31b/10

ü. +nıñ 34a/06

ü. +yı 28a/08, 28a/10, 30b/0934a/11

[=30]

üstün üzeri.

ü. +ige 28a/04, 31b/05, 36b/11

[=3]

üzesi üzerine, üstüne.

ü. +de 24a/05, 40a/03

ü. +ge 34a/12, 35b/06

[=4]

V

va‘de [< Ar.]. söz.

v. 39b/14, 40a/04

v. +din 40a/06, 40b/06

v. ğe 31b/14

v. +yi 40b/05

[=6]

vāfir [< Ar.] çok, bol.

v. 34b/09

[=1]

vaḥşet [< Ar.] vahşet, vahşilik.

v. +i 30b/06

[=1]

vākı^ç [< Ar.]

vākı^ç **bol-** olmak, meydana gelmek.

v. *b.-madı* 29b/01

v. *b.-sa* 29b/02

[=2]

vākı^ç **a** [< Ar.] olay, hadise.

v. 25b/11, 36a/06

v. +*ni* 39a/08

v. +*si* 25b/02

v. +*sim* 25b/01

[=5]

vakt [< Ar.] vakit.

v. 32a/13

v. +*de* 24a/14, 36a/14, 38a/14, 40a/01

v. +*i* 40a/14

v. +*ide* 40b/03

[=7]

vālide [< Ar.] valide, anne.

v. +*si* 22b/11

[=1]

Vallāh [< Ar.] Vallahi.

V. 35a/06

V.-*u* 39b/01

[=2]

Vallāhu ālem ma aş-şavāb. [< Ar.] Vallahi alemde onun sevabı çok olsun.

V. 35a/06

[=1]

vāriş [< Ar.] varis, mirasçı.

v. +larığa 23b/06

[=1]

Vāşik (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden dokuzuncusu.

V. 29b/07

[=1]

vaşiyet [< Ar.] vasiyet.

v. 32b/10, 40a/02, 40b/08

[=3]

vaşiyeti bol- vasiyeti olmak.

v. b.-sa 34b/01

[=1]

vaşiyet kıl- vasiyet etmek.

v. k.-ip 21a/15

[=1]

vaţan [< Ar.]

vatan tut- yerleşmek, yer tutmak.

v. -up 40a/13

[=1]

va‘z [< Ar.] vaaz, dini konuşma.

v. 38b/12, 38b/13

[=1]

va'zğa kıl- vaaz vermek.

v. *k.-di* 37b/10

[=1]

ve ve.

v. 21a/02, 22a/01, 22a/02, 22a/02, 22a/03, 22a/03, 22a/04, 22a/04, 22a/04,
22a/04, 22a/04, 22a/05, 22a/05, 22a/06, 22a/07, 22a/07, 22a/08, 22a/08, 22a/08, 22a/11,
22a/11, 22a/12, 22a/12, 22a/15, 22a/15, 22b/01, 22b/01, 22b/01, 22b/01, 22b/01,
22b/02, 22b/04, 22b/06, 22b/07, 23a/02, 23a/03, 23a/09, 23a/09, 23a/10, 23a/11, 24a/12,
25a/05, 25a/05, 25a/05, 25a/09, 25a/09, 25a/09, 25a/09, 25a/10, 25a/10, 25a/10, 25a/10,
25a/10, 25a/10, 25b/02, 26a/01, 26a/01, 26a/03, 26b/03, 26b/04, 26b/04, 27a/03, 27a/08,
27a/09, 27a/14, 27a/14, 27a/14, 27a/14, 27a/15, 27a/15, 27a/15, 27a/15, 27a/15, 27b/01,
27b/01, 27b/01, 27b/01, 27b/02, 27b/04, 27b/08, 27b/11, 27b/14, 27b/14, 27b/14,
27b/14, 27b/15, 27b/15, 27b/15, 27b/15, 28a/02, 28a/11, 28a/11, 28b/11, 29a/02,
29a/02, 29a/02, 29a/03, 29a/03, 29a/03, 29a/06, 29a/11, 29a/13, 29a/14, 29a/14, 29b/04,
30a/01, 30a/03, 30a/06, 30a/07, 30a/09, 30a/12, 30a/12, 30a/14, 30a/15, 31a/07, 31b/04,
31b/07, 32a/06, 32a/06, 32a/07, 32a/08, 32a/09, 32a/10, 32b/01, 32b/01, 32b/02,
32b/03, 32b/03, 32b/03, 32b/03, 32b/12, 32b/14, 33a/02, 33a/02, 33a/03, 33a/08,
33a/09, 33a/13, 33a/13, 33a/14, 33a/15, 33b/10, 33b/11, 33b/11, 33b/11, 34a/03, 34a/04,
34a/05, 34a/07, 34b/09, 34b/13, 35a/04, 35a/04, 35a/04, 35a/07, 35a/10, 35a/10, 35a/11,
35a/11, 35a/14, 35a/15, 35b/03, 35b/03, 35b/04, 35b/06, 35b/08, 35b/12, 36a/09,
36b/01, 36b/01, 36b/02, 36b/02, 36b/05, 36b/06, 36b/07, 36b/07, 36b/10, 37a/02,
37b/09, 38a/10, 38b/09, 38b/10, 38b/13, 38b/13, 39a/09, 39b/12, 40a/09, 40b/11

[=188]

vebā [< Ar.] bulaşıcı hastalık. Veba.

v. 29a/12

[=1]

vech [< Ar.] yol, tarz.

v. 29a/11

[=1]

vedā^c [< Ar.]

vedā^c kııl- veda etmek.

v. *ķ.-dılar* 33b/08, 40b/08

[=2]

vefā [< Ar.]

vefā kııl- sözünü tutmak, yetmek.

v. *ķ.-madı* , 40a/05

v. *ķ.-mas* 37b/12

[=2]

vefā kıılmaķ sözünü tutma.

v. *ķ.* 31b/14

[=3]

vefāt [< Ar.] vefat.

v. 37b/08

[=1]

vefāt bol- ölmek.

v. *b.-up* 25a/14

[=1]

vehm [< Ar.] korku.

v. 31b/07, 34b/13

[=1]

vehm kııl- korkmak.

v. *ķ.-dı* 31b/06

[=1]

velī^cahd [< Ar.] veliaht.

v. +ı 27a/02, 35a/14, 35b/02

[=3]

vez̄ir [< Ar.] vezir.

v. 28a/02, 28a/05, 28a/13, 28b/01, 28b/06, 28b/11, 30a/03, 30a/05, 30b/01,
31a/07, 32a/10, 32b/15, 33a/02, 33a/07, 33a/13, 33a/14, 33b/14, 34b/07

v. +i 28a/02, 28a/06

v. + *ihu* 29a/14

v. +*ler* 24a/07, 24a/09

[=24]

vez̄ir kı̄l- vezir tayin etmek.

v. *k̄.-di* 33b/14

[=1]

vilāyet [< Ar.] vilayet, il.

v. +i *Hıtaynı* 22a/13

[=1]

vüzerā [< Ar.] vezirler.

v. 24a/12, 24b/06, 32b/13, 33b/08

v. +*larnıñ* 34a/06

v. +*yı* 32a/08

[=6]

Y

ya yay.

y. 30b/06

y. +*nı* 30b/07

[=2]

ya'ni [*< Ar.*] yani.

y. 35a/04, 40b/01

[=2]

yağ yağ.

y. +ı 27a/10

[=1]

yağ- yağmak.

y.-adur 39a/05

[=1]

yağı

yağı bol- düşman olmak.

y. b.-dı 32a/09, 34a/08

[=2]

yağılaş- yaklaşmak.

y.-ıp 21b/09

[=1]

yağşı güzel, iyi.

y. 28b/13, 29a/08, 30a/07, 36a/12

[=4]

yağa yaka.

y. +larıdın 40b/02

[=1]

yağın yakın.

y. 40a/13

[=1]

yalnıaç yalın, çıplak.

y. 28b/05

[=1]

yalguz yalnız.

y. 26a/07

[=1]

yaman yaman, kötü.

y. 23a/01, 25a/04, 28a/03, 31a/02, 34a/03, 34a/05

[=6]

yan yana.

y. 28b/08

[=1]

yan-dönmek.

y.-ay 28b/09

y.-dı 22a/06, 26b/11, 30b/05, 31b/11, 32a/10, 33a/01, 35a/01, 35b/11, 36b/03,
37b/03, 39a/03

y.-ıp 23a/12, 24b/12, 24b/15, 37b/04

y.-sun 28b/08

[=17]

yandır- döndürmek.

y.-dı 24b/03, 28a/03, 33a/10

y.-dum 40a/02

[=4]

Yağı (y. a.) Tuğluk Temür Han'ın mezarının olduğu yer.

Y. 22a/15

[=1]

yaqlıg gibi.

y. 39a/05

[=1]

yap- yapmak.

y.-*ip* 39b/08

[=1]

yaraqlıq yaralı, yarayan.

y. 39a/09

[=1]

yārān [< Far.] dost, yaran.

y. +*lar* 38b/13

[=1]

yargu yargılama.

y. 24b/03, 24b/07

[=2]

yarım yarım.

y. 26a/07

[=1]

Yarkend (y. a) Yarkend.

Y. +*de* 36b/10

[=1]

yarlıg emir, ferman, buyruk.

y. 24a/01, 24a/02, 24b/02, 36a/01, 39b/06

y. +*dın* 39a/14

y. +ğa 24a/01

y. +nişni 35b/14

[=8]

yarlıg kıl- emir vermek, ferman yapmak.

y. k.-ip 21a/11, 23b/07

y. k.-dı 25a/02, 31a/01, 35b/08

[=5]

yarı- aydınlanmak, parlamak.

y.-dı 40a/03

[=1]

yasak yasak.

y. +ı 24a/15

y. +dın 24b/02

y. +ğa 35a/11

[=3]

yaş (1) yaş, ömür.

y. 35a/04

y. +da 35a/02

y. +ı 35b/04

y. +ıda 38a/11

[=4]

yaş (2) gözyaşı.

y. +dın 36a/05

[=1]

yaşar yaşında.

y. 33b/06, 39b/15

[=2]

yat- yatmak.

y.-*ğalı* 33b/02

y.-*tı* 25b/01

[=2]

yavuk yakın.

y. 28b/03, 34a/12, 39a/06

[=3]

yè- yemek.

y.-*diñ* 24b/09

y.-*sün* 24a/05

[=2]

yegâne [< Far.] tek.

y. 24a/14

[=1]

yègirme yirmi.

y. 21b/02, 28a/05, 29b/05

[=3]

yègirme altınçı yirmi altıncı.

y. a. 29b/11

[=1]

yègirme bèşinçi. yirmi beşinci.

y. b. 29b/11

[=1]

yègirme bir yirmi bir.

y. b. 35b/04

[=1]

yègirme birinçi yirmi birinci.

y. b. 29b/10

[=1]

yègirme èkki yirmi iki.

y. è. 35b/04

[=1]

yègirme èkkinçi yirmi ikinci.

y. è. 29b/10

[=1]

yègirmençi yirminci.

y. 29b/09

[=1]

yègirme sèkkizinçi yirmi sekizinci.

y. s. 29b/11

[=1]

yègirme tokkuzunçi yirmi dokuzuncu.

y. t. 29b/11

[=1]

yègirme tørtünçi yirmi dördüncü.

y. t. 29b/10

[=1]

yègirme üçünçi yirmi üçüncü.

y. ü. 29b/10

[=1]

yègirme yèttinçi yirmi yedinci.

y. y. 29b/11

[=1]

yek [< Far.] tek, bir.

y. 22a/05, 31b/04, 31b/04

[=3]

yeke [< Far.] tek, yalnız.

y. 26b/03

[=1]

yek kalem [< Far.+ Ar.]

yek kalem bol- tek başına hakim olmak.

y. k. b. 22a/05

[=1]

yekrüz [< Far.] bir gün.

y. 32b/06

[=1]

yeksân [< Far.] aynı seviyede, eşit.

y. 28b/02

[=1]

Yemen (y .a.) Yemen.

Y.+ge 27b/02

[=1]

yer yer.

y. 23a/06, 24b/06, 28b/02, 29a/12

y. +*de* 21b/03, 21b/05, 21b/06

y. +*ge* 39a/06

y. +*ide* 24b/05

y. +*ine* 29b/15

y. +*nik* 23a/12

y. +*niŋ* 21b/05, 23b/06

[=13]

Yesü Qara (k. a.)

Y. Q. 37a/05

Y. Q. +*niŋ* 36a/15

[=2]

Yesügat (k. a.) Tatar töresinin kızı.

Y. 21a/01

[=1]

Yesügay Bahādur (k. a.) Çinggiz Han'ın babası.

Y. B. 22b/15, 37a/06

[=2]

yēt- ulaşmak, gelmek.

y. -*gey* 32b/04

y. -*gil* 40b/09

y. -*mesde* 28b/03

y. -*sem* 36b/15

y. -*ti* 23a/11, 24a/13 37b/15, 40a/10

y. -*tiler* 34a/12

[=9]

yetim [< Ar.] yetim.

y. 28b/01

[=1]

yètkür- götürmek, ulaştırmak.

y.-*di* 23a/07

y.-*diler* 23b/04, 23b/06

y.-*dünler* 23b/04

y.-*üp* 23b/05

y.-*ür* 23b/03

[=6]

yètmış yetmiş.

y. 21b/01, 32a/03

[=2]

yètte yedi.

y. 21a/08, 21a/14 27b/02, 28a/03, 28b/06, 28b/10, 29b/04, 30b/03

[=8]

yètti yedi (krş. *yètte*).

y. 21a/14, 29a/05

[=2]

yètti yüz yedi yüz.

y. y. 29a/05

[=1]

yıĝ- yıĝmak, toplamak.

y.-*alı* 28a/13

y.-ar 28a/12

y.-ilip 27a/07, 30b/09, 31a/05, 31a/14, 33b/09, 38a/05

y.-mağ 28a/14

[=9]

yığın yığın.

y. 27a/04

[=1]

yığla- ağlamak.

y.-mağıl 36a/02

y.-p 38a/04

[=2]

yığlat- ağlatmak.

y.-tim 26b/09

[=1]

yıkıl- yıkılmak.

y.-ip 30b/07

[=1]

yıl yıl.

y. 21b/01, 21b/02, 25a/12, 27a/01, 29b/05, 30a/13, 30a/13, 30b/03, 31a/13, 32b/10, 32b/10, 33b/01, 33b/01, 33b/01, 35a/02, 35a/03, 35a/05, 35a/12

y.+ı 27b/03

y.+dın 25a/11, 25a/14, 33b/02, 36a/12

y.+ıda 25a/11

[=24]

yılan yılan.

y. 21a/11

[=1]

yıraq uzak, ırak.

y. 37b/03

[=1]

yigit yiğit, genç.

y. 28a/10, 34b/04, 35b/04

[=3]

yine yine.

y. 21a/07, 21a/13, 24a/11, 24b/08, 27a/10, 28b/08, 30b/02, 32a/10, 32b/03, 33a/04, 34a/09, 35b/12, 36a/05, 36b/07, 36b/10, 39a/15

[=16]

yol yol.

y. 24a/05, 24a/13, 28b/09

y. +*da* 23a/05, 23b/04, 26b/11, 35b/06

y. +*ı* 31a/12

y. +*ıda* 24a/08

[=9]

yok yok.

y. 24b/02, 25a/03, 27a/03, 28b/12, 28b/13, 33a/14, 34a/07, 37a/02, 37b/10, 39a/14

[=10]

yokluk yokluk.

y. +*ımi* 34a/04

[=2]

yosun [< Mo.] gelenek, adet.

y. 27a/07

y. +ı 24a/04

[=2]

yör- yürümek.

y.-gen 26a/07

[=1]

yörge- sarmak.

y.-diler 29b/02

[=1]

yörü- yürümek.

y.-di 35b/06

[=1]

yu- yıkamak.

y.-p. 36a/05

[=1]

yumşak yumuşak.

y. 22b/05

[=1]

yurt yurt.

y. +ı 37b/03

y. +ığa 32b/09, 35b/11, 36a/11, 37b/03, 37b/11, 37b/15

[=7]

yüz (1) yüz, surat.

y. +ini 36a/05

yüz (2) yüz.

y. 24a/03, 24a/07, 24a/07, 24a/07, 24a/08, 24a/11, 25a/01, 25a/02, 28b/03,
28b/05,

[=10]

Z (Z Z Ž)

zabt [< Ar.] zaptetme, yönetimi ele geçirme.

z. +ı 31a/05

[=1]

Zāhir (k. a.) Abbasi Devletinin tahta oturan 37 halifesinden otuz beşincisi.

Z. 29b/14

[=1]

zāhir [< Ar.] görünen.

z. 39b/09

[=1]

zāhir kıl- görünmek.

z. *ķ.-dı* 34b/14

[=1]

zahmet [< Ar.] zahmet, rahatsızlık.

z. 40a/15

[=1]

za'īf [< Ar.] zayıf, güçsüz.

z. 23a/11, 23a/12

[=2]

za'īfe [< Ar.] zayıf, güçsüz.

z. 36a/10

[=1]

zālīm [< Ar.] zalim.

z. 36a/12

[=1]

zamān [< Ar.] zaman.

z. +*ıda* 23a/03, 25a/06, 26a/01, 31b/02

z. +*ığaça* 25b/13

z. +*larıda* 26a/04

[=6]

zārb [< Ar.] darp, çarpma.

z. 33a/06

[=1]

zelīl [< Ar.] hor görülen, alçak, aşağılanan.

z. 26a/08

[=1]

zemīn [< Far.] zemin, toprak.

z. 27b/01

[=1]

zer [< Ar.] altın.

z. 28a/15

z. +*i* 28b/05

z. +*ni* 22b/04

[=3]

zer-dār [< Ar. *zer* + Far. *dār*] altın sahibi.

z. 28a/11

[=1]

zevāl [< Ar.] yok.

z. +i 30a/01

[=1]

zevāl bol- yok olmak.

z. 29b/15

[=1]

zevķ [< Ar.] zevk.

z. 30b/11

[=1]

zīb [< Far.] süs.

z. +u *zīnet* 30a/12

[=1]

zībā [< Far.] güzel, hoş.

z. 26b/04, 30a/15, 34b/04, 35b/02

[=4]

zīkr [< Ar.] sözü edilen, zikir.

z. +i *Coçi Hān İbn-i Çiņiz Hān*, 25b/02, +i *Toluy Hān İbn-i Çiņiz Hān* 26b/02,

z. +i *Pādişāh İslām Ğāzān Enārallāhu Burhānehu* 31a/14

z. +i 35a/07

z. +ini 25b/02

[=5]

zīnet [< Ar.] süs.

z. 30a/12

[=1]

zīrā [< Far.] zira, çünkü.

z. 34b/02, 35a/13

[=2]

ziyāde [< Ar.] fazla.

z. 37b/07

[=1]

Zubeyre (k. a.) Büyük sahabelerden biri.

Z. 29a/14

[=1]

zübde [< Ar.] bir şeyin en seçkin, değerli kısmı.

z. 36b/05

[=1]

SONUÇ

Tarih-i Kaşgar Çağatay Türkçesi ile yazılmıştır. Eser 1^b'den başlayıp 105^a'da bitmiştir. Çalıştığım kısım ise 21^a-40^b arasındadır. Eser genel olarak Moğol tarihi özelliklerle Yarkend Hanlığını anlatmaktadır. Çalıştığımız kısımda ise Çingiz Han'ın hikayesi, Çingiz Han oğullarından Ögetey, Coçi, Toluy, Çağatay hakkındaki olaylar ile Tuğluk Temür hakkındaki olaylar ve onun Müslüman olması anlatılmıştır. Eser 73 bölümden oluşmuştur. Bölümler ya hüküm süren hanın bir yılına, ya onun zamanında gerçekleşen bir olaya, ya da önemli bir konuya değinmiştir. Eser bu nedenle iki kısma bölünebilir. Birinci kısımda Sultan Said Han'a kadar olan tarihî olaylar anlatılmıştır. İkinci kısımda ise Sultan Said Han'dan Muhammed Mümin Han'a (Akbaş Han) kadar Saidiye Hanlığı'nda meydana gelen olaylar aktarılmıştır.

Eserde bazı kişi ve yer adlarının yazımında farklılıklar görülmektedir. Bazı satırlarda müstensih tarafından sonradan üstü çizilen kısımlar mevcuttur. Allah kelimesini karşılamak için farklı ibareler kullanılmıştır. Ayrıca ölümle ilgili farklı ibarelerde mevcuttur. Sözlüklerde geçmemesine rağmen metinde “yenilmek, bozguna uğramak” şeklinde *basruk* kelimesi kullanılmıştır. Bazı kelimelerin yazımı da sözlüktekenden farklıdır. Din büyüklerinin adı anılırken kullanılan çeşitli söylemler bulunmaktadır.

Tez çalışmamda Akimuşkin'in C 576 koduyla inceleyip Rusça değerlendirmesini yaptığı tıpkıbasımı kullanılmıştır. Çalışmanın giriş kısmında Çağatay Türkçesiyle ilgili genel bilgi verilmiştir. Daha sonra eserin adı, yazım tarihi, içeriği ve eserin nüshalarına dair bilgiler aktarılmıştır. Bunun yanı sıra eser hakkında yapılan çalışmalara da yer verilmiştir. Ardından metnin dil özellikleri incelenmiş ve örneklerle gösterilmiştir. Çalışmada kullanılan yöntemler anlatılmıştır. Metnin Arap harflerinden Latin harflerine yazı çevirimi yapılmış ve Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Açıklamalar kısmında eserde tam karşılığı bulunmayan kelimelerin anlamları ile yer ve kişi adlarının yazımındaki farklılıklara değinilmiştir. Metnin bütünündeki kelimelerin yerlerini ve metin içindeki anlamlarını gösteren gramatikal dizin bölümü hazırlanmıştır. Son olarak da ekler bölümünde metnin tıpkıbasımı verilmiştir. Tez çalışmam Giriş, Eserin Tanıtımı, Dil özellikleri, Metinde Kullanılan Yöntemler, Metnin Yazıçevirimi, Türkiye Türkçesine Aktarımı, Açıklamalar ve Dizin bölümlerinden oluşmuştur. Böylece 17. Yüzyıl Çağatay Türkçesi dil özellikleri taşıyan bu metin sahaya kazandırılmıştır.

KAYNAKÇA

- Abdurrahman, Hamdullah (1999), *Uygur Tilining İzahlık Luğiti*, Xinjiang Halk Neşriyatı: Ürümqi
- Ainiding, Nuerdun (2015), *Anonim Tarih-i Kaşgar (Çeviri ve Değerlendirme)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aka, İsmail (1994), *Mirza Şahrüh ve Zamanı*, 1.bs., TTK Yayınları: Ankara.
- Aka, İsmail (2014), *Timur ve Devleti*, 3.bs. (1. bs. 1991) TTK Yayınları: Ankara.
- Akimuşkina, O. F. (2001), *Tarih-i Kaşgar: Anonimnaya Tyurkskaya Hronika Vladeteley Vostoçnogo Turkestana po Konets XVII Veka*, Faksimile Rukopisi Sankt-Peterburgskogo Filiala Instituta Vostokovedeniya Akademi Nauk Rossii, İzdanie Teksta, Vvedenie i Ukazateli: Sankt-Peterburg
- Argunşah, Mustafa (2014), *Çağatay Türkçesi*, Kesit Yayınları: İstanbul.
- Barthold, Vasiliy Viladimiroviç (1990), *Moğol İstilasına Kadar Türkistan* (çev. Hakkı Dursun Yıldız), TTK Yayınları: Ankara.
- Barthold, Vasiliy Viladimiroviç (2015), *Uluğ Beg ve Zamanı* (çev. İsmail Aka), TTK Yayınları: Ankara.
- Berbercan, Mehmet Turgut (2011), *Çağatayca Gülistan Tercümesi (Gramer, Metin, Dizin)*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bosworth, Clifford Edmund (1996), *The New Islamic Dynasties*, Edinburg University.
- Bretschneider, E. (1888), *Mediaeval Researches from Eastern Asiatic Sources: Fragments towards the Knowledge of the Geography and History of Central and Western Asia from the 13th to the 17th Century*, 2 vols: London.
- Caferoğlu, Ahmet (1948), “Çağatay Türkçesi ve Nevai”, *İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C: 2, ss. 141-154.

- Clauson, Sir Gerard (1972), *An Etymological Dictionary of Pree-Thirteenth Century Turkish*: Oxford.
- Çelik, Muhammed Bilal (2012), “Saidiye Hanlığı ve Hocalar Devri Kaynakları (1514-1762)”, *History Studies: International Journal of History*, Kasım, C:4, ss. 66-89
- Çelik, Muhammed Bilal (2013), *Yarkent Hanlığının Siyasi Tarihi*, IQ Kültür Yayınları: İstanbul.
- Çimen, Feyzi (2015), *Molla Muhammed Timur'un Âsârü'l- İmâmiyye (Çağatayca Kelile ve Dimne Tercümesi) Adlı Eseri- Metin, Notlar, Dizin-Sözlük*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Devellioğlu, Ferit (2011), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları: Ankara.
- Dilçin, Cem (2013), *Yeni Tarama Sözlüğü*, TDK Yayınları: Ankara.
- Duğlat, Mirza Haydar, (2006) *Tarih-i Reşidi, Geride Bıraktıklarımızın Hikâyesi*, (Tü. çev: Osman Karatay) 1.bs., Selenge Yayınları: İstanbul. (Uyg çev: Tarih-i Reşidi, Neşre haz.: Mirza Ahmet, Muhammedturdi), Xinjiang Halk Neşriyatı: Ürümçi
- Eckmann, Janos (1963), “Çağatay Edebiyatının Son Devri” (1800-1920), *TDAY Belleten*, C:11, ss.121-156.
- Eckmann, Janos (1988), *Çağatayca El Kitabı* (çev. Günay Karaağaç), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: İstanbul.
- Eckmann, Janos (2003), *Harezmi, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar* (haz. Osman Fikri Sertkaya), Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu TDK Yayınları: Ankara.
- Emir Necipoviç, Necip (1995), *Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü* (çev. İklil Kurban), TDK Yayınları: Ankara.
- Erbay, Fatih (2008), *W. Radloff'un “Opıt Slovarya Tyurkskih Nareçiy” Adlı Eseri ve Eserde Geçen Çağatay Türkçesine Ait Kelimelerin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Konya.

- Ercilasun, Ahmet Bican (2004), *Başlangıcından Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yayınları: Ankara.
- Ercilasun, Konuralp (2003), *Ch'ing Hanedanı Zamanında Kâşgar (19. Yüzyıl Başına Kadar)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Eren, Hasan (1999), *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Bizim Büro Basımevi: Ankara.
- Fazlullah, Reşîdüddin (2010), *Câmiu't Tevârih (Selçuklu Devleti)* (Far. çev. Erkan Göksu, H. Hüseyin Güneş), Selenge Yayınları: İstanbul.
- Fazlullah, Reşîdüddin (2013), *Câmiu't Tevârih (İlhanlılar Kısmı)* (çev. İsmail Aka, Mehmet Ersan, Ahmad Hesamipour Khelejani), TTK Yayınları: Ankara.
- Güzeldir, Muharrem (2002), *Abuşka Lügati (Giriş-Metin-İndeks)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- İbn Arabşah, Ebü'l- Abbas Şehabeddin Ahmed b. Muhammed (2012), *Acâib'ul Makdûr* (çev. Ahsen Batur), Selenge Yayınları: İstanbul.
- İnan, Abdülkadir (1991), *Makaleler ve İncelemeler*, TTK Yayınları: Ankara.
- Jarring, Gunnar (1964), *An Eastern Turki-English Dialect Dictionary*, Lunds Universitets Arsskrift. N. F. Avd. 1.Bd. 56. Nr.4, GWK Gleerup: Lund.
- Juvaini, Ala-ad-Din'Ata-Malik (1997), *Genghis Khan: The History of The World Conqueror*, (translated from the text of Mirza Muhammed Qazvini by John Andrew Boyle) Manchester University Press: Manchester.
- Kaçalin, Mustafa S. (2011), *Nevâyi'nin Sözleri ve Çağatayca Tanıklar El-lugâtu 'n-Nevâ'iyye ve 'l-İstişhādātu 'l-Cağata'iyye*, TDK Yayınları: Ankara.
- Kafalı, Mustafa (2005), *Çağatay Hanlığı 1227-1345*, Berikan Yayınevi: İstanbul.
- Kanar, Mehmet (2011), *Farsça-Türkçe Sözlük*, Say Yayınları: İstanbul.
- Kaşgari, Molla Mirsalih (1986), *Çingizname* (haz. Hacı Nurhacı), Kaşgar Uygur Neşriyatı, Kaşgar

- Köprülü, Fuad (1988), “Çağatay Edebiyatı”, *İslam Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, C:3, ss. 270-323.
- Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı, *Kubbealtı Lugatı* [Erişim: 23 Mayıs 2019, <http://lugatim.com/>].
- Lessing , Ferdinand D., (2003) *Moğolca-Türkçe Sözlük*, C:1 A-N, C:2 O C (Z). (çev. Günay Karaağaç) TDK Yayınları: Ankara.
- Liangtau, Wei (1999), *Yeken Hānlığının Tarihidin Umumi Bayan*, (çev. Ablet Nurdun): Ürümçi.
- Nevâyî, Alî Şîr (1996), *Muhākemet’ül- Luğateyn İki Dilin Muhakemesi* (haz. Sema Barutçu Özönder), Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu TDK Yayınları: Ankara.
- Nurhacı, Hacı (1993), *Yeken Saidiye Hānlığının Kiskiçe Tarihi*, Ürümçi.
- Ölmez, Mehmet (2011), “Eski Uygurca basruk ve Altayca pazırık Hakkında”, *Türk Dilleri Araştırmaları* 21.2: ss. 293-301.
- Ölmez, Mehmet, Tekin, Talat (2003), *Türk Dilleri Araştırmaları*, C:13, İstanbul.
- Ölmez, Zühal (2003), *Şecere-i Türk’e Göre Moğol Boyları*, Kebikeç Yayınları: İstanbul
- Ölmez, Zühal (2007), “Çağatay Edebiyatı ve Çağatay Edebiyatı Üzerine Araştırmalar”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C:5, ss. 173-219.
- Ölmez, Zühal Kargı (1996), *Şecere-i Terākime (Türkmenlerin Soykütüğü)*, Simurg Yayınları: Ankara.
- Ölmez, Zühal, Erdem Sevim *Zübdetü’l-Âsâr Vakayinamesindeki Devlet Teşkilatı Terimleri*, Yayınlanmamış Bildiri.
- Räsänen, Martti (1696), *Versuch eines etymologischen Wörterbuchs der Türkssprachen* [Lexica Societatis Fenno-Ugricae] Suomalais Ugrilainen Seura: Helsinki.
- Redhouse, J. W. (2006), *A Turkish and English Lexicon*, Çağrı Yayınları: İstanbul.

- Rybatzki, Volker, (2013), “Some Mongolic Words In Ozbek (i), Words Beginning With a-, â-, e-, b-, p-, d-, t-”, *Yalın Kaya Bitigi, Osman Fikri Sertkaya Armağanı*, (ed. Hatice Şirin User-Bülent Gül) Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları Ankara: ss. 511-532.
- Sami, Şemseddin (1971), *Kâmûs-ı Türkî* (haz. Faruk K. Timurtaş), Çağrı Yayınları: İstanbul.
- Steingass, F. (1892) , *A Comprehensive Persian-English Dictionary*, Librairie du Liban Publishers: London.
- Sugahara, Mutsumi, Kawaguchi, Takushi, Nagamine, Hiroyuki (2008), *Ötemiş Hâjî Cingiz-nâmâ (Introduction, Annotated Translation, Transkription and Critical Text)*, Research Institute for Languages and Cultures of Asia and Africa Tokyo Universty of Foreign Studies: Tokyo.
- Sümer, Faruk, *Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri, Boy Teşkilâtı, Destanları*, 2.bs., Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi: Ankara.
- Şami, Nizamüddin, *Zafername* (Çev. Necati Lugal), TTK Yayınları: Ankara.
- Şehnaz, Hatice (2017), *Çağatayca Yazılmış Mekke-Medine Ziyareti (Metin, Dil İncelemesi, Dizin, Sözlük)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Nevşehir.
- Şeşen, Ramazan (1985), *İslam Coğrafyacılarına Göre Türkler ve Türk Ülkeleri*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: Ankara.
- Tabib, Reşidüddin, *The Successors of Genghis Khan* (trans. John Andrew Boyle), Colombia University: New York.
- Taş, İbrahim (2001), *Çağatayca Kur'an Tefsiri 21^a - 41^b Giriş-Metin-Dizin*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Taş, İbrahim (2015), *Kıyamet Alametleri (Eski Anadolu Türkçesi)*, Ofis 2005 Yayınevi: İstanbul.
- Taş, İbrahim (2015), *Kutadgu Bilig'de Söz Yapımı*, TDK Yayınları: Ankara.
- Tekin, Talat (2016), *Orhon Türkçesi Grameri*, TDK Yayınları: İstanbul.

- Tekin, Talat, Ölmez, Mehmet (2003), *Türk Dilleri- Giriş*, Yıldız Dil ve Edebiyat 2: İstanbul.
- Temir, Ahmet (1986), *Moğolların Gizli Tarihi*, TTK Yayınları: Ankara.
- Thackston, W. M. (1998) *Rashiduddin Fazlullah Jami'u't-Tawarikh. Compendium of Chronicles. A History of The Mongols*, Part One, Harvard University.
- Tokdemir, Elif (2018), *Meczûb-ı Nemengâni'nin Çağatayca Evliya Tezkiresi'nin Dil ve Muhteva Tahlili- Giriş, Metin, Transkripsiyon, Çeviri, İnceleme, Sözlük-* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Toparlı, Recep, Vural, Hanifi, Karaatlı, Recep (2014), *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü*, TDK Yayınları: Ankara.
- Tömür, Hamit, Abdureop, Polat (2016), *Çağatay Uyğur Tilining İzahlık Luğiti*, Milliyetler Neşriyatı: Pekin.
- Turan, Fikret (2016), “Geç Dönem Çağatay Türkçesiyle Yazılmış “Divâne Bûrak Kıssası”:
Metin, Dil ve Üslup İncelemesi”, *Türkiyat Mecmuası*, C: 26/1, ss.311-338
- Uzuntaş, Hülya (2012), *14. Yüzyıla Ait Çağatayca Bir Metnin Transkripsiyonu, Çevirisi, Sözlüğü ve Dil Özellikleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ünver, İsmail (2008), “Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 3/6 Fall, ss. 2-46
- Vambéry, Hermann (1867), *Cagataische Sprachstudien*, Leipzig.
- Yıldırım, Fikret (2007), *Kaşgar ve Yarkend Ağzı Sözlüğü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

EKLER

METNİN TIPKIBASIMI

21a

قیزی او جو بخی میسوکات تتر نیک لونی نیک قزی تور تو بخی کو بخی خاتون
 خطای خان نیک قزی بخی صورتی خوب ایدی و کلامی مرغوب بختی کو براسون
 خاتون اول خاتون تانیا کنی نایمان ایدی تانیا کنی نایمان بسیار مایل بلکه عاتق
 ایدی هر کوندا بر اورد ادا عترتو توب عزرا تمام بولدی قرآن شلاب سرباز تان
 قلب طوی عظیم نیکز قیلدیلار جو بخی خان جنیکلر خاندین الله ای ایلکری فوت بولدی
 جنیکلر خان اوریندا ایکچی او غل با تو ن نضب قلب ایدی جغتای خان تولوی خان
 جنیکلر خان نیک نینه اوج او غل که اول کولکان ایکچی جادو او جو بخی جو بخی
 جنیکلر خان نیک تبه او غل تمام برادر زاده لاری نینه لاری قوریلتای قلب
 او کتای خانی خان کوتادیلار جنیکلر خان ایتب ایدیکم ای او غل ایلیم ملک
 پادشا لیتدین بر خور اریق بولای دیسانک لارا او کتای نینه لار نو مایلینک لارا
 بار لیغ قیلر تبار و قیلانک لار بر بلان بر باشی بخی قورودت بولسه باشی بر
 قوشوک کایر سه قور و غلاری کیندین کیر ارباشی اون قورودنی بر بولسه ارباشی
 بر قوشوک کایر سا قورودنی تاشقاری قالیب ساوق غم هلاک بولورینه جنیکلر خان
 ایتیب ایدیکم نینه اوقتی بر با غلاب تی او غلیغ بوی سنزورونک لار دیب
 بولار سیندورالما دیلار موندین قیاس قیلنک لار حنی الف بولمانک لار دیبیت

قلیبی اوتکای خاننی خان کوتاردیلار جنیکلر خان یمیش اوج بل عمر کوردی
 یکرم بش بل خانلیق قیلدی جنیکلر خان برکون سلامت لیکه داسیر او چون
 اطلاینب ایدی برجهن یرد ابر توف درخت کوردی خوش کلدی تو شوب اولتوردی
 قاشید قچ امر الارغه ایتی کرمن اگر اولسام منی شوب درخت تو بیداد فن قلینکلر
 دیب بویرد اسن بسیار فرخ تا تیم یدی اول یرینک اطنی برمان قالدون انا دیلا
 اول یرد جنیکلر خان نه دفن قیلدی یار جنیکلر خان نینک تورت اوغلی که جوچی
 جنغای اوتکای تولوی بزانادین بشر قیزی بار ایدی اولوغ قیزی
 تو چمن پکی اول سنکون که اونکی ان نینک اوغلی انینک اوغلی نوین بو قاعه
 اما غلیق ایدی طوی بولغوجه یاغی لاشیب اونکی ان پلا اوغلی سنکون بر طرف
 بولدی طوی بولادی انه نکون تو کورکان نینک اوغلیخه چقار دیلار ایکنجی قیزی
 ججکان انه تورالچی کوره کانخا بر دیلار اول بادشا قوم اویرات ایدی او جوچی
 قیزی الاقان پیکه انه بادشا قوم انکوت جینک قوی غبر دیلار تور تو بجنی
 تو مالون غونکرات نینک توره سی کوره کانخا چقار دیلار بادشا لار نینک
 دامادی کوره کان دیرلار اما موینک ایتی کوره کان ایدی بشنجی قیزی آمی تولون
 انه العنوت قومی نینک بادشاهی جاد جیجان که تا جو کور کله الفصه
 جنیکلر

جبلیگزخان تمام مغولستان قراقرم و کلوران کہ ہای تخت مغولستان ایری
 تمانی خطای و ترکستان کہ ہای تخت بلاقون و المالیق ہش بالیق قبالیق
 ایمیل ارتیش تاکاشقر و ختن تمام ماورالنہر کہ بخارا و خرقند شاش بخند
 و فناکت و تمانی طوران بلخ و طالقان قندوز و غزنین و کابل تمانی
 ایران کہ خراسان و عراق عجم و فارس جبلیگز خانہ یکم کولدی بر مملکت
 لارغہ داروغہ و خند توپوب یا ندی خراسانہ امیر ارغون آقانی تویری
 عراق و فارس غہ چین تور خطای نے تویری خارزم بخارا خرقند بخند و فنا
 و شاش و اوتر بلاساقون المالیق قبالیق ایمیل ارتیش کاشقر و ختن کا
 مسعودیک نے تویری تمام مملکتی خطای غہ خمدیل و ج نیک اوغل محمدیل و ج نے
 حکیم قیلدی محمدیل و ج بسی قابل کیشی ایری جبلیگزخان تمام مملکتی اوغلان
 لاریغہ قسمت قلیب بریب ایری تمام درج قچاق سرای بلغار و اوروس و غیر ہم
 نے جو جی خانہ بردی اوزی نیک ہای تختی کہ قراقرم و کلوران و غیر ہم نے
 اوکتای قائل غہ عنایت قیلدی تمام ولایت خطای نے تولوی خانہ
 بردی ہش بالیق المالیق کہ توغلو ق تورخان نیک برقدی شوذا قبالیق
 طراز کہیں یا نیک دیدیلار کاشقر و ختن و تمانی ترکستان نے ماورالنہر نی

عبارت بخارا و نمرقند و تابغات شاش و بخند و فناکت و او رکند
 و اوش اوج بالیق در جغتای خانانه تعیین قیلدی برلاس ایماقچه نینگ
 اولونجی نینگ انعاسه قراجار نوزیان در قوشتی داستان اوکتای قان
 ابن جینگز خان اوکتای قان پادشاه ایدیکه جوغوز و بخشنده لک لک زر
 بهمانه برله انعام قیلور ایوی خوش خوی کو نخل پو مشاق فیقر کو نخل بهادر
 اما بسیار شراب دست ایوی جینگز خان ایتور ایوی و هر کشی شکار نینگ
 و او نینگ هر که سیسی خوب بلای دیرسه جوچی را بتحت قیلسون هر کشی سیاست
 تو زوت او رکنای دیرسه جغتای در ایرانشسون هر که رسد یا غنی ماسای سپاهی
 که جینگز بلای میساقولی در ایرانشسون هر آدم عیش فراغت قیلاسا در دم دینار
 خوایش قیلسه رعیت فرور لیک قیلاسا اوکتای در ایرانشسون دیر جغتای
 خان پله جوچی خان بسی نزع کین ایدیلار جوچی خان والده سی بورتی
 قوچین نینگ پویدا ایدی مکریت ایماقچه جینگز خان نینگ اورده سی اولی لوب
 الیب بورتی قوچین در او نکلنانه الیب تارتی او نکلن کلینی نینگ قناریدا
 کوروب خوب پیش کلدی بهک لاری ایتی لایکیم بورتی قوچین دیک رعنانی
 خان آلمادی دیر ^{اونک} خان اشیتب ایدیکیم جینگز نینگ اولوم من پسو کای
 بهادر

بهادر سردوست اییم اینک خاقونینغ یمان کوز پله باقاق مروت دین ایماس
 و ایرلیک دین ایماس بو سوزنه جنگلر خان ایشیتب سبا بهادر نه سرتاق
 یونان نینگ بابی سرتاق هولاکو خان زمانید بسی معتبر اولوغ امر ایبری جلا
 قومیدین بولار نه بویردی سبا بارجه اونکی ان اعزاز اکرام لار بر بوتره تو چمن
 نه کلین کوزید کور و ب ارب ایبری سباغه قونوب ایباردی یولدا جوجی خان نه
 توغدی بر بسی خوف لنگ ایبری بو شوک اوندی خیر نیک اراسینه الیب جنگلر خانده
 تیکوردی جنگلر خان بسی خوشحال خرم بولدی اما جغتای خان جوجی خان
 نینگ نسبیغه طعن قیلور ایبری اول سبب دین بسیار نزاع کین ایریلار اوکتای
 قان رفیق و مدار او خوشجوی لوق پله ایله اغاسینی موافق قیلور ایبری اوکتای
 قان نینگ همتی و خوشجوی لویغی آنداع نقل قیلادو که بغداد دین بر سر سده
 پر ضعیف بولوب ایبری منزل و مر اهل طی قلیب اوردا غیتی اوکتای خان شیکا
 دین یانینب کلا دور دیب ایبری بو پر ضعیف دعا قیلد سوردی بو پر نیک عرضی ندم
 برایتمی بغداد دیکال شهر دین کلور من اون قزیم بار نینگ جابو و عینغه عاجز
 کلدم سینک کرینکی ایشیتب در کاهنگه کلدم دیب ایبری اوکتای قان خلیفه هیچ
 جابو غ بر یامو دور دیری بر عرض ایتمی که ای پادشاه علم هر بار که خلیفه کا عرض تیکوردم

اوون درم بر روی هیچ نمه بولادی دیدی اوکتای قان انکار هم قیلدی مینک باش
 کوشش بوردی هر باشش بوزن قان دیب در لار اول بر عرض قیلدی موجنه
 مال نه بخوک لایو ککایتگور درمن دیب اوکتای قان ایگه معتبر کشی قوشتی بو با نه اوکا
 تنگور دنگه دیب بو بابا یولدا اولدی بو بابا ننگه اوککاینی اوکتای قان غایتگور دی
 لار اوکتای قان یوردی اول بابا اوککان بولسه بو لار اول نه اویکا تنگور دنگه
 بر ننگه دیب بخت ادغه ایب باریب اول بر ننگه ارش لایغنه تنگور دنگه لار اول دنگه
 جنکیر خان یاریغ قلیب ایو یکم هیچ کیمسه قوی بیسمل قیلاسون هر کیم بیسمل قلیسه
 کینه کار دیب بر مسلمان بازار قرار توروم دین بو بر قوی سائیب ایب اویکا ایب
 کلدی دروازه سینی اتی اویکا ایب کرب ایشیکنی اتی قاز نا قی مینک ایشیکنی
 ایتب قوی نه بیسمل قیلدی بر منول اول مسلماننی اوکر نه دین تو شوپ باغلا
 اوکتای قان قاشینه ایب باردی طلمی اوککاینی القای اوزینی اولتور کای
 اوکتای قان سوردی بخوکتا مینک دیب اول نابکار اتی کیم بازار دین قوی آلدی
 بیلیم بو مسلمان البته بیسمل قیلور دیب کیندین ایرایشیب کلیم جهول سیغه ایب
 کرب ایشیکنی اتی قاز نا قیغه ایب کرب بیسمل قیلدی من اوکر نه دایم ایتب توروم
 قوی نه بیسمل قیلاجه من تو توب باغلاب ایب کلیم اوکتای قان اتی کیم ای

بدبخت

بد بخت شوم بوشی یاریخ الشیب در اوج استیگنی ایتب بسمل قلیب در سیم یاریخ
 غ تغییر بر سیم بوشی اویکا کر ما کینک او کره سیکا همتا قنکر خلاف یاریخ دیخول
 ملعون ز که کار قلیب تمام مایلی بوسلمانز ایتب کر ی اوزینی یوزیتاق اوروب تیو کا
 میندوروب بازارنه ایلمانز دروب منادی قیلدودی قوی نه اوی نه هرکشی اوزیسونه
 دینی پید اولتوروب میسون دیب آنراغ نقل قلیب در ولایکم درویشی یول اوزه سیدا
 نوردی اوکتای قآن سوردی اول درویش عرض ایتی که بر درویش بولدوم رکاغه
 کلیدم دیب یوز بالمش سوردی وزیر لار بر بریکا ایتی لارکیم یوز بالمش یوز
 درم چه کور مایدور دیب یوز بالمش نه اوکتای قآن نینک اوتادو غان یولید
 قوه لاب قویدیلار اوکتای قآن سوردی بونم دیب وزیر لاریتی لارکیم
 حلیقی درویش کا بویرو غان بالمش لار دیب اوکتای قآن ایتی من خیله
 نوتابولور میکی دیب ایوم اندک نمرسه ایکان مینه یوز بالمش بر نینک لار دیب
 بویرودی امر او وزیر اچیران قالدیلار آنراغ نقل قلیب در ولایکم ایران دین
 بر کمرسه اوازه اوکتای قآن نه الشیب کلیدی یول باشیغتی کو نکلید
 ایتی کیم بکانه مملکت کا کلیدیم غسل طهارت قیلای دیب سوغه توشتی اول وقت
 جینگلز نینک ساقه اول ایدی که هرکشی کونوز سوغه توشسه انی اولتورور

اول کشتی مغول لار تو توب الیب کلدی جغتای خان اولتور وود کار اعجب بولدی
 بو کشتی ای تی کیم من مسافر بو یارلیغ بیساق دین جیزیم یوق دیب مسموع بولادی
 او کتای قآن انکار هم قیلدی بو کون کچ بولو بدو ایرته یارغو سور ایله دیب یانردی
 کچ برهمیان آلتون دینار او کتای قآن اول مسافر غایباردی اول پچاره شول
 سوغ تو شکان یریدا قویسون من مرد عزیزیم بو دینار لاریم نه قویغالی
 یرتا بجا دیم سودا قویدوم دیب ایستون دیب ایرته سسه امر او زراسته زاده لار
 جمع بولوب بو کمر سه نه حاضر قلب یارغو سور دیلار ایستغان سوز نه ایستب خلاصی
 تاپتی کچه شول دینار لار نه الیب کلدی او کتای قآن ینه برهمیان دینار قایتب
 بردی ای تی کیم اوج تورت کون عجز غم یدیرنگ کسب کاردین قالدیرنگ دیب نقل جوکر
 بر مسلمان بر امیر او یغور کار فر دین تورت بالش کوش قرض الیب ایوی بو
 مسلمان قرض یننگ ادا سیخه عاجز کلدی اول امیر او یغور کار فر ای تی کیم بو کون
 قرضیم نه بر کیل کر عاجز کلسا منک دین محمد دین یانیب بت پرست بولغین دیوی
 بو کمر سه باریب او کتای قآن غرضی نیگوردی فلان امیر او یغور دین تورت
 بالش کوش قرض الیب ایویم ای تادو کیم همین ساعت قرضی بر کیل بولاسا
 دیننگ دین یانیب بت غنا بیغیل اگر نه قیلما سانک سنی برهنه قلب بازاردا
 هر کون

هرگونه یوزتیاق اوروب رسو اقلای دیورویب اوکتای قآن
 یاریغ قیلدی امیر او یغورنه یوز و تیاق اوروب برهنه قلبیتوه بجا
 میند و روپ بازارنه آیلاند و روپ بار یوق مالینی شول قرصن دار مسلمان
 الیب بردی کیشی کاشیکا مونو غ میان ایش قیلما سونیب منادی قیلدور
 اوکتای قآن پادشاهی عادل و رحیم دل و سخی و جواد خرد هاتم مہاریز
 خوشخوی ایدی اولک جنیکلر خان زماندا قالغان شهرلارنه فتح قیلدی
 مشرق دیاری تمام صاف بولدی ایرانغہ جرماعون نوپان نه تا بجو
 نوپان نه ایبارب فتح قیلدی امیر ارغون اقانہ حاکم نراسان قیلدی
 مسعودیک نه بخارا و نمرقند و تمامی ترکستان المالیق و قیالیق و قیالیق
 کاشغر و ختن و او ترار و جند و فناکت و جند و اورکندشاشغہ
 حاکم قیلدی جنیکلر خان اولوب ایکی یلدرین کین اوی ییلد اتخت پادشاه
 لیقغہ اولتوردی اون اوچ ییل خانلیق قیلدی بسیار شراب و پست اچکوبی
 کشی ایدی قدیم الایام ہای تخت مغولستان قراقروروم ایدی جنیکلر خان
 وفات بولوب اون بش یلدرین کین اوکتای قآن عالمیدین اوتی جنیکلر
 خان نینگ قاشیدا بورقان قالد و نوزہ دفن قیلدیلار تولوی خان ہم

بوقان قالدونماياتی جوچی خان نیک تولوی خان نیکه واقعه سین بیان قیامین
 کین جغتای خان واقعه سی و اولار نیک کرنی قیلغونوم دوزد کر جوچی خان
 اسی جیکلر خان جوچی خان جیکلر خان نیک اولوغ اوغلے تمام دشت قیجاق
 ن اوز پیک قزاقا توره لاری جوچی خان نیک اولوی جیکلر خان دین آله آئی
 ایگری فوت بولدی اوریندا اوغلے باتورن نصیب قیلیدی باتور خان دین کین برکه
 خان دشت قیجاق غر خان بولدی حضرت شیخ سیف الدین باخرزی
 قدس سره نیک تولید مسلمان بولدی اول کیشیک جوچی خان نیک اولاد دین
 مسلمان بولدی برکه خان ایبری اول کیشیک تولوی خان نیک اولاد دین مسلمان
 بولدی سلطان محمود غازان شهرت کلاچی جغتای خان نیک اولاد دین مسلمان
 بولغان توغلو ق تهور خان ایبری حضرت مولانا ارشاد الدین عطا الله مشهور
 نیک تولید دین اسلامه مشرف بولدی بو واقعه تفصیل برله بیایا بولدی
 انشاء الله تعالی المقصد جوچی خان نیک اولاد دین او تو ز سکر کشی
 خان بولدی سلطان احمد خان زمانه خبر اراده بعضی مسلمان بعضی کافر
 ای بیار اول باتور کین برکه خان او جوچی کینا تو تور توچی کینا بنی تو خا کین
 البتخی اوز پیک خان اوز پیک کت شو نین قالدی یبخی جان پیک خان پادشاهی

67

غازان
ایبری

مسلمان

مسلمان و عادل و جو انکو اخلاق ایرتور کورہ کان زمانہ اور دوسرے خان
 ایری ایرتور کورہ کان پہلے جنک قلیب اور دوسرے خان بر طرف بولدی ایرتور
 تو خیمش خان نے اوز اور نید انقب قیلدی صرزا اولوغ بہک کورہ کان صرزا سلطنت
 ابو سعید کورہ کان زمانہ لارید ابو الحیر خان خاتم دست چقاقتہ استیلاتا بتی
 ابو الحیر خان دینی کرای خان بدلہ جانے بہک خان قاجب مغولستانہ حقیقی مغول
 اولوسیغہ ایسان بوغا خان خان ایری خوب پیش کلدی قویا پس تے پوی
 بولارغ تراق آت قویدی یار یاغوز یریم قیبت بولر کان بسی دین قزاق اتانزلا
 ابو الحیر خان عالم دین اوتی دینا نیک رسمی کابی بالاکا ہی بہت دلیل اولادی
 ہمد فر اکنڈہ بولدی یار شاہی یکچان ابن شاہ براغ اوغلان ابن ابو الحیر خان
 سلطان محمدی خانفہ خدمت قیلدی خدمتی اوکد صرزا سلطان احمد ابن
 سلطان ابو سعید صرزا پہلے یار سلطان محمود خان جنک قیلدی یار بوشاہی
 یکچان امیر عبد العلیم تر خانفہ نوکرای بوز ولوب سلطان محمود خانفہ کیردی
 خان بو خدمت نے منظور بلب تربیت قیلدی انون ترکستانی عنایت قیلدی
 آخر سلطان محمود خان نے بش اوغلی پہلے شہید قیلدی القصہ صوجی خانہ
 بسیار شکار دست ایری تو زوت ہر کہ نے خوب پلور ایری صوجی خان نینگ

اولاد پرتیجی خان جان بیک خان ایدی بسیار حمیدہ خصال کیا افعال شوندا فخر قلند
 اوز کاسی تقریباً کلکوسنی ذکر تولدی خان ابن جنیکلر خان تولدی خان بورتہ
 قوچس دین توغولخان جنیکلر خان نیکلر قوتوبچی اوغلا یکہ نوزیان و اولوق نوزیان
 دیر ایدی اوز دین کم عبد قیلو ایدی تولدی خان پادشا زاده مردانه و دلاور و زیبا
 منظر خوش کلام اوکتای قاقان دین ایگلری عالمیدین اوتی آنداع نقل قلیب دورلا
 کیم اوکتای قاقان رنجور ایدی اوز رسمید اسوغه بر ندم دم قلیب قاقان سب
 قوتوب ایدی تولدی خان جبرک باریب ایدی اعنسی قاشیقہ کلدی کوردی اغاسے
 رنجور قاقان قلیب دور ایستیکه ای تنگری جاوید اگر کنه اوجون عتاب قلیسانک
 اینکلیدین من تولکشی اولتور دوم بلا بارقه سینی یغلا تیم اگر صوت اوجون ان اولتور
 سانک آندین من خوش صوت دور من من الیب بارغیل سب قاقان سونے
 اچتی اوکتای قاقان دین رخصت الیب اورد اسینخ یاندی یولدار رنجور بولوب
 بر طرف بولدی از خان نیکلر یاغید امد فون قیلدی یار تولدی خان نیکلر اولوغ
 خانوزن سیور قوت بیک اوکتای نیکلر اینی سس حکم نیکلر قرزی ایدی تور ت ادغلا
 بار ایدی اول مونکا خان ایکنجی قوپلای خان اوجونجی بولاکو خان تور توبنجی
 اربق بولاکو اوکتای قاقان عالم دین اوتی کیوک خان تخت کال اولتور دی اتمس
 نیک

ننگ اور نڈا بریل تمام مملکت کا خان یعنی قیلد کسو کو خان ہم عالم دین اور آو کتای قان
 آن ننگ لے عہدی شاہزادہ شہسوت اول آو کتای قان دین ایگری عالم دین
 اور بو پادشاہ زادہ لار ننگ لار ایسا موگکا خانین تخت و تاجہ لایقی یوق ایدی
 قوریلتای قیلد بلار ترک لاریچیں قیلخاننی قوریلتای دیب در لاجھیتی عظیم
 منقعد بولدی بھیج شہزادہ لار باخانوں باشلیخ دشت چچاق دین کلدی قور
 ہولاکو باشلیخ ہم جغتای خان ننگ اولادی منکاسار نزیان باشلیخ جوج لیراک
 بغیلیب موگکا خاننی خان کو تاریب ایاق تو توب قدیم سون بر لہ تخت
 تاجہ چتقار دیدار موگکا خانہ خانیلق وارتاتی موگکا قان پادشاہ ایدی
 بسی مرانہ جباریز باتر بروقاہر چنگیز خان الغان مملکت ننگ بعضی سی
 بند یاقی بولو بدور بعضہ سے ہوز فتح بولاب ایکان دیب جہمانیکر او جوں یقی
 لشکر بو پورماق بولدی اولوغ انی سے قوبلای قان آندین کچیک ہولاکو خان بولار
 انتخاب قلیب جریک کا معر قیلدی چنگیز خان ننگ جریک دین اون کشی دین
 ایک کشی چقاردی برینی قوبلای خانہ برینی ہولاکو خانہ خوشی قوبلای خان نے
 مشیرتی سرحد کجاوردی باشہ عظامی و ماچین و قراجانک و تنگنوت و قوبت
 و جوجرتہ و سولنقا و کولہ و بیغی ہندوستانہ عظامیہ ماچین پوت

ایردو بولارینک فتحی غنا نمرزد قیلدی تمام ایران زمین و شام و مصری و روم و ارمن
 و یمن کا اول کشیدین ایکی کیشی ^{دین} ^{کیشی} ^{دین} ^{کیشی} چقاردی هولاکو خانده توتسان یته
 مینک کیشی نقین تاجی تاریخ در او ایل بارس سیله آلتی یوز قوقوز ایبری
 هولاکو خان جه مانگیر لوق او جون قرا توروم دین ایرانوز یوز تویری لشکری فرودن و حشمت
 بده پایان بیله ماورالنهر کا کلدی غرقند شهر یزینک آلودی مسعود بیگ طوی ایکنز قیلدی
 برای طوی قلب عیش و عشرت قیلدی المالیق دین برک شهریکه بار حاکمی مسعود
 بیگ ایبری دارنده لاری پیش کشن بیله قلب هولاکو خانده کوروش قیلدی یلار خراسان
 دین اندی جان دین امیر غون اقا باشلیغ امرالار دشمنه لاری اینه تکلیف قیلدی لار
 پیش کشن لایق بیله کوروش قیلدی یلار هولاکو خان باشک بسیار بهلوانان نیزه
 کذا بیله خراسان طریفه غزم قلب خراسان عیش و عشرت تو مشغول بوکده پادشاه
 ملا حده خورشید ایبری بسی فساد قند بولمغولار دین ادره بسی اکابر و پادشاه
 نه شهید قیلدی هولاکو خان ملا حده مینک شهر لاری فتح قلب خورشید موغکا
 خان قاشیغ ایباردی ملا حده نه منت نابود قیلدی هولاکو خان بسی شجاع
 و بهادر و خوشخوی و همت لیک مردان عقل و کنکاشده به نظر خان ایبر
 خراسان و فارس و کرمان ملجولارینک مملکتی لمیسیر الموت و قرظین و اذربایجان
 عراق

عراق عجم مستخر بولوی ایر سه بغداد الخلیفہ ابو العباس ابی جبار دی خلیفہ بغداد المستعصم بالله ایدی
 وزیر مودید الدین احمد بن محمد بن العلقمی شیخ ایدی خلیفہ پاک دین دوستی ایدی وزیر
 یمن سوز بلال الخلیفہ لار نے یا نوردی القصصہ ہو لاکو خان توقسان تہ مینگ کیشی بر
 بغداد اوستونیکاروان بولوی خلیفہ المستعصم بالله منصب داریند کریون
 باشقہ یکرم تورت مینگ کیشی کا علو قدر و ایدی وزیر مودید الدین احمد بن العلقمی
 وزیر پر تودیر خلیفہ زغانا قیلد کون توغاشیدین کون پاتیشیفہ ہر سمان
 خدا پرست کہ بار بندہ بود در گاہ امیر المؤمنین غنہ جان باز لیق قیلاد و پرستی
 بدین دین تہ پرو ایدی امرای خلیفہ مجاہد الدین اسپک دو انزار کو جنگ در ایدی
 دو انداز بزرگوں دیب بار ایدی شول جلد ہر طرف بولوب ایدی اوغلا امیر
 سعید خوب یکیت ایدی سلیمان شاہ امرای خلیفہ دین ایدی منجم ماہر ایدی
 فتح الدین کرد قراسنگقور و غیر ہم خلیفہ بسیار زدار و مالدار ایدی مالوہ بسیار
 مایل ایدی امرالاری ایتی ای امیر المؤمنین زغنی کیشی شیو کون او جو ز بغا لشکر
 یغانی مال برال دیب خلیفہ کا وزیر احمد بن العلقمی ایتی کہ ایلیکا مال بریب نوگر
 قیلماق حاجت ایلاس بودر کا غنہ تمانی خدا پرست نوگر جا کر مال بغا ق او جو
 عسل کا چپن اور لاشغانو یک اور لاشور لار بلکہ برنج کار آدمی امران تحصیل ز

او چون اطرافش فراگنده قیلدی خلیفه کا وزیر ایتی که قول خاتون یتیم او عقول بر
 اوج دین تفریق لورسه لار کا فر لایر سوله بکسان هم چو بولوب دیب بوسوز کا معز بولک
 بیک لاری ایتی لاریکم هو لاکو خان یا ذوق تماش اودن مینک تمثال التون یوز اط
 بعضه سسی التون اگر لیک بعضه سسی کوشش اگر لیک بعضه سسی کوفت کر لیک اگر لیک
 بعضه سسی معترف کر لیک الیک اط بلا کاج مینک ذری پارچه بش مینک فو تری لیک یوز
 ملینق تیه قسم پارچه الیک جیه پیش کشن ایاس بولک دیب ایبار نیک دیب وزیر
 معقول قیلدی که دشمن قور قتی دیر دیب هو لاکو خان با عظمت تمام بعد اوز در ا
 بولدی خلیفه سینه ایلی ایبار دی خان شو نین یا نسون بو میان کلما که لایم ایاس من موخکا
 قان بله دوست دیب هو لاکو خان ایتی من موخک یول کلیم بخو خلیفه که کورای مینا
 دیب القصد خلفاء عباسیه او تویزینه کشی ایتی آخری بنی عباس ایدی دوی اآخر
 بولوب اولک معقول سوز وایش معقول بولمادی وزیر حرام نک خلیفه نه معذور
 قیلدی هو لاکو خان بنزادنه محاصره قیلدی بنزاد لشکر نیککی یوق ایدی اما
 خلیفه به تدبیر ساده ایدی بخشی سردار سپاهی یوق ایدی محاصره اوزاق بولک دو انوا
 کو جنگ فتح الین کرد قراسنکفور حقیب اون سکر مینک کشی بر دشمن کلتر دی
 جنگ سخت بولدی فتح الدین بله قراسنکفور اولدی دوانه زار بجه کشی بره قاجب
 کلدی

کلدی لشکر بر طرف بولدی اوج آی مجاوره بولدی بغداد بسی تنگ بولدی خلیفه اکابر
 و سادات و قضاات و امرالار برله کوروشکا چقار بولدی پشش کشن نه نهایت
 ایب خلیفه اکابر و سادات و قضاات و صدور امرالار برله بیعتی لای خلیفه نه باشق
 جاده غه تو شور و یلار الحال خوب پشش کلدی اما دواندارنه سلیمان شاه امیر سعید
 دواندار برزدرکنه توتنه لای سلیمان شاه غیتی یوز اغای اینی سه بله باغلاب ایب کلدی
 هولاکو خان سوردی ای سلیمان شاه سینکدیکه افر شناس و مجتم خلیفه نه نصحت
 قلیب راست غه باشلامدینک بوکونکنی پلما دینک سلیمان شاه ای کیم خلیفه پست
 ایری بخشن سوزنه ایستادی دیدی سلیمان شاه نه جمعی برله اولتوردی دواندارنه
 اوج مینک جمعی برله اولتوردی امیر سعید نه قتل قیلدی ای کیم کوزن کیس خلیفه نی ای کیم
 او غل برله اولتوردی موکاقا آن بر مجتم قوشوب ایری اول اینیکه از آراں عباس مبارک
 دیمون ایماکس حضور صا قتل قیلاق ایچ و به برله رد ایماکس دیناقر انکولوق بولور
 یر تبار و بابولور دیب شیخ یضطوسی هولاکو خان نیک خدمتینه کلب ایری خواجه نصیر
 طوسی ای کیم ایچ قهره جادوت بولماس بسی اما بر صحابه مثل امیرالمومنین عمر و امیرالمؤمنین
 عثمان امیرالمومنین علی و طلحه و زبیره و غیرهم رضی الله عنهم شهید بولدی بلار مومنون
 بولمادی خاص آل عباس نیکد مساینر محمد ایس خلیفه نه ظاهره و الممن قتل قیلدی

متوکل خلیفہ نے متصرف قتل قیلیدی بیچ حادثہ واقع بولمادی فکر غہ قالب خلیفہ نے
 کینر کا پور کا دیار لت قیلیدی لاری لار کر بر نعرہ دیکانین واقع بولمادی خلیفہ نے تو مال
 بولماسا اوکانز اوکان دیب لت قیلیدی بیچ حادثہ بولمادی اعضاء خلیفہ خیر
 دیک نزم بولدی دولت بی عباس آخر بولدی او تو زبہ کشی مدہ خلافت و حکومت
 لاری بش روز بکره اوج یل اول عبداللہ سفاح ایکچی منصور ابو الجعفر و دانغی او جوچی
 مہدی تور توچی ہادی بشی ہارون الرشید البشی محمد امین بشی ہامون سکرچی
 معصم تو تو زبجی دانق او زبجی متوکل او ن بر جی متصرف او ن ایکچی مستعین
 او ن او جوچی معمر او ن تور توچی مہدی او ن بشی معتد او ن البشی مقصد
 او ن بشی متکلف او ن سکرچی معتد او ن تو تو زبجی قاهر بکرچی راضی
 بکره بر جی مشقی بکره ایکچی متکلف بکره او جوچی مطیع بکره تور توچی تابع
 بکره بشی قادر بکره البشی قائم بکره بشی معتد بکره سکرچی مسطر بکره
 تو تو زبجی مستر شد او تو زبجی راشد او تو زبجی معنی او تو زبجی
 مستجد او تو زبجی مستعی او تو زبجی نار الدین اللہ او تو زبجی
 ظاہر او تو زبجی مستبصر او تو زبجی مستعصم بوہم باجنت ہادنا لارینگ
 اولادین بوزاد دازبہ قویاد یلار دولت آل عباس آخر زوال بولدی
 مخلوق کہ

مخلوق که بار آخر زوالی باراد که به زوال و پادشاهی انتقال عذای تبارک و تعالی
 عزت شاهانه بنفداد و اسکسان مینک آدم به جان بولدی هو لاکو خان تخت ایران
 و عراق غمقر بولدی سیف الدین چنگی غم شهید قیلدی وزیر ایدی هو لاکو خان
 ایلیخان شهرت تابی هر خان که هو لاکو خان مینک اوریند تخت او لوتوردی از ایلیخان
 امانیلا سیف الدین چنگی مینک اوریند خواجه شمس الدین محمد جوینی قدسی سوره وزیر
 قیلدی خواجه شمس الدین محمد صاحب دیوان خوش خط مرد فاضیل و سخن بانه پیر
 و صاحب رای مسلمانار مینک حقیقی بخشی او اقلید یار جوینی که خواجه علاء الدین
 عطا ملک حاکم ایدی مصنف تاریخ جهان کاشی بو خواجه لار بزرگ داده
 و جو انورد با فیضت بغداد خواجه علاء الدین عطا ملک حاکم خواجه شمس الدین
 محمد مینک اتیغ بستی کتاب تصنیف قیلدی لار شول جمله دین بری شمسیه انکا اوزی
 شرح آغاز قلبی ایدی عمری یاری بر مادی القصد اللیک آله قلوه نامی هو لاکو
 خانف مطیع و سخن بولدی خطبه و سکه ایلیخان مینک اتیغ زیب زینت تابی هو لاکو
 خان سکریل ایران طور انوه خانیق قیلدی قرق سکریل عمر کوردی هو لاکو
 خان عالم دین اوقه جمع شهزاده لار و امرالار قور پلتای قلب ابا قانانی خان
 کوتاردیلار ابا قان خان پادشاه ازاده دلاور و جو انورد زیبا منظره و لتمد قاهر ایدی

خواجہ شمس الدین محمد صاحب دیوان نے اولیٰ دستوری برلہ دوز قیلدی ایسی
 خواجہ علاء الدین عطا ملک نے بغداد حاکمی ایدی ینہ بغداد عہد حاکم بولدی
 رومنہ معین الدین پروانہ نے حاکم قیلدی ابا قاسم خان اون تیریل خان
 یق قیلدی ماورالنہر دین براق خان لنگ تار تیب کلدی باسروق بولوب
 یانزی برکون ابا قاسم خان ہمدان دانترا اب کچب اولتورور ایدی مجلس عجیب
 کرم ایدی ابا قاسم خانہ وحشتی عظیم مستول بولدی تورجی سیدی یاتیلادی
 برادلوغ قوش منکا قصد قیلادوردیب اوق یانہ الامای یق قیلدی جان بردی
 ادغیل ارغون خان خراسان ایدی ابا قاسم خان نیک ایسی نکور دار کہ
 سلطان احمد مشہور ایکاری اور داغ کلدی امرانویان یق قیلدی احمد خان
 نے خان کوتاردیلار آییناق زداماد قیلدی منکچ بوقانے امیر الامرا قیلدی
 احمد خان نیک مسلمان یق قلم بسی ذوق شوق بار ایدی مخفی مسلمان بولدی
 پادشا اسلامہ تمام رواج بردی بعضی بے دین مثل منکچ بوقا ارغون خان
 منکچ بوقانے اولتوردی ارغون خانہ بوزدلوب احمد خاننی اولتوردیلا
 ارغون خاننی توریلتای عظیم قلیب خان کوتاردیلار ارغون اسلامہ
 بسی شمس ایدی خواجہ شمس الدین محمد دیوان نے شہید قیلدی بیچ مسلمان

اور داغ

اور داغ کھلا سون ديب مارنخ قیلدی اهل اسلام بسی تنگ لیک بولدی پت
 فرصت ارغون خانو مرضی جانستان عارض بولدی بسی میان رنج کلا
 قالدی پنخاری خوارسنت آخرت قیلدی ایله اوغلی بارایدی اول غازان ایکنی
 اولجایتو سلطان غازان خان خراسان ایدی اینی سی کنجایتو روم دی
 کلدی جمیع امرا یغلیب کنجایتو خان کوتا دیلار کنجایتو خان مملکت تنگ ضعیفی
 غه مشغول بولدی منصب امیرالامران طغا جار نیانوز برودی خواجهدردین
 خالدی وزیر قیلدی کنجایتو خان بسی سخی و جوانمرد خان ایدی بایدو خان
 ابن طرقای ابن هولاکو خان خروج قیلدی طغا جار طولادای قبجو مال
 بوا مرالار حرام نمک لیک قلب بایدو خانو بوزو لورننگ کلرینی قیلدی کنجایتو
 خان بایدو خانو او تروجریک میوردی طغا جار سپه امیر لقبو قاجلایرنی
 باش قلب طغا جار بایدو غه قوشولدی اجتوقاننک کشی بر کنجایتو خان
 قاشیغنه کلدی حرام نمک لار بر یولک بایدو غه بولوب کنجایتو خان همزیمت
 تباتی کنجایتو خان اوج میل خان بولدی کنجایتو خاننی امیر لقبو قان قتل
 قیلدی جمیع اولوغ کچیک یغلیب بایدو خاننی خان کوتا دیلار ذکر مالدشده
 اسلام غازان انار آمد بر طغه خان خانان سلطان محمود غازان

فرزندار محمد ارغون خان ایروی ارغون خان سفری آخرت قیلدی خراسان
 ایروی کجا تو خان زمانیدام خراسان ایروی کجی تو خان نیک قلیغی باید و خان
 نیک خانلیقی نه ایشتی ایرسه امیر نوروز ابن ارغون اقا خراساندا شاه زاده
 غازان نیک خدمتینه کلید عهد پیمان قلیبیک دل و یکجهدت بولوب باید و
 نیک دستونیکا جریک اطلاندیلار ایکی لشکر و برو توستی باید و نیک جبریکه بربری
 غازان خان نیک لشکر کچه بار ایروی غازان خان و هم قیلدی امیر نوروز
 بخت عرضیکا تیکوردی که ای پادشاه عالم باج و هم و هر اس قیلخو لوق ایلاس
 خان اگر مسلمان بولالار من ضامنم که بود شمشیر الورمیز غازان خان قبول
 قلیب ایتی که تنگری تعالی منکا نعت برسه البتة مسلمان بولای ییب امیر نوروز
 ایلیجی لیکه کاباریب باید و غه کوروش قیلدی کوب امرانی طغاجار باشلیغ
 بوزوب یاندی القصد باید و خان باسروق بولوی باید و فی اولتور دیلار
 غازان خان تخت و ابر قرار بولوب ایکی کونین سو نیک امیر نوروز غازان
 خان نیک عرضیکا تیکوردی خدای تبارک و تعالی فتح بردی ایروی خان
 وعده غه وفا قیلماق کرک دیب خان نیک کونلیکا برتوی توشوب ایروی اتفاق
 بر لایق لار کاملی بولغای اینک ایلیکیده احکام مسلمانلیق نه اور کانهای من

اسلام

اسب بام بحر آباد دین حضرت شیخ صدرالدین ابراهیم ابن شیخ سعد الدین حموی قدسی
 اندک سر هم فی الیکدیلا حضرت شیخ مذکور سلطان محمود غازی خان غدا حکام اسم
 فی اورکاتب غنسل قیلودرو مسلمان قیلدیلا رشون کون بیلدیمش منگ کنشی مسلمان بولدی
 ایراندا شایخ بولدی طغاجار اوج خاندا مخالفت قلیب ایلی اذ اولتوردی سلطان
 محمود غازی خان نوزرد بقو، چشم سلاطین منولان بلکه همه خاقین جهان
 سلطان محمود غازی خان پادشاه ایردی مسلمان و پاک اعتقاد عادل و پهلوان
 شجاع خوش صورت و سخی امیر نوزرد خدمت شایسته بجا کلتوردی مسلمانین غدا
 بولدی بسی اولوغ و با حشمت بولدی کوب امر او زرا احمد میردی امیر نوزرد بوزخت
 باید و پهلوانی بولدی مصر پادشاهینده خط و نامه ایاریب ایرانده تکلیف ایردی
 قوتلوق شایان مصر بدین باسروق بولوب یاندی خواجده صدرالدین وزیر وینه
 امر او امیر نوزرد بدین حسد ایلتب مصر فادشاهی ملک اشرف کا نامه ایبار روی متهم
 قیلدیلا امیر نوزرد غلامینه ایند شایب خانده بسی تعدی قیلدی ایردی خان ینک
 امیر نوزرد بیلدیمش ای تغییر تابتی حسد لار وقت تاپیب امیر نوزرد ینک ایسی
 لکزی کورکانتی توتدی لار امیر نوزرد وزیر بخت خراسان ایردی پنا ملک بخانین
 کرت کا ایلیتی غازی خان اناراد برمانه امیر نوزرد غازی ینک حکیمی کاتنک

بولوب اهل فتنه نیک سوز یکا کردی امیر نوروز عینی غزوات و نماز و تلاوت قرآن پلاد و تاجا دی
 آنقدر چه شهادت تباقی خوش سعادت و دولتی دور کرد و تمدن بولنای دولتی نه غزوات
 و جهاد نماز خیرات و تلاوت قرآن و واج شرع و ایمان پلاد و تاجا کایینه آنقدر دیده
 مرتبه شهادت کایهنگای نوروز چک غازی و یک خدای تبارک و تعالی چیزات ایشلایینی
 نصیب اینکای بو قطعه امیر نوروز غازی نیک تارینی قطعه بششصد و نود و
 شش درون شهر هرات گذشته از مه شوال بست با یک روزنه دو هفته
 روز و شبته میانه دو نماز رسید لشکر غازان شوید شد نوروز غازان خان
 نوروز نیک اورینده اولجا توتو سلطاننی نصیب قیلدی اولجا توتو سلطان غازان
 خان نیک اینی سسی ایسی سلطان خود غازان تمام بودا کو خان نیک پورینده سیکز
 یل خانلیق قیلدی او توتو شورت یل عمر کردی او ز اورینده اولجا توتو سلطاننی وصیت
 قیلدی غازان خان نور مرقده نیک فونینده جمع اهل اسلام عزرا توتو لار اولجا توتو
 سلطاننی نراسانوی الیب کلیب شهزاده لار و امر لار قوریلنای قلیب اولجا توتو سلطان
 نه تخت کا اولتور غوزوب مبارک باد قیلدی لار امر او زرا نشار قیلدی لار شعر الا قصیده
 لار و تاجا دی لار اولجا توتو سلطان داد عدل قیلدی دین اسلامه رواج بردی سلطان
 محمد عبده شهرت تباقی خواهر شهید الدین نه شریک و زیر قلیب ایسی حیانت کا
 مشهم

قشمر بولوب قتل تاجی امیر نوزوز غازی غنفته قیلدی آخر از یکیا یاندی خواجه علی شای
 ختلانغ وزیر قیلدی خواجه رشید بیله شیریک خواجه رشید علیه الرحمه عادل و سخی و قاضی
 بهر مند عالم مصنف تاریخ جوامع الرشیدی بتر نزهه عمارت عالمی بنا قیلدی رشیدی
 اتادیلار تاریخ دا انداغ دیب دور لایکم بیه عمارت نه اسکانین رشیدی نه بوزماق
 منقل دور قیلمیشا نویان نه سپهسالار لشکر امیر الامرا قیلدی بیلار سلطان محمد
 خدا بنده مصر غبریک ایباردی مصر پادشاهی ملک ناصر دم اسباب حرب ضرب
 راست قلب جنگ نیک خیالید ایدی خواجه ده بی نظیر وزیر صاحب تدبیر
 انداغ تدبیر قیلدی که ملک ناصر پیش کش بسیار و استرطای باد بردار و شترهای
 قطار و تو فیحاق های باد رفتار جقاریب صلح تیلاوی سلطان محمد خدا بنده
 بی پایان عنایت فراوان ملک ناصر غنچه قلبیب یا نوزوزی سلطان محمد خدا بنده
 انذار حد بر مانده اسلامه بسی رواج بردی دین شریعت ملت خیفه نه
 قوی قیلدی لار مسلمانان غنچه میل تمامی بار ایدی اوزی خان پاک اعتقاد مسلمان
 نهاد عادل و سخی بهادور جوانمزد و خوش منظر ایدی خواجه رشید علیه الرحمه وزیر
 قیلدی بود وزیر عادل و عالم سخی دین اهل اسلامه ایچ نفع یتیکه حد حساب یوقا
 او که هولاکو خان نیک ملکلی روم عراق عجم عرب آذربایجان فارس و خراسان غنچه

اودن ایکی میل تمام خان بولدی اوتوز آلتی میل بعضی روایت اوتوز سکر میل خانیق قیلدی
 خان بولوب بریلدین کین شهر سلطانیه زینا قلبت تحت کما ایتب اوزی یا تخالی
 عمارت عالی بنیا و قلبت شول عمارت و امدفون بولدی غازان خان نور قبر دین
 ایلیکاری ایران امدفون خان لاری نیک مقبره سی معلوم ایلس ای سلطان محمود
 غازان تبریز امدفون بولوب ایوی سلطان محمد بنده نیک اوغلی که سلطان ابوسعید
 خان ایروان اوج یاشار خراسانده پادشاه ایوی سلطان محمد بنده
 رنجور بولدی اوغلی سلطان ابوسعید خانده کنشی اسپار دیار سلطان ابوسعید خانده
 کلک اسین ایلیکی ایلیخان عالم سو فادین و داع قیلد ملار جمیع امیروز را
 یغیلیب سلطان ابوسعید خاننی باشینده تاج قویوب تحت کما اولتور غوز دیار
 امیر جو بان نه امیر الامر قیلدی پادشاه کجک و چل عقد امیر جو بان بولدی
 حتی که خواجه رشید الدین دیک فاضل و عالم و عامل و سخنی بزرگ زاده خواجه
 علیش دین شوق الیب خواجه نه سنی قلبت قتل قیلدی خواجه علیش هم فات
 فرصت داسفر آخرت قیلدی جو بان نویانی خراسانده حکیم قیلد ملار اولوغ اوغلا
 متوتاش دوم حکمی بولدی برهنگی سنی خانده وزیر قیلدی صابین وزیر لقب
 تابقی امیر جو بان هر ایش قیل خان کوتادور ایوی امیر جو بان نیک تاجار نیک
 قزلی

قزى بىزاد خاتون خان عاشق بولوب بىر وىر دارام بولوب جو بان نىك كا
 محرم لار دىن كىشى اىباردى اول كىشى خان نىك عرضى نىكوردى جو بان نىك
 غىمان كلىب غيرت قلىب نىكوردى وقتى شور امير قلىب ايتى خان خاموش
 بولوب امير جو بان بولوب قىلىپ نىكوردى بولوب نىكوردى بولوب
 فهم قلىب امير جو بان نىك كا ايشلار نى و او غلانىلار نىك نىكوردى خان نىكوردى
 تور دىلار بىسى امير لار نىك نىكوردى امير جو بان نىكوردى بولوب بولوب
 اختيار بولوب ايرى اولوغ او غلانىلار نىكوردى روم حاكمى ايرى ايتى غلانىلار
 ياغى بولوب امير جو بان بولوب باغلاب ايب كلىدى امير جو بان نىكوردى
 دىن عفو قلىب نىكوردى حاكم قلىدى دمشق خواجه دىب امير جو بان نىك
 بولوب بار ايرى دمشق خواجه نىكوردى خان بولوب قىلىدىلار امير جو بان خراسان
 دىلار او غلانىلار قىلىپ جبرى ايتىب امير خراسان بولوب اتفاق قلىب
 خان او زه سىكا كلىدى خان او زه حقيقتى بولوب قىلىپ ايتىلار امير بولوب
 خان نىكوردىلار امير جو بان نىكوردى تا بىب هرات بولوب ملك غياث الدين
 كرت كا ايتىلار كلىدى ملك كور نىكوردى جو بان نىكوردى قلىب ايرى ملك غياث
 الدين امير جو بان نىكوردى اولتورور بولوب امير جو بان كىشى اىباردى ملك بولوب

بولساق ديب ملك قبول قيلمادی ايتی که هر سوزی وصیتی بولسه امیر ایتسون ملاقات
 تیکیل ديب امیر جوپان ايتی که نیک بوشینی تهرین جدا قیلما سونلار نیر که بر بار ما غیم
 لازم امیری قوش شون ایبار سونلار ديب القصه امیر جوپان ن اولتوردی او علی
 جلاد خان ن اولتوردی زیا صوته نیکو سیرت یکت امیری بغداد خاتوننی خان
 الیب امیری بغداد خاتون کیشی ایباریب اتاسی جوپان هک نیک ایتی سسی
 جلاد خان نیک بوتینی حضرت مکه کایا دی مکتة عدد ادقن قیلدیلا خواجه
 عیاش الدین ابن خواجه رشید نور مرقدہ ن وزیر قیلدی بو خواجه عیاش الدین
 فاضل عادل عالیقدر اتا بیخ کزیده تاریخ مجمع الانساب شرح شمسیه
 خواجه نیک اتیغه تکیض قیلدی بولارغا انعام واحسان وافر عطا قیلدی
 روم دین خیر کلد امیر حسین جمعی ن بویروب امیری ماورالنهر دین خیر کلد
 شاهزاده های جغتای نراد کلدی خراسان ديب سلطان ابوسعید خان
 تاجار دوشمن طرفیکاروان بولدی لشکری بی پایان بله کلب ایکانلار سلطان
 ابوسعید خان انزک کشی بله باویم وهر اس دشمن کا جمله قیلدی سخت جنگ
 بولدی خان آذاع جلادت ظاهر قیلدی کیم رستم اسفندیار بولسه ایبار خان
 نیک بهادر لوقین هشت دست انصاف برور ایبار ماورالنهر هر کجک باسرد
 بولوب

بولوب یا نزی بوجنگ دین کین سلطان ابو سعید غازی خان پتید یلار سلطان
 ابو سعید خان اون اوج یا شد امان بولوی اون تو تو زیل خانبلیق قیلید
 او تو زایکی ییل عمر کوردی سلطان ابو سعید خان پادشاه داده خوب صورت
 دینکو سیرت یعنی عادل و مسلمان سخی و دلاور جوانمرد یا بش عالم دین
 او نه ایران خلقی بریل عمر اتوقی لار مناره لار غه قرا کید و دیلار کوه لار غه کول
 ساجی لار د امد اعلم بالصوا کفتاری جغتای خان نینگ بیانے
 و اینک اولادی ذکر ی نو غلوق تور خان نینگ اسلانی حضرت مولانا
 ارشاد الدین قدس سره و چه نیک قرا اید و مسلمان لیتق نینگ استی کلانی
 آنراغ روایت قلیدور لار کیم جغتای خان جهنگر خان نینگ ایلچی او علی
 ایدی جغتای خان بسی باسیاست قاهر و دلاور و مردانه ایدی توره
 و تو زوت و بساق غه بسی جده جهمدی بلر پادشاه ایدی او کتای قا
 آن دین بریل ایلگری منزل فانی دین سری جاودا نیغه میل قیلیدی او کتای
 قآن اوریند انبیره سی قرا هو لاکونه نصیب قلیب ایدی زیرا که جغتای خان
 نینگ و له عهدی قائم مقامی مامو کای نینگ غلغ قرا هو لاکود پچسو قرا و پوری
 جغتای خان عاقل و کافی کنشش لیک کیشی ایدی او کتای قآن غه

کاین بنی اطاعت قیلدی قان هم اولاد جغتای غه خوب نکه هلاش لیتی قیلدی
 جغتای خان نیکولی عهدی او غلط مامو کای بسی مقبل خوش خوی زیبا
 منظر و قمر پیکر و نیکو سیر خوش چا و ره جانک سوار تیز انداز نینه کداز
 یکیت ایری سن ساله پیکر بریکر مه ایگی یا شد ابار ایردی جنگلر خان اصلا قطعا
 اوزیرین جدا قیلماس ایردی جغتای خان جوچی خان اوکتای قان نه فتح
 خار زمیغچه سیوردی جنگلر خان بلنج و تالقان اوزه سیکا یوردی پولدا قلوغ
 بامیان محاصره قیلدی قلوغ دین مامو کای نه اتی شوندا مامو کای اولدی جنگلر
 خان بسی فریشان و ماقم زده بولدی یار لیغ قیلدی مامو کای نیکو لکان
 جنرینی بیج کشی جغتای غه ایتماسون دیب جغتای خان خار زم نه فتح
 قلیب اوکتای قان پله جنگلر خان نیک خذ میتکا کلدیلار جوچی کلمای
 یور تیغ یان دی جنگلر خان جوچی دین بسی آغیردی بو شهزاده لار کا انعام
 و احسان عطا قیلدی مینه جغتای خان غه ایتمی کیم نیک بویرو غومنی توتمای سیز لار
 بوز نامکا او خوشاش خانلار نیک او غلاملاری براغیز سوز کا جان بریب دورلا
 دیب جغتای هم جو کوب اولتور و بعض قیلدی که ای خان عالم کیر بنهر هم یاغینکنی
 توتماساق اگر من توتماسام اول من اولای دیب جنگلر خان بو سوز نه تکرار
 قیلدی

قیلدی جغتای هم یار لیسخ خلاف بولسه من اولای دیب تکرار قیلدی جنیکلر خان اتی
 ای جغتای آنداغ بولسه مامو کای عالم دین اوتی یغلاما میل دیب جغتای
 صبر قلیب اتی که سعادتمند ایکان الدینکزد اولوبوردی بیهج تغیر تاجا دی
 بر فرصت دین کین بهانه قلیب تاشقاری حقیق بر خلوت کا بار یب ناله زاری
 قلیب یزیزینی یوب کوزینی یا شدین پاک قلیب جنیکلر خان قاشیخه کردی
 بو واقعه بولغونجه جنیکلر خان آنجه کنشی اولتوردی کایس ایدی مامو کای اولدی
 شول قلعو دا بیج جاندار قلامادی قتل تابتی جغتای خان یزیک های تختی
 هیش بالیق ایدی طرفانی اوج قتب دور لار قراهولاکو دین قراد پسو
 ایلیکاری عالم دین اوتی قراهولاکو عالم دین اوتی خاتون بیسی عاقل و ککاش
 بیک ضعیفه ایدی اوتی اوز غننه خاتون تورالچی کوزکان یزیک قیزی قراهولاکو
 اولدی او غلے مبارک شایک کجیک ایوی جغتای خان یزیک یور تیخه خان بولدی
 عجایب بخشی باسیقتوردی بجه یلدرین کین باغیو خان بولدی غلام کافر
 ایدی نابود بولدی اینکین کین مبارک شایک قراهولاکو خان بولدی
 اول وقت دا قرا جارانویان بر طرف بولوب او غلے اچیل نویان تالیق
 ایدی بر لاس ایما قیدین پسو قرانیزک او غلے براق خان بسی بهادور

و مردانه کنکاشلیک ایبری مبارک انسی اولاجه براق خلیل راهی و تدبیر بر مبارک
 شاه دین خانیق ز الیب پادشاه و با حنمت و پر شوکت بولدی خراسانده
 هر یک اطلاندی الامای یا ندی آخر مسلمان بولوب سلطان غیاث الدین ات
 کوتاردی بش او غلی بارایدی اول موس ایکنی قوقتای او جو بخی بولوب تور بخی
 دو ابشخی بیک تمور زبده و خلاصه جراج اولاد براق خان دو اخان ز
 دو اوجیان آباد و لارد و اخان پادشاه عالمقدار و عدالت مشاعر
 ایبری مسلمان و پاک اعتقاد دو اخان دین کین بینه کافر و فاجر تحت کا
 اولتوردی مسلمانق رواج تابمادی بجه کشی تحت کا اولتوردی اما بات
 بر طرف بولدی مرزا حمید دروغلات تاریخ رشیدیدا دو اخان نیک
 منزاری یار کند ا دیب و بینه هم مقبول القول کیشلاردین ایشیم دو اخان
 پادشاه نیک دستونیکا مسعود بیک ابن محمود بیلا و ج کنبذ عالی بنا قیلدی
 دیب خواجه خان محمود خواجه عطر اتمد مشهوره دین میرزا حمید کورگان
 تاریخ دانقل قلیب در هر بار دو اخان پادشاه نیک آلدی بر او تسلا
 ایتورایدیلار که بو عزیز نیک جذب سسی قوی ایکان هر بار بوم غدار
 غریب سام منکا جذب حاصل بولاد و دیب دور لارد و اخان منونگقار
 بولدی

بولدی ایکی کافر توره خان بولدی انزین کین نوبت ایسما بسوقا خان غه
 اوغلی یوق ایدی جبریک باریب ایدی کلدی و بجه کوزین کین بر طرف بولدی
 داستان حضرت توغلو ق توره خان انار اقد برهانه توغلو ق توره خان
 نور حدقه جراع پشش دو مان جغتای خان ایرورتوغلو ق توره خان
 ابن ایسان بو قاقان ابن دو اخان ابن براق خان ابن سبوقا خان
 ابن مانو کای ابن جغتای خان ابن چینگیز خان ابن بیسوکای خان ابن
 برتان خان ابن قبل خان ابن تومنه خان ابن بای سنقر خان ابن
 قایدو خان ابن دو توتم متن خان ابن بو قاقان ابن ابوزکیر قاقان
 ابن الانقوا کورکلور کتت جو مینه خان ایرور میرزا حمید و وعلا مصطف
 تاریخ رشیدی تاریخ رشیدی انداغ روایت قلب در لاکم ایسان
 بو قاقان جبریک باریب ایدی اولوغ خاتون بار ایدی سائلمش خاتون
 دیب منول پادشاه لاری نیک خاتون بولسه اختیار اولوغ خاتون ایدی
 کچیک خاتون لارینی خواه لاسا کشیکا برو ایدی خواه لاسا قتلار
 ایدی منکیک خاتون دیب کچیک خاتون بار ایدی بو سائلمش خاتون
 توغاس ایدی انخلادیکه منکیک خاتون ایغز بوی دیب خان جبریکه

ایکاند شیر اول دوختوی دیکان امر کوروشکا کلیب ایوی سائلمش
 خاتون رشک ایلتیب منکلیک خاتونی شیر اول غبردی شیر اول دوختوی
 ایب یور تیغ یاندی شیر اول دوختوی نیک یورقه بسیار ییلق ایوی
 ایسان بوقاخان جریک دین یاینب کلدی منکلیک خاتونی سوردی سائلمش
 جواب بردی منکلیک من شیر اول دوختوی غبردییم دیب ایسان بوقا
 خان ایچی کیم منکلیک مندیمن حامله ایوی اوغول بولور اجهاله بار ایوی دیوی
 موزین زیاده ننه دیادی اما خاتون دین بسیار رنجیده بولدی هت
 فرصت دا ایسان بوقاخان وفات بولدی مملکت خان کینز سی
 خراب و فریشان بولدی امیر بولایچی دوغلات خان تاباقچه
 دغذغه قیلدی اما خان اورده دین بوملکت لار دیوق ایوی فرانش
 لار نیک اولوغی بار ایوی تاشن تمور اتلیخ شیر اول دوختوی نیک یور تیغ
 بو یوردی تاشن تمور ایچی که اوزوق وفاقه لاس اوج یوز اجکو تیلادی بو
 اجکو لار اوزوق قلیب مقصود غه بیکی من اوج یوز اجکو بریب
 روان قیلدی تاشن تمور میرزا ایماق دین ایماق کز سب شیر اول دوختوی
 نیک یور تیغ یی ابرسه جنر سوردی ایچی ادنگ کلدی منکلیک خاتون
 او جرادوی

او جرای منگیلک خاتون ایتی که خان دین ادغول توغندوم توغلو ق تورا آت
 قویوق شیر اول دوشوی دین برادغول توغندوم اچخو ملک آت قویوق
 القصیه تاشس تورمرزا توغلو ق تورخان زالیب قاجی امیر بولاجی آقسو دایری
 خان زه آقسوغ ایب کلکوبخه خان مزارت دهاکنه توشتی تاشس میرزا ایغلا
 توروب ایوی جمعی سودا کرلار یغلیب کلیب توشوبدور کاروان باشی نیک
 آت پیکچک ایوی انخا ایتیکه خان ایب کلیب ایدیم مزارتوه هاکنه توشتی دیب
 پیکچک اوزی هاکنه توشتی خاننی سلامت تا پیب بسی شادمان بولد اواز
 قیلدی اغراجی ساینک لاریب اغراجی سالدیلار پیکچک خان پله عهد همان
 قیلیب خانقه عزرا سیتب ایلکاری پیکچک حقیقی ایتیکه من ایلکاری چقاسام
 برالاسیمز دیدیلار پیکچک تاشس تورمرزا خان نی ایب آقسوغه کلدیلا
 شول مجلده توغلو ق تورخان اون الله یاشدا ایوی تاشس تورمرزا
 برکوک اجکو قالخاندا خان نی ایب کلدی تاشس تورمرزانه اورد ایکی قیلدی
 اجکو لقب قویدیلا اولادید بولقب قالدی پیکچک نی پرک لاریسک قیلدی
 اول سودا کرلار تومن ایما قه شول وقت دایمیر بولاجی اغاسی امیر تولک
 اکثر مانکلی سوده که متصرف ایوی آقسوغه خان نی خان کوتار دیلار

شرح اسلام توغلو ق توموخان نور مرقدہ حضرت مولانا ارشد
 الدین قدس سرہ نیک قولید اسلام بولخان نیک بیانی تاریخ رشیدیانواع
 روایت قیلور لایکم مولانا شجاع الدین محمود برادری حضرت حافظ کبیر الدین
 بخاری جیکل خان نیک فطرتی حافظ کبیر الدین بخاری مشہد دین ایدی بو
 بزرگ کین قلم رشدا جتھا دستہ و شکستہ بولدی مولانا حافظ الدین کبیری
 قدس سرہ شہید بولدی برادری کو جو روبر قراقرم و مغل ایب یاریب ایدیلار
 مولانا شجاع الدین محمود علیہ الرحمہ شول مسافر تہ عالم دین نقل قیلدیلا جنگل
 خانین کین مولانا مذکور نیک اولادی قراقرم دین کلیب شہر کنگد اقامت
 قیلدیلا شیخ الاسلام عزیز نو مہتر کاپیلار آخر فرزندان مولانا مذکور حضرت
 شیخ جمال الدین قدس سرہ عطر امده شہدہ بسیار عزیز بزرگ و ایدیلار
 شہر کنگ نیک خلقی بسے فسق مجور غرغبت قیلدیلا نماز جو دی کین
 حضرت شیخ جمال الدین قدس سرہ منبر غرغبت و عطا ایتی لار آنواع دیدیلار کیم
 ای یاران کرات و مرات کین لار و عطا و نصحت قیلدم ہج قایسی نے
 ایشتا دینک لار بو آخر نصیحتیم بو شہر کا بلای عظیم کلدی کین لار دین رخصت تیلدی
 دورس دیدار قیامت کا قالدی دیب منبر دین تو شوب سفر کاروان بولدی

موہزیں

مودین مسجد نیک حضرت شیخ جمال الدین قدس سره غه اعتقادی بار ایبری الماس
 بهر اه لبق قیلده حضرت شیخ هم قبول قلب شهر دین بر فرسنگ باریب توشی لاک
 مودین نیک بر مہمی بار یکان حضرت شیخ دین اجازت تیلاب مہمی اوجون شهر کایانوی
 مہمی دین فارغ بولوب منار غه حقیقی رسم خیر الاذان نماز خفتن آغاز قیلده آسمان
 دین قاری کلنغ بر نمز سه بغادور اما خشک اذان تمام بولدی ایر سه منار دین توشار
 بولدی منار نیک ایشیک بند بولوب در بر ساعت توقف قیلدی منار کایانوی
 کورونوی منار دین توشوب کسرت پلم حضرت بزر وک دار قاشلار یغز کلیم بو
 واقعه نه بیان قیلدی حضرت شیخ جمال الدین قدس سره غضب اند دین
 یر اغلیق دیب کوجوب روان بولدیلا منزل و مراحل طی قلیب کسرت آفسو
 آی کول دیکان موضع غه حقیق اولتوروب ای دیلار تو غلوق تمور خان او غه
 حقیق ایبری تو اجیلار کوردیکه جمعی فراغت پلم تنج اولتوروب دور حضرت
 شیخ بزر وک دار نه باغلاب تو غلوق تمور خان قاشینغ الیب باردی خان
 ایچی که ای تاجیک نه دیب چهار ایشیتا دیک دیب حضرت شیخ بزر وک
 وار ایچی لار که پنر مسافر کتک بوز بولوب کلدوک بار لیغ دین بفر کز لوق
 ین خان ایچی که ای تاجیک سین او بد انوی یا بو ایست لار و حضرت شیخ ایچی لاک

یکم اگر ایمان منزه بولسمین او بران و آیت لار مندی شریف دیب خان شمول
 مجله ایت لار غمخور گونستی بریب توروب ایدی خان ننگ کو نیکیکا بوسوز
 تا شیر قلبیب بر گوشه توروب ایله بر مغول نه بویردی باریب شول تا چو کله اعزاز
 اکرام بیلد اطاعت میندوروب الیب کلکیل دیب بو مغول ایلینی تارخ حضرت شیخ
 بزرو کوار کوردیلار که اول مغول ننگ اگری خون خنیر بیلد ملوت قیلغان
 قناده بارورنه اختیار قیلدیلار اول مغول یار لنگ آنراغ ایماس اطاعت منیب
 بارماق کر دیب توروی بزرو کوار نارنا جبار رویال طهارت نه اول مغول ننگ
 هر کین اگریکا یا سپب منیب بار دیلار خان بر گوشه داتوروب دورا با بشره
 سید ارشد ظاهر خان نورقبره شیخ بزرو کوار دین سودیکه اول نمه دورکم
 اول بولسم آدمی ایت دین او بران اگر لک اول بولسا ایت آدم دین
 شریف حضرت بزرو کوار ایتی لارکم اول ایمان ایرودیب ایمان اسلام نه
 تریف و توصیف کما منبغی قیلدیلار تو غلوق عمور خان انار اسد برمانه
 کریاق بولدی ایتی که اگر من خان بولسام استقلال برله البته کینر قلبیب
 منی مسلمان قیلغای کینر دیب وعده برودی خان شمول مجله اون سکر
 پیشار ایدی حضرت شیخ جمال الدین قدس اسد سره ائی کولده عالم دین

سفر

سفر قلدیار حضرت شیخ تنوع و قیتدا اوغلانلاری مولانا ارشاد الدین قدس
 سره و صیت قلب ایتی لایکیم من توشش کوروب ایوم جراغ یا نوزدوم
 بلذ هشته اوزه سیدا تمام مشرقی طرفه یارودی بو توشش نیک تعبیری
 اولدور کیم توغلو ق تورخان مکن و عده بریب ایدی که اگر استقلال برله
 خان بولسام البته سیز کلنیک من مسلمان بولغایم دیب مینک عمر دم وفا
 قیلما دی البته بو وعده دین غافل بولما غای سیز البته توغلو ق تورخان
 مسلمان بولور دیب حضرت شیخ جمال الدین رحمة الله علیه عالم دین تو ب
 بجه مجلیدین سونک توغلو ق تورخان استقلال برله خان بولدی باشوکت
 و عظمت پیدا قیلدی بو آوازه سه آق سو دا حضرت مولانا ارشاد الدین
 طیب الله شهیده بی حضرت مولانا ارشاد الدین عزیم مغولستان قلب
 اورداغ باردی توغلو ق تورخان جهنگل خان نینک اورنیدار بی باشوکت
 خان بولدی حضرت مولانا خانو ملاقات میسر بولادی اولوغ سببی
 اورداغ یقین وطن تو توب هر سچر کلیمانک اسلام که اذان دور آدانه
 ایتا باشلادی بر سچر خان ایتی که کجه کونور که خواب خوش وقتیکه سچر بولغا
 برکشی آواز پیدار سار پله زحمت برادور افه موندا الیب کمل دیب برغول

بیروہدی اول مخول حضرت مولانا ہوز کلبا کنگ اسلامی یعنی انان نے تمام قبلا
 ایڈیلار یقلا ایدین تو توب کشان کشان خان قاشیغ ایب کلد خان
 حضرت مولانا دین سوردی نہ کشی اسپن تا یلیغ او یقو وقتید ا قاتیغ او آاز
 برلہ پدار قیلا اسپن دیب حضرت مولانا ارشاد الدین قدس سرہ ای تی لار کہ
 من اول کشی نیک فرزند ی ایرور من کہ وعدہ مسلمان یق قلیب ایجان لار
 شول وعدہ دین کوز تو توب درگاہ لار یغہ کلیم دیب خانہ رقی بولد خان
 حضرت شیخ نے سوردیلار مولانا ارشاد الدین قدس سرہ جواب بردیلار کہ
 پور برز و کو اریم عالم خان نے و داع قیلدیلار منکا وصیت قیلدیلار کہ تو غلوق
 نغور خان نیک خدمتکار تیکیل خان مسلمان بولور دیب دیدی خان اسلاخ
 رغبت قیلدی خان نے حضرت مولانا غسل قیلدور توب ایمان عرض قلیب
 احکام و ارکان مسلمان یق نے تعلیم قلیب خان مسلمان بولدی شونوزاغ
 اتفاق قیلشتی لار کہ امر لار نے بر بر کیرلاب ایمان عرض قیلالی قبول
 قیل لار خوب اگر قبول اسلام قیلدیلار آیتے ا قتلوا المشرکین
 عمل قیلالی دیب امیر تو لک دو غلات اولوس یکے ایدی خان انے جبر لادی
 امیر تو لک کوردیکہ خان برتا جیک پیل اولتور اولتور لار امیر کلب اولتور دی

خان

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Başak Adin

Doğum Tarihi: 23.03.1992

Doğum Yeri: İstanbul

Eğitim Durumu: Yüksek Lisans Öğrencisi

Adres: Halkalı Merkez Mah. Akçay Sok. No:8 D:8 Halkalı / İstanbul

E-mail: b.adin@hotmail.com

Tel: 05318164476

